

MEER GRUUN IN NI'JLUUSN

*Een participatief actieonderzoek naar de effecten van stakeholderinteracties en
padafhankelijkheden op de ontwikkeling van groene burgerinitiatieven van de
Werkgroep Vergroenen in Nieuwleusen (Overijssel)*

Bart van de Ven (s1005153)

Bachelorscriptie Geografie, Planologie en Milieu (GPM)

Radboud Universiteit Nijmegen

Begeleidster: A. van Veen

Juni 2022

Abstract

Civilian participation in the form of citizen initiatives is an important aspect of contributing to policy development, policy processes, and igniting socio-technical change. Initiatives advocating innovation have to battle with 'old systems' to claim their room to develop. Where scientific research until now mainly focused on exposing bottlenecks in initiative development, this research takes one step further to gain insight in a wider view on effects of stakeholder interactions and stakeholder path dependencies on civilian initiatives of a local workgroup (Werkgroep Vergroenen) in the town of Nieuwleusen (Overijssel, The Netherlands) through participatory action research. Several initiative developments advocated by the workgroup prove difficult to cultivate because of 'system boundaries' in farmers' business operations and management, the agriculture sector, and in policies, laws, and regulations, and government instruments of the local government agencies. Especially the financial aspect of green initiative realisation is hard getting around, for example, because of the policies, laws, and regulations regarding 'tiny houses', a potential funding for the realisation of nature in the surrounding area of Nieuwleusen. Moreover, next to 'physical boundaries' deriving from stakeholder path dependencies a local farmer appears to be to some extent in a 'behavioural lock-in' regarding change in land use and his business operations as a farmer. Non-fitting policies and government instruments elongate processes of the local 'green' initiative developments. Transformations in policies can provide a better framework for the local initiatives. As a side effect, green initiative development will even be further delayed having to wait on better fitting new policies, regulations, and instruments.

Serit arbores, quae saeclo prosint alteri

Cecilius Statius (Cicero, 44 v. Chr.)

Inhoudsopgave

Voorwoord	7
Inleiding	8
Ruimtelijke context Nieuwleusen (Overijssel) en omgeving	9
Maatschappelijke relevantie	9
Wetenschappelijke relevantie	9
Theoretisch kader	10
<i>Inleiding</i>	10
<i>Overheidsrollen, burger-overheidverhoudingen en participatie</i>	10
<i>Top-down, bottom-up en burgerinitiatieven (in het groen)</i>	13
<i>Transitiemodellen</i>	14
<i>Het opstarten van een burgerinitiatief, het doorontwikkelingsproces en de stakeholders en hun padafhankelijkheden</i>	16
Hoofdvraag	18
Deelvragen	18
Doelstelling	18
Methodologie	19
<i>Inleiding</i>	19
<i>Participatief actieonderzoek (PAO) en de rol van de onderzoeker</i>	19
<i>Dataverzamelmethode en werkwijze</i>	20
<i>Interviewguides en interviews</i>	21
<i>Anonimisering</i>	21
<i>Transcriberen en coderen</i>	21
<i>Deelvragen</i>	22
Deelvraag 1: “Wat houden de burgerinitiatieven van de Werkgroep Vergroenen, onderdeel van Nieuwleusen Synergie, in?”	23
<i>Inleiding</i>	23
<i>Landschapsparken realiseren</i>	23
<i>Groen-blauwe dooradering versterken</i>	23
<i>Wandel-/struinpaden realiseren en verbinden</i>	24
<i>Natuur naar tuinen halen</i>	24
<i>Vergroenen erven buitengebied</i>	24
<i>Betrekken en enthousiasmeren inwoners</i>	25
Deelvraag 2: “In hoeverre sluiten de burgerinitiatieven van de Werkgroep Vergroenen aan bij bestaand beleid van de (lokale) overheden?”	26

<i>Inleiding</i>	26
<i>De Nieuwleusenaar en de Overijsselse overheden</i>	26
<i>De initiatieven van de werkgroep en het beleid van lokale overheden</i>	26
Deelvraag 3: “Welke padafhankelijkheden spelen bij de stakeholders en in hoeverre beïnvloeden zij de opstartende initiatieven in Nieuwleusen?”	29
<i>Inleiding</i>	29
<i>Landbouw, agrariërs, en grondbezitters in het landelijk gebied</i>	29
<i>De werkgroep en de niet zo groene Nieuwleusenaar</i>	31
<i>De lokale overheden, de werkgroep en de initiatieven</i>	33
Deelvraag 4: “In hoeverre kunnen gevestigde instituties inspelen op initiatieven (koplopers)?”	37
<i>Inleiding</i>	37
<i>Een opening voor initiatieven van de Werkgroep Vergroenen door nieuw beleid</i>	37
<i>Overheden en innoverende initiatieven</i>	38
Conclusie	40
Bronnen	42
<i>Literatuur</i>	42
<i>Figuren</i>	46
Bijlage 1: Interviewgide agrariërs	47
Bijlage 2: Interviewgide grondeigenaren (gebruik door ander)	49
Bijlage 3: Interviewgide grondeigenaren (ontwikkeling/speculatie)	51
Bijlage 4: Interviewgide Gemeente	53
Bijlage 5: Interviewgide Provincie	55
Bijlage 6: Interviewgide werkgroep	57
Bijlage 7: Codes en codegroepen uit transcripten (ATLAS.TI)	59
Bijlage 8: Zienswijze Werkgroep Vergroenen op Concept Omgevingsvisie Gemeente Dalfsen	68
Bijlage 9: Transcript groepsinterview Werkgroep Vergroenen (30 maart 2022)	70
Bijlage 10: Transcript interview Simone Kiewiet (Gemeente Dalfsen, 31 maart 2022)	80
Bijlage 11: Transcript interview Marieke de Keijzer (Provincie Overijssel, 6 april 2022)	93
Bijlage 12: Transcript interview André Schuurman (Gemeente Dalfsen, 7 april 2022)	106
Bijlage 13: Transcript interview lokale agrariër 1 (7 april 2022)	117
Bijlage 14: Transcript interview Saskia van Hell (Provincie Overijssel, 11 april 2022)	124
Bijlage 15: Transcript interview Coranne Zwijnen (Gemeente Dalfsen, 12 april 2022)	139

Bijlage 16: Aantekeningen gesprek grondeigenaar 1 (16 april 2022)	149
Bijlage 17: Transcript interview Joke Vulkers (Gemeente Dalfsen, 19 april 2022)	150
Bijlage 18: Transcript interview Lieveke Crombach (Provincie Overijssel, 21 april 2022)	159
Bijlage 19: Transcript interview lokale agrariër 2 (1 mei 2022)	170

Voorwoord

Beste lezer,

Vanaf begin oktober 2021 volg en neem ik deel aan de Werkgroep Vergroenen en de initiatieven die zij voorstaat. Gedurende een periode van een half jaar heb ik mij naast het schrijven van deze scriptie met plezier ingezet voor de doelen die de werkgroep nastreeft, alsook ik actief heb deelgenomen aan vergaderingen en ontmoetingen met de Gemeente Dalfsen en de Provincie Overijssel. Het kunnen en mogen combineren van vrijwilligerswerk als secretaris bij de werkgroep, het zelf actief meewerken aan de realisatie van enkele van de voorgestane initiatieven en het schrijven van mijn scriptie is voor mij een fantastisch leuke en leerzame ervaring geweest. Ik wil de leden van de Werkgroep Vergroenen hartelijk bedanken voor het leveren van hun input, het tijd vrij maken voor mijn vragen en hun vriendelijkheid. Ik hoop nog lang met plezier deel uit te kunnen blijven maken van de werkgroep! Waar het realiseren van groene burgerinitiatieven niet altijd een gemakkelijke zaak is, is het schrijven van een scriptie dat ook niet altijd. Daarom wil ik ook graag mijn begeleidster Anne van Veen bedanken voor het leveren van antwoorden op mijn vragen, het leveren van haar input en haar feedback op mijn onderzoek.

Veel leesplezier gewenst,

Bart van de Ven

Inleiding

Steeds meer en steeds vaker zijn burgers betrokken en verantwoordelijk voor hun bijdrage aan en participatie in hun lokale leefomgeving. Overheden op alle schaalniveaus wendden zich steeds meer af van het voeren van actief beleid op velerlei maatschappelijke thema's, resulterende in een 'actievacuüm' waar groepen actieve burgers in zijn gesprongen, bijvoorbeeld in de vorm van een burgercoöperatie of een burgerinitiatief (Oude Vrielink & Verhoeven, 2011). De overheden in Nederland, zeker op meer lokale schaal, nemen vandaag de dag vooral een faciliterende positie in waarbij ze burgers uitnodigen middels burgercoöperaties en -initiatieven in allerlei vormen een bijdrage te leveren aan hun leefomgeving (Vullings et al., 2018; Bokhorst et al., 2015). Ook zeer actuele thema's als natuurbehoud, het behouden van een gezond leefmilieu en de drastisch afnemende biodiversiteit vragen om het meedenken, de medewerking en hulp van burgers, want overheden alleen kunnen deze grensoverschrijdende kwesties niet oplossen (Schwartz, 2020). In grote lijnen worden er door overheden toekomstvisies en -doelen opgesteld, vaak in het kader van nationaal of wel internationaal gemaakte afspraken, denk aan de European Green Deal, Green New Deal of het Klimaatakkoord van Parijs. De concrete uitwerkingen van zulke internationaal gemaakte afspraken moeten echter op een lokale schaal moeten worden uitgewerkt en geïmplementeerd. Cijfers wijzen er echter op dat men in Nederland wat betreft gemaakte klimaatdoelenaafspraken nog wel een tandje bij zal moeten zetten om deze te halen (Markus, 2021).

Op lokale schaal komen groepen actieve en bezorgde burgers bij elkaar om hun bijdrage te leveren aan natuur, milieu en biodiversiteit, waarnaast ze zelf met ideeën, oplossingen en initiatieven komen voor lokale, dan wel op grotere schaal spelende problematiek. Zo is dat ook het geval in Nieuwleusen, Overijssel. Onder de vleugels van een reeds jaren in het dorp Nieuwleusen actief zijnde burgercoöperatie Nieuwleusen Synergie, is sinds 2019 een werkgroep actief die zich bezighoudt met het creëren en ontwikkelen van nieuwe natuur, het versterken en vergroten van de lokale biodiversiteit en verscheidene daarmee verbonden recreatiemogelijkheden voor inwoners uit het dorp en uit de omgeving. Nieuwleusen Synergie zet zich in voor de algehele leefbaarheid van inwoners van de kern en het buitengebied van Nieuwleusen. De afgelopen jaren heeft ze zich onder andere ingezet met de oprichting van een lokaal energiebedrijf, de oprichting en exploitatie van een kringloopwinkel en een haal-en-brengservice voor minder mobiele inwoners van het dorp (zie ook: nieuwleusensynergie.nl). De activiteiten en initiatieven die de Werkgroep Vergroenen voorstaat sluiten wat dat betreft goed aan bij het grotere meer algemene beeld van het leveren van een bijdrage aan de leefbaarheid in Nieuwleusen van Nieuwleusen Synergie. De plannen die de werkgroep voorstaat kunnen echter niet zomaar worden gerealiseerd, maar vragen betrokkenheid, meedenken en meewerken van verscheidene in de ruimte in en rondom Nieuwleusen acterende stakeholders. Voor de Werkgroep Vergroenen betekent dat ze ook te maken krijgen met de systemen en leefwerelden waar deze stakeholders inzitten en mogelijk ook met padgebondenheden, ook wel padafhankelijkheden, van deze stakeholders, wat wil zeggen dat de stakeholders op de een of andere manier, dan wel economisch, dan wel technisch, dan wel cognitief gebonden zijn aan eerder gemaakte keuzes en investeringen. Waar er wel wetenschappelijk onderzoek is gedaan naar succesfactoren en voornamelijk gemeentelijke ondersteuning als bijdrage aan succes of falen van burgerinitiatieven, zijn stakeholderinteracties, padafhankelijkheden/padgebondenheden van stakeholders en andere in de ruimte acterende stakeholders en hun bijdragen en effect op ('groene') burgerinitiatieven onderbelicht in de wetenschappelijke literatuur, zeker in de vorm van participatief actieonderzoek. Mede hierom is voor dit onderzoek de hoofdvraag *"In hoeverre beïnvloeden de verscheidene stakeholderinteracties de ontwikkeling (proces) en invulling (inhoud) van opstartende burgerinitiatieven in Nieuwleusen?"* opgesteld. Verdere uitleg over de thema's waarop de Werkgroep Vergroenen actief is, zijn uiteengezet in een set aan initiatieven die nader beschreven zullen worden bij beantwoording van de beschrijvende deelvraag *"Wat houden de burgerinitiatieven van de Werkgroep Vergroenen, onderdeel van Nieuwleusen Synergie, in?"*.

Ruimtelijke context Nieuwleusen (Overijssel) en omgeving

Het dorp Nieuwleusen is van oudsher ontstaan als veenkolonie in de zeventiende eeuw. Alhoewel het dorp een lange geschiedenis kent met her en der de vandaag de dag nog aanwezige oude boerderijen, lintbebouwing en slagenlandschap, is de voornaamste vorming van het dorp afkomstig uit de jaren '60, '70 en '80 van de vorige eeuw. Van oudsher bestond het dorp uit twee delen: De Meele (noord) en Nieuwleusen (zuid), die door de jaren heen naar elkaar zijn toegegroeid, wat maakt dat Nieuwleusen met buitengebied begin 2021 goed was voor 9300 inwoners (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2021). Tot de gemeentelijke herindeling van 2001 was Nieuwleusen haar eigen gemeente, sindsdien behoort zij tot de gemeente Dalfsen. Rondom het dorp Dalfsen, gelegen aan de rivier de Vecht, bevindt zich het natuurgebied het Vechtdal, waarnaast nog enkele andere natuur- en/of bosgebieden. Even verderop in de noordoostelijke richting vindt men de Zwarte Dennen, bosgebied, en het Reestdal, een natuurgebied gevormd door de rivier de Reest. Anders dan de lintbebouwing met hier en daar een houtwal en groenstrook en het met eerdergenoemde natuurgebieden vergeleken relatief kleine Palthebos in Nieuwleusen-Zuid, kent het buitengebied van Nieuwleusen een voornamelijk dominante gebruiksfunctie door de agrarische sector. Rondom het dorp zijn dus weinig 'echte' natuurgebieden, en veel bomenrijen en houtwallen zijn door de ruilverkaveling verdwenen, alhoewel er op sommige plekken ook weer singels voor zijn terug geplant. De Werkgroep Vergroenen is mede met de reden hier positieve verandering in aan te brengen opgericht met het doel om voor het dorp en zijn inwoners een grotere natuurbeleving te bewerkstelligen.

Maatschappelijke relevantie

Door in gesprek te gaan met en kennis uit te wisselen met initiatiefnemers, overheden en andere stakeholders in en rondom Nieuwleusen (gemeente Dalfsen), middels het onderzoeken en analyseren van de stakeholderinteracties en het verloop van de opstartende fase van het initiatief en door actief deel te nemen in de werkgroep als studentonderzoeker wordt getracht een bijdrage te leveren aan het ontwikkelen van natuur, het creëren van meer biodiversiteit in en rondom Nieuwleusen. Tevens wordt getracht een bijdrage te leveren aan het succesvol doorontwikkelen van de door de Werkgroep Vergroenen voorgestane initiatieven middels het vergaren van kennis over de interacties die de werkgroep heeft met stakeholders.

Wetenschappelijke relevantie

In de literatuurstudie bijbehorende het ontwikkelen van het theoretisch kader voor dit onderzoek komt naar voren dat er voornamelijk onderzoek is gedaan naar succesfactoren voor burgerinitiatieven en (gemeentelijke) ondersteuning als bijdrage aan succes of falen van (groene) burgerinitiatieven. Bovendien is er her en der onderzoek gedaan naar effecten van groene burgerinitiatieven op de lokale biodiversiteit. Wanneer er in deze onderzoeken sprake is van het gebruik van kwantitatieve methoden worden een veelvoud aan casussen van burgerinitiatieven aangeboord als dataverzamelpunten, en ook wanneer er sprake is van het gebruik van kwalitatieve methoden worden vaak meerdere casussen gebruikt. Voor het creëren van overzicht en een algemeen beeld van (groene) burgerinitiatieven is dit zeer geschikt, echter betekent dit wel dat er nog weinig diepteonderzoek is gedaan naar groene burgerinitiatieven, zeker in de vorm van participatief actieonderzoek, wat onder andere gebruik maakt van co-creatie, in dit onderzoek het geval met leden van de Werkgroep Vergroenen. Daarnaast worden stakeholderinteracties, padafhankelijkheden/padgebondenheden van stakeholders en andere in de ruimte acterende stakeholders en hun bijdragen en effect op ('groene') burgerinitiatieven onderbelicht in de wetenschappelijke literatuur. Door het beantwoorden van de hoofdvraag: *"In hoeverre beïnvloeden de verscheidene stakeholderinteracties de ontwikkeling (proces) en invulling (inhoud) van opstartende burgerinitiatieven in Nieuwleusen?"* wordt getracht een bijdrage te leveren aan het vullen van het kennishiaat betreffende stakeholderinteracties, padafhankelijkheid van stakeholders en hun invloed op de inhoud en het proces van een groen burgerinitiatief.

Theoretisch kader

Inleiding

In het theoretisch kader wordt een overzicht weergegeven van bestaande (voornamelijk wetenschappelijke) literatuur op de thema's betreffende dit onderzoek. Door het schetsen van dit kader wordt dit onderzoek binnen een groter geheel aan reeds uitgevoerd onderzoek geplaatst. Tevens wordt er in het theoretisch kader een basis gelegd aan dit onderzoek door het uitleggen van begrippen en het ingaan op theorieën. De besproken literatuur in combinatie met de urgentie van de actualiteit worden uiteindelijk gedestilleerd tot een onderzoeksvraag met deelvragen.

Overheidsrollen, burger-overheidverhoudingen en participatie

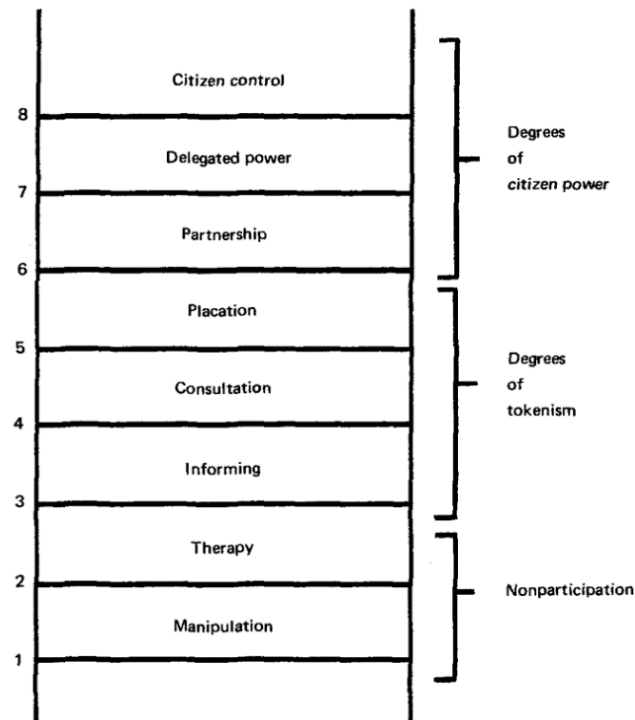
De rol van de burger in verhouding tot overheden en de rol van de overheid zelf is in de afgelopen decennia in Nederland flink veranderd. Waar de overheid na de Tweede Wereldoorlog enkele decennialang een sterk actieve rol hanteerde om verscheidene grote maatschappelijke kwesties aan te pakken, was vanaf de jaren '80 voornamelijk de markt aan zet en kroop de overheid in een meer passieve rol (Tonkens & Verhoeven, 2011). Uiteraard enkele uitzonderingen daargelaten, bijvoorbeeld als het gaat om thema's als grondbeleid, -exploitaties en woningbouw waar de overheid eind jaren '90 nog een sterkere actieve rol kende. Denk daarbij aan het aanwijzen van groeikernen in de vorm van Vinex-wijken (in de Vierde Nota Extra) die de woningvoorraad een flinke boost moesten geven. Mede door de financiële gevolgen van de kredietcrisis van 2008 – in sommige gemeenten een sterker effect gehad hebbende in de vorm van grote verliezen door aangegane grondposities van gemeentelijke grondbedrijven (Deloitte Real Estate, 2013) – is men meer na gaan denken over de rol en positie die een overheid zou moeten hebben (Langelaan, 2016). Eind jaren '00 is de rol van de overheid in Nederland steeds meer veranderd in een faciliterende rol, of zoals Tonkens en Verhoeven (2011, p. 20) het beschrijven als een “activerende overheid”, die “initiatieven van burgers stimuleert en faciliteert, en burgers wil uitnodigen en verbinden.”

Het woord ‘participeren’ kent zijn oorsprong bij de Latijnse woorden ‘*pars*’ en ‘*capere*’, respectievelijk betekende ‘deel’ en ‘nemen’, samengevoegd het woord ‘*particeps*’ en later ‘*participare*’ vormende, vertaald wordende als respectievelijk ‘deelnemer’ en ‘laten deelnemen’ (Pars, partis, 2009, p. 747; Capio, capere, cepi, captum, 2009, p. 135; Participio, participare, 2009, p. 748). Via een omzwerving middels het Franse ‘*participer*’ is het woord in onze taal terecht gekomen (Philippa et al., 2003-2009). Vandaag de dag wordt in het Koenen Woordenboek Nederlands ‘participeren’ gedeut als ‘deelnemen (aan)’ (Koenen, 2006, p. 821). Het deelnemen aan een bepaalde werkzaamheid, zoals bijvoorbeeld besluitvorming of beleidsontwikkeling, impliceert een bepaalde mate van activiteit, waartegen de vertaling van zijn Latijnse oorsprong, ‘laten deelnemen’, meer passiviteit impliceert.

Ook in 1969 werd er al over participatie en de mate waarin dit gebeurt, passief dan wel actief, nagedacht door Sherry Arnstein. Arnstein kwam met haar artikel ‘*A ladder to citizen participation*’ in het ‘*Journal of the American Institute for Planners*’ met een schaalgewijs model waarin ze inging op de mate waarin en de manier waarop participatie plaatsvond en hoe daar mee werd omgegaan door en/of vanuit overheden en andere maatschappelijke ‘powerholders’. Participatie is in de woorden van Arnstein “*the means by which they*”, ‘they’ verwijzende naar “*have-nots*”, de sociaal-economisch minder bedeelden van Amerika in de jaren '60, “*can induce significant social reform which enables them to share in the benefits of the affluent society*” (Arnstein, 1969a, p. 216). Participatie is in Arnsteins ogen dus een burgermacht die de sociaaleconomisch minder bedeelden in de maatschappij de mogelijkheid geeft om een sociale beweging op gang te zetten om mee te kunnen delen in de welvaart van de sociaaleconomisch beter bedeelden. Ter illustratie van de mate waarin burgerparticipatie plaatsvindt, schetst Arnstein een ladder met acht treden waarbij de laagste treden de minste burgerparticipatie kennen en naarmate men omhoogklimt op de ladder er steeds meer ruimte is voor participatie van burgers, tot op het punt dat overheden zelf de macht geven aan burgers om hun leefomgeving in te richten. De laagste twee treden ‘*manipulation*’ en

'therapy', samen door Arnstein 'nonparticipation' genoemd, geven burgers geen kans hun zeggenschap te doen of verandering aan te brengen in het maatschappelijke proces en de uitkomst ervan (Arnstein, 1969a).

Figuur 1: Acht treden op een ladder van burgerparticipatie (Arnstein, 1969b)

De volgende vier treden op Arnsteins participatieladder vallen reeds onder een andere categorie, namelijk 'degrees of tokenism'. De 'gradaties van symboliek' in participatie beginnen met trede drie en vier, 'informing' en 'consultation', waar burgers in het participatieproces de kans krijgen om te horen en gehoord te worden, echter, zoals Arnstein deze treden beschrijft "when participation is restricted to these levels, there is no followthrough, no "muscle", hence no assurance of changing the status quo" (Arnstein, 1969a, p. 217). Trede vijf, 'placation', geeft burgers simpelweg nog wat meer macht in de vorm van een mogelijkheid tot adviseren van 'powerholders' waarbij wel gezegd moet worden dat de uiteindelijke besluitvorming nog steeds bij de 'powerholders' ligt en er dus steeds nog geen garantie is voor verandering van de status quo. De hoogste categorie van burgerparticipatie, 'degrees of citizen power', geeft burgers daadwerkelijk de macht tot invloed in een maatschappelijk proces. Trede zes, 'partnership', geeft burgers de mogelijkheid tot onderhandelen met de 'powerholders' waarbij ze kunnen ingaan op het maken van bepaalde 'trade-offs'. Men zou kunnen zeggen dat dit heel dicht in de buurt komt van het in Nederland alom bekende 'poldermodel', ofwel het 'als-jij-dit-wil-dan-wil-ik-datmodel'. Trede zeven en acht, 'delegated power' en 'citizen control', betekenen dat burgers een merendeel van de stoelen aan de besluitvormingstafel in handen hebben, ofwel zelfs helemaal zelf verantwoordelijk zijn voor het proces en de uitkomst. Belangrijk is het om in het besluitvormings- en participatieproces goed te beseffen wie welke verantwoordelijkheid draagt en wie waar en welke macht heeft. Van Lieshout et al. (2014) schrijven over drie verschillende soorten van macht in het besluitvormingsproces 'power-over', 'power-in' en 'power-of'. Bij power-over gaat het over de macht die de organisator van het beleidsvormingsproces heeft over wie hij of zij wel, maar ook zeker over wie hij of zij niet uitnodigt aan tafel om mee te praten (Van Lieshout et al., 2014). Welke stakeholders meegenomen worden in het proces en de mate waarin zij hun zegje mogen doen is dus de verantwoordelijkheid van de

organisator. Bij *power-in* gaat het over de dynamische machtsverhoudingen tussen actoren in een besluitvormingsproces. Kenmerken en competenties van actoren die hierbij een rol spelen zijn “expertise, status, rol, mogelijkheid tot participeren en argumentatiekracht” (Van Lieshout et al., 2014, p. 554). Bij *power-of* gaat het over de macht die deelnemers hebben over het invloed uitoefenen in het besluitvormingsproces. Zelfs aan de top van Arnsteins’ participatieladder, waar burgers het voor het zeggen hebben, is het goed om je te beseffen wie welke macht en kennis heeft, wie waarbij betrokken wordt en hoe dingen, en in welke volgorde ze tot stand komen in een besluitvormingsproces, of bij de voor dit onderzoek gebruikte casus de ontwikkeling van een burgerinitiatief.

Bovendien is het bij Arnsteins’ theorie van burgerparticipatie belangrijk om een kanttekening te plaatsen. Sinds de publicatie van Arnsteins’ paricipatieladder in 1969 zijn maatschappijen over de hele wereld sterk veranderd, zeker door de opkomst van het internet en de grote hoeveelheden aan beschikbare informatie en data die dat voor gebruikers wereldwijd met zich heeft meegebracht. Castells (1997) schrijft in zijn boek *‘The Information Age: Economy, Society and Culture’* hoe de weelde aan beschikbare informatie leidt tot het ontstaan van netwerken in onze economieën, maatschappij en cultuur, door Castells de netwerkmaatschappij (network society) genoemd. Die ontstane netwerken en de mogelijkheden die het internettijdperk met zich heeft meegebracht hebben zeker een invloed op participatie, overlegmogelijkheden en het verstrekken van informatie van overheden. De mogelijkheden die de onlinewereld biedt op thema’s als beraadslaging van burgers in het beleidsontwikkelingsproces, participatie en het adresseren van door burgers belangrijk geachte onderwerpen (desnoods in de vorm van protesten) zijn groots (De Cindio & Schuler, 2012). Men zou kunnen zeggen dat het algemene participatieniveau door de opkomst van het internet is gestegen, echter dat de laagste twee treden van de participatieladder van Arnstein indirect zijn verdwenen. Wanneer burgers het dusdanig niet eens zijn met een besluit zullen ze zich (online) manifesteren en op een manier een protestbeweging in gang zetten om een verandering of koerswijziging in het beleid of voorgestelde plan te bewerkstelligen, zoals in gekenschetst in enkele praktijkvoorbeelden door De Cindio en Schuler (2012). Het niet hebben van een kans om invloed uit te oefenen op het maatschappelijke proces en de uitkomst van beleidsvorming is in een democratisch land als Nederland, zeker door de toegenomen mogelijkheden van burgers door het internet, nagenoeg uitgesloten. De hogere gradaties (trap treden) op de participatieladder zoals ze ooit zijn opgesteld door Arnstein op zijn minst zeker nog deels intact. Soms worden burgers in Nederland vandaag de dag binnen beleidsontwikkelingen alleen gevraagd om het leveren van input, denk hierbij aan voorbeelden als het ontwikkelen van een omgevingsvisie. Ofwel burgers komen zelf met ideeën om de praktijk te veranderen, bijvoorbeeld door initiatieven. Er is dus vandaag de dag zeker nog een gradatie aanwezig in de hoeveelheid participatie een burger (in Nederland) heeft (of neemt).

Wanneer het gaat om een onderwerp als participatie zou je logischer wijs misschien verwachten dat groepen met dezelfde interesses en doelen zich gemeenschappelijk hard zouden maken op dit onderwerp. In 1965 werd door Mancur Olson al aangekaart dat personen binnen grote groepen met gemeenschappelijke doelen te individualistisch handelen en daarmee niet handelen ten bate van het bereiken van hun gemeenschappelijke doelen (Olson, 1971). Bovendien: de mogelijkheid van burgers óm te participeren in een processen aangaande hun directe ruimtelijke omgeving betekent nog niet per se dat burgers ook daadwerkelijk ervoor kiezen om te participeren. Soms betekent dit voor overheden of andere grote maatschappelijke partijen die zo’n proces coördineren en organiseren dat er een probleem is betreffende de representativiteit. Dit houdt in dat de samenstelling van de participerende groep burgers geen correcte of volledige weerspiegeling van de (lokale) samenleving vertoont op gebieden als “leeftijd, geslacht, opleiding” en “etnische achtergrond” (Kleinstra & Walraven, 2014, p. 57). Waar dit debat betreffende representativiteit zich initieel vooral afspeelde in de politiek heeft het zich langzaamaan verplaatst naar een breder maatschappelijk debat. Representativiteit in participatie is niet alleen een politiek probleem, maar komt ook voor in burgerinitiatieven. Waar het burgerinitiatief an sich een manier is om burgers in het bestuurlijke proces te laten participeren, kan het zo zijn dat er binnen een burgerinitiatief een

participatieprobleem is. Zo schrijft Tonkens (2010, pp. 36-37) bijvoorbeeld dat men “behoorlijk zelfbewust, reflexief en bureaucratisch competent [moet] zijn en over een (georganiseerd) sociaal netwerk [moet] beschikken, waardoor het vaak steeds dezelfde mensen zijn die participeren.”

Van oudsher is participatie dus niet vanzelfsprekend, en ook vandaag de dag is participatie van burgers en representativiteit nog niet altijd naar wens van de burger. Waar er in de tijd dat Arnstein haar participatieladder opstelde nog een weg te gaan was voor burgerparticipatie is er door verandering van houding en rol van de overheid tot de burger meer ruimte ontstaan. De vandaag de dag gangbare faciliterende rol van de overheid en de daarbij passende ‘bottom-up’ aanpak zijn hiervan een goed voorbeeld.

Top-down, bottom-up en burgerinitiatieven (in het groen)

De bovenste treden van Arnsteins participatieladder gaan hand in hand met een ‘bottom-up’ aanpak van processen en besluitvorming. Wanneer burgers zelf planologisch en organisatorisch verantwoordelijk zijn voor ontwikkelingen en processen van hun leefomgeving, dan zullen burgers zelf ook met ideeën moeten komen om publieke ruimtes te onderhouden en aan te passen aan moderne trends. Waar van oudsher een ‘top-down’ aanpak het meest gebruikelijk was om op het planologisch terrein te werk te gaan – passende bij een actieve overheid – is in recentere tijden met een meer terugtrekkende overheid een bottom-up aanpak steeds meer gebruikelijk. Bij een top-down procesaanpak komt een overheid simpelweg met een plan en legt dit haar burgers voor. Vaak is er dan, in elk geval in het relatief democratische Nederland, afhankelijk van de mate van participatie, urgentie en zo meer, nog mogelijkheid tot schaven aan het plan om de scherpe kantjes voor burgers die mogelijk nadelen ondervinden bij het plan er af te halen. Bij bottom-up processen gaat het precies omgekeerd. Een maatschappelijke partij, denk aan een groep burgers, eventueel in de vorm van een initiatief, komt ‘van onderaf’ met een idee of plan ter verandering van een huidige manier van doen of een huidige vormgeving of invulling van een gedeelte van hun leefomgeving. Ook deze manier van denken – net als de participatieladder van Arnstein – over deelname van burgers in een planologisch proces stamt uit de jaren ‘60. Er klonk een steeds duidelijker klinkend kritisch geluid op de “*technocratic, elitist, centralized, bureaucratic, pseudoscientific, and hegemonic*” manier van het bedrijven van planologie en er werd meer en meer geroepen om burgers zelf met plannen en ideeën voor hun leefomgeving te laten komen (Sanyal, 2005, p. 526). Het Project for Public Places, in samenwerking met het UN-HABITAT Sustainable Urban Development Network (SUD-Net), pleit in hun rapport ‘*Placemaking and the future of cities*’ voor een samenwerking van een top-down en bottom-up aanpak. Waar het bottom-up aspect zorgt voor gedragenheid bij de lokale bevolking en draagvlak, is ook de kracht en leiderschap van de lokale overheid nodig wanneer het gaat om grootschaligere ruimtelijke transformaties (Project for Public Spaces, 2012, p. 634).

Door een steeds terughoudendere rol van overheden wordt er steeds meer een actieve houding van burgers gevraagd. Mede hierdoor, als uitwerking van een bottom-up aanpak, is het burgerinitiatief een geschikte manier om sociale of maatschappelijke verandering teweeg te brengen of om door burgers gewenste zaken van de grond te krijgen. Ook op het gebied van natuur, duurzaamheid en biodiversiteit zijn burgers bezig met initiatieven. In een onderzoek van Denters et al. (2013, p. 8) in opdracht van Provincie Overijssel bleken van 134 in het onderzoek meegenomen initiatieven 15% van de initiatieven als hoofdthema natuur, groenvoorziening en milieu te hebben. Het belang en de urgentie van thema’s als biodiversiteit, klimaatverandering, stikstof- en fosfaatuitstoot is de laatste jaren alleen maar evidentier geworden door de steeds meer zichtbaar wordende problemen. Denk aan bouwstops in verband met de stikstofcrisis, het grote neerslagtekort met als gevolg droogte in 2018 en de verscheidene piekregens in 2021 met als dieptepunt de desastreus wateroverlast in de zomer van 2021 in Limburg. Middels een burgerinitiatief hebben burgers lokaal de kans om hun steentje bij te dragen aan dit soort groter, nationaal en internationaal spelende problematieken (Sanders et al., 2018). En het werkt. Matthijssen (2019, p. 5) schrijft: “Dat burgers lokaal mooie dingen voor de natuur kunnen doen, is meer dan duidelijk.” Hij nuanceert echter: “Groene burgerinitiatieven zijn niet altijd succesvol en kunnen soms ook negatief uitpakken voor de natuur. Toch zien we op deze lokale schaal dat de meeste groepen burgers een ecologische

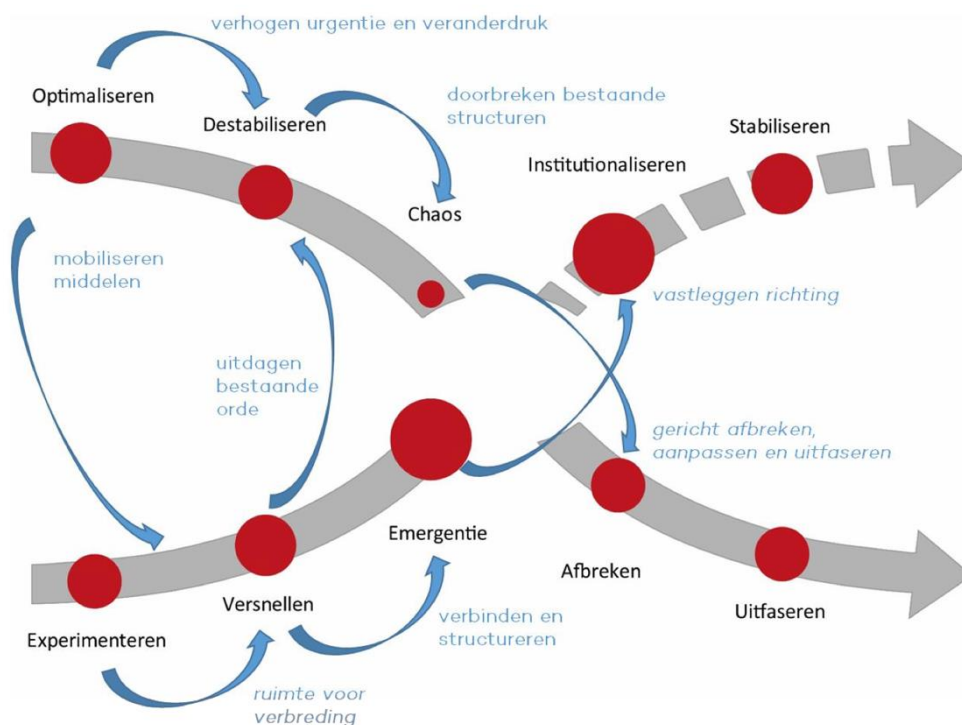
bijdrage leveren aan bijvoorbeeld biodiversiteit, landschapsherstel of vergroening van de buurt” (Matthijssen, 2019, p. 4). Bovendien schrijven Sanders et al. (2018, p.) dat burgers zich steeds actiever en betrokken opstellen met natuur, biodiversiteit en groen. Niet alleen starten burgers groene burgerinitiatieven om hun leefomgeving te verbeteren, er zijn zelfs groepen burgers die overheidstaken overnemen omdat ze van mening zijn deze beter en/of goedkoper te kunnen uitvoeren dan de overheid. Niet ver van de casus centraal staande in dit onderzoek gingen “Plaatselijk Belang Buurtschap Ommerkanaal, agrariërs en inwoners aan de slag met het duurzaam beheer van de bermen met bomen en struiken en de gemeentelijke sloten langs lokale wegen” (Van der Moolen & Harmsen, 2021, p. 20).

Burgers kunnen lokaal participeren door bijvoorbeeld een ‘groen’ burgerinitiatief op te starten. Hierbij kunnen ze een bijdrage leveren aan het verbeteren van hun eigen leefomgeving, maar ook een bijdrage leveren aan grotere maatschappelijke transitie op thema’s als duurzaamheid, natuur en biodiversiteit.

Transitiemodellen

Onderzoeksbureau DRIFT, actief op het domein van duurzaamheidstransities, heeft op basis van wetenschappelijk onderzoek een model opgesteld wat zich richt op het omschakelen van bijvoorbeeld vervuilende en achterhaalde praktijken naar nieuwe duurzame praktijken. In het DRIFT-transitierapport van Lodder et al. (2017) schetsen zij op vijf duurzaamheidsthema’s, klimaatmitigatie en energietransitie, slimme en groene mobiliteit, circulaire economie, leefbare en bereikbare steden, en klimaatadaptatie, een model die de staat van transitie weergeeft op het desbetreffende thema.

Figuur 2: X-curve van transitie naar een klimaatadaptieve ruimtelijke omgeving (DRIFT, 2017)

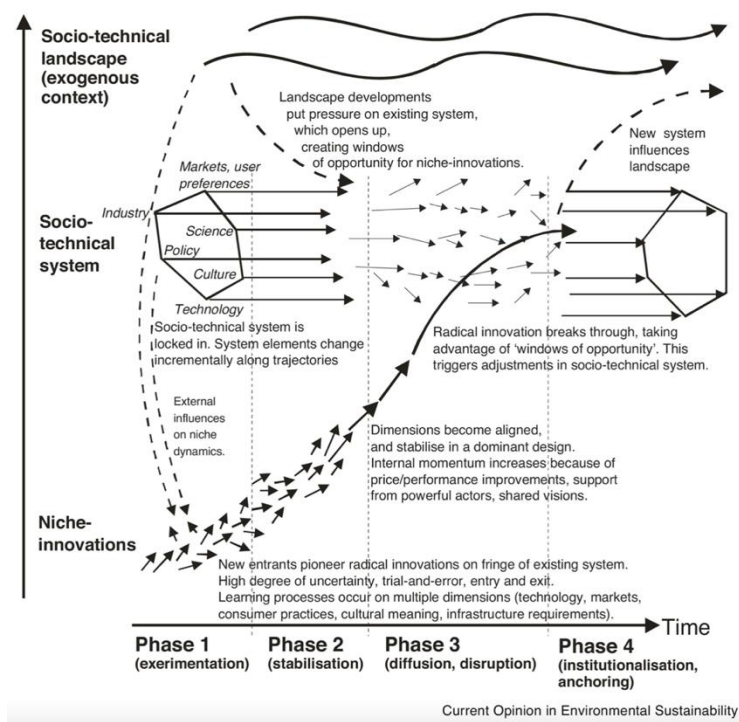

Bovenstaande transitiecurve stelt dat lokale klimaatadaptieve experimenten worden opgeschaald en versneld, waarna er ‘emergentie’ plaatsvindt, een staat waarin het systeem van de oude gevestigde praktijken en de nieuwe opkomende praktijken door elkaar heen verweven zijn (Lodder et al., 2017). De nieuwe duurzame elementen dagen hiermee de bestaande orde uit, waarna ze deze stapsgewijs vervangen en overnemen, waarbij de eens lokale experimenten de uiteindelijke nieuwe gangbare duurzame en klimaatadaptieve gevestigde orde worden middels institutionalisering. Tegelijkertijd worden bestaande niet klimaatadaptieve praktijken gedestabiliseerd, afgebroken en uiteindelijk

uitgefaseerd, waarbij naar voorbeeld van Lodder et al. (2017) bijvoorbeeld een boer overgaat naar natuurbeheerder. De eerdergenoemde en besproken ‘groene’ initiatieven zijn in zoverre lokale experimenten die, wanneer zij succesvol blijken, kunnen worden opgeschaalde naar regionale, provinciale en eventueel nationale praktijken voor de verbetering van klimaatadaptatie, bijvoorbeeld in de vorm van het versterken van biodiversiteit, zoals ook de Werkgroep Vergroenen in dit onderzoek voorstaat.

In de transitieliteratuur is er nog een prominent model, tevens opgesteld door onderzoeksbureau DRIFT, dat ingaat op de overgang van oude naar nieuwe systemen, ook toepasbaar op bijvoorbeeld het domein van duurzaamheid, klimaatadaptatie en biodiversiteit: het ‘multi-level perspective’ (MLP) model. Net als het X-curve model is MLP een manier om socio-technische transitie in de maatschappij te analyseren. Het X-curve model is gebaseerd op het MLP-model, maar verschilt ervan omdat het X-curve model een instrument is om de huidige staat van een transitie te kunnen bepalen en het MLP-model “een manier van (gezamenlijk) kijken naar en praten over een complexe samenleving” is (Het Groene Brein, 2021, p.10). Geels (2019b, p.190) schrijft dat MLP veronderstelt dat transitie voortkomen uit een wisselwerking van processen die spelen op ‘niche’, ‘system’ en ‘landscape’ niveaus, zoals te zien in *figuur 3*. Net als bij het X-curve model zijn het de niches, ook wel de experimenten die op microniveau (lokaal) acteren en in aanraking komen met regimes, de “dominante collectieve manieren van denken” op mesoniveau (regionaal, nationaal), binnen een ‘landscape’-context, “grote autonome maatschappelijke ontwikkelingen en trends op het gebied van politiek, cultuur en wereldbeelden of natuurlijke kenmerken”, zoals bijvoorbeeld klimaatverandering of achteruitgang van biodiversiteit op macroniveau (globaal), die middels opschaling en botsingen met het gevestigde systeem voor verandering zorgen in het gevestigde systeem ofwel het gevestigde systeem overnemen omdat de niche(s) zelf het nieuwe systeem wordt/worden (Het Groene Brein, 2021, p.10; Geels, 2019b).

Voor ‘niches’ is het dus geen gemakkelijke taak om op te klimmen binnen het ‘oude systeem’. Ze zijn afhankelijk van verscheidene elementen, waaronder maatschappelijke transitie en de verschillende schalen waarop weer verschillende thema’s spelen.

Figuur 3: Het ‘multi-level perspective’ toegepast op socio-technische transitie (Geels, 2019a)

Het opstarten van een burgerinitiatief, het doorontwikkelingsproces en de stakeholders en hun padafhankelijkheden

Ook bij het opzetten en het doorontwikkelen van een (groen) burgerinitiatief komen veel factoren kijken. Wanneer het gaat om hetgeen centraal staat in het opgezette initiatief van de Werkgroep Vergroenen, namelijk het willen ontwikkelen van natuur en het creëren van meer biodiversiteit, is het initiatief afhankelijk van meerdere stakeholders. Denk hierbij aan grondeigenaren, waarbij mogelijk agrariërs, de Gemeente Dalfsen, het waterschap Drents Overijsselse Delta (DOD) en de Provincie Overijssel. Veel, zo niet alle stakeholders zijn op één of meerdere manier gebonden, ofwel verbonden, aan eerder gemaakte keuzes, denk hierbij aan eerder opgesteld beleid, vaststaande wet- en regelgeving, of simpelweg hun bedrijfsvoering. Men spreekt in dit geval van *padafhankelijkheid* (*'path dependency'*). Padafhankelijkheid wordt meestal in een technologische en economische zin gebruikt waarbij definities als: "het proces waarbij gebeurtenissen of keuzen uit het verleden van invloed zijn op de loop van latere ontwikkelingen, vooral doordat bepaalde keuzemogelijkheden (nagenoeg) uitgesloten zijn" worden gehanteerd (Korsten, 2015, p.2). In economische dan wel technologische zin gaat het dan vaak om gemaakte investeringen, bijvoorbeeld in de vorm van aanschaf van bepaalde apparatuur of bepaalde systemen, waardoor er geen of nauwelijks een weg terug is anders dan het uitgeven van nog meer gelden, welke niet altijd voor handen zijn. Maar ook is er sprake van bewuste dan wel onderbewuste gedragsmatige padafhankelijkheid. Barnes et al. (2004, p.372) schrijven dat "*Behavioral lock-in occurs when the behavior of the agent (consumer or producer) is 'stuck' in some sort of inefficiency or sub-optimality due to habit, organizational learning, or culture.*" Op basis van gewoonte, 'zo doen wij dat nu eenmaal hier' en cultuur dus een mogelijkheid tot het vervallen in een '*behavioral lock-in*', een vastgeroest gedragspatroon, waarin de desbetreffende actor het gevoel heeft, terecht, dan wel onterecht, niet anders te kunnen dan hij of zij nu doet. Nu valt er in sommige gevallen te betwisten of er sprake is van inefficiëntie of sub-optimaliteit, of de mate waarin dit plaats vindt, echter is het goed om rekening te houden met het feit dat er een vorm van padafhankelijkheid speelt bij actoren en stakeholders die men op het pad van het doorontwikkelen van een burgerinitiatief tegenkomt, laat staan rekening te houden met het initiatief zelf te laten geraken in een '*behavioral lock-in*'. Op basis van de aangetroffen wetenschappelijke literatuur wordt er verwacht dat de stakeholders centraal staand in dit onderzoek ook op de één of andere, technische dan wel gedragsmatige, manier verbonden ofwel gebonden zijn aan eerder gemaakte keuzes of vastgelegd beleid. Hierom is dan ook besloten een deelvraag in dit onderzoek mee te nemen die specifiek ingaat op het doorgronden van de mate waarin stakeholders te maken hebben met padafhankelijkheid en de mate waarin dit doorwerkt op de door de Werkgroep Vergroenen voorgestane initiatieven.

Bij het doorontwikkelen van een burgerinitiatief komt niet alleen het betrekken van andere in dezelfde ruimte acterende stakeholders kijken en het rekening houden met hun padafhankelijkheden. Opstartende initiatieven lopen tegen verscheidene barrières aan wanneer zij willen doorontwikkelen. Van Doren et al. (2016) onderzochten de barrières die zich voordoen bij het opschalen (*'scaling-up'*) van initiatieven betreffende het besparen van energie in Utrecht en Valencia. Hierbij ontdekten zij op sociaal-cultureel vlak bij burgers vooral sprake is van onwetendheid, onvoldoende kennis over de mogelijkheden die er zijn en de persoonlijke voordelen betreffende energiebesparing. Ondernemers en bedrijven geven in het onderzoek van Van Doren et al. (2016) aan vooral moeite te hebben met goede en onafhankelijke informatie en beleidstechnisch vanuit overheden wordt er te weinig gedaan met het creëren van voldoende '*incentives*' om burgers en ondernemers over te halen een bijdrage te leveren aan het grotere maatschappelijk spelende klimaatveranderingsplaatje. Op lokale schaal zijn de genoemde barrières echter prima te slechten door het verstrekken van voldoende informatie, desnoods een bewustwordingscampagne. Zogenoemde 'koplopers' (*'frontrunners'*) helpen hierbij: "*the outcomes indicate that EIs [energy conservation initiatives] are often initiated by enthusiastic 'frontrunners' who, due to their level of environmental concern and intrinsic enthusiasm in the process, are willing to combat many hurdles and apply strategies to expand the initiative and reach a greater audience*" (Van Doren et al., 2016, p. 236). Echter, niet alle initiatieven zien of hebben de noodzaak om op te schalen. Een

‘koploperinitiatief’ (ofwel; ‘*niche*’ of ‘*niche practice*’: “*spaces where innovative activity takes place and where protection is offered from dominant rules*” (El Bilali, 2019, p.75)) heeft niet per se opschaling nodig om de tot dan toe geldende maatschappelijke standaard (‘*regime*’) te doen veranderen, ofwel zodanig opgeschaald te worden dat de ‘*niche*’ het nieuwe ‘*regime*’ wordt (Hasanov & Zuidema, 2018). Echter, teruggrijpende op het eerder aangehaalde transitie-model MLP: “*niche-regime interaction can lead to a series of adaptive changes, facilitated by individuals and organizations, rather than framing niche-regime compatibility as an evolutionary hierarchical approach*” (Hasanov & Zuidema, 2018, p. 87). Koplopers, ofwel niches, kunnen anderen met zich meedrekken, enthousiast maken en anderen inspireren om tot eenzelfde soort aan zelforganisatie te doen, bijvoorbeeld in de vorm van een lokaal initiatief. Ook andere stakeholders kunnen een bijdrage leveren aan het doorontwikkelen en het succes van een initiatief. Betreffende het bijdragen aan succes door de gemeente is er vanuit burgerinitiatieven vooral behoefte aan een concreet aanspreekpunt bij de gemeente, als ook duidelijkheid over de richting van haar beleid en welke criteria zij hanteert omtrent het verstrekken van financiële ondersteuning (Jager-Vreugdenhil, 2014). Mattijssen (2019, p.6) schrijft echter dat “de diversiteit aan burgerinitiatieven niet aansluit bij generiek beleid van bovenaf, maar vraagt om maatwerk.” Bovendien blijkt uit onderzoek van Denters et al. (2013, p.31) dat gemeenten bereid zijn “interne procedures, werkwijzen en beleidsregels aan te passen”, dit alles om ervoor te zorgen dat de (door)ontwikkelingsmogelijkheden van een burgerinitiatief niet in het geding komen, maar ook vooral om te faciliteren en ruimte te bieden voor de (door)ontwikkeling van een burgerinitiatief. En er zijn nog meer elementen die bijdragen aan het ervoor zorgen dat een burgerinitiatief succesvol wordt. Bovendien kunnen ambtenaren van een overheidsinstelling burgerinitiatieven ondersteunen door middel van het opsporen van burgerinitiatieven, ze waar nodig legitimeren, ze inpassen binnen bestaand beleid en helpen bij het gereedmaken voor politieke besluitvorming (Oude Vrielink & Verhoeven, 2011, p.384; Blom et al., 2010).

Zoals duidelijk is geworden zijn er reeds verscheidene onderzoeken zijn gedaan naar succesfactoren van (groene) burgerinitiatieven, echter, Hasanov en Zuidema (2018, p.91) pleiten ervoor dat onderzoekers verder kijken dan succesverhalen, het opsommen van succesfactoren en succesvolle initiatieven, maar dat onderzoekers deelnemen in activiteiten die verschillende perspectieven omtrent zelforganisatie van burgers belichten, alsmede als het belichten van de transformatieve krachten van (vormen van) zelforganisatie. Weinig onderzoek is gedaan naar hoe de interacties van de verscheidene bij het initiatief betrokken stakeholders de vorm, inhoud, planning, organisatie en verloop van het initiatief beïnvloedt. Een bijdrage leveren aan het vullen dit kennishiaat middels het actief participeren als onderzoeker in de Werkgroep Vergroenen in Nieuwleusen zal in dit onderzoek centraal staan.

Hoofdvraag

“In hoeverre beïnvloeden de verscheidene stakeholderinteracties de ontwikkeling (proces) en invulling (inhoud) van opstartende burgerinitiatieven in Nieuwleusen?”

Deelvragen

Om de hoofdvraag *“In hoeverre beïnvloeden de verscheidene stakeholderinteracties de ontwikkeling (proces) en invulling (inhoud) van opstartende burgerinitiatieven in Nieuwleusen?”* te kunnen beantwoorden is deze opgesplitst in de volgende deelvragen:

Deelvraag 1: Wat houden de burgerinitiatieven van de Werkgroep Vergroenen, onderdeel van Nieuwleusen Synergie, in?

Deelvraag 2: In hoeverre sluiten de burgerinitiatieven van de Werkgroep Vergroenen aan bij bestaand beleid van de (lokale) overheden?

Deelvraag 3: Welke padafhankelijkheden spelen bij de stakeholders en in hoeverre beïnvloeden zij de opstartende initiatieven in Nieuwleusen?

Deelvraag 4: In hoeverre kunnen gevestigde instituties inspelen op initiatieven (koplopers)?

Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is het verkennen en onderzoeken van hoe verscheidene maatschappelijke interacties de vorm, inhoud en het proces van een opstartend burgerinitiatief beïnvloeden, waarmee getracht wordt een bijdrage te leveren aan het vullen van het kennishiaat omtrent dit onderwerp. Tevens wordt getracht een potentiële relatie tussen padafhankelijkheid en een opstartend burgerinitiatief te identificeren. Door in gesprek te gaan met stakeholders verbonden aan de initiatieven van de Werkgroep Vergroenen wordt bovendien getracht een inkijk in de leefwerelden van de stakeholders te verkrijgen en hoe deze raken aan de voorgestane initiatieven, opdat de doorontwikkeling van de initiatieven hierop passende en op succesvolle wijze op in kunnen spelen.

Methodologie

Inleiding

In een onderzoek moeten verscheidene afwegingen worden gemaakt als het gaat om het uitvoeren van het onderzoek. De hoofdvraag en de formulering ervan bepalen de uiteindelijke vormgeving en structuur van het onderzoek. Aan de basis van wetenschappelijk onderzoek staan zogenoemde *'interpretive frameworks'*. Deze *interpretive frameworks*, ook wel paradigma's genoemd, vangen de achtergrond en overtuigingen van de onderzoeker en bepaalde filosofische assumpties (Creswell & Poth, 2017, p.22). Een onderzoeker heeft keuze tussen twee hoofdvormen van onderzoek, kwalitatief onderzoek en kwantitatief onderzoek. (Er is ook nog een derde mogelijkheid, *'mixed-methods'*, die elementen van beide vormen kent.) Kwantitatief onderzoek kent een over het algemeen sterk rationeel-kritische grondslag, wat inhoudt dat de onderzoekers "proberen via het verwerpen van hypothesen door middel van empirisch onderzoek, vooruitgang en groei van onze kennis te bewerkstelligen" (Vennix, 2016, p. 179). Waar bij kwantitatief onderzoek het rationeel-kritische paradigma dominant is, kent het kwalitatieve onderzoek een veelvoud aan grondslagen waaronder postpositivisme, sociaal constructivisme, *'transformative frameworks'*, *'postmodern perspectives'*, pragmatisme, *'feminist theories'*, *'critical theories and critical race theories'*, *'queer theories'* en *'disability theories'* (Creswell & Poth, 2017). Creswell en Poth (2017, p. 25) pleiten voor het gebruik van een zogenoemd *'transformative framework'* wanneer veronderstelde structurele wetten en theorieën van het postpositivisme niet recht doen aan of passen bij de betreffende ter onderzoek liggende gemarginaliseerde individuen en wanneer constructivisme niet ver genoeg gaat in het oproepen tot actie om hulp te bieden aan deze individuen. Een wijze van onderzoek doen die binnen zo een *transformative framework* ruimte biedt voor actie en verandering van huidige gang van zaken is *'participatory action research'*, of in het Nederlands: participatief actieonderzoek (PAO) (Kemmis & Wilkinson, 1998). Vanwege de mogelijkheden die PAO met zich meebrengt in het kader van het agenderen van een bepaald door burgers ervaren probleem met de optie tot het proberen te veranderen van de huidige denkwijzen en gang van zaken, is voor deze casus specifiek de manier waarop omgegaan wordt met natuur en biodiversiteit in en rondom het dorp Nieuwleusen gekozen voor het implementeren van deze onderzoeksvorm in dit onderzoek.

Participatief actieonderzoek (PAO) en de rol van de onderzoeker

Zoals de naam al doet vermoeden is de onderzoeker bij PAO niet alleen observator maar ook deelnemer aan het onderzoek zelf. Vergelijkbaar met een casestudy wordt er bij actieonderzoek aandacht geschonken aan de specifieke context waarbinnen het onderzoek plaatsvindt. Er wordt extra ingegaan op bijvoorbeeld de ruimtelijke en sociaal-culturele factoren die een rol spelen bij de casus en in het onderzoek. Creswell en Poth (2017, pp.167-168) onderscheiden vier verschillende typen rollen van de onderzoeker betreffende participatie en observatie van het onderzoeksthema: *"complete participant, participant as observer, nonparticipant or observer as participant"* en *"complete observer"*. In dit onderzoek is niet alleen de interactie tussen de Werkgroep Vergroenen en de andere stakeholders onderzocht, maar is er ook door de onderzoeker actief deelgenomen in de Werkgroep Vergroenen en de initiatieven die zij voorstaat. Vennix (2016, p.186) spreekt in het geval van een onderzoeker die deel uitmaakt van een "sociale context in kwestie" van een *'participant-observer'*. De intentie van de onderzoeker met het innemen van de positie van participant-observer is om "te proberen zo dicht mogelijk bij de belevingswereld van de onderzochten te komen", waarbij de onderzoeker "zo weinig mogelijk verstoring aan wil brengen in de situatie die onderzocht wordt" (Vennix, 2016, p.186). De onderzoeker staat dus dichtbij het onderzoeksonderwerp middels deelname aan de Werkgroep Vergroenen, echter, niet bij andere stakeholders in het onderzoek. Het is van belang de waarschuwing die Vennix plaatst bij deelname aan, in dit geval één van de meerdere, onderzoeksobjecten de juiste toon, afstand, houding en plaatsing in en tot andere stakeholders te waarborgen, in acht houdende dat de onderzoeker zelf ook één van de stakeholders binnen zijn eigen onderzoek is. Ook moet worden opgemerkt dat de

onderzoeker binnen zijn onderzoekspopulatie mogelijk direct dan wel indirect een bekende is van de onderzochte stakeholders, dan wel geïnterviewden, omdat de onderzoeker in Nieuwleusen is geboren en opgegroeid. Gedurende het uitvoeren van het onderzoek heeft dit geen problemen met zich meebracht, waar mogelijk zelfs voordelen omdat de onderzoeker 'via-via' een bekende was van de 'interviewee', ook wel 'de geïnterviewde'.

Dataverzamelmethode en werkwijze

Elke subvorm van onderzoek kent zijn eigen passende dataverzamelmethode. Zo wordt er bij participatief onderzoek onder andere gebruik gemaakt van (groeps)interviews, groepssessies, notities en uitwerkingen van bijeenkomsten. Ook voor de beantwoording van de deelvragen en uiteindelijk de beantwoording van de hoofdvraag in dit onderzoek zijn verscheidene dataverzamelmethode gebruikt. Ten eerste is er gebruik gemaakt van de door de Werkgroep Vergroenen zelfgemaakte of door ondersteunende partijen gemaakte samenvattingen van bijeenkomsten, opgestelde documenten en rapporten, en (groeps)interviews. Bovendien is data betreffende stakeholders met een overheidsfunctie (gemeente, provincie en waterschap) verzameld in de vorm van beleidsstukken, notities en communicatie horende bij beleidsprocedures en interviews. Deze zijn getranscribeerd en geanalyseerd met behulp van coderingsprogramma Atlas.TI. Als laatste zijn ook lokale inwoners, een grondeigenaar en twee boeren meegenomen in het onderzoek in de vorm van interviews. Waar er initieel door de onderzoeker voorgestaan was meer lokale stakeholders te benaderen voor interviews en dataverzameling is dit vanwege de hoeveelheid benaderde burgers door de Werkgroep Vergroenen beperkt gebleven tot drie interviews, waarvan één gesprek in de vorm van aantekeningen. Op het moment van het aanbreken van de dataverzamelfase van dit onderzoek waren dit de enige drie lokale bewoners die voor het meewerken aan de initiatieven van de Werkgroep Vergroenen zijn benaderd. Ook deze interviews zijn getranscribeerd en geanalyseerd met behulp van Atlas.TI. Voor de andere stakeholders, de Gemeente Dalfsen en Provincie Overijssel, gold dat dataverzameling plaatsgevonden heeft totdat 'verzadiging' ('saturation') zich voordeed. Vennix (2016, p.188) schrijft dat verzadiging optreedt wanneer "het observeren van bewust gekozen nieuwe situaties eigenlijk geen nieuwe inzichten oplevert." Ook is er een groepsinterview met de Werkgroep Vergroenen gehouden, omdat ook de leden van de werkgroep belangrijke informatie dragen over de contacten en interacties die zij hebben en hebben gehad met verschillende stakeholders. Dit groepsgebesprek heeft als startpunt en basis gediend voor de afgenomen interviews in de dataverzamelfase van dit onderzoek, opdat de door de werkgroepleden belangrijke geachte thema's meegenomen konden worden in de interviewguides van de andere stakeholders, waarna deze directe vragen en/of thema's aan de andere stakeholders zijn voorgelegd in de desbetreffende interviews. Als bijkomende secundaire dataverzamelmethode naast interviews is gebruik gemaakt van zogenoemde '*field notes*', ook wel aantekeningen, notities of verzamelingen van aantekeningen gemaakt van (vaak korte) informele (soms formele) contacten en/of interacties met leden van de Werkgroep Vergroenen of andere stakeholders, bijvoorbeeld in de vorm van e-mailcontact, telefoongesprekken, digitale overleggen/bijeenkomsten, face-to-face gesprekken en ontmoetingen, en vergaderingen en bijeenkomsten. Alhoewel deze '*field notes*' wel zijn bijgehouden gedurende het gehele onderzoekstraject is ervoor gekozen alleen gebruik te maken van de afgenomen interviews als primaire databron. Vanwege de grote hoeveelheid privéinformatie alsook de in dit stadium voornamelijk speculatieve ideeën van de Werkgroep Vergroenen is ervoor gekozen deze niet mee te nemen in dit onderzoek vanwege het mogelijk schaden van personen middels het verstrekken van informatie uit deze '*field notes*' ofwel het schaden van de uiteindelijke ontwikkeling van de initiatieven van de Werkgroep Vergroenen door ideeën de wereld in te gooien die nog niet zijn geconcretiseerd.

Interviewguides en interviews

De dataverzamelmethode interview kent verscheidene vormen, waaronder: “*informal conversational, interview guide, standardized open-ended*” en “*closed fixed field response*” (Vennix, 2016, p. 197; Patton, 1980). Zoals bovenstaand opgesomd lopen de verschillende vormen van interview af in mate van gestructureerdheid, waarbij ‘*informal conversation*’ dus het meest ongestructureerd is en de loop van het interview de vragen bepalen, en waarbij ‘*closed fixed field response*’ het meest gestructureerd is, de volgorde van vragen en de formulering van vragen van tevoren is vastgesteld net als de antwoordcategorieën (Vennix, 2016, p.197). In dit onderzoek is ervoor gekozen om met een semi-openinterview methode te werken, waarbij er een vaststaande interviewstructuur is in de vorm van een ‘x’ aantal vaststaande vragen en thema’s die aan de te interviewen personen zijn gesteld dan wel door de interviewer zijn behandeld, maar er ook voldoende ruimte binnen het interview was om door te vragen of de loop van het interview de mogelijkheid te geven nieuwe vragen en thema’s mee te kunnen laten nemen. De vragen en thema’s centraal staande in dit onderzoek zijn verwerkt in interviewguides. Deze vormden gestructureerde beginpunten en vragen waarna er op basis van het antwoord en de aangesneden thema’s in het interview kon worden doorgevraagd. De interviewguides gebruikt in dit onderzoek zijn te vinden onder *Bijlage 1 t/m 6*.

Anonimisering

Alle geïnterviewden zijn gewezen op hun recht te worden geanonimiseerd bij dit onderzoek. Vanwege het verschil in ‘publieke functies’ is er vanuit de onderzoeker voor gekozen om interviews van lokale stakeholders, waaronder het interview met de leden van de Werkgroep Vergroenen alsook de interviews met de lokale agrariërs en de Nieuwleusense grondeigenaar te anonimiseren. Hierdoor is getracht een situatie te creëren waarin deze stakeholders vrijuit konden spreken en zich konden uitdrukken zonder dat er later mogelijk vervelende situaties zouden ontstaan in het kader van “Ja, maar jij hebt gezegd dat...”. Omdat het vrij lastig tot onmogelijk is om op basis van kennisniveau, casuskennis en werkveld in een relatief kleine gemeente als Dalfsen medewerkers van de Gemeente Dalfsen te anonimiseren is er na het transcriberen en voordat er begonnen is aan het coderen van de interviews de mogelijkheid gegeven aan geïnterviewden om zich te rephrasen en enkele aanpassingen te doen in de transcriptieteksten. Alle medewerkers bij een lokale overheid gingen, na aanpassingen in de transcriptietekst of niet, akkoord om bij naam genoemd te worden in dit onderzoek. Om deze redenen zijn alle medewerkers van zowel de Gemeente Dalfsen als de Provincie Overijssel bij naam genoemd in dit onderzoek.

Transcriberen en coderen

Na het afnemen van de interviews bij de verscheidene stakeholders zijn de interviews zo letterlijk als mogelijk getranscribeerd. Tezamen met de drie beleidsdocumenten gebruikt ter beantwoording van *Deelvraag 2 “In hoeverre sluiten de ontstane burgerinitiatieven aan bij bestaand beleid van de (lokale) overheden?”*, de meest recente versies van de omgevingsvisies van de Gemeente Dalfsen en de Provincie Overijssel en het Werkboek KGO, zijn deze interviews gecodeerd met behulp van ATLAS.TI. De codes zijn op basis van inhoud toegekend aan de tekstelementen uit de transcripten, waarna alle 252 codes voortgekomen uit de analyse van de beleidsdocumenten als de afgenomen interviews in thematische groepen zijn ingedeeld. Deze 14 codegroepen vormden uiteindelijk de basis voor beantwoording van de deelvragen en gaven de mogelijkheid om thematisch onderwerpen bij de deelvragen aan te snijden. Het totaaloverzicht aan toegekende codes, hoeveelheid toekenningen, de codegroepen en de hoeveelheid codes per groepen zijn geplaatst in *Bijlage 7*.

Deelvragen

De vier deelvragen die centraal staan in dit onderzoek worden op een specifiek gekozen volgorde behandeld. Zo kan door het beantwoorden van de beschrijvende deelvraag *“Wat houden de burgerinitiatieven van de Werkgroep Vergroenen, onderdeel van Nieuwleusen Synergie, in?”* de basis worden gelegd voor het beantwoorden van de *Deelvraag 2 “In hoeverre sluiten de ontstane burgerinitiatieven aan bij bestaand beleid van de (lokale) overheden?”*. Voor het beantwoorden van de deelvraag *“In hoeverre sluiten de ontstane burgerinitiatieven aan bij bestaand beleid van de (lokale) overheden?”* zullen de voorgestane initiatieven van de Werkgroep Vergroenen waar mogelijk worden gespiegeld aan gemeentelijk en provinciaal beleid. De hieruit voortkomende ideeën en vragen, eventuele gaten, plekken waar geen overlap plaatsvindt tussen de thema’s van de initiatieven en het gemeentelijk dan wel provinciaal beleid zijn teruggelegd aan de stakeholders middels vragen in interviews, bijvoorbeeld op thema’s waar nog geen beleid op is ontwikkeld of überhaupt nog nooit beleid is gemaakt. Tevens was de lokale gemeente Dalfsen in de onderzoeksperiode bezig met het vastleggen van de eerste omgevingsvisie van de gemeente. Ook de mogelijke doorwerkingen in overgang van het ‘oude beleid’ naar deze ‘nieuwe’ vorm van beleid is meegenomen bij beantwoording van deelvragen 3 en 4.

Deelvraag 1: “Wat houden de burgerinitiatieven van de Werkgroep Vergroenen, onderdeel van Nieuwleusen Synergie, in?”

Inleiding

Voor het beantwoorden van de deelvraag “Wat houden de burgerinitiatieven van de Werkgroep Vergroenen, onderdeel van Nieuwleusen Synergie, in?” zijn verscheidene bronnen geraadpleegd, zoals het bijwonen van bijeenkomsten en ‘(natuur)ateliers’ van de Werkgroep Vergroenen, verscheidene formele en informele face-to-face, dan wel telefonische of digitale gesprekken en een document met een alle initiatieven omvattend landschapsplan voor Nieuwleusen, opgesteld met ondersteuning van de Provincie Overijssel en input van de werkgroepsleden. De verscheidene initiatieven zullen in dit hoofdstuk één voor één aan bod komen en nader worden toegelicht. In totaal zijn er zes initiatieven gebundeld in één vergroenings-/landschapsplan.

Landschapsparken realiseren

De werkgroep zou graag zien dat er in het buitengebied van Nieuwleusen, met voorkeur van (agrarische) percelen aansluitend op de bebouwde omgeving of het dorp in verband met bestaande infrastructuur, landschapsparken worden gerealiseerd. In eerste instantie is de insteek om met de aanleg van landschapsparken rondom het dorp, het dorp en de omgeving aantrekkelijker te maken, nieuwe natuur, dan wel biodivers groen, en mogelijkheden voor recreatie voor inwoners van Nieuwleusen en daarbuiten te creëren. Veelal vanwege het mogelijk moeizame financiële aspect van het realiseren van nieuwe natuur wordt er vanuit de werkgroep gedacht om deze nieuwe natuur te combineren met andere vormen van ruimtegebruik, waarbij een combinatie van functies de aanleg en het onderhoud van de natuur op termijn kan bekostigen. Enkele ideeën die de werkgroep heeft opgetekend voor zo een dergelijk landschapspark zijn:

- De aanleg van een voedselbos, mogelijk gekoppeld aan een educatief programma voor de lokale (lagere) scholen, waarnaast mogelijk gekoppeld aan een reeds bestaand volkstuinencomplex.
- De aanleg van een natuurbegraafplaats, aansluitend op en gebruikmakend van de reeds bestaande infrastructuur van de begraafplaats in Nieuwleusen, waarbij de aanleg en het onderhoud wordt gefinancierd door de verkoop van grafrechten.
- De aanleg van natuur/bos met daarin kleine woningen (‘tiny houses’). Hierbij wordt voor boeren rondom Nieuwleusen een alternatief landbouwmodel gecreëerd waarin zij naast hun huidige manier van boeren deels natuur-/bosbeheerder worden, de grond zelf in bezit houden en onderhouden en inkomsten genereren middels huur-/pachtinkomsten van de kleine woningen.
- De aanleg van een natuurcamping, waarbij de camping de financiële dekking moet vormen voor de bijbehorende aangelegde natuur, Nieuwleusen meer op de kaart wordt gezet voor toeristen en er meer omzet wordt gerealiseerd voor lokale middenstanders door het creëren van meer vraag door komst van campinggasten.

Groen-blauwe dooradering versterken

De Werkgroep Vergroenen is voornemens de lokale biodiversiteit in en rondom Nieuwleusen te versterken langs reeds bestaande infrastructuur, zoals bijvoorbeeld wegen, fietspaden, sloten en waterleidingen. Hierbij zal de werkgroep in gesprek gaan met de Gemeente Dalfsen, de Provincie Overijssel en het Waterschap Drents-Overijsselse Delta om de mogelijkheden te bespreken van ecologisch bermbeheer langs wegen en (de aanleg en) het onderhouden van natuurvriendelijke oevers en het creëren van meer biodiversiteit in en langs watergangen. De bermen langs wegen in het buitengebied rondom Nieuwleusen zijn nu meestal kaal, worden her en der door bewoners meegemaaid wanneer zij toch hun gazon aan het maaien zijn, kennen amper of geen onderbegroeiing en zijn vaak aangeplant met slechts één bomensoort, veelal zomereiken (*quercus robur*), die berucht zijn doordat ze door eikenprocessierupsen worden belaagd. Tevens is het

versterken van de groen-blaauwe dooradering in en rondom het dorp van belang om te voorkomen dat de nieuw te realiseren landschapsparken als losstaande elementen, 'eilandjes', in het landschap komen te liggen. Juist met deze versterking van de biodiversiteit langs bestaande infrastructuur met verbindende groenstroken voor insecten, vogels en andere dieren worden geschikte verbindingzones gecreëerd voor dieren om zich van de ene naar het andere (natuur)gebied te begeven.

Wandel-/struinpaden realiseren en verbinden

Door de ligging van Nieuwleusen tussen het Vechtdal en het Reestdal zijn er voldoende wandelmogelijkheden op auto- en fietsafstand, echter, de verbinding van deze natuurgebieden met wandelmogelijkheden van, door en rondom Nieuwleusen zijn beperkt. De Werkgroep Vergroenen wil zich inzetten om meer wandelmogelijkheden aansluitend bij de kern van het dorp te realiseren en deze te verbinden met het bestaande wandelnetwerk in de omgeving van Nieuwleusen. Het is de bedoeling dat deze wandel- en stuinpaden langs de te realiseren landschapsparken komen ter vergroting van de natuurbeleving, dan wel langs bestaande watergangen, of over een strook langs weilanden. Hiervoor zal de werkgroep in gesprek moeten met verschillende grondbezitters en agrariërs en mogelijk met de gemeente wanneer zij grond bezit in het desbetreffende gebied.

Natuur naar tuinen halen

Net als op andere plekken in Nederland is de Werkgroep Vergroenen van mening dat te veel tuinen binnen de bebouwde kom 'versteend' zijn en dat er meer ruimte zou moeten komen in tuinen voor groen, het liefst op een manier dat het een bijdrage levert aan het versterken en het vergroten van de lokale biodiversiteit, bijvoorbeeld in de vorm van waardplanten voor insecten en bessen dragende struiken voor vogels. De werkgroep hoopt in samenwerking met Stichting Steenbreek, een stichting die zich bezighoudt met het 'ontstenen' van tuinen en buurten door vierkante meters bestrating te verwijderen en plaats te laten maken voor groen, een gezonder en meer klimaatadaptieve leefomgeving te creëren voor bewoners van het dorp Nieuwleusen.

Vergroenen erven buitengebied

Ook in het buitengebied van Nieuwleusen hoopt de werkgroep een bijdrage te kunnen leveren aan het vergroenen van de leefomgeving van de bewoners en het versterken van de lokale biodiversiteit. Hier hoopt de werkgroep ietwat grootschaligere en robuustere groenstructuren te kunnen aanbrengen op erven en tussen erven, simpelweg omdat de erven over het algemeen groter zijn en sommige erven aanliggende (agrarische) gronden hebben die bij het erf horen. Hierbij willen de initiatiefnemers gebruik maken van een subsidieregeling van de Provincie Overijssel: Verbeteren condities voor aandachtsoorten 4.0. Een eerste project van dit initiatief wordt opgestart in de directe woonomgeving van drie van de werkgroepleden waarbij ze hopen om en nabij twintig á vijfentwintig erven te verbinden met verschillende groenstructuren, de aanleg van erfwaters, het in herstellen van door de jaren heen uitgedunde bomenrijen en de aanleg van houtwallen en ingezaaide akkerranden. Vanuit de Provincie Overijssel worden de initiatiefnemers ondersteund met de inzet van erfcoaches en een 'vliegende ecooloog', die de erven bezoekt en tips geeft over welke aanpassingen per erf het best geschikt zullen zijn.

Betrekken en enthousiasmeren inwoners

Veel, zo niet alle, initiatieven zijn afhankelijk van de medewerking van de bewoners die het initiatief betreft. Het wordt daarom door de Werkgroep Vergroenen zeer belangrijk geacht dat bewoners goed op de hoogte zijn van de voorgestane initiatieven wanneer het de directe omgeving van de bewoners aangaat. Hierom gaan werkgroepleden in gesprek met bewoners, boeren en grondeigenaren en zullen er voor bewoners van Nieuwleusen en andere geïnteresseerden excursies worden opgezet door leden van de werkgroep zelf of externe deskundigen om aan de inwoners van het Nieuwleusen en de omgeving ervan te laten zien wat er allemaal groeit, bloeit en leeft in en rondom het dorp.

Deelvraag 2: “In hoeverre sluiten de burgerinitiatieven van de Werkgroep Vergroenen aan bij bestaand beleid van de (lokale) overheden?”

Inleiding

Om de mate waarin de voorgestane initiatieven van de Werkgroep Vergroenen aansluiten op het beleid van de lokale overheden te toetsen, worden de omgevingsvisies van de Provincie Overijssel (*Omgevingsvisie Provincie Overijssel ‘Beken Kleur’ (2017; actualisatie omgevingsvisie, 2021)*) en de Gemeente Dalfsen (*Omgevingsvisie Gemeente Dalfsen (2022)*) geanalyseerd, alsook het werkboek Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving (*Werkboek Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving (2010)*), middels een dataverwerkingsprogramma ATLAS.TI. Hierin worden de beleidsdocumenten voorzien van coderingen aan de hand van de voorgestane initiatieven en of dat deze passages wel, ofwel niet, ofwel deels overeenkomen met de initiatieven zoals deze zijn voorgestaan door de Werkgroep Vergroenen. Deze analyse en de beantwoording van deze deelvraag zal zodanig de eerste inzichten geven in een ‘passieve’ stakeholderinteractie van de initiatieven van de Werkgroep Vergroenen en de stakeholders de Provincie Overijssel en de Gemeente Dalfsen.

De Nieuwleusenaar en de Overijsselse overheden

In de geanalyseerde beleidsstukken van de Gemeente Dalfsen en de Provincie Overijssel worden zoals eerder in het theoretisch kader behandeld de verandering van de rol van de overheden en daarmee de verhouding die zij hebben tot haar burgers benadrukt. Zo staat er in de omgevingsvisie van de Gemeente Dalfsen dat “de samenleving verandert van een verzorgingsstaat naar een participatiemaatschappij”, waarbij de rol van de overheid inhoudt dat zij “ruimte geeft voor initiatieven vanuit de samenleving”, “toegankelijk, betrouwbaar, flexibel en wendbaar is”, en “vanuit het algemeen belang werkt aan de grote opgaven voor de langere termijn en daarbij oog houdt voor individuele belangen” (Gemeente Dalfsen & BügelHajema Adviseurs, 2022, p.47). De omgevingsvisie geeft aan dat het daarom belangrijk is dat de gemeente “actief in gesprek gaat met stakeholders en inwoners” en bovendien “betrokken wil zijn en worden bij (grotere) initiatieven”, zodat ze “erop toe kan zien dat een project of plan goed wordt afgestemd met omwonenden, zorgvuldig wordt ingepast en zo mogelijk iets toevoegt aan de waarden en ruimtelijke kwaliteit van onze gemeente” (Gemeente Dalfsen & BügelHajema Adviseurs, 2022, p.15). Hierbij geeft de gemeente aan dat het voor sommige opgaven van belang is dat de gemeente zelf ‘de touwtjes in handen houdt’. Ook de provincie bevestigt het belang van initiatieven binnen haar beleid. In haar omgevingsvisie ‘Beken Kleur’ wordt beschreven hoe initiatieven als middel worden gezien om de opgetekende beleidsvisie van de Provincie Overijssel te verwezenlijken. Zo moet er voor de Overijsselaars “ruimte zijn om te pionieren”, waarbij de provincie een “interactieve en participatieve rol” pakt “waarbij maatschappelijke opgaven leidend zijn” (Provincie Overijssel, 2017b). Centraal staande bij elk initiatief binnen de provincie is duurzaamheid, waarbij in het landelijk gebied “door elk project en elk initiatief, groot of klein, een bijdrage kan worden geleverd aan de landschappelijke en ruimtelijke kwaliteit” (Provincie Overijssel, 2017b).

De initiatieven van de werkgroep en het beleid van lokale overheden

Hoewel de thema’s besproken in beide omgevingsvisies vooral hoog over behandeld worden, is er wel een bepaalde lijn te ontdekken waar het gaat over gedachtengoed en aanknopingspunten voor de initiatieven van de Werkgroep Vergroenen. Eén van die concrete aanknopingspunten is het instrument Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving (KGO) reeds vastgesteld in 2010 een jaar na het vaststellen van de eerste provinciale omgevingsvisie in Overijssel. De KGO is een werkboek opgesteld om richtlijnen en kaders te geven voor uitbreiding van bestaande praktijken, maar ook voor nieuwe ontwikkelingen in het landelijk gebied van de provincie Overijssel. Waar de werkgroep van plan is om ‘groen’ te realiseren aan de rand van het dorp met of in het landelijk gebied dan kom je al gauw in aanraking met dit instrument. De KGO moet vooral mogelijk maken dat er binnen de opgestelde omgevingsvisie van de Provincie Overijssel mogelijkheden voor initiatieven zijn om maatwerk te

kunnen leveren. Niet ieder initiatief is namelijk hetzelfde, ook niet binnen de provincie Overijssel, laat staan dat de omgeving waarbinnen de ontwikkeling van het initiatief plaatsvindt hetzelfde is. Om ervoor te zorgen dat nieuwe ontwikkelingen passend zijn binnen de bestaande gebiedskenmerken is er Catalogus Gebiedskenmerken Overijssel opgesteld met vier afzonderlijke maar over elkaar legbare lagen: de natuurlijke laag, de laag van het agrarisch cultuurlandschap, de stedelijke laag en de laag van de beleving. Op basis van deze integrale kijk op het gebied kan een eerste blik worden geworpen op de geschiktheid van de voorgestane ontwikkeling in dat gebied. Hierbij dient “elke nieuwe ontwikkeling bij te dragen aan de ruimtelijke kwaliteit conform de gebiedskenmerken” (Provincie Overijssel, 2017a, p.26). De KGO is als instrument dus bedoelt om bij (grootschalige) uitbreidingen van bestaande praktijken in een betreffend gebied de ruimtelijke kwaliteit te waarborgen, waarbij er met maatwerk een afweging wordt gemaakt tussen hoeveel ‘maatschappelijke meerwaarde’ moet worden gerealiseerd zodat dit de ruimtelijke negatieve ontwikkeling compenseert. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de uitbreiding van een bedrijf door het plaatsen van een extra loods waarbij er een publiek toegankelijk park wordt aangelegd om de uitbreiding van het bedrijf landschappelijk te compenseren, ofwel ‘het oog af te leiden van hetgeen als landschappelijk negatief wordt ervaren’. Zoals eerder vermeld dient het instrument KGO ook aan wanneer een nieuwe ontwikkeling gewenst is, waarbij op dezelfde manier KGO waarborgt dat de nieuwe ontwikkeling zodanig wordt ingepast dat deze een maatschappelijke meerwaarde creëert. Betreffende de initiatieven van de Werkgroep Vergroenen komt de KGO vooral om de hoek kijken wanneer het gaat om de ontwikkeling van natuur ofwel bos met tiny houses, of bijvoorbeeld bij de ontwikkeling van een natuurbegraafplaats. Om te kunnen profiteren van de waardevermeerdering die men krijgt wanneer bijvoorbeeld agrarische gronden worden omgezet naar een woonbestemming, dient men volgens KGO-maatwerk een minimale hoeveelheid ‘X’ aan maatschappelijke meerwaarde te creëren, bijvoorbeeld in natuur (‘groen’). Op deze manier waarborgt de provincie bij nieuwe woningbouwinitiatieven, zoals bijvoorbeeld met tiny houses, dat deze op een landschappelijke manier zodanig worden ingepast dat er een maatschappelijke meerwaarde wordt gecreëerd in plaats van negatieve gevolgen voor de lokale buurt. Andersom bekeken kan men het ook zo zien dat men als ‘beloning’ er persoonlijk ook nog wat aan over kan en mag houden door realisatie van een woning(en), bijvoorbeeld in de vorm van tiny houses, wanneer hij of zij een ‘X’ hoeveelheid maatschappelijke meerwaarde creëert. Als criteria en definitie voor de hoogte van de te leveren kwaliteitsprestaties onder KGO voor het realiseren van nieuwe woningen staat:

“Naast een basisinspanning geldt een forse investering in ruimtelijke kwaliteit op het terrein en de omgeving op basis van een gebiedsvisie. De hoogte van de kwaliteitsprestaties is maatwerk, waarbij de gevolgen die de nieuwe functie heeft voor de kwaliteit van de omgeving moeten worden meegenomen. De toename van de grondwaarde door de bestemmingswijziging kan als maatstaf dienen voor de minimale investering in de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit. Bijdragen aan de woningbehoefte, mits neergelegd in een woonvisie of een structuurvisie, en bijdragen aan sociaal-maatschappelijke doelstellingen (bijvoorbeeld zorg) wegen mee bij het bepalen van de hoogte van de kwaliteitsprestatie” (Provincie Overijssel, 2010a, p.78).

Op basis van de KGO is dus de plek waar de Werkgroep Vergroenen een grondeigenaar en/of agrariër bereid vindt mee te werken aan het initiatief van invloed op de mate van terug te leveren prestatie in de vorm van te realiseren natuur, alsook de grootte van te realiseren tiny houses, de waardevermeerdering van de grond en de omgeving waarbinnen deze ontwikkeling plaatsvindt.

Waar de Provincie Overijssel een concreet instrument heeft om ontwikkelingen zoals voorgestaan door de Werkgroep Vergroenen mogelijk te maken, zijn er op gemeentelijk niveau in de nieuw verschenen omgevingsvisie ook aanknopingspunten te vinden om de initiatieven van de werkgroep te laten landen. Over de trend van de transitie in het landelijke gebied staat in de gemeentelijke omgevingsvisie bijvoorbeeld het volgende geschreven: “Het vraagt goede afstemming met de sector en initiatiefnemers van (nieuwe) grote ruimtevragen om het landschap haar kwaliteiten te doen behouden en tegelijkertijd een duurzaam verdienmodel voor agrarische

bedrijven te creëren” (Gemeente Dalfsen & BügelHajema Adviseurs, 2022, pp.10-11). Waar er vanuit de visie van de Gemeente Dalfsen ruimte lijkt te zijn voor initiatieven betreffende een duurzaam verdienmodel voor landbouw rondom Nieuwleusen was dit in de conceptversie van de omgevingsvisie niet het geschetste beeld. Zoals eerder vermeld kent het buitengebied van Nieuwleusen een dominante gebruiksfunctie door de agrarische sector, waarover in de concept-omgevingsvisie als enige van de vier onderscheiden gebieden binnen de gemeente Dalfsen over gebied Nieuwleusen/Oudleusen werd geschreven: “Functies die kunnen leiden tot milieubelemmeringen voor de agrarische bedrijfsvoering beschouwen we als ondergeschikt aan de agrarische bedrijfsmogelijkheden” (Gemeente Dalfsen & BügelHajema Adviseurs, 2021, p.26). Op basis van deze zin zouden er niet veel mogelijkheden zijn in het landelijk gebied voor de Werkgroep Vergroenen. De Werkgroep Vergroenen reageerde met een zienswijze en deelde zijn visie:

“[Deze visie] mag anno 2021 toch als een achterhaald, onnodig en ongewenst principe worden gezien voor de agrarische ontwikkeling. Dit is geen bijdrage aan een gezonde agrarische ontwikkeling. Daarmee is de sector ook niet gediend. Onze werkgroep vindt de agrarische sector in het landelijk gebied belangrijk ook wanneer het gaat over het creëren van een hogere natuurrijkdom en biodiversiteit, echter, op een moderne, bij huidige transities passende wijze. Met deze manier van denken over en omgaan met het landelijk gebied zien wij diverse mogelijkheden voor agrariërs voor het exploiteren van hun bedrijf. (Bijlage 8: Zienswijze Werkgroep Vergroenen op Concept Omgevingsvisie Gemeente Dalfsen)”

Na het indienen van deze zienswijze heeft de Gemeente Dalfsen de visie op de agrarische sector voor het gebied ‘Weids Platteland’, betreffende Nieuwleusen en Oudleusen, gewijzigd naar dezelfde visie die zij hanteert voor de agrarische sector in de rest van de gemeente, namelijk: “Wat betreft de agrarische bedrijven ondersteunen we initiatieven die gericht zijn op verbreding, vergroening en verduurzaming” (Gemeente Dalfsen & BügelHajema Adviseurs, 2022, p.30). Deze wijziging biedt in de toekomst voor de ontwikkeling van de verscheidene initiatieven van de Werkgroep Vergroenen in ieder geval meer ruimte dan de initieel opgestelde visie voor de agrarische sector in het landelijk gebied rondom Nieuwleusen. Tegelijkertijd geeft deze wijziging agrariërs zelf ook meer ruimte wanneer zij zelf mee willen werken aan verduurzamingsontwikkelingen betreffende hun bedrijf. Ook voor andere initiatieven voorgestaan door de werkgroep zijn aanknopingspunten aan te treffen in de omgevingsvisie van de Gemeente Dalfsen. Wanneer het gaat om ambities van de werkgroep zoals het terugbrengen van het ‘(oude) slagenlandschap’, kleinschaligere agrarische percelen met houtwallen of bomenrijen, geeft de omgevingsvisie aan dat waar het mogelijk is de verkavelingsstructuur kan worden versterkt met laanbeplanting (Gemeente Dalfsen & BügelHajema Adviseurs, 2022, p.30). Ook in het algemeen geeft de gemeente aan zich in te willen zetten op het versterken van de biodiversiteit in het landelijk gebied rondom Nieuwleusen. Deze visie sluit goed aan bij het voorgestane initiatief van de Werkgroep Vergroenen om de groen-blauwe dooradering van Nieuwleusen en het buitengebied te versterken.

Alhoewel de in eerste instantie opgetekende visie betreffende landbouw in het buitengebied haaks staat op de visie, wensen en ambities van de Werkgroep Vergroenen bieden de gewijzigde visie op de agrarische sector samen met de ambities Gemeente Dalfsen haarzelf oplegt op thema’s als duurzaamheid, natuur, biodiversiteit en het landelijk gebied, alsmede de ambities op deze thema’s van de Provincie Overijssel verscheidene mogelijkheden voor de ontwikkeling van de initiatieven van de werkgroep. Ondanks dat de opgetekende omgevingsvisies van de Provincie Overijssel en de Gemeente Dalfsen voornamelijk uitspraken doen op een abstract ‘hoog over’ niveau en het nog te bepalen is hoe deze ambities concreet vorm worden uitgewerkt in en rondom Nieuwleusen stroken de visies van beide overheden in grote lijnen met het achterliggende gedachtengoed bij de voorgestane initiatieven van de Werkgroep Vergroenen.

Deelvraag 3: “Welke padafhankelijkheden spelen bij de stakeholders en in hoeverre beïnvloeden zij de opstartende initiatieven in Nieuwleusen?”

Inleiding

Bij het behandelen van deze deelvraag wordt er ingegaan op de padafhankelijkheden die spelen bij de verschillende voor dit onderzoek benaderde actoren die betrokken zijn bij het ontwikkelen van de initiatieven van de Werkgroep Vergroenen. Voor het beantwoorden van deze deelvraag wordt er een beeld geschetst van ‘het systeem’ waar de verschillende actoren in zitten en mee te maken hebben, alsook de invloed die dit heeft op de initiatieven van de Werkgroep Vergroenen. De Werkgroep Vergroenen heeft, zoals als uiteengezet bij beschrijvende *Deelvraag 1 “Wat houden de burgerinitiatieven van de Werkgroep Vergroenen, onderdeel van Nieuwleusen Synergie, in?”*, verscheidene initiatieven waarmee zij Nieuwleusen en het landelijk gebied er omheen natuurrijker en biodiverser wil maken. Vanwege het verschil in mate van impact op de omgeving en de mate waarin de initiatieven ‘voeten in de aarde hebben’ bij de verschillende stakeholders zal er op het ene initiatief dieper ingegaan worden dan het andere. Zo zal het initiatief van de ontwikkelingen van natuur en/of bos in combinatie met de realisatie van tiny houses centraler staan bij behandeling van deze deelvraag, omdat bij deze initiatieven de interacties en belangen van zowel overheden en particulieren het grootst is.

Landbouw, agrariërs, en grondbezitters in het landelijk gebied

Zoals eerder vermeld wordt het gebied rondom het dorp Nieuwleusen voornamelijk gebruikt door de agrarische sector en dan met name intensieve melkveehouderijen. De landbouwwarealen in het buitengebied van Nieuwleusen bestaan voornamelijk uit maïs- en graslanden. De initiële reactie van de agrariërs en grondbezitter benaderd voor dit onderzoek waren verschillend van aard. Waar de ene agrariër aangaf positief tegenover de initiatieven van de werkgroep te staan, gaf de ander aan dat het benaderd worden door één van de leden van de werkgroep hem “nogal koud op ‘t dak viel” (Agrariër 2, persoonlijke communicatie, 1 mei 2022; Agrariër 1, persoonlijke communicatie, 7 april 2022). In gesprek met twee veehouders, benaderd door en/of betrokken bij de Werkgroep Vergroenen, kwamen verscheidene elementen naar voren waarmee zij te maken hebben en krijgen wanneer zij in zouden gaan op het voorgestane initiatief van de werkgroep om aan natuur- en/of bosontwikkeling te doen in combinatie met de ontwikkeling van tiny houses. Zowel de benaderde grondeigenaar als beide agrariërs gaven aan dat het belangrijkste aspect in het mee willen werken van hun kant is dat het initiatief financieel aantrekkelijk zal moeten zijn. De grondeigenaar gaf aan positief tegenover de ontwikkeling van tiny houses te staan, aangezien het desbetreffende perceel aangrenzend aan de dorpskern waarvoor hij was benaderd niet veel had gekost, eerdere woningbouwplannen op het perceel afgeslagen zijn door de landschapscommissie en de gemeente en het “leuk zou zijn wanneer ik er nog een keer iets aan over zou kunnen houden” (Grondeigenaar, persoonlijke communicatie, 16 april 2022). Agrariërs zitten vanwege het hebben van een bedrijf en het daarmee veelal financieel afhankelijk zijn van hun bedrijf in een andere positie. Wanneer gevraagd werd wat hun medewerking betreffende de realisatie van een combinatie van natuur en tiny houses zou betekenen voor hun bedrijfsvoering kwam al gauw naar voren dat het niet een gemakkelijk verhaal zou zijn om de voorgestane ontwikkeling van de Werkgroep Vergroenen te implementeren in hun bedrijf. Alhoewel de insteek van de werkgroep is dat ze agrariërs in het buitengebied van Nieuwleusen een ander verdienmodel willen aanbieden waarbij ze deels natuurbeheerder worden en pachter/verhuurder van tiny houses blijkt dat voor bestaande boeren midden in het bedrijfsleven zittende een lastig implementeerbaar concept. Zo gaven beide agrariërs aan dat gronden aangelegen de boerderij en de veestallen sowieso niet in aanmerking zouden komen voor het initiatief, omdat deze gronden benodigd zijn voor het weiden van de koeien (Agrariër 1, persoonlijke communicatie, 7 april 2022; Agrariër 2, persoonlijke communicatie, 1 mei 2022). Daarnaast hebben de agrariërs “elke snipper grond nodig voor de mestplaatsing en voor de toeslagrechtanaanvraag en dat wordt allemaal nauwlettend op de meter gecontroleerd” (Agrariër 2,

persoonlijke communicatie, 1 mei 2022). Om zo maar enkele hectares te transformeren van agrarisch gebruik naar een natuurherbestemming is dus niet aan de orde, omdat elke hectare benodigd is voor het exploiteren van hun bedrijf: “Je hebt dan bij wijze van spreken twee hectare grond minder. Een hectare kunnen ongeveer twee koeien op, dus dan heb je eigenlijk voor vier koeien te weinig grond om dat zo maar te zeggen” (Agrariër 2, persoonlijke communicatie, 1 mei 2022). Alhoewel Agrariër 1 aangaf financieel niet afhankelijk te zijn van zijn vleesveebedrijf omdat vanwege de relatief beperkte omvang ervan deze niet winstgevend genoeg is om te leven, geeft hij ook aan dat “ ‘T Zal best wèz’n dat aj ’t goat berèk’n daj wel verder komt as met die koei’n zal ‘k moar zeg’n, dat ontken ik niet, moar ik word er niet warm van nee” (Agrariër 1, persoonlijke communicatie, 7 april 2022). Ondanks de potentiële financiële meerwaarde die het initiatief van de Werkgroep Vergroenen deze boer op kan leveren, is het voor deze agrariër nog niet aantrekkelijk genoeg. Dat een financiële meerwaarde met het meewerken aan het initiatief van de werkgroep niet voldoende is getuigd van een bepaalde emotionele verbondenheid met de manier waarop deze agrariër zijn bedrijf runt en dus ook een vorm van ‘behavioural lock-in’ zoals deze omschreven is in het theoretisch kader. Beide boeren geven aan dat de werkgroep misschien beter op zoek kan naar andere bezitters van grond zoals bijvoorbeeld personen die middels overerving gronden in hun bezit hebben gekregen en deze op dit moment verhuren aan agrariërs of andere land- en tuinbouwers en dus de gronden zelf niet nodig hebben, omdat ze zelf geen bedrijf hebben wat afhankelijk is van deze percelen (Agrariër 1, persoonlijke communicatie, 7 april 2022). Zo gaf Agrariër 2 aan dat het voorgestane initiatief misschien nog aantrekkelijk zou kunnen zijn voor een stoppende boer, mede omdat deze gronden dan ook ‘vrij’ zouden komen van het bedrijf (Agrariër 2, persoonlijke communicatie, 1 mei 2022). De mogelijkheid om met het initiatief van de werkgroep een ander verdienmodel te creëren voor de bestaande agrarische sector blijkt dus een lastig verhaal te zijn, juist omdat de visie achter het initiatief was om de intensiviteit van de landbouw in het landelijk gebied rondom Nieuwleusen te kunnen verlichten op een manier dat het voor agrariërs ook nog financieel aantrekkelijk zou zijn. Waar blijkt dat gronden behorende bij een in bedrijf zijnde agrariër niet gemakkelijk in aanmerking komen voor het initiatief van de Werkgroep Vergroenen, betekent dit ook dat het totaaloppervlak aan gronden dat wel geschikt wordt geacht vanuit de agrariërs flink wordt gereduceerd. Tevens betekent dit voor de werkgroep dat de visie op het verlichten van de intensiviteit van het agrarische buitengebied van Nieuwleusen bijgesteld moet worden omdat deze mogelijk alleen maar verminderd zal kunnen worden door percelen te gebruiken van stoppende boeren en/of percelen verkregen door overerving om zo deze ‘af te snoepen’ en te voorkomen dat deze verder in gebruik worden genomen door de agrarische sector.

Waar het belemmeren van de agrarische sector verre van de insteek van de werkgroep is, is het transformeren van gronden met een agrarische gebruiksfunctie naar een andere bestemming van oudsher sowieso een heibel thema binnen de agrarische sector. Alhoewel hier natuurlijk per persoon en agrariër verschillende meningen over zijn gaf ook Agrariër 1 aan de ontwikkeling van bijvoorbeeld windmolens en zonneparken voor grootschalige groene energieopwekking op landbouwgrond niet te begrijpen: “Nou liekt mie zonnepanneel’n helemaal niet zo’n raar idee, as je ’t bievoorbeeld veur, hier veurop de stal een rijgie neer zouw’n legg’n, daj een beetie met de stroom zelfvoorzien’nd bent, maar om hele stukk’n landbouwgrond doarveur te pakk’n, dat vind ik eing’lijk niet zo’n goed idee” (Agrariër 1, persoonlijke communicatie, 7 april 2022). In gesprek met wethouder André Schuurman van de gemeente Dalfsen werd ook gewezen op de huidige druk die op de agrarische sector ligt: “Aan alle kanten wordt er grond van de agrariërs afgesnoept en de sector is daar gewoon heel erg scherp op. Dus moet je zorgen dat – wil je dat voor mekaar krijgen – dan moet je zorgen dat je een goed verhaal opbouwt, een onderbouwd verhaal, waarbij die sector zich ook herkent en waarbij je dus echt een plús hebt” (André Schuurman, persoonlijke communicatie, 7 april 2022). Of met het initiatief van de werkgroep een ander verdienmodel voor de agrarische sector gecreëerd kan worden, is dus maar de vraag. Het systeem waarin de agrariërs zitten lijkt zoals deze nu vormgegeven is nog niet klaar voor de ontwikkelingen zoals deze voorgestaan zijn door de Werkgroep Vergroenen. Dit betekent echter niet dat de verantwoordelijkheid hiervoor bij de agrariërs gezocht moet worden. Dat het in zijn algemeenheid lastig blijkt te zijn voor agrariërs om in

te spelen op agrarisch natuurbeheer kwam ook naar voren uit een recent nieuwsartikel van RTV Oost. Zo meldt Ruud Pleune van Natuur en Milieu Overijssel: “Ik had gedacht en gehoopt dat we er dichterbij zouden zitten. Tussen de theorie van boeren laten verdienen aan agrarisch natuurbeheer en de praktijk zit nog een gat. Ik heb mij denk ik verkeken op de bestaande financiële afschrijvingen die zwaar op een bedrijf drukken en alleen gekeken naar het jaarrond natuurbeheer” (Everaardt, 2022). Dat niet alleen de huidige wet- en regelgeving waaraan een boerenbedrijf moet voldoen impact heeft op wat er wel en niet mogelijk voor natuurinclusief boeren blijkt uit gesprek met Agrariër 2. Waar deze agrariër aangeeft de wens te hebben om meer kruidenrijkgrasland te hebben voor bijvoorbeeld weidevogels is dat nu voor hem niet mogelijk omdat door zijn melkafnemer bepaald is dat hij daar niet voor in het juiste gebied zit. Melk met het keurmerk ‘Planet Proof’, een keurmerk toegedicht aan melk afkomstig van bedrijven waar koeien op kruidenrijke graslanden grazen, wordt namelijk apart opgehaald en de melktankwagen daarvoor komt dus alleen in het gebied waar door de melkafnemer bepaald is dat boeren daar tegen een subsidie kruidenrijkgrasland kunnen hebben. De mate waarin door melkafnemers zulke subsidies voor kruidenrijke graslanden worden verstrekt is weer puur afhankelijk van de vraag naar ‘Planet Proof’-melk door de zuivelconsument in de Nederlandse supermarkten. Zo heeft Agrariër 1 gronden waarvoor hij wel in aanmerking komt voor een subsidie van kruidenrijkgrasland, maar Agrariër 2 niet. Omdat de vraag naar melk afkomstig van koeien grazende op kruidenrijkgrasland uiteindelijk weer wordt bepaald door de consument is het de consument die bepaalt of er meer of minder kruidenrijke graslanden komen. Ondanks de intentie om natuurinclusiever te gaan boeren bij Agrariër 2 mag hij zoals de situatie nu is zelf opdraaien voor de gemaakte kosten. Daarbij geeft deze agrariër aan dat zijn wens om op deze manier ‘te vergroenen’ samen met de initiatieven van de Werkgroep Vergroenen vooruitlopen op de maatschappelijke bewustwording: “Wat je dan nu alleen maar leest op het internet dat de luchthaven verstopt zit en alles uh, dan denk ik ook, ja, ‘daar is volgens mij nog geen hond verder mee bezig dan wij’ ” (Agrariër 2, persoonlijke communicatie, 1 mei 2022).

De werkgroep en de niet zo groene Nieuwleusenaar

Dat de Nederlander nog niet zo bezig is met natuurbeleid blijkt uit onderzoek van Motivaction op verzoek van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Ondanks de grote overeenstemming onder Nederlanders over het belang van natuur voor de psychische en lichamelijke gezondheid komt het thema ‘natuur’ op een lijst met politieke prioriteiten pas op plek dertien (Hendriksma, 2022). Dat er ook bij de Nieuwleusenaar nog een barrière te slechten is wanneer het gaat om biodiversiteit en natuurinclusiviteit blijkt uit verscheidene interviews afgenomen voor dit onderzoek. Zo meldde Agrariër 2: “Er zijn heel veel burgers enthousiast over vergroening en zo, maar ook wel burgers niet. Sommige burgers als je daar een stukje grond van huurt, die willen graag dat daar wat vee op loopt en zo. En dat het niet te intensief gebruikt wordt. Maar ik heb ook wel huurbazen om het maar zo te zeggen, die willen dat het gewoon strak en glad gehouden wordt en geen één bloemetje erin” (Agrariër 2, persoonlijke communicatie, 1 mei 2022). Hetzelfde verschil in mentaliteit die er lijkt te zijn betreffende ‘privé groen’ lijkt ook van toepassing op groen in de openbare ruimte: “Op het moment dat de gemeente een berm inzaait omdat de raad hier wat zegt, dan zeggen sommigen ‘oh leuk, een bloemetje’, en andere zeggen ‘goh, wat staan die bermen hoog’ ” (André Schuurman, persoonlijke communicatie, 7 april 2022). Diezelfde ervaring wordt gedeeld door enkele leden vanuit de Werkgroep Vergroenen: “Wij zijn allemaal wel groen, maar als je hier in het dorp komt, heel veel mensen zijn gewoon niet groen en enthousiasmeren dat is dan de kunst. Maar jonge, jonge, als er in een berm het gras een beetje zo staat dan worden ze helemaal koekoek. Sommigen gaan gewoon zelf met de grasmaaier rond. En voordat je iedereen zover hebt zeg maar en dat krijg je dus ook met alle ideeën die je gaat indienen” (Werkgroep lid 9, persoonlijke communicatie, 30 maart 2022). Waar medewerkster Coranne Zwijnen van de Gemeente Dalfsen aangeeft dat ze op het groenbeleidsdomein van de gemeente sterk op één lijn zitten met de mate waarin de intensiteit van natuurinclusiviteit en biodiversiteit vanuit de Werkgroep Vergroenen gewenst is, is het dus maar de vraag of dat daar bij de Nieuwleusenaar genoeg draagvlak voor is wanneer het gaat om initiatieven als het versterken van de groen-blauwe dooradering bijvoorbeeld

met ecologisch bermbeheer en vergroenen van erven in het buitengebied (Coranne Zwijnen, persoonlijke communicatie, 12 april 2022). Dat er voor de werkgroep op de thema's enthousiasmeren, communicatie en het creëren van draagvlak nog het één en het ander te winnen valt, wordt hieruit duidelijk. Ook medewerkster Simone Kiewiet van de Gemeente Dalfsen benadrukt het belang van doorlopende bewustwordingscampagnes betreffende thema's als natuurinclusiviteit en biodiversiteit: "We hebben natuurlijk die actie Steenbreek gehad, maar dat lijkt net alsof dat even acties zijn, mensen worden even geïnitieerd en dan krijgen ze soms wat geld en dan kunnen ze een plantje halen. Dan is de actie over en dan is het weer klaar. Ik denk dat mensen – en dat merk ik bij mezelf ook – constant moeten worden herinnerd aan het feit dat je dat moet doen" (Simone Kiewiet, persoonlijke communicatie, 31 maart 2022). Dat de Nieuwleusenaar van nature graag de kat uit de boom kijkt werd duidelijk bij het groepsinterview met de werkgroep zelf. Zo vertelde Werkgroeplid 1 over zijn gesprekken met één van de lokale bewoners: "De eerste keer zijn ze afwijzend, de tweede keer worden ze al wat tammer, en de derde keer zijn ze toegankelijk. En dan willen ze wat" (Werkgroeplid 1, persoonlijke communicatie, 30 maart 2022). Dezelfde waarneming viel te maken bij Agrariër 1 en diens initiële terughoudendheid bij het benaderd worden door één van de leden van de werkgroep. Dat enthousiasmeren, het creëren van draagvlak en het juist communiceren richting de benaderde en de te benaderen Nieuwleusenaren van belang is komt ook naar voren bij het onderwerp tiny houses: "Dan kunn'n ze erngs keet'n of huisjes neer woll'n zett'n, doar moet oak vanalles aan 'ebeer'n zal 'k moar zegg'n" (Agrariër 1, persoonlijke communicatie, 7 april 2022). Het verwijzen naar de door de werkgroep voorgestane tiny houses van hoogstaande kwaliteit wordt in een gesprek al gauw gereduceerd tot een simpele bouwkeet. Dat mensen in zijn algemeenheid verschillende beelden hebben bij het begrip 'tiny houses' verklaart mogelijk ook een gedeelte van hun initiële terughoudendheid. Zo kwam in een zijgesprek met een lid van de werkgroep naar voren dat een eerder initiatief in zijn woonomgeving betreffende tiny houses niet werd gewaardeerd door de buurt, omdat de buurt bang was dat ze een woonwagenkamp in hun achtertuin zouden krijgen. "Als jij zegt 'we hebben een geweldig idee bedacht, we gaan daar tiny houses neerzetten' en op het moment dat je dat niet goed in de buurt neerzet dan heb je weerstand, want dan gaat iedereen denken aan tiny houses zoals die bijvoorbeeld in Almere geloof ik. Dat gaat van pipowagen tot ouwe kas, tot..." (André Schuurman, persoonlijke communicatie, 7 april 2022). Ook richting de gemeente is het van belang dat de werkgroep goede communicatie hanteert en dat beide partijen in dezelfde beelden denken en spreken. Medewerkster Simone Kiewiet van de Gemeente Dalfsen: "Toevallig zag ik gisteren een programma en daar was ook iemand die in een tiny house woonde, dat was ver weg in ieder geval. En dan ziet het er meteen zo uit alsof er zo'n stukje land en dan denk je... hier wonen mensen zeg maar. Het ziet er gewoon niet uit. [...] Maar op de een of andere manier moeten we misschien in ons hoofd ook nog af van dat geordende wat wij heel erg sterk in ons hebben" (Simone Kiewiet, persoonlijke communicatie, 31 maart 2022). Om tiny houses te gebruiken als financieel aantrekkelijk aspect bij het realiseren van natuur in een lokaal initiatief heeft qua communicatie en participatieaspect nogal wat voeten in de aarde. Mensen kunnen voor zichzelf al gauw een beeld aannemen wat niet per se hetgeen bedoeld wordt hoeft te zijn (Joke Vulkers, persoonlijke communicatie, 19 april 2022). Tegelijkertijd, wanneer er met enkele voorbeelden het concept van tiny houses in de natuur wordt aangeklopt bij bewoners van de lokale buurt loopt men ook risico. Wanneer men met een voorbeeldplan bij de buurt aankomt lijkt het al gauw alsof alles reeds 'in kannen en kruiken' is en al is vastgelegd en besloten. "Je kan maar één keer een eerste indruk maken in zo'n proces bij een buur en daar moet je over nadenken hoe je dat gaat doen. En als je, en als de buurman linksaf wil en jij wil rechtsaf, dan kun je beter even van tevoren praten van 'goh, als we elkaar straks tegenkomen, hoe gaan we dan om elkaar heen, in plaats van dat je een botsing veroorzaakt' " (André Schuurman, persoonlijke communicatie, 7 april 2022). Zorgen dat je meteen de juiste indruk maakt is dus belangrijk wanneer de werkgroep burgers, agrariërs of grondeigenaren benadert voor haar initiatieven zeker ook omdat het op de juiste manier betrekken van de bewoners in de omgeving van het initiatief het proces een stuk kan vergemakkelijken. "Ik vind participatie heel belangrijk hoor, daar niet van. Het is ook goed dat mensen weten wat er in hun buurt gebeurt zodat ze daar input op kunnen leveren. Tegelijkertijd kan het ook enorm belemmerend zijn, in ieder geval

voor de snelheid van dingen” (Simone Kiewiet, persoonlijke communicatie, 31 maart 2022). Het betrekken van burgers bij de initiatieven is dus van groot belang, alsook het overeenstemmen van de visies en beelden die burgers bijvoorbeeld hebben wanneer een werkgroep lid het bijvoorbeeld heeft over een tiny house, een voedselbos of biodiversiteit in zijn algemeenheid. Het thema participatie zoals dat in het theoretisch kader is besproken is dus niet alleen belangrijk vanuit een initiatief richting een overheid, maar ook vanuit een initiatief richting haar omgeving.

De lokale overheden, de werkgroep en de initiatieven

Dat participatie als belangrijk onderdeel van binnen beleidsprocessen als belangrijk onderdeel wordt gezien binnen de lokale beleidsstukken is reeds gebleken bij beantwoording van *Deelvraag 2 “In hoeverre sluiten de burgerinitiatieven van de Werkgroep Vergroenen aan bij bestaand beleid van de (lokale) overheden?”*. Dat als vorm van participatie burgers met innoverende initiatieven komen wordt door verschillende medewerkers zowel de Gemeente Dalfsen als de Provincie Overijssel van als belangrijk onderdeel van het beleidsproces gezien. Dat de overheden vandaag de dag zich voornamelijk een rol als ‘facilitator’ opwerpen wordt door de verscheidene interviews afgenomen voor dit onderzoek bevestigd. Vanuit het gesprek gevoerd met de Werkgroep Vergroenen werd aangegeven dat er eigenlijk wel een iets ‘proactievare’ rol vanuit de gemeente gewenst is waarnaast een oproep om meer urgentie toe te kennen aan thema’s als natuur en biodiversiteit. Dat er bij de Gemeente Dalfsen zelf relatief recent nog een bepaalde omslag in het denken over publiek groen is gemaakt bleek uit het groepsinterview met de werkgroep: “Ik moet er even aan denken toen wij begonnen een jaar of twee geleden, dat de gemeente juist de visie had om heel veel minder kosten te maken qua groenonderhoud. Bomen kappen en meer gras. Verschrikkelijk ja, maar dat merkten we. Toen dacht ik ook ‘shit, maar dat heb ik allemaal gezien bij ons in de buurt, dat was me helemaal nog niet zo eens opgevallen’. Maar als je het weet dan pas ga je het zien. Maar dat was hun visie. Dat was wel heel vervelend. Het moet andersom” (Werkgroep lid 5 en 7, persoonlijke communicatie, 30 maart 2022). Waar aan de ene kant vanuit de overheden wordt aangegeven dat duurzaamheid, groen en biodiversiteit integraal worden toegepast bij uitwerking van andere beleidsvelden als wonen en verkeer, blijkt ook dat nog niet altijd de gewenste urgentie zoals deze door de Werkgroep Vergroenen wordt ervaren er bij alle afdelingen van de overheidsorganen zijn: “Af en toe hoor je dan van collega’s van ruimtelijke ontwikkeling van ‘ja oké, maar als we dat [lees: het implementeren biodiversiteit] gaan doen dan wordt het wel weer een heel gedoe om een bepaald plan te realiseren’. En dan denk ik ‘oh, oké, ze zijn hier nog niet helemaal eruit samen’. Hoe dat er dan uit ziet, of zij hebben nog gewoon te weinig kennis, over wat dat dan precies inhoudt” (Corryne Zwijnen, persoonlijke communicatie, 12 april 2022). Ook Marieke de Keijzer medewerkster bij uitvoeringsprogramma Natuur voor Elkaar bij de Provincie Overijssel geeft aan dat het thema ‘vergroenen’ en de urgentie daarvan tot spanningen kan leiden wanneer er interactie plaatsvindt met andere beleidsthema’s: “Ik heb wel eens het gevoel dat er vanuit andere afdelingen van Natuur voor Elkaar wordt gedacht van ‘oh, wat schattig, heb je hun weer’. Nou ja, en natuurlijk, er spelen ook hele andere krachten. Dus soms zit ik bij een overleg en dan denk ik ‘wow, oké’ en dan kom ik met mijn initiatiefje voor een buurttuin, maar hoe verhoudt dat zich tot elkaar?” (Marieke de Keijzer, persoonlijke communicatie, 6 april 2022). Medewerkster Saskia van Hell van de Provincie Overijssel geeft aan dat het gebrek aan urgentie ook deels voortkomt uit onderschatting op natuur- en biodiversiteitsthema’s vanuit het Rijk alsook de lobby van bijvoorbeeld belangengroepen als LTO Nederland richting politieke partijen: “Ik denk dat dat een beetje met een liberaal kabinet te maken heeft. De VVD heeft tien jaar lang in de regering gezeten, en die is heel erg van privatiseren, terwijl in dit soort thema’s, het gaat niet vanzelf, want er is geen geld mee te verdienen, dus dan moet je als overheid ingrijpen. En dat heeft de VVD nooit echt willen doen. En dat heeft consequenties voor wat de provincie wel en niet kan, hoe strak die erin kunnen gaan zitten” (Saskia van Hell, persoonlijke communicatie, 11 april 2022). Burgers die bij overheden aankloppen met initiatieven – zeker wanneer deze niet of niet helemaal passen binnen het huidige beleid – zorgen er mede voor dat er een verandering van het beleid of de wet- en regelgeving op gang wordt gebracht. “Je kan niet van de een op de andere dag zeggen: ‘We gaan het helemaal anders doen’. Daarom duren dit soort

processen ook zo lang want er zijn gewoon heel veel afwegingen te maken” (Saskia van Hell, persoonlijke communicatie, 11 april 2022). Mede de interactie met overheden en hun niet passende beleid of passende wet- en regelgeving zorgt ervoor dat het ontwikkelingsproces van innoverende initiatieven lang duurt alsook het bijkomende risico op het uiteindelijk afhaken van de initiatiefnemers en het doodbloeden van de initiatieven. Dingen die nog nooit zijn gedaan kosten nou eenmaal meer tijd om alles uit te zoeken. Zo krijgt de Gemeente Dalfsen al “jarenlang vragen over tiny houses, over plekken voor tiny houses voor mensen die bewuster willen leven. Die schuiven we gewoon vooruit, zo van ‘zover zijn we nog niet, dat weten we niet’. Dus die mensen worden eigenlijk afgescheept door ons, nu nog” (Simone Kiewiet, persoonlijke communicatie, 31 maart 2022). Tegelijkertijd geven meerdere medewerkers van zowel de Gemeente Dalfsen als de Provincie Overijssel aan dat beleid en wet- en regelgeving niet in beton gegoten is en er dus wel ruimte voor verandering mogelijk is. Hoe lang het duurt voordat deze verandering uiteindelijk plaatsvindt is uiteraard dan weer de vraag. Dat er op onderwerpen als stikstof, natuur- en biodiversiteit, landbouw en het landelijk gebied veranderingen aan zitten te komen op beleid, wet- en regelgeving, subsidies en de beschikbare overheidsinstrumenten zitten te komen is een feit, maar dat initiatieven in de tussentijd nog afhankelijk zijn van de mogelijkheden binnen het oude beleid en wet- en regelgevingenpakket maakt het voor ontwikkelingen van bijvoorbeeld het initiatief met ontwikkeling van natuur met als financiering tiny houses lastig voor de Werkgroep Vergroenen.

Waar het KGO-werkboek zoals behandeld bij *Deelvraag 2 “In hoeverre sluiten de burgerinitiatieven van de Werkgroep Vergroenen aan bij bestaand beleid van de (lokale) overheden?”* een abstracte definitie is opgesteld betreffende de tegenprestatie in natuur die geleverd moet worden als maatschappelijke terugbetaling voor het mogen realiseren van bijvoorbeeld enkele tiny houses, blijkt uit gesprek met de werkgroep, de gemeente en provincie dat daar enkele haken en ogen aan zitten. Waar er vanuit de agrariërs zelf al aangegeven werd dat het meedoen aan het voorgestane initiatief van de werkgroep lastig zou worden vanwege de wet- en regelgevingen waar ze als bedrijf aan moeten voldoen, blijkt ook dat het vanuit KGO lastig is voor agrariërs lastig om deel te nemen aan de KGO-regeling. Zo mogen winsten gerealiseerd uit bijvoorbeeld ontwikkelde tiny houses in het groen op gronden van agrariërs niet ‘zomaar in eigen zak gestoken’ worden, omdat deze constructie zou leiden tot overheidssubsidiëring van een agrarisch bedrijf, ook wel ‘staatssteun’ genoemd (Lieveke Crombach, persoonlijke communicatie, 21 april 2022; Saskia van Hell, persoonlijke communicatie, 28 maart 2022). Dergelijke staatssteunconstructies zijn op basis van regelgevingen voortkomende uit door de Europese Unie opgestelde concurrentievoorwaarden illegaal. Winsten voortkomende uit de realisatie van tiny houses onder KGO-regeling moeten door een agrariër worden geherinvesteerd in een ‘duurzame kringloop’ van zijn bedrijf. Dit zou voor agrariërs betekenen dat ze de winsten voortkomende uit tiny houses moeten investeren in duurzame maatregelen door bijvoorbeeld het extensiveren van hun bedrijf, de aanleg van zonnepanelen, het (verder) toepassen van agrarisch-natuurbeheer, et cetera. Dat het gebruik maken van de KGO-regelingen niet alleen voor agrariërs lastig zal zijn blijkt verder uit gesprek met Saskia van Hell. Waar de ruime definitie voor de tegenprestatie bij de ontwikkeling van tiny houses tot ruime maatwerkmogelijkheden per locatie lijkt uit te nodigen is dat in de praktijk een iets ander verhaal. Zo is er intern bij de Provincie Overijssel een balans opgemaakt op basis van berekeningen hoeveel natuur teruggeleverd moet worden per realisatie van een tiny house. Aansluitend op de kern van een dorp waar woningbouwontwikkeling het meest logisch is vanwege de bestaande infrastructuur moet er vanuit KGO minimaal een halve hectare natuur worden gerealiseerd per gerealiseerde tiny house. Verderop in het landelijk gebied is dit bijvoorbeeld al één hele hectare per gerealiseerde tiny house. Voor een plek daartussenin moet dus worden bepaald of dat er mogelijk 0,7 hectare of misschien 0,8 hectare, enzovoorts, moet worden geleverd als prestatie voor het mogen ontwikkelen van een tiny house. Zo heeft de door de werkgroep benaderde grondeigenaar aansluitend aan de dorpskern een perceel van een halve hectare grond. Dit zou dus betekenen dat er op dit stuk grond ‘slechts’ één tiny house gerealiseerd zou mogen worden wanneer het perceel volledig ‘vergroend’ zou worden. In gesprek met deze grondeigenaar bleek al gauw dat hij dat “een beetje weinig” vond en dat hij zich afvroeg of dat financieel uit zou kunnen (Grondeigenaar, persoonlijke communicatie, 19 april 2022).

In hoeverre deze ontwikkeling dan winstgevend voor deze persoon, ook in het achterhoofd houdende dat de eigenaar van het desbetreffende perceel zich (wellicht) bewust is van het feit dat hij of zij ‘warme grond’ (lees: grond die mogelijk in de toekomst meer waard wordt door een herbestemming) in handen heeft. In verscheidene zijgesprekken met leden van de werkgroep kwam naar voren dat eigenaren van gronden grenzend aan de Nieuwleusense dorpskern soms al verscheidene jaren zitten te wachten in de hoop een woningbouwtoestemming te verkrijgen van de gemeente, ofwel hun grond voor ‘de hoofdprijs’ te kunnen verkopen aan een ontwikkelaar of de gemeente zelf voor woningbouwontwikkelingen. Al zou de ontwikkeling van natuur met één tiny house in vergelijking tot een agrarische bestemming een meerwaarde van de grond op leveren dan is het maar de vraag of de waarde van natuur met één tiny house competitief kan zijn met de veronderstelde waarde die de grond in de toekomst zou kunnen hebben. Laat staan dat de ontwikkeling van natuur met één tiny house in financieel opzicht competitief kan zijn met gronden waar reeds een woningbouwbestemming aan is toegedicht. Dit maakt het vanuit de Werkgroep Vergroenen zeer lastig om een financieel haalbaar plaatje te bieden voor grondeigenaren rondom Nieuwleusen. Dat de opgestelde KGO-balans voor de ontwikkeling van tiny houses niet passend lijkt te zijn wordt ook door medewerster Saskia van Hell van de Provincie Overijssel zelf aangegeven: “Bij tiny houses is het een beetje dubbel, want aan de ene kant heb ik het gevoel van het verdienmodel niet klopt, want ze komen niet van de grond, dus het is té duur zeg maar, wij vragen té véél nieuwe natuur. [...] De andere kant is, willen we het wel aantrekkelijker maken? Want willen we overal huisjes in het buitengebied? En, tiny houses is ook wel een modebegrip, waardoor wij nog niet weten of het een blijvend woonaanbod is. Dat zijn allemaal best wel vragen waarom wij nu níet ons geroepen voelen om het heel erg te gaan bevorderen, want dan zou je die balans gaan veranderen, dan zeg je van ‘nou, een halve hectare is in alle gevallen al genoeg’. Of nog minder” (Saskia van Hell, persoonlijke communicatie, 11 april 2022). Waar het dus maar de vraag is of de huidige KGO-balans klopt, biedt KGO voor de huidige problematiek betreffende stikstof ook geen uitkomst. “Je moet je afvragen of je daar de KGO voor moet gebruiken. [...] Je kan er best wel heel veel mee, maar het is wel een ruimtelijk instrument. En het is de vraag of dat je een stikstofprobleem moet oplossen met dit ruimtelijke instrument, want dan kan je hem ook overvragen en dan raakt hij zijn waarde een beetje kwijt” (Saskia van Hell, persoonlijke communicatie, 11 april 2022).

Dat er voor ‘groene ontwikkelingen’ in het landelijke agrarische gebied nieuw beleid, wet- en regelgevingen aan gaan komen blijkt uit verscheidene gesprekken met medewerkers van de provincie en de gemeente. In de tussentijd is het dus voor de Werkgroep Vergroenen de vraag of het huidige systeem aan beleid, wet- en regelgeving waaronder het KGO-instrument voldoende openingsruimte geeft om de voorgestane initiatieven te realiseren. Het huidige systeem is zowel vanuit het perspectief van de agrariërs als vanuit de Werkgroep Vergroenen weinig ruimte biedend voor de ontwikkeling van natuur met tiny houses. Waar vrijwel alle stakeholders positief tegenover de ontwikkeling van groen staan, is het vooral de financiering van groen en daarbij de bijna noodzakelijke ontwikkeling van ‘rood’ om het groen betaalbaar te kunnen ontwikkelen, in dit geval tiny houses, waar zware vereisten bij komen kijken en wat de ontwikkeling van groen lastig maakt. Hoewel er vanuit de Provincie Overijssel voor is gekozen om een niet te flexibele KGO-balans voor de ontwikkeling van tiny houses en groen op te stellen om ‘verrommeling’ van het Overijsselse buitengebied te voorkomen, lijkt nu in de eerste ontwikkelingsstadium van de initiatieven van de Werkgroep Vergroenen er onvoldoende ruimte om een financieel aantrekkelijk element te bieden bij de ontwikkeling van natuur en/of bos voor Nieuwleusense eigenaren van grond aansluitend op de dorpskern. Hierbij lijkt er dus ook nog enig verschil in het theoretisch opgestelde beleid van de lokale overheden en de uitvoering daarvan in de praktijk. Waar bij *Deelvraag 2 “In hoeverre sluiten de burgerinitiatieven van de Werkgroep Vergroenen aan bij bestaand beleid van de (lokale) overheden?”* voldoende ruimte en overlap werd geconstateerd tussen de visie en het opgeschreven beleid van de lokale overheden, blijkt de concrete uitwerking in de praktijk minder ruimte te bieden dan er in eerste instantie leek te zijn. Dat er maatwerk mogelijk is op verscheidene vlakken bij de initiatieven van de Werkgroep Vergroenen is duidelijk, echter, de opgestelde begrenzingen van het maatwerk doet in het geval van de ontwikkeling van het initiatief ‘tiny houses in het groen’ de vraag oproepen

in hoeverre er nog sprake is van maatwerk wanneer het zodanig lastig is het desbetreffende KGO-overheidsinstrument in de praktijk toe te passen. Waar het toepassen van KGO-beleid voor gronden van derden vooralsnog lastig blijkt in de praktijk is het gebruik van gronden in bezit van de Gemeente Dalfsen vanwege conflicterend ruimtegebruik, moeilijkheden die ontstaan bij het tijdelijk toestaan van woningbouw in de vorm van tiny houses ook een lastig verhaal (Simone Kiewiet, persoonlijke communicatie, 31 maart 2022). Bepaalde 'snippergroenstukken' van de gemeente dienen mogelijk een uitkomst voor ontwikkeling van een voedselbos, maar ook dit proces is vanwege participatie en mogelijke herbestemmingsnoodzaak van de grond een mogelijk langdurend proces.

Deelvraag 4: “In hoeverre kunnen gevestigde instituties inspelen op initiatieven (koplopers)?”

Inleiding

Bij het behandelen van deze deelvraag wordt er ingegaan op de mate de gevestigde instituties in kunnen spelen op de initiatieven van de Werkgroep Vergroenen. Deze deelvraag geeft antwoord op de vraag in hoeverre er door de bij *Deelvraag 3 “Welke padafhankelijkheden spelen bij de stakeholders en in hoeverre beïnvloeden zij de opstartende initiatieven in Nieuwleusen?”* omschreven padafhankelijkheden vanuit oude denkpatronen en de gevestigde systemen centraal stonden wordt omgegaan bij het in aanraking komen met innovatie middels initiatieven zoals deze worden voorgestaan door de Werkgroep Vergroenen. Bovendien worden verscheidene knelpunten in ‘het oude systeem’ geschetst alsook de transities waar de verschillende stakeholders zelf in zitten ofwel mee te maken krijgen.

Een opening voor initiatieven van de Werkgroep Vergroenen door nieuw beleid

Waar het ‘oude systeem’ beperkte kansen biedt voor ontwikkeling van natuur gefinancierd door tiny houses is de hoop dat er uit het nieuwe beleid meer mogelijkheden ontstaan voor financiering van bijvoorbeeld een alternatief landbouwmodel voor de dominant aanwezige agrarische sector in het Nieuwleusense buitengebied. Waar zelfs de nieuw opgestelde omgevingsvisie van de Gemeente Dalfsen initieel weinig ruimte bood voor andere ontwikkelingen dan agrarische in het Nieuwleusense buitengebied zoals bleek bij beantwoording van *Deelvraag 2 “In hoeverre sluiten de burgerinitiatieven van de Werkgroep Vergroenen aan bij bestaand beleid van de (lokale) overheden?”* lijken er voor de initiatieven van de Werkgroep Vergroenen verschillende openingen aan te komen door ontwikkelingen op verscheidene beleidsthema’s. Hoe deze uiteindelijk precies vormgegeven gaan worden en welke openingen er precies ontstaan valt uiteraard niet te zeggen. Zo is al wel duidelijk dat de Provincie Overijssel een ‘bossenstrategie’ aan het uitwerken is met daarin beschikbaar gestelde financiële middelen voor de transformatie van gronden naar een bosfunctie om de hoeveelheid CO² in de atmosfeer te reduceren (Lieveke Crombach, persoonlijke communicatie, 21 april 2022). Daarnaast is er vanuit het Rijk een Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) opgesteld welke ingaat op alle grootschalige transitie die eraan komen in het landelijk gebied in Nederland en hoe daaraan moet worden vormgegeven. Deze wordt uiteindelijk uitgewerkt de provincie en de gemeente, wat wel weer betekent dat dit voor de Werkgroep Vergroenen een kwestie van ‘lange adem’ is. Deze staat voor de gemeente bijvoorbeeld pas gepland voor 2023 á 2024 (André Schuurman, persoonlijke communicatie, 7 april 2022). Zo is de Provincie Overijssel op het moment bezig met een actualisatie van haar omgevingsvisie. Waar de overstap van de ‘oude sectorale visies’ naar de ‘nieuwe integrale visie’ door de Provincie Overijssel reeds in 2009 is gemaakt – dus ook de omslag van het ‘nee, tenzij’ naar het ‘ja, mits’-denken betreffende de afhandeling van initiatieven en de daarbij theoretische omslag naar het bieden van meer ruimte en maatwerk voor initiatieven – maakt dit niet dat het destijds ingeslagen pad garanties voor de toekomst biedt. Dat het voor lokale overheden zelf ook nog een zoektocht is om de nieuw in te slane richting te bepalen werd duidelijk in gesprek met medewerkster Saskia van Hell van de Provincie Overijssel: “De landbouwgebieden die nu dan wel op de kaart van de omgevingsvisie staan, maar waar weinig consequenties aan gekoppeld zijn, die consequenties die kunnen best in de toekomst veel duidelijker gaan worden. Dat we echt zeggen van ‘nou, dat gebied beschermen we ook zoals we nú natuur beschermen’. Dat die landbouw daar echt zijn gang kan blijven gaan, ook in de toekomst” (Saskia van Hell, persoonlijke communicatie, 11 april 2022).

Mede afhankelijk van het stadium waarin de verscheidene initiatieven van de Werkgroep Vergroenen zitten bepaald uiteindelijk of dat de initiatieven getoetst worden aan de huidige of de nieuwe beleidsrandvoorwaarden. Dat nieuw te ontwikkelen beleid meer ruimte biedt voor de initiatieven van de werkgroep is niet dus niet per se een gegeven. Voor de Werkgroep Vergroenen maakt deze interactie met de lokale overheden de ontwikkeling van haar initiatieven en uitvoering ervan lastig, omdat zij voor nu aan de slag moet met weinig passend ‘oud beleid’, waar zij in de

tussentijd vol verwachting hoopt op de ontwikkeling van beter passend nieuw beleid, terwijl er nog niet altijd voldoende duidelijkheid is welke richting precies ingeslagen gaat worden bij de ontwikkelingen van de nieuw beleidsstukken. Dat het komen met innoverende initiatieven an sich, waarnaast deze komen in een periode waarin overheden zelf ook aan het innoveren zijn de lengte van het ontwikkelings- en realisatieproces van de initiatieven niet ten goede komt blijkt uit de interacties tussen de Werkgroep Vergroenen en de lokale overheden alsook de verscheidene gesprekken gevoerd voor dit onderzoek.

Overheden en innoverende initiatieven

Waar het proces van innoverende initiatieven bijna altijd langer is dan nieuwe initiatieven, simpelweg omdat er nieuwe dingen moeten worden onderzocht en vastgelegd, brengt dit ook kansen voor beleidontwikkelaars en uiteindelijk de initiatieven met zich mee. Wanneer de lokale overheden maar vaak genoeg in contact komen met innoverende initiatieven en/of denkwijze komt er in elk geval een gesprek of een discussie op gang over óf en op welke manier de lokale overheden iets moeten met deze vragen vanuit de samenleving. Dat de Werkgroep Vergroenen komt met haar initiatieven in een periode waarin overheden zelf ook volop in transitie zitten maakt dat voor het nog te ontwikkelen beleid de initiatieven concreet kunnen worden meegenomen. “Onze rol is ook wel om casussen te herkennen als ‘hé, die casus lijkt op die casus’ en dat wordt een optelsom van steeds meer van dit soort casussen en dan moeten wij ze naar beleidsvormers brengen, een beleidsniveau hoger, van ‘hé, doe hier wat mee’, zodat het nieuwe beleid ook past op de feitelijke casussen en wij ook de casussen weer een stap verder kunnen brengen” (Saskia van Hell, persoonlijke communicatie, 11 april 2022). Vanuit de Werkgroep Vergroenen biedt dit de hoop dat sommige voorgenomen initiatieven uiteindelijk beter passen, kunnen landen, ofwel er meer ruimte ontstaat voor de ontwikkeling van deze initiatieven. In de tussentijd is het niet zo dat er op de verscheidene beleidsthema’s helemaal nog geen beleid ligt, dus is het zaak om te kijken naar welke mogelijkheden er op korte termijn liggen, zogeheten ‘quick wins’ (André Schuurman, persoonlijke communicatie, 7 april 2022). Voor de werkgroep levert dit tot op zekere hoogte enige frustratie op en het gevoel dat er niet altijd begrepen wordt welke grotere lange termijn doelen zij nastreeft, alsook het gevoel dat zij een beetje wordt ‘afgescheept met eenvoudige kortetermijnwinsten’ (Werkgroep Vergroenen, persoonlijke communicatie, 30 maart 2022). Dat passendheid van beleid en een niet altijd gedeeld urgentiegevoel betreffende biodiversiteit bij alle afdelingen binnen de lokale overheden niet de enige elementen zijn wat het voor overheden lastig maakt om op innoverende initiatieven in te spelen werd duidelijk uit verscheidene gesprekken met medewerkers van de Gemeente Dalfsen en de Provincie Overijssel. Met de komst van de Omgevingswet en het in werking stellen van de gemeentelijke omgevingsvisie wordt het burgerinitiatief een belangrijk onderdeel van het beleid. Alhoewel de Gemeente Dalfsen er veel aan doet om initiatieven ook binnen haar eigen organisatie goed te laten landen, maakt dit het nog niet een altijd gemakkelijk verhaal. De afgelopen jaren zijn verscheidene taken – denk hierbij aan thema’s als jeugdzorg, werk, inkomen, zorg aan langdurig zieken en ouderen – gedecentraliseerd van Rijksniveau naar gemeentelijk niveau. Dat het gemeentelijke takenpakket is vergroot zonder dat er altijd ruimte was en/of is voor meer mankracht om deze taken op te pakken, maakt dat er bepaalde keuzes moeten worden gemaakt in wat wel en wat niet voorrang krijgt, of waar tijd in kan worden gestoken. “De afgelopen twee jaar ontstaat er in zijn algemeenheid wel meer een gevoel van werkdruk, niet specifiek op natuur- en biodiversiteitsthema’s, maar in zijn algemeenheid” (Coranne Zwijnen, persoonlijke communicatie, 12 april 2022). Dat er soms graag meer tijd gestoken zou worden in initiatieven maar dat dit niet altijd mogelijk is vanwege de beperkte uren die hiervoor staan, maakt het voor een gemeente lastig om altijd te kunnen bieden wat er wordt gevraagd vanuit initiatiefnemers (Simone Kiewiet, persoonlijke communicatie, 31 maart 2022; Joke Vulkers, persoonlijke communicatie, 19 april 2022). Tot op zekere hoogte lijkt er een bepaalde ‘mismatch’ te zijn tussen ambtelijke capaciteit bij gemeenten, het gemeentelijke takenpakket en de hoeveelheid vraag uit de maatschappij om gemeentelijke medewerking te verlenen bij het ontwikkelen en uitvoeren van burgerinitiatieven. Tegelijkertijd geven verscheidene medewerkers van zowel de Gemeente Dalfsen alsook de Provincie Overijssel aan

dat het komen met initiatieven dé manier is om innovatie op gang te brengen. Overeenkomstig met de ‘innovatiemodellen’ gepresenteerd in het theoretisch kader zijn het ook in de praktijk de koplopers die met hun ‘*niches*’ (lees: innoverende initiatieven) een verandering in het systeem teweeg kunnen brengen. “Ik denk – maar dat durf ik niet hard te maken – dat je als overheidsinstantie altijd achterloopt. Je loop altijd achter de feiten aan zodra er een soort van wapenwedloop [ontstaat] waarbij initiatieven ideeën bedenken die waarschijnlijk vooruitstrevender zijn dan waar de overheid op in kan spelen. Dus ik denk dat we in die zin altijd achterlopen. Dus het blijft een zoektocht om daarop in te spelen, maar daar zit denk ik wel vertraging in” (Lieveke Crombach, persoonlijke communicatie, 21 april 2022).

Dat er zowel in beleid middels ‘maatwerkclausules’ als in de praktijk een bepaalde ruimte is voor initiatieven staat vast, echter, de mate waarin overheden in kunnen spelen op (innoverende) initiatieven is in zekere mate begrensd door financiële middelen, ambtelijke capaciteit, doorstroom van werknemers, communicatie (‘het spreken van dezelfde taal’) en timing (Joke Vulkers, persoonlijke communicatie, 19 april 2022; Werkgroep Vergroenen, persoonlijke communicatie, 30 maart 2022). Waar door beperkte ruimte in de gemeentelijke uitvoeringsagenda al gauw gezocht moet worden naar “haakjes” die al op de ruimtelijke planning staan om een initiatief of een onderdeel ervan aan op te hangen (Joke Vulkers, persoonlijke communicatie, 19 april 2022), is het aan de Werkgroep Vergroenen om ‘het vol te blijven houden’ tot die tijd en om haar doelen en visie niet uit het oog te verliezen. Ondanks dat de werkgroep blij is met de gesprekken met betrokken partijen als de Gemeente Dalfsen en de Provincie Overijssel waardoor er verscheidene eerste verkenningen en stappen zijn gemaakt, is de werkgroep er wel aan toe dat zij ook daadwerkelijk een keer winsten boekt in de vorm van natuurrealisatie of biodiversiteitsverrijking (Werkgroep Vergroenen, persoonlijke communicatie, 30 maart 2022). Waar er door de Werkgroep Vergroenen de urgentie wordt gezien om juist op korte termijn te beginnen met ‘vergroenen’ en het vergroten van biodiversiteit in Nieuwleusen is dit door lange procesvoorbereiding en beperkte tijd bij ambtenaren van de lokale overheden moeilijk realiseerbaar.

Conclusie

Uit verscheidene bronnen in het theoretische kader van dit onderzoek kwam het belang van burgerinitiatieven als participatie binnen overheidsbeleid naar voren. Waar er reeds onderzoek was gedaan betreffende knelpunten die ontstaan bij het opkomen van initiatieven, kansen die er liggen voor initiatieven en voornamelijk de interactie tussen gemeenten en initiatieven gaat dit onderzoek een stap verder door in te gaan op stakeholderinteracties in bredere zin, alsook het achterhalen, beschrijven en onderzoeken van de invloed van 'het systeem' en de daarbij horende padafhankelijkheden van stakeholders en diens invloed op de initiatieven van de Werkgroep Vergroenen in Nieuwleusen, Overijssel. Om de hoofdvraag van dit onderzoek, *"In hoeverre beïnvloeden de verscheidene stakeholderinteracties de ontwikkeling (proces) en invulling (inhoud) van opstartende burgerinitiatieven in Nieuwleusen?"*, te beantwoorden zijn verscheidene lokale stakeholders geïnterviewd, waaronder medewerkers van de lokale overheden (de Gemeente Dalfsen en de Provincie Overijssel), de initiatiefnemers (de leden van de Werkgroep Vergroenen) en lokale bewoners benaderd voor de initiatieven, waaronder agrariërs en een grondeigenaar.

Waar de werkgroep initiatieven voorstaat ter vergroting van de biodiversiteit in en rondom het dorp Nieuwleusen alsook de realisatie van natuur met de mogelijkheid tot het creëren van een alternatief landbouwmodel voor lokale agrariërs blijkt dat dit door verschillende elementen, waaronder beperkte mogelijkheden voor agrariërs vanwege hun bedrijfsvoering, het systeem rondom de agrariërs alsook het beleid en de wet- en regelgeving vanuit lokale overheden een lastig verhaal. Zo geven lokale agrariërs aan dat het 'afstaan' of herbestemmen van gronden in gebruik zijnde voor hun bedrijven voor ontwikkelingen voorgestaan door de Werkgroep Vergroenen niet mogelijk is vanwege strikte mestwetgeving, het benodigd zijn van gronden aangelegen de boerderij voor het weiden van vee en het noodzakelijk moeten inkrimpen van hun veestapel vanwege de reductie van het in bezit zijnde agrarische percelen. Waar er vanuit de agrarische sector rondom Nieuwleusen weinig ruimte is voor het verlenen van medewerking aan initiatieven van de Werkgroep Vergroenen is deze ruimte vanuit lokale overheden er ook slechts in bepaalde mate. Alhoewel vanuit het beleid en gesprekken met medewerkers van de lokale overheden het belang van (innoverende) initiatieven wordt onderkend zijn het 'oude visies', beleid, wet- en regelgevingen, nog niet bij alle afdelingen doorgedrongen urgentiebewustzijn en niet passende overheidsinstrumenten die de initiatieven van de Werkgroep Vergroenen parten spelen. Vooral financieringselementen van 'groenontwikkelingen' zijn hierbij een lastig element, omdat het realiseren van natuur geld kost en de daarbij door de Werkgroep Vergroenen veronderstelde financieringsmogelijkheid met het beperkt toestaan van woningbouw in de vorm van tiny houses op verscheidene fronten aardig wat voeten in aarde heeft. Zo staan tijdelijkheid met betrekking tot herbestemming, maatschappelijke terugleverprestaties van 'groen' in verhouding tot 'rood' en financiële winsten voor particulieren ter discussie. Naast 'fysieke' belemmeringen voortkomende uit padafhankelijkheden van overheden en agrariërs blijkt ook dat er in zekere mate sprake is van een '*behavioural lock-in*' bij één van de lokale agrariërs. Ondanks de mogelijkheid tot het creëren van een persoonlijke financiële meerwaarde van gronden door mee te werken aan de ontwikkelingen voorgestaan door de Werkgroep Vergroenen is er bij deze agrariër geen interesse in het veranderen van zijn huidige 'pad'.

Waar 'oude systemen', eerder gemaakte keuzes en padafhankelijkheden de groeninitiatieven van de Werkgroep Vergroenen bemoeilijken door lange processen en weinig speelruimte voor de ontwikkeling van enkele van haar initiatieven bieden transformaties gaande in overheidsland mogelijk uitkomsten voor haar gedachtegoed en initiatieven op de langere termijn. Hierbij kan de werkgroep met haar initiatieven meedenken met en haar input leveren bij ontwikkelingen van nieuw beleid om zo een beter passende beleidsjas voor haar initiatieven te creëren. In de tussentijd valt er op het gebied van communicatie, het creëren van draagvlak en een gedeeld urgentiegevoel bij de Nieuwleusenaar voor de werkgroep nog verscheidene winsten te behalen. Zo bleek uit het groeps gesprek met de werkgroep zelf en gesprekken met medewerkers van de Gemeente Dalfsen dat de Nieuwleusenaar – net als de gemiddelde Nederlander – natuurinclusiviteit en biodiversiteit nog niet heel hoog op zijn prioriteitenlijstje heeft staan.

De ontwikkeling van groene initiatieven is vanwege de belangen en 'paden' van de stakeholders geen gemakkelijke taak. Toch geven meerdere medewerkers van lokale overheden aan, overeenkomend met transitie modellen uit de wetenschappelijke literatuur uiteengezet in het theoretisch kader, dat het in aanraking komen met innoverende initiatieven de manier is om gesprekken, discussie en verandering van beleid en denkwijzen bij overheden op gang te brengen. Dat trajecten en processen hierdoor lang duren en geduld vergen, en dat het omgaan met beperkingen vanuit 'het oude beleid' vooralsnog mee moet worden omgegaan maakt dat er voor koplopers als de Werkgroep Vergroenen een barrière te slechten valt voor toekomstige initiatiefnemers in het groene domein.

Bronnen

Literatuur

- Arnstein, S. R. (1969a). A Ladder Of Citizen Participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216–224. <https://doi.org/10.1080/01944366908977225>
- Barnes, W., Gartland, M., & Stack, M. (2004). Old Habits Die Hard: Path Dependency and Behavioral Lock-in. *Journal of Economic Issues*, 38(2), 371–377. <https://doi.org/10.1080/00213624.2004.11506696>
- Blom, R., Bosdriesz, G., Van der Heijden, J., Van Zuylen, J., & Schamp, K. (2010). *Help een burgerinitiatief! De faciliterende ambtenaar. Werkboek met informatie, suggesties en tips voor gemeenteambtenaren die te maken hebben met initiatieven van burgers*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- Bokhorst, M., Edelenbos, J., Koppenjan, J.F.M. & Oude Vrielink, M. (2015). Burgercooperaties. Speler of speelbal in de nieuwe verhoudingen tussen overheid, markt en samenleving. *Bestuurskunde*, 24 (2), 3-16.
- Capio, capere, cepi, captum (2009). In H. Pinkster (Red.), *Woordenboek Latijn/Nederlands* (5de ed., p. 135). Amsterdam University Press.
- Castells, M. (1997). *The Information Age: Economy, Society and Culture* (1ste editie). Wiley. https://deterritorialinvestigations.files.wordpress.com/2015/03/manuel_castells_the_rise_of_the_network_societybookfi-org.pdf
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2021, 6 augustus). *Kerncijfers wijken en buurten 2021*. Geraadpleegd op 31 januari 2022, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2021/31/kerncijfers-wijken-en-buurten-2021>
- Cicero, M. T. (44 v. Chr.). *De Senectute*. <https://www.thelatinlibrary.com/cicero/senectute.shtml>
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2017). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches* (4de ed.). SAGE Publications.
- De Cindio, F., & Schuler, D. (2012). Beyond Community Networks: From Local to Global, from Participation to Deliberation. *The Journal of Community Informatics*, 8(3). <https://doi.org/10.15353/joci.v8i3.3027>
- Deloitte Real Estate. (2013, december). *Financiële situatie bij gemeentelijke grondbedrijven 2013*. <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-274395.pdf>.
- Denters, S. A. H., Bakker, J., Oude Vrielink, M., & Boogers, M. (2013). *Burgerinitiatieven in Overijssel: een inventarisatie*. Provincie Overijssel. <https://research.utwente.nl/en/publications/burgerinitiatieven-in-overijssel-een-inventarisatie>
- El Bilali, H. (2019). The Multi-Level Perspective in Research on Sustainability Transitions in Agriculture and Food Systems: A Systematic Review. *Agriculture*, 9(4), 74–97. <https://doi.org/10.3390/agriculture9040074>

Everaardt, C. (2022, 30 april). *Verdienen aan natuurbeheer voor boeren (nog) lastig* [Persbericht]. <https://www.rtvoost.nl/amp/nieuws/2093529/verdienen-aan-natuurbeheer-voor-boeren-nog-lastig>

Fusch, P., & Ness, L. (2015). Are We There Yet? Data Saturation in Qualitative Research. *The Qualitative Report*. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2015.2281>

Geels, F. W. (2019b). Socio-technical transitions to sustainability: a review of criticisms and elaborations of the Multi-Level Perspective. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 39, 187–201. <https://doi.org/10.1016/j.cosust.2019.06.009>

Gemeente Dalfsen & BügelHajema Adviseurs. (2021, oktober). *Omgevingsvisie Dalfsen*. <https://www.bugelhajema.nl/bestanden/dalfsen/20211008-Omgevingsvisie.pdf>

Gemeente Dalfsen & BügelHajema Adviseurs. (2022, februari). *Omgevingsvisie Dalfsen 1.0*. <https://www.bugelhajema.nl/bestanden/dalfsen/Omgevingsvisie%201.0%2020322.pdf>

Guest, G., Bunce, A., & Johnson, L. (2006). How Many Interviews Are Enough? *Field Methods*, 18(1), 59–82. <https://doi.org/10.1177/1525822x05279903>

Hasanov, M., & Zuidema, C. (2018). The transformative power of self-organization: Towards a conceptual framework for understanding local energy initiatives in The Netherlands. *Energy Research & Social Science*, 37, 85–93. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2017.09.038>

Hendriksma, M. (2022, 21 mei). *Natuurbeleid raakt de burger niet* [Persbericht]. <https://www.binnenlandsbestuur.nl/ruimte-en-milieu/natuurbeleid-raakt-burger-niet>

Het Groene Brein. (2021, februari). *Vier perspectieven op transitiedenken en doen*. https://www.sociaalcirculair.nl/wp-content/uploads/2021/02/Houvast-voor-duurzame-vernieuwers_Vier-perspectieven-op-transitiedenken-en-doen.pdf

Jager-Vreugdenhil, M. (2014). *Geef ze de ruimte! Onderzoek naar succes- en faalfactoren van burgerinitiatieven in Gelderland*. Hogeschool Viaa. https://www.narcis.nl/publication/RecordID/oai%3Aahbokennisbank.nl%3Asharekit_viaa%3Aoai%3Asurfsharekit.nl%3Aeea6a6da-5090-4c3b-8fa0-0c0715b0bc14/coll/person/id/10/Language/nl

Kemmis, S., & Wilkinson, M. (1998). Participatory action research and the study of practice. In B. Atweh, S. Kemmis, & P. Weeks (Red.), *Action research in practice: Partnerships for social justice in education* (pp. 22-36). Routledge.

Kleistra, Y., & Walraven, G. (2014). Van eerste overheid naar eerst de burger, maar hoe? *Bestuurskunde*, 23(4), 54–63. <https://doi.org/10.5553/bk/092733872014023004007>

Koenen, M. J. (2006). Participeren. In W. T. De Boer (Red.), *Koenen Woordenboek Nederlands* (30ste ed., p. 821). Van Dale Lexicografie.

- Korsten, A. F. A. (2015, 1 november). *Padafhankelijkheid: Hoe te begrijpen dat veel beleid nagenoeg Hetzelfde blijft?*
<https://www.arnokorsten.nl/PDF/Beleid%20veranderen%20of%20stoppen/Padaafhankelijkheid.pdf>. Geraadpleegd op 20 januari 2022, van
<https://www.arnokorsten.nl/PDF/Beleid%20veranderen%20of%20stoppen/Padaafhankelijkheid.pdf>
- Langelaan, T. (2016, februari). *De faciliterende overheid? Een verschil in interpretatie*. (Masterscriptie). https://thesis.eur.nl/pub/33806/Tim-Langelaan_februari-2016-2-.pdf.
- Lodder, M., Roorda, C., Loorbach, D., & Spork, C. (2017, mei). *Staat van Transitie: patronen van opbouw en afbraak in vijf domeinen*. DRIFT. <https://drift.eur.nl/app/uploads/2017/09/DRIFT-Rapport-Staat-van-Transitie.pdf>
- Markus, N. (2021, 29 juni). *Klimaatdoelen? Nederland blijkt een van de 'vieze mannen' van Europa, maar kan daar makkelijk wat aan doen*. Trouw. Geraadpleegd op 31 januari 2022, van
<https://www.trouw.nl/politiek/klimaatdoelen-nederland-blijkt-een-van-de-vieze-mannen-van-europa-maar-kan-daar-makkelijk-wat-aan-doen~b5e504f5/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>
- Mattijssen, T. J. M. (2019, april). Burgerinitiatieven in het groen. *Natuur, Bos en Landschap*.
<https://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/fulltext/477136>
- Olson, M. (1971). *The Logic of Collective Action: Public Goods and the Theory of Groups* (2de editie). Harvard University Press.
- Oude Vrielink, M., & Verhoeven, I. (2011). Burgerinitiatieven en de bescheiden overheid. *B en M: tijdschrift voor beleid, politiek en maatschappij*, 38(4), 377-387. https://tijdschriften.boombestuurskunde.nl/tijdschrift/benm/2011/4/benm_1389-0069_2011_038_004_002
- Pars, partis. (2009). In H. Pinkster (Red.), *Woordenboek Latijn/Nederlands* (5de ed., p. 747). Amsterdam University Press.
- Participio, participare (particeps). (2009). In H. Pinkster (Red.), *Woordenboek Latijn/Nederlands* (5de ed., p. 748). Amsterdam University Press.
- Patton, M. Q. (1980). *Qualitative Research and Evaluation Methods*. SAGE.
- Philippa, M., Debrabandere, F., Quak, A., Schoonheim, T., & Van der Sijs, N. (2003-2009) *Etymologisch Woordenboek van het Nederlands*. Amsterdam University Press.
<https://www.etymologiebank.nl/trefwoord/participeren>
- Project for Public Places. (2012). Placemaking and the Future of Cities. In R. T. LeGates & F. Stout (Reds.), *The City Reader* (6de ed., pp. 525–536). Routledge.
- Provincie Overijssel. (2017a, april). *Catalogus Gebiedskenmerken Overijssel 2017*.
https://overijssel.tercera-ro.nl/SiteData/9923/Publiek/BV00019/b_NL.IMRO.9923.VerordeningOv01-va01_12208.pdf

- Provincie Overijssel. (2017b, april). *Omgevingsvisie Overijssel 2017. Beken Kleur* (NL.IMRO.9923.VisieOv01-va01). <https://overijssel.tercera-ro.nl/MapView/Default.aspx?id=NLIMRO9923Omgevingsvisie2017-GV08>
- Sanders, M. E., Langers, F., Henkens, R. J. H. G., Donders, J. L. M., van Dam, R. I., Mattijssen, T. J. M., & Buijs, A. E. (2018). *Maatschappelijke initiatieven voor natuur en biodiversiteit; Een schets van de reikwijdte en ecologische effecten en potenties van maatschappelijke initiatieven voor natuur in feiten en cijfers*. Wageningen, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, WUR.
- Sanyal, B. (2005). Hybrid Planning Cultures: The Search for the Global Cultural Commons. In R. T. LeGates & F. Stout (Eds.), *The City Reader* (6de ed., pp. 525–536). Routledge.
- Schwartz, M. W. (2020). A Social Movement for Conservation. *Stanford Social Innovation Review*. <https://doi.org/10.48558/S7AF-R390>
- Tonkens, E. (2010). De kwaliteit van burgerparticipatie in de stad: de casus bewonersbudgetten. *Bestuurskunde*, 19(4), 34-42.
- Tonkens, E., & Verhoeven, I. (2011) *Bewonersinitiatieven: proeftuin voor partnerschap tussen burgers en overheid. Een onderzoek naar bewonersinitiatieven in de Amsterdamse wijkaanpak*, Amsterdam: Universiteit van Amsterdam/Stichting Actief burgerschap. https://www.researchgate.net/profile/Evelien-Tonkens/publication/254762477_Bewonersinitiatieven_proeftuin_voor_partnerschap_tussen_burger_en_overheid/links/54aacdb20cf25c4c472f5b13/Bewonersinitiatieven-proeftuin-voor-partnerschap-tussen-burger-en-overheid.pdf
- Van der Moolen, B., & Harmsen, T. (2021, november). Het uitdaagrecht: nieuwe kansen voor bewoners. *Geografie*, 30(9), 20–21.
- Van Doren, D., Giezen, M., Driessen, P., & Runhaar, H. (2016). Scaling-up energy conservation initiatives: Barriers and local strategies. *Sustainable Cities and Society*, 26, 227–239. <https://doi.org/10.1016/j.scs.2016.06.009>
- Van Lieshout, M., Dewulf, A., Aarts, N., & Termeer, C. (2014). The Power to Frame the Scale? Analysing Scalar Politics over, in and of a Deliberative Governance Process. *Journal of Environmental Policy & Planning*, 19(5), 550–573. <https://doi.org/10.1080/1523908x.2014.936581>
- Vennix, J. (2016). *Onderzoeks- en interventiemethodologie* (6de ed.). Pearson Benelux B.V.
- Vullings, L. A. E., Buijs, A. E., Donders, J. L. M., Kamphorst, D. A., Kramer, H., & De Vries, S. (2018, oktober). *Monitoring van groene burgerinitiatieven: Analyse van de resultaten van een pilot en nulmeting in vier gemeenten* (Nr. 123). WUR. <https://edepot.wur.nl/460755>

Figuren

Voorblad:

Eigen materiaal.

Figuur 1:

Arnstein, S. R. (1969b, juli). *Eight Rungs on a Ladder of Citizen Participation* [Illustratie]. A Ladder of Citizen Participation.

https://www.publicspaceinfo.nl/media/uploads/files/ARNSTEIN_1969_0001.pdf

Figuur 2:

DRIFT. (2017, mei). *Visualisatie staat van de transitie naar klimaatadaptieve ruimtelijke omgeving* [Figuur]. Staat van Transitie: patronen van opbouw en afbraak in vijf domeinen.

<https://drift.eur.nl/app/uploads/2017/09/DRIFT-Rapport-Staat-van-Transitie.pdf>

Figuur 3:

Geels, F. W. (2019a). *Multi-level perspective on socio-technical transitions* [Figuur]. Socio-technical transitions to sustainability: a review of criticisms and elaborations of the Multi-Level Perspective. <https://doi.org/10.1016/j.cosust.2019.06.009>

Bijlage 1: Interviewguide agrariërs

Introductie interview

- Voorstellen
- Toestemming opnemen
- Toelichting interview en initiatieven Werkgroep Vergroenen
- Focus op het 'hoe-verhaal' (hoe kunnen initiatieven de beste kans krijgen om succesvol te worden)

Introductie boer en duurzaamheidsthema

Wilt u wat over uzelf vertellen en over uw boerschap?

- Hoe lang bent u al agrariër?

Welke waarden (en thema's) vindt u belangrijk voor een boerenbedrijf?

In hoeverre bent u bezig met duurzaam/natuurinclusief boeren?

Heeft u in het verleden al aanpassingen gedaan in uw bedrijfsvoering? Zo ja, wat hielden deze in?

Bent u al ooit door andere partijen benaderd om mee te werken aan een duurzaam project of verduurzaming van uw bedrijf?

Initiatieven Werkgroep

Wat vond u initieel van het aan u voorgestelde initiatief van de Werkgroep Vergroenen?

Wat zouden de aan u voorgestelde initiatieven betekenen voor uw bedrijfsvoering?

Waar denkt u (zoal) aan bij natuurinclusief boeren?

In hoeverre staat u open voor natuurinclusief boeren en andere vormen van gebruik van uw gronden dan agrarische gebruiksvormen?

In hoeverre denkt u dat u een bijdrage kunt leveren aan de door de Werkgroep Vergroenen voorgestane initiatieven?

In hoeverre denkt u dat u bereid zal zijn een bijdrage te leveren aan de door de werkgroep Vergroenen voorgestane initiatieven?

- Waarom wel/niet?

Welke condities/voorwaarden heeft u nodig om mee te kunnen doen/willen doen aan de voorgestelde initiatieven?

- Spelen hierbij mogelijk zaken als aanzien binnen de gemeenschap, toekomst (voor opvolgers/kinderen, vernieuwen/verduurzamingswens ook een rol?

In hoeverre staat u tegenover de huidige koerswijziging binnen het landbouwbeleid?

- In hoeverre ziet u voor uzelf hier kansen voor uw bedrijfsvoering?

In hoeverre vindt u dat u voldoende geholpen wordt om duurzaam/natuurinclusief te boeren?

- Waarin zou u verder willen worden ondersteund/geholpen betreffende duurzaamheid/natuurinclusiviteit? Door wie?

In hoeverre bent u gebonden aan de huidige manier waarop u uw bedrijf runt?

- In hoeverre bent u in staat uw huidige bedrijfsvoering natuurinclusiever te maken zonder dat u tegen regelgevingen aanloopt?
- Waar bent u zoal aan gebonden? Welke regels?
- Waar denkt u dat er mogelijk barrières ontstaan wanneer u natuurinclusiever zou willen gaan boeren?
- Heeft u zelf ideeën over hoe deze barrières weg te nemen?

In hoeverre bent u bezig met de toekomst van uw bedrijf?

- Heeft u opvolging voor uw bedrijf of is dat niet aan de orde?
- In hoeverre ziet u uzelf in de toekomst natuurinclusiever boeren?
- In hoeverre spelen hierbij veranderende regelgevingen een rol?
- Hoe kijken eventuele opvolgers tegen het anders vormgeven van de bedrijfsvoering aan?

Afsluiting interview

- Heeft u nog vragen voor mij?
- Wanneer ik naderhand nog vragen heb/bedenk, mag ik u deze vragen dan nog namailen?
- Zou u het leuk vinden wanneer het onderzoek is afgerond het via de mail te ontvangen?

Bijlage 2: Interviewgide grondeigenaren (gebruik door ander)

- Voorstellen
- Toestemming opnemen
- Toelichting interview en initiatieven Werkgroep Vergroenen
- Focus op het 'hoe-verhaal' (hoe kunnen initiatieven de beste kans krijgen om succesvol te worden)

Hoe lang heeft u de gronden waarvoor u benaderd bent door de werkgroep al in bezit?

- Wat is de huidige gebruiksfunctie van de gronden?

Zijn er in het verleden al aanpassingen gedaan in de manier waarop de gronden worden gebruikt? Zo ja, wat hielden deze in?

In hoeverre bent u bezig met duurzaam/natuurinclusief beheren van de gronden?

Bent u al ooit door andere partijen benaderd om mee te werken aan een duurzaam project en het betrekken van uw gronden daarbij?

Wat vond u initieel van het aan u voorgestelde initiatief van de Werkgroep Vergroenen?

Wat zouden de aan u voorgestelde initiatieven betekenen voor uw gronden?

In hoeverre staat u open voor natuurinclusief gebruik en andere vormen van gebruik van uw gronden dan agrarische gebruiksvormen?

- Zit hier verschil in per perceel?
- Eventueel: waarom op deze locatie wel en op een andere locatie niet?

In hoeverre denkt u dat u een bijdrage kunt leveren aan de door de Werkgroep Vergroenen voorgestane initiatieven?

In hoeverre denkt u dat u bereid zal zijn een bijdrage te leveren aan de door de werkgroep Vergroenen voorgestane initiatieven?

- Waarom wel/niet?

Welke condities/voorwaarden heeft u nodig om mee te kunnen doen/willen doen aan de voorgestelde initiatieven?

- Spelen hierbij mogelijk zaken als aanzien binnen de gemeenschap, toekomst (voor opvolgers/kinderen, vernieuwen/verduurzamingswens ook een rol?

In hoeverre staat u tegenover de huidige koerswijziging binnen het landbouwbeleid?

- In hoeverre ziet u voor uzelf hier kansen voor uw bedrijfsvoering?

In hoeverre vindt u dat u voldoende geholpen wordt om duurzaam/natuurinclusief uw gronden te beheren?

- Waarin zou u verder willen worden ondersteund/geholpen betreffende duurzaamheid/natuurinclusiviteit? Door wie?

In hoeverre bent u gebonden aan de huidige manier waarop u uw gronden beheert?

- In hoeverre bent u in staat uw huidige manier van grondbeheer natuurinclusiever te maken zonder dat u tegen regelgevingen aanloopt?

- Waar bent u zoal aan gebonden? Welke regels?
- Waar denkt u dat er mogelijk barrières ontstaan wanneer u natuurinclusiever zou willen gaan beheren?
- Heeft u zelf ideeën over hoe deze barrières weg te nemen?

In hoeverre bent u bezig met de toekomst van uw gronden?

- Heeft u opvolging voor uw gronden of is dat niet aan de orde?
- In hoeverre ziet u uzelf in de toekomst uw gronden natuurinclusiever beheren?
- In hoeverre spelen hierbij veranderende regelgevingen een rol?

Hoe kijken eventuele opvolgers tegen het anders vormgeven van grondbeheer aan?

Afsluiting interview

- Heeft u nog vragen voor mij?
- Wanneer ik naderhand nog vragen heb/bedenk, mag ik u deze vragen dan nog namailen?
- Zou u het leuk vinden wanneer het onderzoek is afgerond het via de mail te ontvangen?

Bijlage 3: Interviewgide grondeigenaren (ontwikkeling/speculatie)

- Voorstellen
- Toestemming opnemen
- Toelichting interview en initiatieven Werkgroep Vergroenen
- Focus op het 'hoe-verhaal' (hoe kunnen initiatieven de beste kans krijgen om succesvol te worden)

Hoe lang heeft u de gronden waarvoor u benaderd bent door de werkgroep al in bezit?

- Wat is de huidige gebruiksfunctie van de gronden?

Zijn er in het verleden al aanpassingen gedaan in de manier waarop de gronden worden gebruikt? Zo ja, wat hielden deze in?

In hoeverre bent u bezig met duurzaam/natuurinclusief beheren van de gronden?

Bent u al ooit door andere partijen benaderd om mee te werken aan een duurzaam project en het betrekken van uw gronden daarbij?

Initiatieven werkgroep

Wat vond u initieel van het aan u voorgestelde initiatief van de Werkgroep Vergroenen?

Wat zouden de aan u voorgestelde initiatieven betekenen voor uw gronden?

In hoeverre staat u open voor natuurinclusief gebruik en andere vormen van gebruik van uw gronden dan agrarische gebruiksvormen?

- Zit hier verschil in per perceel?
- Eventueel: waarom op deze locatie wel en op een andere locatie niet?

In hoeverre denkt u dat u een bijdrage kunt leveren aan de door de Werkgroep Vergroenen voorgestane initiatieven?

In hoeverre denkt u dat u bereid zal zijn een bijdrage te leveren aan de door de werkgroep Vergroenen voorgestane initiatieven?

- Waarom wel/niet?

Welke condities/voorwaarden heeft u nodig om mee te kunnen doen/willen doen aan de voorgestelde initiatieven?

- Spelen hierbij mogelijk zaken als aanzien binnen de gemeenschap, toekomst (voor opvolgers/kinderen, vernieuwen/verduurzamingswens ook een rol?

Welke condities denkt u dat de voorstellen van de werkgroep vergroenen moeten hebben om interessant te kunnen zijn voor agrariërs?

- Denkt u dat agrariërs rondom Nieuwleusen oren hebben naar de plannen van de werkgroep?

Met welke aanpak denkt u dat de werkgroep het meeste kans maakt bij agrariërs rondom Nieuwleusen?

Toekomstbeeld

In hoeverre bent u bezig met de toekomst van uw gronden?

- Zou u in de toekomst eventueel wel openstaan voor ander gebruik dan uw gronden dan waar u het nu voor in bezit heeft?

Zou u in de tussentijd totdat er een wijziging van het gebruik van uw gronden wordt toegestaan openstaan voor ander gebruik van uw gronden?

- Zo ja? Onder welke voorwaarden? Zo nee? Kunt u dat toelichten?

Zou u open staan voor een vastgoedontwikkeling met een groene twist waarbij de Werkgroep Vergroenen Nieuwleusen Synergie met u meedenkt over hoe er duurzaam en natuurinclusief kan worden ontwikkeld?

Afsluiting interview

- Heeft u nog vragen voor mij?
- Wanneer ik naderhand nog vragen heb/bedenk, mag ik u deze vragen dan nog namailen?
- Zou u het leuk vinden wanneer het onderzoek is afgerond het via de mail te ontvangen?

Bijlage 4: Interviewguide Gemeente

Introductie

- Voorstellen
- Toestemming opnemen
- Toelichting interview en initiatieven Werkgroep Vergroenen

Introductie gemeente en duurzaamheidsnatuurthema en algemene rol burger overheid

Zou u kort even willen vertellen wie u bent en wat uw functie inhoudt?

Wat vindt u van de initiatieven zoals deze zijn voorgestaan door de Werkgroep Vergroenen?

- Wat spreekt u het meest aan?

Wat heeft de gemeente al gedaan de afgelopen jaren op het thema natuurinclusiviteit en biodiversiteit?

Hoe ziet u de rol en de verantwoordelijkheden van de burger in dit natuur en biodiversiteitsverhaal?

- Hoe verhoudt uws inziens de burger zich tot gemeente? En hoe zit dat met initiatieven?
- Waar begint de verantwoordelijkheid van de burgers en waar die van gemeente, en in hoeverre is er sprake van overlap? Waar komt de provincie kijken?

Initiatieven werkgroep

In hoeverre passen uws inziens de voorgestane initiatieven van de Werkgroep Vergroenen binnen het gemeentelijk beleid?

Waar zullen mogelijk knelpunten ontstaan bij de verdere ontwikkeling van initiatieven?

In hoeverre denkt u dat er binnen het huidige beleid voldoende ruimte is voor initiatieven zoals die van de Werkgroep Vergroenen?

- In hoeverre speelt hier de overgang van de 'oude sectorale visies' naar 1 integrale omgevingsvisie mee?

In hoeverre denkt u dat de nieuwe omgevingsvisie van de gemeente een andere omgang met burgerinitiatieven zal veroorzaken?

- Wat zal er veranderen? (Houding/cultuur?) Voor de gemeente?
- En wat voor de initiatiefnemers?

In hoeverre denkt u dat er binnen de huidige organisatievoering van de gemeente voldoende ruimte is voor de initiatieven van de werkgroep?

In hoeverre denkt uw dat de gemeente voorbereid is/de juiste middelen heeft om op initiatieven in te spelen?

- Waar denkt u dat het beter kan?
- Hoe verhouden zich uws inziens de mogelijkheden hierin tussen die de gemeente heeft en die de provincie heeft?

Hoe gaat het gemeente om met initiatieven die onderwerpen betreffen, in dit geval duurzaamheid, natuurbeheer en biodiversiteit, die op dit moment nog deels in de ontwikkelingsfase of doorontwikkelingsfase zitten?

In hoeverre denkt u dat de gemeente bereid is voorop te lopen op thema's zoals deze?

In hoeverre denkt u dat de gemeente kan anticiperen op initiatieven waarop nog geen gemeentelijk beleid is ontwikkeld (tiny houses, ecologisch bermbeheer)?

- Maakt dit het meedenken vanuit de gemeente over de initiatieven makkelijker of moeilijker en waarom?

In hoeverre kan de gemeente blijven bij de huidige soms snel veranderende maatschappelijke ontwikkelingen op thema's als duurzaamheid, natuur en biodiversiteit?

-

In hoeverre denkt u dat u een bijdrage kunt leveren aan de door de Werkgroep Vergroenen voorgestane initiatieven? OF: In hoeverre denkt u dat u bereid zal zijn een bijdrage te leveren aan de door de werkgroep Vergroenen voorgestane initiatieven?

- Waarin denkt u dat de gemeente het beste kan bijdragen in dit verhaal?
- Waarom wel/niet?

Interactie gemeente en provincie

In hoeverre vindt er afstemming plaats tussen de gemeente en de provincie bij het indienen van initiatieven zoals deze?

Waar begint en eindigt de proces ondersteuning vanuit de gemeente bij de initiatieven van de werkgroep?

- En hoe zit dit met de inhoudelijke ondersteuning?
- Hoe verhoudt zich dit tot dat van de provincie? ;Waar beginnen de verantwoordelijkheden van de gemeente ten opzichte van de initiatieven en waar eindigen ze, en hoe zit dat met de provincie?
- Heeft het feit dat het initiatief zich alleen binnen de gemeentegrenzen van de gemeente Dalfsen speelt hier nog mee te maken?

Afsluiting interview

- Heeft u aanvullend nog opmerkingen waarvan u denkt dat deze zinvol zijn mee te nemen in het onderzoek?
- Heeft u nog vragen voor mij?
- Wanneer ik naderhand nog vragen heb/bedenk, mag ik u deze vragen dan nog namailen?
- Zou u het leuk vinden wanneer het onderzoek is afgerond het via de mail te ontvangen?

Bijlage 5: Interviewguide Provincie

- Voorstellen
- Toestemming opnemen
- Toelichting interview en initiatieven Werkgroep Vergroenen

Introductie gemeente en duurzaamheidsnatuurthema en algemene rol burger overheid

Zou u kort even willen vertellen wie u bent en wat uw functie inhoudt?

Wat vindt u van de initiatieven zoals deze zijn voorgestaan door de Werkgroep Vergroenen?

- Wat spreekt u het meest aan?

Wat heeft de provincie al gedaan de afgelopen jaren op het thema natuurinclusiviteit en biodiversiteit? Wat zit er in de pijplijn?

Hoe ziet u de rol en de verantwoordelijkheden van de burger in dit natuur en biodiversiteitsverhaal?

- Hoe verhoudt uws inziens de burger zich tot de overheid? En hoe zit dat met initiatieven?
- Waar begint de verantwoordelijkheid van de burgers en waar die van overheid, en in hoeverre is er sprake van overlap? Waar komt de provincie kijken in dit verhaal?

Initiatieven werkgroep inhoud en proces

In hoeverre passen uws inziens de voorgestane initiatieven van de Werkgroep Vergroenen binnen het provinciaal beleid?

Waar zullen mogelijk knelpunten ontstaan bij de verdere ontwikkeling van initiatieven?

In hoeverre denkt u dat er binnen het huidige beleid voldoende ruimte is voor initiatieven zoals die van de Werkgroep Vergroenen?

- In hoeverre speelt hier de overgang van de 'oude sectorale visies' naar 1 integrale omgevingsvisie mee?

In hoeverre denkt u dat de (nieuwe) omgevingsvisie van de provincie een andere omgang met burgerinitiatieven heeft veroorzaakt/zal veroorzaken?

- Wat zal er veranderen? Voor de provincie?
- Voor initiatiefnemers?

In hoeverre denkt u dat er binnen de huidige organisatievoering van de provincie voldoende ruimte is voor de initiatieven van de werkgroep?

In hoeverre denkt uw dat de provincie voorbereid is/de juiste middelen heeft om op initiatieven in te spelen?

- Waar denkt u dat het beter kan?

Is de gemeente voorbereid op grootschalig ingediende initiatieven zoals die van de Werkgroep Vergroenen?

- Hoe ervaren jullie zulke initiatieven van burgers?
- Zijn er dingen waar de Provincie tegen aanloopt, lastige punten, etc?
- Zijn jullie flexibel genoeg om in te spelen op zo een initiatief?

Hoe gaat de provincie om met initiatieven die onderwerpen betreffen, in dit geval duurzaamheid, natuurbeheer en biodiversiteit, die op dit moment nog deels in de ontwikkelingsfase of doorontwikkelingsfase zitten?

In hoeverre denkt u dat de provincie bereid is voorop te lopen op thema's zoals deze?

In hoeverre denkt u dat provincie een bijdrage kunt leveren aan de door de Werkgroep Vergroenen voorgestane initiatieven? OF: In hoeverre denkt u dat u bereid zal zijn een bijdrage te leveren aan de door de werkgroep Vergroenen voorgestane initiatieven?

- Waarin denkt u dat de provincie het beste kan bijdragen in het verhaal?
- Waarom wel/niet?

Interactie provincie en gemeente en Omgevingsvisie

In hoeverre vindt er afstemming plaats tussen de gemeente en de provincie bij het indienen van initiatieven zoals deze?

Waar begint en eindigt de proces ondersteuning vanuit de provincie bij de initiatieven van de werkgroep?

- En hoe zit dit met de inhoudelijke ondersteuning?
- Hoe verhoudt zich dit tot dat van de gemeente? ;Waar beginnen de verantwoordelijkheden van de provincie ten opzichte van de initiatieven en waar eindigen ze, en hoe zit dat met de gemeente?

Afsluiting interview

- Heeft u nog vragen voor mij?
- Wanneer ik naderhand nog vragen heb/bedenk, mag ik u deze vragen dan nog namailen?
- Zou u het leuk vinden wanneer het onderzoek is afgerond het via de mail te ontvangen?

Bijlage 6: Interviewguide werkgroep

- Anonimiteit
- Opnemen

Voortgang

Wat zijn reacties die jullie krijgen van externe betrokkenen die jullie op de hoogte brengen van onze ideeën plannen/initiatieven?

- Zijn jullie tevreden over de voortgang van de initiatieven werkgroep?
- Wat vinden jullie van het tempo waarmee dit gebeurt?
- Hoe zou dit kunnen worden verbeterd?
- Wat zijn de meest belemmerende factoren hierin?
- Wat gaat goed?
- Waar kan het beter?
- Waar loopt t vast?
- Welke belemmeringen zijn jullie tot nu toe tegengekomen?
- Zijn deze verholpen? Zo ja hoe? Zo nee, hebben jullie ideeën over hoe deze barrières te slechten?

Waar kunnen we zelf nog verbeteren?

- Communicatie
- Duidelijkheid
- Slagvaardigheid

Hoe ervaren jullie tot nu toe de contact/ondersteuning/medewerking van de betrokken partijen?

- Voelen jullie je voldoende gehoord?

Hoe ervaren jullie de contacten met de gemeente?

Hoe ervaren jullie de contacten met de provincie?

Waterschap?

Bewoners/grondeigenaren/boeren?

Zit hier verschil in? Zo ja, kunnen jullie dat duiden?

Voelen jullie je inhoudelijk voldoende geholpen door deze partijen?

- Waar kan het beter?
- Waar hebben jullie behoefte aan?
- Welke vragen hebben jullie inhoudelijk, of over het proces nog voor boeren, grondbezitters, de gemeente, de provincie?

Afsluiting interview

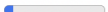
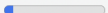
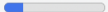
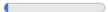
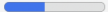
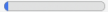
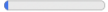
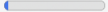
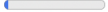
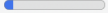
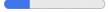
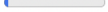
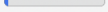
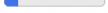
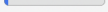
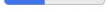
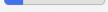
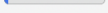
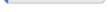
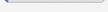
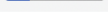
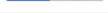
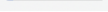
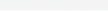
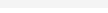
- Heeft u nog vragen voor mij?
- Wanneer ik naderhand nog vragen heb/bedenk, mag ik u deze vragen dan nog namailen?
- Zou u het leuk vinden wanneer het onderzoek is afgerond het via de mail te ontvangen?

Bijlage 7: Codes en codegroepen uit transcripten (ATLAS.TI)

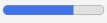
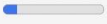
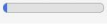
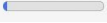
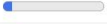
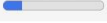
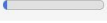
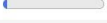
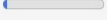
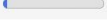
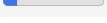
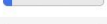
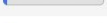
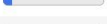
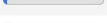
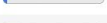
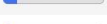
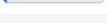
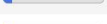
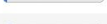
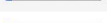
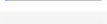
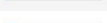
Codegroepen en aantal codes aanwezig in de codegroep

◊◊ Aanknopingspunt initiatieven	4
◊◊ Beleidsvacuum	5
◊◊ Initiatieven en beleid (overheid)	7
◊◊ Initiatieven en Nieuwleusen	19
◊◊ Interactie initiatieven met overheden, samenwerking, communicatie	112
◊◊ KGO	11
◊◊ Knelpunten en frustraties bij ontwikkeling initiatieven werkgroep	64
◊◊ Landbouw	39
◊◊ Overeenkomstig ambitie initiatieven	7
◊◊ Overheden laten taken liggen, gebrek urgentie	5
◊◊ Rol burger-overheid en overheid-overheid	25
◊◊ Transitie beleid, organisatie en wet- en regelgeving overheden	39
◊◊ Transitie landelijk gebied	7
◊◊ Visie strookt tegen visie initiatieven	6

Codes uit transcripten (A-Z) en aantal toekenningen

 Name		
☐ 'Voorkantsamenwerkingsprincipe' bij provincie		2
☐ Aanpassing wet-regelgeving duurt lang		2
☐ Aanraking met initiatieven brengt overheid verder in ontwikkeling beleid en regelgeving		8
☐ Aanstelling Kwartiermaker positief voor communicatie		4
☐ Aantrekkelijk houden buitengebied Nieuwleusen gebeurt met name door bewoners zelf		1
☐ Achterhaald beeld op landbouw		8
☐ Actieve burgers vullen gat waar overheid nog niet in heeft kunnen springen		3
☐ Afhankelijk van het stadium waarin het initiatief straks zit wordt het beoordeeld op basis van KGO of het nieuwe b...		1
☐ Afhankelijk van soort en grootte initiatief bepaalt bespreking met provincie vanuit gemeente		1
☐ Afstemming binnen overheidsorgaan belangrijk		1
☐ Alles moet van tevoren afgedekt zijn anders durft gemeenteraad geen besluit te nemen		1
☐ Als gemeente achter de provincie verschuilen is af en toe wel makkelijk		2
☐ Alternatief landbouwmodel		5
☐ Alternatief landbouwmodel ontwikkelen lastig		10
☐ Basisprincipe KGO		1
☐ Basisprincipe Ruimtelijke Kwaliteit		1
☐ Beeldvorming tiny houses bepalend		3
☐ Behaviourale lock-in		1
☐ Belang beleven natuur en landschap		8
☐ Belang creëren draagvlak ideeën werkgroep bij Nieuwleusenaren		4
☐ Belang goede communicatie vanuit werkgroep		3
☐ Belang initiatieven verandert organisatorische inrichting provincie		1
☐ Belang praktijkkennis wijkuitvoerders voor initiatieven werkgroep		1
☐ Belangrijk dat mensen begrijpen hoe boerenbedrijf werkt		1
☐ Belangrijke rol voor inwoners met initiatieven		3
☐ Belemmering ontwikkeling initiatief werkgroep		5
☐ Belemmering ontwikkeling tiny houses		9
☐ Beperkte uren kwartiermaker		2
☐ Bij KGO wordt ambtelijk een kwantitatieve invulling gemaakt		1
☐ Biodiversiteitsbeleid nog in ontwikkeling		5
☐ Boer geeft aan dat hij denkt dat er geen boer zomaar vrijwillig meedoet aan initiatieven werkgroep		1
☐ Boer heeft gespeeld met idee om biologisch te worden maar kan dat bedrijfsvoeringstechnisch nog niet rondkrijgen		1

Name	
Boer heeft grond bij huis nodig voor het weiden van zijn koeien	1
Boer is al relatief veel bezig met 'groen' boeren	4
Boer kan grond niet zomaar afstaan voor groene initiatieven i.v.m. mestwetgeving	2
Boer kan niet zomaar hectares voor bedrijf afstaan vanwege impact op bedrijfsvoering	1
Boer niet happig op afsnoepen gronden van agrariërs voor gebruik opwek groene energie	1
Boer van goede wil om met duurzaamheidsvraagstukken aan de slag te gaan	2
Boer voelt zich een beetje eenzamer in duurzaamheidsverhaal (bevolking is nog niet zo bezig met klimaat en n...	1
Boer voelt zich niet verdrukt door huidige ontwikkelingen landbouwsector mede omdat hij geen melk- maar vlees...	1
Boer wil gebruik bestrijdingsmiddelen verminderen	1
Boer wil in toekomst minder afhankelijk zijn van bronnen van buitenaf	2
Boer/grondeigenaar staat positief tegenover initiatieven van de werkgroep	2
Boerenbedrijf wordt op dezelfde kleinschalige extensieve manier doorgezet door volgende generatie	1
Bosontwikkeling 'no regret' maatregel	1
Bossenstrategie mogelijk uitkomst voor initiatieven werkgroep	5
Botsende visies binnen de gemeente	1
Bottom-up	4
Burger heeft zorgplicht voor natuur en biodiversiteit	1
College mijdt voorstellen in de raad wanneer het een betwist voorstel is	1
Communicatie intern bij gemeente belangrijk ('hoe wordt het initiatief binnen de organisatie doorgegeven')	2
Complexe koppeling initiatieven en grotere krachten die spelen	4
CONCLUSIE	1
Concretiseringfase initiatieven werkgroep heeft relatief lang geduurd (mede door Corona)	1
Conflicterende belangen betreffende ruimtegebruik	8
Cultuurverandering Nieuwleusenaren met betrekking tot groen noodzakelijk	4
De Nieuwleusenaar moet worden ingeweekt voor groene ideeën	5
Definitie Ruimtelijke kwaliteit KGO	1
Dingen verzinnen en vragen is makkelijk, uitwerking is een ander verhaal	3
Doolhof aan regels en subsidies	1
Doorstroming binnen gemeente vertraagd initiatiefprocessen	4
Druk op ruimte in landelijk gebied	1
Duurzaamheid 'work in progress' maar er gebeurt nog weinig	2
Duurzaamheid leidend principe bij initiatieven	1

	Name	^	
☐	Economie staat in Dalfsen boven groen		3
☐	Faciliterende overheid		14
☐	Financiering ontwikkeling bos/natuur op agrarische grond lastig		1
☐	Funcitiemenging met biodiversiteit, groen of duurzaamheid als oplossing		3
☐	Gebiedskenmerk mogelijke belemmering herbestemmen agrarisch naar natuur rondom Nieuwleusen		2
☐	Gebiedskenmerken bepalen of ontwikkeling wel of niet gewenst is		1
☐	Gebrek aan eenduidig geluid		1
☐	Gebrek aan historische kennis gemeente		1
☐	Gebrek aan kennis bij gemeenten		2
☐	Gebrek aan urgentiegevoel gemeente		4
☐	Gebrek financiën gemeente		7
☐	Gebrek kennis belang biodiversiteit bij bevolking		1
☐	Gebrek ondersteuning door gemeente		1
☐	Gemeente gaat proces oprekken onder omgevingswet		1
☐	Gemeente heeft geen visie		15
☐	Gemeente heeft maar beperkte mogelijkheden tot kaderstelling en controle		1
☐	Gemeente heeft niet genoeg menskracht voor initiatieven		11
☐	Gemeente houdt zich aan controle regels maar denkt onvoldoende mee in welke mogelijkheden er wel zijn		3
☐	Gemeente is passief		2
☐	Gemeente is rol bij initiatieven nog aan het ontwikkelen		1
☐	Gemeente is stroef		2
☐	Gemeente moet in alle kernen hetzelfde doen, anders komt er gezeik		1
☐	Gemeente neemt initiatieven niet over		1
☐	Gemeente werkt al volgens 'ja, mits'		3
☐	Gemeente wil verrommeling van het landschap voorkomen		1
☐	Gemeente wil wel nieuwe dingen ontwikkelen, maar zelf niet het wiel uit hoeven vinden is makkelijker		2
☐	Gemeente zou biodiversiteit meer kunnen stimuleren		1
☐	Gemeente: er moet ook wel ruimte zijn voor agrariërs		2
☐	Gemeente: hoe kun je het ooit helemaal goed doen?		1
☐	Gemeenteraad geeft aan dat wegen buitengebied al onveilig zijn en dat dat met ecologisch bermbeheer nog mind...		1
☐	Gemeenteraad gevoelig voor initiatieven van burgers		3
☐	Gemeenteraad heeft geen ruggengraat		1

Name		
☐ Gesprek burger-overheid om knelpunten te identificeren		1
☐ Gevoel betrokkenheid bij gemeente ontbreekt		1
☐ Gevoel vanuit werkgroep dat er goede stappen worden gezet		1
☐ Gevoel vanuit werkgroep dat waar ze mee bezig zijn urgent is		1
☐ Grenzen aan maatwerk		16
☐ Groen inplannen bij woningbouw lastig		2
☐ Groot verschil tussen sommige burgers en sommige boeren hoe ze tegen landbouw en natuurinclusiviteit kijken		1
☐ Het is van belang wat er bij de initiatieven centraal staat 'groen' of 'rood'		1
☐ Hoofdpijn verbinden Vechtdal en Reestdal		1
☐ Ideeën groenwerkers gemeente niet serieus genomen, pas als er een initiatief komt wel		1
☐ In aanraking komen met initiatieven die nu nog niet passend zijn triggert gemeente om er iets mee te doen		5
☐ In beleid is altijd wel ruimte voor maatwerk		2
☐ In gesprek gaan met gemeente over landbouw, natuur, biodiversiteit brengt discussie op deze thema's op gang		3
☐ In gesprek raken met de juiste persoon binnen gemeente is lastig (nu zijn er Kwartiermakers)		3
☐ Informerende rol overheid		4
☐ Initiatief aantrekkelijker voor gronden van eigenaren zonder boerenbedrijf		2
☐ Initiatief mogelijk aantrekkelijk voor stoppende boer (persoonlijke ervaring vertelt anders)		1
☐ Initiatief niet aantrekkelijk voor grondeigenaar		1
☐ Initiatiefnemers zien gemeente als noodzakelijk kwaad om initiatieven gereed te krijgen		1
☐ Initiatieven 'on hold' door gebrek aan passendheid huidige beleid- en regelgeving		6
☐ Initiatieven als middel realisatie visie Provincie Overijssel		8
☐ Initiatieven in buitengebied wekken extra belang samenwerking overheid-initiatiefnemers		3
☐ Initiatieven ophangen aan haakjes die al op de agenda van de gemeente staan		5
☐ Initiatieven werkgroep moeten financieel aantrekkelijk zijn voor boeren		1
☐ Initiatieven worden beoordeeld op passendheid binnen KGO en niet op nieuw beleid wat er nog niet is		1
☐ Initiële terughoudendheid bij in aanraking komen met initiatieven werkgroep		1
☐ Insteek Groenplan gemeente		1
☐ Insteek Natuur voor Elkaar		3
☐ Integraal antwoord overheidsorgaan op initiatief onder omgevingswet		3
☐ Integrale denkwijze bij gemeente aanwezig maar in uitvoeringsplannen nog niet doorgevoerd, pas nu onder omge...		2
☐ Integraliteit al sinds 2009 aan de orde bij de provincie		1
☐ Integraliteit belangrijk voor kijk op initiatieven		3

Name		
☐ Integraliteit onder omgevingswet kan zijn doel voorbij gaan schieten		1
☐ Intern ambtelijk zitten ze net zo op één lijn als de werkgroep vergroenen met belang biodiversiteit		1
☐ KGO is niet limitatief		1
☐ KGO komt niet van de grond		2
☐ KGO-balans klopt niet		2
☐ KGO-balans moet bij nieuwe ontwikkelingen opnieuw worden gemaakt		1
☐ Klik medewerker overheid en initiatiefnemer van belang		4
☐ Knelpunten bij innoverende initiatieven		4
☐ Koploper heeft de meeste weerstand		1
☐ Kromme wet- en regelgeving landbouw		2
☐ Kwaliteitsprestatie nieuwe woningen		1
☐ Kwartiermakende functie is een zoektocht		6
☐ Kwartiermaker geeft inhoudelijke ambtenaar meer lucht		1
☐ Kwartiermaker is er om mee te denken met initiatiefnemers		5
☐ Kwartiermakersfunctie komt vloeit voort uit omgevingswet		1
☐ Langzaamaan verandert de visie op het landelijk gebied		1
☐ Lobby belangengroepen bepalen beleid		1
☐ Lokale belangenvereniging staat voor belangen middenstanders i.p.v. bewoners		1
☐ Lokale partij zet zich niet in voor Nieuwleusen		1
☐ Maatwerk initiatieven lastig		2
☐ Maatwerk KGO		5
☐ Meer sturing op ontwikkelingen kan leiden tot minder mogelijkheden in maatwerk		2
☐ Melkfabrieken stimuleren boeren met extra geld voor weidevogelgrasland, maar de markt bepaalt		1
☐ Mensen die van buitenaf komen maken het boeren soms lastig		1
☐ Mensen pikken dingen wél van wethouder maar niet van ambtenaar: rangordeprincipe		1
☐ Mensenwerk		8
☐ Minder afhankelijk zijn van hulpbronnen en groene toekomst landbouw gaat hand in hand		1
☐ Mindere verstandhouding boer-overheid		1
☐ Mismatch menskracht en takenpakket gemeente met belang initiatieven binnen beleid		11
☐ Mismatch verwachting initiatiefnemers en gemeente		7
☐ Moeilijke keuzes te maken tussen natuur, wonen, agrariërs in het landelijk gebied		8
☐ Mogelijk gebrek aan passend beleidsinstrument		2

	Name	^	
☐	Mogelijkheden ontwikkelingen afhankelijk van gemeente en landbouwsector		1
☐	Natuur en biodiversiteit komt bij alle beleidsvelden om de hoek kijken		5
☐	Natuur voor Elkaar zorgt voor hogere agendering initiatief binnen provincie		4
☐	Nieuwe omgevingsvisie provincie gaat meer ruimtelijke sturing geven op ontwikkelingen		7
☐	Nieuwleusen 'afvoerputje'		3
☐	Nieuwleusen pioniersgemeente		1
☐	Omarming initiatieven door provincie (Natuur voor Elkaar)		2
☐	Omgevingswet gaat voortraject initiatieven langer maken		1
☐	Omgevingswet moet het initiatieven makkelijker maken		3
☐	Omvang duurzaamheidsthema's maakt integraliteit en samenwerking overheden noodzakelijk		1
☐	Ondanks mogelijke financiële plus toch initiatief toch niet aantrekkelijk genoeg		1
☐	Ongeplande externe factoren kunnen roet in het eten gooien voor agenda gemeente		1
☐	Onze ambitie: een klimaatbestendig Overijssel. Dit betekent dat we er voor willen zorgen dat we – nu en in de toe...		0
☐	Ophakken initiatieven onder landschapsplan maakt het voor de gemeente overzichtelijker		1
☐	Opportunistische visie Gemeente Dalfsen betreffende ruimtegebruik		2
☐	Oude LOG-gebieden overgenomen in nieuwe omgevingsvisie		1
☐	Overheid loopt achter feiten aan betreffende innovatie		6
☐	Overheid moet burger bij de hand nemen		1
☐	Participatie belangrijk		3
☐	Participatieleidraden moeten worden gevolgd bij impactvolle initiatieven		3
☐	Participatietraject maakt het proces nog trager		3
☐	Plattelandvisie als mogelijke hulpbron voor initiatieven werkgroep		1
☐	Positieve geluiden vanuit gemeente over initiatieven, maar er moet uiteindelijk ook concreet iets gaan gebeuren		1
☐	Prioriteiten gemeente liggen op andere thema's dan de thema's waar de werkgroep zich op inzet		2
☐	Prioriteiten gemeente moeten nog worden gerangschikt		1
☐	Proces innoverende initiatieven duurt lang		18
☐	Provincie als katalysator bij initiatieven		1
☐	Provincie als ondersteuning voor gemeentes bij initiatieven		6
☐	Provincie als overzichtsfunctie		10
☐	Provincie als portemonnee		2
☐	Provincie heeft geen zwart-wit beleid op wat wel en niet mag aan ontwikkelingen in het landelijk gebied		1
☐	Provincie heeft meer capaciteit maar niet de taak om initiatieven te begeleiden		1

	Name	^	14/17
☐	Provincie log apparaat		2
☐	Provincie wil niet dat initiatieven het wiel opnieuw uitvinden zonder te belemmeren		1
☐	Provincie wil verrommeling van het landschap voorkomen		1
☐	Recent pas wijziging in belang gemeentelijk groen		1
☐	Recente onhandige eerdere aanpak gemeente met ander initiatief		1
☐	Regelgeving maakt boerenbedrijf minder efficiënt		1
☐	Regievoering door de gemeente is voor sommige opgaven noodzakelijk. We willen betrokken zijn en worden bij (g...		1
☐	Rijke mensen zitten niet te wachten op arme mensen in hun voortuin		1
☐	Rol burger-overheid bij thema's natuurontwikkeling en biodiversiteit		12
☐	Ruimte voor experimenteren, pionieren; pilotstatus		1
☐	Samenleving staat achter idee werkgroep		1
☐	Samenspel burger-overheid		3
☐	Samenspel burger-overheid ingewikkeld door grenzen aan maatwerk en opgestelde kaders/criteria		1
☐	Samenwerking gemeente en provincie van belang voor proces initiatieven		1
☐	Sentiment samenvoegen gemeente Dalfsen en Nieuwleusen		1
☐	Stedelijk en landelijk wordt nog meer geïntegreerd in nieuwe omgevingsvisie		1
☐	Sterk overeenkomstig initiatief groen-blauwe dooradering		4
☐	Sterk overeenkomstig initiatief landschapsparken		20
☐	Sterk overeenkomstig initiatief vergroenen erven buitengebied		2
☐	Sterk overeenkomstig initiatief vergroenen tuinen binnen dorp		6
☐	Sterk overeenkomstig initiatief wandelpaden		6
☐	Stijl van initiatief belangrijk om bij gemeente beter te landen		1
☐	Stikstofaanpak telkens onderuit gehaald		1
☐	Sturende overheid		2
☐	Sturing landelijk gebied moet vanuit provincie komen, voor gemeentes is dat lastig		2
☐	Subsidie voor kruidenrijkgrasland		1
☐	Subsidieincentive om gedeelte agrarische gronden bosachtig te beheren, echter niet noodzakelijk		1
☐	Tijdelijkheid woningen (tiny houses) staat ter discussie		1
☐	Toekomst landbouw strookt niet met mogelijkheden voor landbouw		2
☐	Trekkende overheid		1
☐	Uitwerk beleid Rijk door provincie en gemeenten kosten tijd		3
☐	Urgentie vergroentema's afhankelijk van uitvoeringsprogramma's onder omgevingsvisie		1

☐ Urgentiegebrek bij Rijk op duurzaamheidsthema's		2
☐ Veranderende rol overheid		2
☐ Verandering in denkwijze over openbaar groenbeheer recent pas gemaakt		1
☐ Vereisten ruimtelijke ontwikkelingen		1
☐ Verkeerd beeld omgevingsvisie Gemeente Dalfsen volgens werkgroep		1
☐ Verschil behandeling initiatief binnen provinciale afdelingen		4
☐ Verschil cultuur Noord- en Zuid-Nieuwleusen		1
☐ Verschil initiatieven bestemmingsplanwijziging en op grond van gemeente		1
☐ Verschil prijs melk- en vleeskoeien te klein volgens boer		1
☐ Verschil theoretische en praktijkwaarheid		1
☐ Verschillende gedachten binnen werkgroep over rol overheid in natuurontwikkeling/biodiversiteitswaarborging		2
☐ Verstandhouding werkgroep lid met wethouder niet goed		1
☐ Versterken cultuurlandschap		2
☐ Verwachtingenmanagement vanuit de gemeente		6
☐ Visie afwijkend op gedachtengoed achter initiatieven		2
☐ Visie noodzakelijk om 'groen' te creëren en te behouden		2
☐ Visie overeenkomstig op gedachtengoed achter initiatieven		20
☐ Voorbeeld hondenspeelplaats hoe het niet moet		2
☐ Waarborgende overheid		1
☐ Waarden die passen bij boerenbedrijf: met plezier wonen en werken; koeien moeten buiten komen		1
☐ Wanneer initiatief goede intentie heeft staat provincie daarvoor open		1
☐ Wanneer je al infrastructuur hebt voor agrariërs en op andere plekken moeten agrariërs weg is het wellicht logisc...		1
☐ We versterken de overgang van de kernen naar het landelijk gebied.		1
☐ Wens om proactievare rol gemeente (zoals deze staat omschreven in omgevingsvisie)		2
☐ Werkwijze Natuur voor Elkaar		4
☐ Wet- en regelgeving niet in beton gegoten		3
☐ Ziet gemeente urgentie van groen? Vergelijk ontwikkeling Westerman KGO met dit plan...		1
☐ Zoektocht naar lijn in nieuw beleid en alle transities die plaatsvinden		1

Bijlage 8: Zienswijze Werkgroep Vergroenen op Concept Omgevingsvisie Gemeente Dalfsen

Werkgroep Vergroenen, onderdeel van Nieuwleusen Synergie

Aan het College van Burgemeester en Wethouders in Dalfsen

Raadhuisstraat 1,

7721 AX Dalfsen

Onderwerp: zienswijze m.b.t. omgevingsvisie

Datum: 10 november 2021

Geacht College,

Op 26 oktober 2021 hebben wij tijdens de inloopbijeenkomst over uw omgevingsvisie onze zienswijze op het gepresenteerde beeld met u gedeeld. Uw medewerkers hebben aangegeven dat u als bestuurders veel waarde hecht aan burgerparticipatie. Zij hebben ons daarom nadrukkelijk gevraagd deze zienswijze schriftelijk aan u kenbaar te maken. Dat doen we hierbij.

Wij hebben groot bezwaar tegen de voorgestane ontwikkeling van het gebied ten noorden van de N340, zoals dat op de kaart op pagina 21 is gepresenteerd. De mooie woorden over biodiversiteit, duurzaamheid en kringlooplandbouw en dergelijke verderop in de tekst (zie bijvoorbeeld pagina 61) zijn in de voorgestane ontwikkeling helemaal niet terug te vinden. In uw recent onderzoek naar grootschalige opwek duurzame energie wijst u dit gebied aan waar de zonnevelden en windmolens geplaatst kunnen worden. Hiermee bevestigt u het beeld in de omgevingsvisie dat u niet inzet op een kwaliteitsimpuls van dit gebied. Op pagina 58 van de omgevingsvisie schrijft u over de noodzaak tot slim en pragmatisch meervoudig ruimtegebruik en over de grotere behoefte aan diversiteit en identiteit van de omgeving waar mensen graag wonen en werken. Onze werkgroep kan zich in deze formulering goed vinden en heeft ideeën hoe daaraan invulling gegeven kan worden.

Daarvoor gelden de volgende condities:

- a. actief en robuust inzetten op verbetering van biodiversiteit, duurzaamheid en leefbaarheid en
- b. niet afwentelen van activiteiten naar dit gebied die elders niet worden gepruimd.

Dit is iets anders dan wat u voorstelt. Op pagina 26 schrijft u m.b.t. het gebied rond Nieuwleusen: 'Functies die kunnen leiden tot milieubelemmeringen voor de agrarische bedrijfsvoering beschouwen we als ondergeschikt aan de agrarische bedrijfsmogelijkheden.' Dit mag anno 2021 toch als een achterhaald, onnodig en ongewenst principe worden gezien voor de agrarische ontwikkeling. Dit is geen bijdrage aan een gezonde agrarische ontwikkeling. Daarmee is de sector ook niet gediend. Onze werkgroep vindt de agrarische sector in het landelijk gebied belangrijk ook wanneer het gaat over het creëren van een hogere natuurrijkdom en biodiversiteit, echter, op een moderne, bij huidige transitie passende wijze. Met deze manier van denken over en omgaan met het landelijk gebied zien wij diverse mogelijkheden voor agrariërs voor het exploiteren van hun bedrijf.

Op pagina 32 schrijft u voor de landbouw in het gebied rond Dalfsen:

'Wat betreft de agrarische bedrijven ondersteunen we initiatieven die gericht zijn op verbreding, vergroening en verduurzaming. We zetten in dit gebied dan ook niet in op grootschalige landbouw'. Er is alle reden om deze tekst ook toe te passen voor het gebied rond Nieuwleusen. Dat is dan ook in lijn met uw ambitie 3 voor dit gebied, namelijk: een eigentijds, aantrekkelijk en onderscheidend landelijk gebied. Kortom: wij maken bezwaar tegen uw visie op het landelijk gebied rondom Nieuwleusen, omdat het stoelt op achterhaalde ideeën, strijdig is met hedendaagse opgaven en strijdig is met uitgangspunten voor duurzaamheid en biodiversiteit zoals u die zelf hanteert en zoals wij die ook graag willen bevorderen. Het gevolg van uw standpunt is verdere achteruitgang in de kwaliteit van het gebied. U zet hiermee de deur open voor ontwikkelingen die slecht zijn voor de biodiversiteit, het landschap, en daarmee de leefbaarheid en de duurzaamheid.

Wij hebben kennisgenomen van de initiatieven van de provincie m.b.t een bossen strategie. Onze ideeën kunnen mogelijk een bijdrage leveren aan de realisatie van die strategie.

Wij zijn de werkgroep Vergroenen Nieuwleusen als onderdeel van Nieuwleusen Synergie die met hulp van de provincie Overijssel een natuur en landschapsplan voor ons 'werkgebied' ontwikkelt. Het concept van dit plan gaan we binnenkort bespreken met alle personen en partijen die daarin zijn geïnteresseerd. Wij denken dat de biodiversiteit en de landschappelijke kwaliteit van het gebied vooral kan worden verbeterd door:

- het ontwikkelen van landschapsparken aansluitend op de kern, waarin landbouw een functie heeft om tegen vergoeding gronden te beheren, waarin verschillende typen bos tot ontwikkeling kunnen komen, waarin kleinschalige woningen voor starters op de woningmarkt kunnen worden gerealiseerd, etc.;
- de groen-blauwe dooradering van het gebied een ecologische impuls te geven;
- de historisch landschappelijk structuur in het gebied waar mogelijk eigentijds te versterken;
- de erven in het buitengebied en tuinen in de woonkern biologisch interessanter te maken;
- een wandelpadennet langs en door interessante gebieden te ontwikkelen (struinpaden);

en ook door;

- een samenhangende invulling van een ecologische verbinding tussen het Staphorsterbos en het Vechtdal langs de Stouwe;
- inzet op robuuste en passende natuur en landschappelijke compensatie, voor het geval in dit gebied toch meer duurzame energie moet gaan opwekken.

Al deze ideeën kunnen uiteraard alleen op basis van vrijwillige medewerking, maar ze maken aanmerkelijk meer kans wanneer ze door de gemeente, het waterschap en de provincie worden omarmd en gefaciliteerd. Daarvoor is het van groot belang dat beleid in hoofdlijn, zoals dat in een omgevingsvisie wordt bepaald, strookt met de ambities en perspectief geeft.

Daartoe roepen wij u op!

Hoogachtend,

Namens de werkgroep,
(Red. naam), voorzitter
Bart van de Ven, secretaris

Bijlage 9: Transcript groepsinterview Werkgroep Vergroenen (30 maart 2022)

Aanwezigen bij het interview zijn onderzoeker Bart van de Ven (BV) en 9 leden van de Werkgroep Vergroenen (Lid1 tot en met Lid9).

START INTERVIEW

BV (00;15): Oké, uh, even kijken... Of jullie graag uh, wat reacties zouden willen delen van de mensen, die jullie buitenaf uh, gesproken hebben. Gewoon, wat algemeen de reacties zijn van mensen met wie jullie de initiatieven hebben gedeeld... zou er iemand uh... wat over willen vertellen?

Lid1. (00;36): Zal ik beginnen, uh Bart?

BV (00;38): Ja is goed.

Lid1 (00;40): Ja, ik heb er eentje, daar ben ik mee bezig en echt de Nieuwleusense cultuur, gewoon die kat uit de boom kijken. Altijd. En de eerste keer afwijzend, de tweede keer worden ze al wat tammer, en de derde keer zijn ze toegankelijk. En dan willen ze wat.

Lid2 (01;05): Ja, ik wou precies hetzelfde zeggen ja, op zijn Nieuwleusens. Net als bij ons die erven vergroenen ook, de eerste keer [red. naam] Lid6 helemaal in mineur van het wordt niks, en uiteindelijk zitten we toch, toch bij mekaar met zijn allen.

Lid3 (01;18): Je moet ze inweken.

Lid2 (01;20): Het gaat zoals het hier moet gaan. Anders kan het ook niet gaan denk ik.

Lid1 (01;24): Nee, anders wil het niet, want als je gaat forceren hier dan kom je nooit meer binnen.

Lid2 (01;29): Nee precies. Daarom wat Bart ook zei met de communicatie en zo, daar heb ik het met Bart ook al over gehad, je kunt gauw iets stuk maken zal ik maar zeggen. Dus je moet dat behoedzaam doen en dan kun je toch dingen bereiken.

BV (01;41): Ja. Dus voorzichtig zijn en dingen zijn tijd gunnen?

Lid2 (01;44): Ja.

Lid4 (01;46): Ja. Maar ze willen wel vooroplopen. Ik ben ietsje positiever dan dat zij zijn, want wij zijn een pioniersgemeente. Ik heb hier tien jaar gewerkt zeg maar, en ik heb nog nooit meegemaakt dat ze voor uitbreiding of voor ontwikkeling, dat ze daartegen waren. Dus een hele kleine groep die is overal op tegen, vijf procent, maar vijftien procent wil een nieuwe Spil bouwen, een nieuwe Kerk bouwen, nieuwe sporthal bouwen, dat hebben we hier tussentijds ook al een keer gedaan. Dus mensen zijn meestal heel positief gericht en willen de boel hier goed voor elkaar houden. Trots. Daar moet je ook op inspelen. Trots.

Lid3 (02;18): Ja. Maar is dat ook in noord en zuid, Den Hulst...

Lid4 (02;22): Nee maar goed daar zitten historische verschillen. Dat was een arbeiderswijk en dat was een boerenwijk.

Lid3 (02;28): Handel. Kanaal. Dat heeft de [red. naam] een oud burgemeester ons verteld. Hoe dat ontstaan is...

Lid4 (02;32): Nee, maar in principe de mensen die daar allemaal wonen die hadden daar allemaal werk. Dat waren arbeiders.

Lid3 (02;36): Die waren voorlijker. Die waren enthousiaster om vernieuwingen... dan de boeren in zuid.

Lid4 (02;43): Dat klopt. Dat was wat progressiever denk ik. Ja klopt

Lid6 (02;51): Maar over het eerste gesprek met de mensen van de provincie, hè, waar die ateliers uit voortgevloeid zijn, dat vond ik, dat was van een heel andere aard, die waren gelijk hartstikke enthousiast die zeiden 'wat leuk! We hebben meestal met gemeentes of andere organisaties, Staatsbosbeheer of wat dan ook te maken, maar dit is een initiatief vanuit de bevolking van Nieuwleusen', en dat werd gelijk omarmd. Dat vond ik wel heel verfrissend.

Lid5 (03;15): De provincie was heel positief ja.

BV (03;18): Is dat een algemeen beeld wat gedeeld wordt? Dat de provincie wel uh...

Lid2 (03;24): Ja. Het enige wat ik van de provincie heb meegekregen dat was bij [red. naam] *lid6* met [red. naam] *een beleidsmedewerker van de provincie* toen. Maar die was ook wel uh, heel enthousiast, bij jou aan de keukentafel toen.

Lid6 (03;32): Maar we hebben toen ook uh...

Lid7 (03;35): Bij Massier.

Lid6 (03;36): Bij Massier toen uh, gezeten in dat Peerdestallegie daarzo. En we hebben toen voorafgaand in de Spil een oriënterend uh, overleg gehad. En dat was uh...

Lid5 (03;38): Die dame was heel meewerkend en heel positief ja. Heel enthousiast.

BV (03;53): En als dat bijvoorbeeld vergeleken wordt met de gemeente?

Lid5 (03;56): Joah, ik vind de gemeente wel stroef hoor.

Lid1 (03;59): Ja. En geen visie.

Lid5 (04;01): Nee, absoluut niet.

Lid1 (04;03): Geen visie, absoluut niet.

BV (04;06): En waar uit dat zich in dan?

Lid1 (04;10): Ja. Als je een verhaal vertelt en het gaat over het, straks over tien jaar, dan wordt er gezegd van 'ja, maar zover kijken we niet vooruit.' Terwijl dat 'tien jaar' heel kort is. Je moet over honderd jaar denken. Wat je eigenlijk wil dat moet je over honderd jaar nog willen. En dat doen ze niet. Het is allemaal zo kort.

Lid6 (04;39): Ja. Die omgevingsvisie, die nieuwe omgevingsvisie die is wel voor twintig jaar uh...

Lid8 (04;46): Ja. Jammer genoeg wel, want dat was niet zo'n hele goede visie vond ik. Maar goed. Hahaha.

Lid6 (04;54): Ja. Met een hele mooie kaart, alleen het noordelijk gedeelte van de gemeente...

Lid8 (04;58): Dodelijk! Dodelijk!

Lid6 (05;00): ...is voor de grootschalige intensieve landbouw.

Lid1 (05;00): Verschrikkelijk. Verschrikkelijk.

Lid6 (05;02): Ja. En energietransitie. Dat kwam eruit voort.

BV (05;09): Ja. Maar voelen jullie je dan wel of niet voldoende gehoord of betrokken dan bij wat de gemeente doet?

Lid5 (05;15): Nou weet je, je komt met mensen aan de praat die zeggen van 'hartstikke goed, je moet dit doen en je moet dat doen en je moet dat doen' en vervolgens doen ze de deur dicht. Ik vind het heel passief die gemeente. Ik vind ze niet actief. En dat, met wat je hier ook in de gemeente wilt, ze zijn ontzettend passief en niet actief. Ze moeten veel proactiever zijn en net zoals met dat plan presenteren, dat vinden ze hartstikke leuk, maar dan staat er een plan en als je met die mensen praat, dan gaat het naar de raad en wordt het nog wat aangescherpt en vervolgens hoor je niks meer. En dan denk ik zo van 'ja, wat wordt er nou aangescherpt, wat gaat er naar de raad toe?' Ja je wordt helemaal niet uh, je staat er ver buiten.

Lid8 (05;56): Ik vrees dat elke gemeente zo is. Ik denk dat er wel meer gemeentes zijn die zo handelen.

Lid6 (06;00): Maar over de dorpsboomgaard hebben we in eerste instantie met [red. naam] *een wijkuitvoerder van de gemeente* een gesprek gehad en die was gelijk, hij omarmde het gelijk, hij hoefde ook niet terug naar de gemeente toe, naar beleid of wat dan ook, hij zei 'dat gaan we doen'. Die retentievijver bij de Bosmansweg wordt onderdeel van de dorpsboomgaard. En we gaan die zieke elzen die daar staan, die halen we weg... het is ook altijd wel mensenwerk hè. Daar troffen wij heel enthousiasme.

Lid7 (06;30): Jullie hadden de bomen?

Lid6 (06;33): Wij hadden de bomen geplant, maar de gemeente die heeft uh...

Lid8 (06;37): Want de gemeente heeft geen geld...

Lid6 (06;42): ...meegewerkt om na te denken van uh, om na te denken over de invulling.

Lid5 (06;47): [red. naam] *Lid6*, maar dat werkt ook, in het bedrijfsleven net zo, als je een bepaalde functie hebt, dan mag je over 'X' geld, daar mag je over beschikken. En dat heeft [red. naam] *die wijkuitvoerder van de gemeente* ook, dat heeft niets met beleid te maken. Dat heeft ermee te maken, kijk, hij kan beslissen in zijn eigen potje. Ja. Maar ik vraag iets meer dan beslissen over je

eigen potje en ik vraag dat de gemeente ons ondersteund in meerdere dingen. Net zoals de provincie, die stelt personeel beschikbaar om een atelier te maken. De gemeente doet het niet! De gemeente helpt je niet met een plan. Nee. De gemeente keurt je plan en dat soort dingen meer. Ik mis het gewoon.

Lid3 (07;23): Is de raad actief genoeg? Want die is er ook niet voor niks.

Lid5 (07;28): En dan, daar kan de gemeente ook niks aan doen, dat is ook weer beleid, die ZZP'ers, dan ook die man die dan nu per 1 april weer weggaat. Ik stoor me daar ook aan, want daar komt weer een nieuwe man en dat vertraagt weer veel, die moet je weer opnieuw inwerken en vervolgens ben je weer een half jaar verder. En, en, en dat is ook iets, daar kunnen wij ook niks aan doen, maar daar moeten we ook mee leven. En daarom moeten ze ook veel korter reageren, veel korter afmaken en niet alles 'kom er maar mee, kom er maar mee', of, 'we zijn er niet aan toe gekomen', 'nee, we hebben eerst dit en eerst dat'. En je gaat maar in die la.

BV (08;00): Wat zou daarin beter kunnen dan?

Lid5 (08;02): Wat zeg je?

BV (08;04): Wat zou daar dan misschien in beter kunnen?

Lid5 (08;06): Nou wat ik zeg: proactiever opstellen. Ook de burgers enthousiasmeren. WIJ moeten de burgers enthousiast maken, maar ZIJ kunnen de burgers ook enthousiast maken.

BV (08;17): Dus meer medewerking?

Lid5 (08;19): Jazeker. Zeker. En niet mensen sturen van, ik heb dat ook gehad, dan krijg je mensen bij ons in huis en die gaan er niet over, 'dat moet ik eerst met hem overleggen', kom dan niet denk ik bij mezelf...

Lid1 (08;29): Ja, hahahaha.

Lid5 (08;32): Stuur hem dan.

BV (08;33): Dus je komt eigenlijk te vaak met niet de juiste personen om tafel?

Lid5 (08;36): Ja. Het gaat allemaal schijf op schijf op schijf.

Door elkaar gepraat

Lid4 (08;45): Als er iemand weggaat, dat is dodelijk voor een gemeente. Dus je moet iemand hebben die al jaren weet hoe de hazen lopen, die kan inschatten wat de wethouder wil, en ook af en toe een keertje durft in te schatten 'ik ben een beetje aan de grens van wat mag', als je die niet hebt dan krijg je niks klaar.

Lid5 (08;59): Weet je, maar dat is de hele bestuurscultuur in Nederland, als je hier iemand van de gemeente treft die geen bevoegdheid heeft en die gaat naar de man met bevoegdheid, dan is communicatie een groot probleem. Want wij kunnen het hier aan tafel heel warm vertellen, maar hoe die man die hier zit, of die vertegenwoordiger van de gemeente, ja, hoe warm kan die het vertellen, het overbrengen. En die snapt ook vaak de urgentie niet, de behoefte niet. En daarom zeg ik ook, dat is algemeen, in alles hoor. In alle schijfjes hoor.

BV (09;29): Maar goed. Om dan misschien de mensen die met meer ervaren, de meer bevoegdere mensen om tafel hebben gezeten, bijvoorbeeld de wethouders wordt dan daar wel gedeeld uh, wat daar dan net werd gezegd? Of dat je dan wel die kwaliteit uh...

Lid5 (09;50): Ja, maar dat ligt ook weer aan de kwaliteit wethouder. En dan praat ik even uit ervaring, ik moet afwachten wat er nu komt zeg maar uh, het ligt ook aan de persoon zelf uh, wat wil die, hoe enthousiast is die. Hij kan mij alleen vertellen, en dan heb ik het weer over [red. naam] *een wethouder*, wij mochten [red. naam] *een medewerker van de gemeente Dalfsen* niet meer bellen, want wij waren lastig. Nou dat heeft [red. naam] *die medewerker van de gemeente Dalfsen* nooit verteld, maar uh, om van ons af te zijn weet je wel. Nou kijk, als ik zulke wethouders tegenover mij heb zitten, ja, dan zeg ik van uh, dan kom je ook niet verder.

BV (10;16): Dus het maakt eigenlijk nog meer uit met wie je om tafel zit dan dat je met dé gemeente om tafel zit.

Lid5 (10;20): Absoluut. Absoluut. Absoluut. Maar dat is puur mijn eigen ervaring. Ik weet niet hoe anderen daar uh...

BV (10;30): Wordt dat gedeeld?

Lid6 (10;31): Ja. Ik heb dezelfde ervaring.

Lid5 (10;33): Oh gelukkig, gelukkig.

Lid6 (10;35): Ik denk wel met Joke Vulkers en die rol die ze nou heeft, dat dat wel heel goed is. Dat dat zij zorgt dat je met de juiste personen bij de gemeente in contact komt en dat je dan niet in contact komt met iemand die niks kan beslissen. Dus die rol die zij nou toegedeeld heeft gekregen dat uh, en zoals ze hem nu oppakt, dat lijkt me wel goed.

BV (11;09): Dus de communicatie wordt beter wordt verwacht? Dus die was minder... maar...

Lid5 (11;15): Slecht. Kijk die mensen die er zijn van de gemeente, zoals van 21 maart ook, ik word daar enthousiast van van die mensen. Maar nou loopt het stuk. Nou loopt het stuk.

BV (11;25): En waar loopt dat dan precies op stuk?

Lid5 (11;27): De bevoegdheden hebben ze niet, de man of vrouw die erboven zit, ja, dat weten wij niet, daar hebben wij geen contact mee en dan denk ik bij mezelf... ja...

BV (11;39): Dus eigenlijk de personen waarmee je om tafel wil, waarmee je in gesprek wil, die krijg je niet te spreken?

Lid5 (11;41): Nou ik vind dat die daarbij hoort. Bij zo'n, iemand die, zoals 21 maart dan komt een dame en dan laat die vrouw of man die dat kan beslissen daar bijkomen, en laat die maar zeggen 'ik heb een half uur', maakt me niet uit.

Lid4 (11;56): Nou... dan moet je ook eerlijk zijn, uh, ook betreft hun... ik vind ook dat ze een aantal dingen wél goed doen. Ik vind dat de bedrijventerreinen en de economische ontwikkeling, dat hebben ze echt prioriteit gegeven, en er gebeurt hier veel...

Lid5 (12;08): Is dat niet het probleem [red. naam] Lid4?

Lid4 (12;10): Nee, maar dat is, ja, daar heb je wel een punt. Ik bedoel, dat hebben ze gewoon prioriteit nummer één gegeven. De tweede prioriteit is woningbouw op peil houden. Dat doen ze vind ik redelijk goed.

Lid5 (12;22): Nou, voor Nieuwleusen doen ze het niet goed hoor.

Lid4 (12;24): Nou, dat ben ik niet met je eens. Ik vind dat er rap wat gebouwd wordt en ook voor de doelgroep.

Lid5 (12;32): Misschien ligt daar wel te veel prioriteit.

Lid4 (12;37): Daar ligt de prioriteit. En wij zijn natuurlijk ook een plattelandsgemeente waar heel lang de economische functie op het platteland belangrijker is geweest dan onze groene gedachten. Dat is gewoon heel eerlijk. Ik heb jaren daartegen moeten vechten van 'ja maar jongens, er moet dit gebeuren en er moet dat gebeuren', 'ah, maar Lid4, hou op, dat willen we hier niet'. Dus in wezen, er begint langzaamaan nu de tijd, is daar gelukkig een positief iets uh... hoewel er negatieve tendensen zijn, klimaatverandering, maar tegenwoordig is dat een kans voor ons om meer mensen die nu ook gaan inzien 'verdorie, het moet nu anders', dat is een kans voor ons. Zo zie ik het. Dan moet je niet zeggen negatief, maar dit is het juiste moment om in te stappen, denk ik. En als we het niet doen dan gaan we met zijn allen naar de knoppen toe.

BV (13;22): Maar is dat passieve gedrag wat zojuist wat net wordt omschreven dan uh, nu ook van toepassing op die transitie die nu in de maatschappij gaande zijn? Duurzaamheid, natuur, biodiversiteit... wordt daar te weinig op gedaan?

Lid4 (13;36): Ja. Maar voor mij is dat een teken aan de wand welke mensen bij een gemeentehuis heel keurig zitten en hun werk goed doen. Dat zijn de economen, dat zijn de mensen van RO, maar de mensen van groen, die zijn om de twee jaar weer weg. Dus die hebben niks te zeggen, die hebben geen greep op de materie. Dus uh, als ik zie in Voorst, waar ik gewerkt heb, niet dat ik dat goed heb gedaan, dat heeft die collega goed gedaan, daar was een groenstructuur, dat was nummer één. Eigenlijk zou Dalfsen hetzelfde beleid moeten voeren met die prachtige landgoederen. Twello is alleen maar landgoederen als je er een keer bent geweest. Dat was prioriteit nummer één. Maar goed, ze lopen ook weer tegen grenzen van bebouwingsmogelijkheden aan, dus dat bijt nu elkaar. Nu hebben ze ook gelijk een probleem. Dus dat is ook niet zo makkelijk hoor. Maar hier is woningbouw, alles ging aan de kant, Dalfsen gewoon 'hup, alles moet aan de kant', daar gaat nou langzaam door burgers verandering in komen, maar in wezen was het vroeger gewoon zo, in Nieuwleusen daar werd gewoon doorgebouwd. Klaar. Discussie nul.

BV (14;39): Maar vinden jullie dat dan wel de taak van de gemeente, dat de gemeente dat meer op zou moeten pakken?

Lid4 (14;45): Ik vind dat er meer evenwicht moet komen en dat de goeie mensen moeten blijven. Dat moet een basis zijn. Want je komt met die nota, en als je niet met die goeie man of vrouw op die nota werkt dan gaat die nota de kast in en daar gebeurt helemaal niks mee. Ze hebben beheersplannen, daar gebeurt helemaal niks mee.

Lid6 (14;58): Ja, klopt.

Lid4 (14;59): Ja een aantal mensen doet heel goed hun best om die boom goed te onderhouden, praktische mensen, die blijven hier vaak wel, dus dat gaat hartstikke goed vind ik. Het beheer is niet echt slecht, alleen is het ecologisch gestoeld? Het is een beetje 'god zegene de greep' denk ik. Zoals het gaat. Niet verkeerd bedoelt, maar zo is het altijd zo gegaan, dus dat moet eerst wijzigen en daar moet wel sturing voor komen. Als je sturing van echte visionairs die komen en blijven, nou, dan kun je het hier schudden.

Lid7 (15;32): Nou ja, ik moet er even aan denken toen wij begonnen een jaar of twee geleden ofzo, dat de gemeente juist de visie had om heel veel minder kosten te maken qua groenonderhoud.

Lid5 (15;50): Bomen kappen en meer gras.

Lid7 (15;52): Juist! Juist. Verschrikkelijk ja.

Lid5 (15;55): Ja, maar dat stond in het plan.

Lid7 (15;57): Ja maar dat merkten we. Toen dacht ik ook 'shit, maar dat heb ik allemaal gezien bij ons in de buurt, dat was me helemaal nog niet zo eens opgevallen'. Maar als je het weet dan pas ga je het zien. Maar dat was hun visie. Dat was wel heel vervelend. Het moet andersom.

Lid4 (16;10): Nou ja, ik bedoel uh, ik mag het hier niet verder vertellen maar ik was zondag, toen kwam ik met de fiets op Gerner en je schrok je dood. Je zou er eigenlijk onderhand eens een keer moeten rondfietsen op Gerner zelf. Daar werd er niet één zo'n dikke boom gekapt die hartstikke gezond was maar wel een stuk of twintig! Ik denk 'wie is daar nou eigenlijk de baas?' Is dat een soort ontwikkeling voor de economie, om daar meer stacaravans te plaatsen en weg met die bomen, of is de natuur de basis om daar prachtig in de vrij natuur te kunnen recreëren?

Lid5 (16;36): De basis zijn de economen, hahaha.

Lid4 (16;37): Schandalig! Ik vond het schandalig.

Lid8 (16;44): Nou dat zijn de economen niet. Dat zijn de ontwikkelaars dan.

Lid4 (16;50): Dat er zulke knotsen van honderdvijftig jaar oud worden gekapt om...

Lid7 (16;55): Jaaaa, maar dat was op de Lemelerberg toen ook zo en in het Staphorsterbos, dat mensen zich afvroegen van 'waarom wordt er zoveel gekapt?' En uh, er zijn ook wel weer dingen teruggedraaid. Maar wat jij net zei, dat je van de nood, dat je dat nu kunt gebruiken als je het hebt over hoe slecht het gaat met natuur en milieu, dat wij dat nu kunnen gebruiken. Eigenlijk zou de gemeente dat ook gewoon uh, zoals wij hier bij elkaar zitten en Nieuwleusen Synergie, dat het vanuit het dorp komt, en heel veel leuke ideeën, dat zou je als gemeente eigenlijk al moeten omarmen...

Lid6 (17;26): Ja, dat doen ze ook wel, alleen de uitvoering daarvan, daar mankeert het aan.

Lid5 (17;33): Ja, ja, maar wat LID1 ook vertelt, of LID8, ze komen je vertellen wat de regelgeving is, maar ze komen je niet vertellen hoe je die regelgeving kunt omzeilen.

Lid7 (17;43): Het kan dus anders hè. Dat bedoel ik dus, het kan dus anders. Ze kunnen ons gebruiken, ik bedoel, we hebben ideeën en we zijn welwillend en daar zou de gemeente wat mee mogen doen.

BV (17;56): Ja, mogen doen. En voel je dan dat dat op dit moment ook wel voldoende gebeurt, of heb je het idee van...

Lid3 (18;01): Nou ja, ze worden wakker, ze worden wakker gemaakt.

Lid7 (18;03): Nou ja, wisselend, afhankelijk van welke persoon je treft. Tenminste dat proef ik hè. En [red. naam] een *wethouder* die stopt er mee of wat voor reden, en dat zijn natuurlijk allemaal mensen...

Lid5 (18;10): Ja, en dat is ook het probleem hè.

BV (18;13): Dus eigenlijk zijn we ook op zoek misschien wel naar een eenduidiger geluid vanuit de gemeente?

Lid7 (18;16): Juist.

Lid5 (18;17): Ja, ja.

Lid8 (18;18): Ja. Dat betekent gewoon dat er een gebrek aan visie is hier in de gemeente.

Allen eensgestemd

Lid8 (18;20): En dat zei LID1 ook al in het begin, landschapsbeheer, of ja, daar gaat het in dit geval dan eventjes misschien over, ja, dat kun je niet vandaag beslissen en morgen heb je een nieuw landschap. Daar moet je op anticiperen, daar moet je op uitleggen. En in dat kader, van als jij zegt van we willen gewoon een ontwikkeling in het groenpatroon hebben maar ook in de structuur die in het landschap hoort dan moet je ook wel eens een keer bereid zijn om iets wat je nú als heel mooi ervaart, toch zeg maar de ballen te hebben, om dat te slopen omdat je dan over vijftig jaar weer een betere weg hebt. Kijk maar wat ze met de Hammerweg [red. Gemeente Ommen] bijvoorbeeld gedaan hebben. Iedereen was tegen dat al die bomen weggingen, maar uiteindelijk zijn er grote mooie bomen weer teruggezet en daar staat voor honderd jaar weer een toekomstige laan. En kijk, wij zitten te piepen over een weggetje bij Vilsteren en dat is natuurlijk een prachtig gebied, en dan moet je of zeggen 'dat weggetje moet blijven, maar dan moet het ook blijven zoals het is' en dan moet je er niet die grote vrachtwagen over laten rijden, dan moet je iets anders gaan doen. Dat moet je met visie doen, en dat is een gebrek, dat hebben ze hier niet. Dat is er gewoon NIET.

Lid9 (19;37): Het probleem denk ik, want in Dalfsen zeg maar heb je al die landgoederen, zeg maar, en die mensen hadden geld, die hadden visie zeg maar en die dachten ook over honderd jaar, dat was allemaal Engelse landschapsstijl bijna, en hier is alles elke keer maar verkaveld, verkaveld en verkaveld, we hadden een slagenlandschap, maar dat zou je wel weer terug kunnen brengen, maar dat moet je dus met die visie doen. En wat LID1 zegt, als je dan over honderd jaar denkt dan is een slagenlandschap, nou ja dat is wel heel ver denk ik, maar de Engelse landschapsstijl die is wel bedacht voor honderd jaar zeg maar en daar profiteren we nog steeds van en daarom trekt heel Dalfsen vol met toeristen en Nieuwleusen niet, en worden wij industrie en krijgen wij windmolens en de rest zeg maar.

Lid1 (20;11): Ja, maar zo is het wel.

Lid9 (20;13): En wij worden een beetje het afvoerputje zeg maar van Dalfsen als je het op die manier ziet. En ik denk dat je daar wel wat aan kan doen en die visie moet misschien wel verlegd worden.

BV (20;23): Dus eigenlijk van, er is wel een visie hè, ik bedoel, er is natuurlijk net een omgevingsvisie opgetekend, maar ja...

Lid9 (20;34): Ja, die visie die in Dalfsen is, die hebben de Vecht, die hebben ze er zelf niet neergelegd zeg maar, die lag er vroeger al en de landgoederen hebben ze zelf ook niet bedacht want die waren er ook al van vroeger. Dus dat hebben ze allemaal gekregen en daar gaan ze op verder en dat is eigenlijk gewoon een cadeautje. En hier is het allemaal een beetje anders en dat betekent dat je dat hier juist moet gaan ontwikkelen.

BV (20;53): Hier is dus, eigenlijk komt dan misschien weer die passiviteit wel weer terug...

Lid9 (20;57): Die is te veel ontwikkeld eigenlijk.

Lid8 (21;00): Nou ja, het was hier een prachtig heide- en moerasgebied.

BV (21;04): Dus we doen het eigenlijk met wat we hebben. Dus daar zijn landgoederen, dat is een mooi gelukje met dat die daar liggen, hier zijn hele grote lappen landbouwgrond, die liggen er, en dan moeten we het daar ook maar mee doen?

Lid9 (21;16): Ja.

Lid7 (21;17): Maar dat slagenlandschap dat, dat wil je wel graag weer herstellen, maar je hebt hier ook prachtige boerderijen die ook weer mooi zijn hersteld en dat is ook weer mooi om te behouden en ons gebied ook weer met wandelpaden aantrekkelijk te maken.

BV (21;29): Dus het gebeurt wel dan? Maar dan weer...

Lid7 (21;33): Nou ja, misschien dan weer meer vanuit uh, de bewoners zelf.

Lid9 (21;26): Ja en de gemeente zelf onderneemt daar niet heel sterk in, zeg maar, die kan ook zeggen van 'goh jongens, we gaan inzetten op een slagenlandschap' dat kan de gemeente zelf ook beslissen.

Lid8 (21;47): Nou ja, dat MOET de gemeente zelf beslissen.

BV (21;54): Dus dan vinden jullie dus niet dat zo'n initiatief vanuit de burgerbevolking zou moeten komen?

Lid7 (21;57): Nee. Dat zou niet moeten hoeven.

Lid8 (21;59): Dat weet ik niet.

Lid3 (22;10): Maar dan nog steeds de vraag wat doet de raad? Mag ik even, die moet toch ook dit soort dingen die wij bedenken, die kan toch ook wat actiever worden en dan hebben we ook ons Plaatselijk Belang, kunnen we dat niet wat breder trekken, wat meer samenwerken, want Plaatselijk Belang die is er al heel lang en wij zijn nog niet zo lang bezig.

Lid5 (22;23): Nou, Gemeentebelangen die zit er voor Dalfsen, laat dat even duidelijk zijn. Ja, de N377 daar zijn ze wel mee bezig en de N340 werd aangepast. Toen hebben we dat in de politiek gebracht, toen hebben we dat in de raad gebracht en wat zegt Gemeentebelangen 'alles wat Nieuwleusen wil mag niet ten koste gaan van de N340'. Dus wij mogen geen tunnel, geen viaduct, nou en als dat niet verandert, die cultuur, dat Nieuwleusen ook een onderdeel is van de gemeente en Dalfsen ook een onderdeel van de gemeente, dan wordt het hier misschien ook wat beter. Dat is het hele probleem. Ze denken over Dalfsen, en ze denken over Nieuwleusen als het afvoerputje.

BV (23;07): Is dat het gedeelde sentiment hier? Dat dat onder alles ligt? Misschien wel? Dat Nieuwleusen eigenlijk onvoldoende aandacht...

Lid9 (23;18): Nou, ik denk dat ze dat ook wel gewoon mogen uitspreken zeg maar, en dat doen ze in die omgevingsvisie ook wel, dat ze dat ook wel zeggen van 'dit is industrie, dit is voor de energietransitie, gaan we hier verder', dus dat doen ze ook wel, maar uh, ze zeggen het niet zeg maar, ze laten het zien op de tekening en daar wordt iedereen een beetje kriebelig van, 'wat komt er nu, wat komt er nu', en 'krijgen we nog weer een zonnepark, of krijgen we nog weer een windmolenpark'. En daar wordt iedereen onrustig van, dus volgens mij moet je het gewoon duidelijk neerleggen en gewoon zeggen van 'hier gaan we het doen, en dat gaan we doen en dat gaan we doen'. En daar gaan we de burgers bij betrekken van uh, wat kan wel en wat kan niet en daar dan een goede weg in vinden.

Lid4 (23;54): Nou, ik ben ook een positieve jongen en we hebben ook gedoe gehad met de rondweg Jagtlusterallee. De gemeente had de brede weg bedacht. Bomen weg, alles helemaal glad. Dat waren de deskundigen zogenaamd. Maar ze wisten, in de raad hebben ze twintig, vijfentwintig jaar geleden unaniem besloten het blijft een smalle groene allee. Dat was de raad van Nieuwleusen. Totaal niks met die historie te maken, wij gaan bepalen wat er gaat gebeuren. Tot mijn grote ergernis, daar heb je helemaal gelijk in, daar zat een man naast mij, in het CDA zat ik toen nog, [red. naam] *de voorzitter van Plaatselijk Belang* en die gaat staan en die pleit dat het CDA-bestuur zou aandringen bij de politiek, of uh, bij de besluitvorming, dat de brede weg, want de ondernemers zijn vóór de brede weg en Plaatselijk Belang vertegenwoordigt de ondernemers. En ik zeg 'tjonge', [red. naam] *voorzitter van Plaatselijk belang*, ik vind het een verschrikkelijk aardige man maar ik ben het ontzettend met hem oneens, nou, hij was woedend naar mij. En hij kijkt me nog steeds niet aan hoor in het openbaar. De bevolking wil een mooie 'Honey Highway', een mooie smalle weg, helemaal niet zo breed en met aanvullende landschappelijke beplanting. Jongen, ik vind hem prachtig. En door ondernemers was het fout gegaan en met Plaatselijk Belang, maar de bevolking, actiegroep, unaniem deze weg gekozen in de raad. Dus het kan best.

BV (25;27): Twee dingen waar ik dan nog even op aan wil haken. Dan komt de gemeente dus met een plan, met een plan, maar dan is het niet altijd goed...

Lid4 (25;37): Nou ja, zonder visie. ZONDER visie. Zonder enig draagvlak. Het is triest eigenlijk. Totaal geen draagvlak, geen historische kennis, dat hier een unaniem besluit lag, hetzelfde met intensieve veehouderij, dat heb ik ingesproken in de omgevingsvisie in de raad. Ik zeg 'jongens, Nieuwleusen heeft vijfentwintig jaar geleden gevochten tegen intensieve veehouderij uit Brabant. Die zou bij de Lichtmis komen. Ik heb me persoonlijk daarvoor ingezet, dat we gaan vechten om ze tegen te houden. Zo'n gigantisch extreem bedrijf zeg maar. Dat moet je niet hebben. Toen hebben ze een besluit genomen 'de bestaande intensieve veehouderij dat is een recht, dat respecteren we, maar er komt er niet één bij'. Wat doet Dalfsen nou, [red. naam] *een grote intensieve veehouderij*, tegen de grens van Nieuwleusen aan. Waar ik weet niet wat voor ellende daar is in de buurt. Dus wij zitten nog

steeds met diezelfde ellende die in wezen ook uh, min of meer, het is net alsof ze Brabantse boeren hier allemaal binnen willen halen ofzo. Zo'n domme gedachte.

Lid2 (26;38): Nou zo lees ik het ook ja. En dat kan ik me gewoon niet voorstellen.

Lid4 (26;42): Ja goed dat jij dat ook ziet, daar ben ik blij mee.

Allen lachen

Lid2 (26;44): Dat interpreteer ik.

Lid4 (26;48): Dat vind ik leuk dat ik dat van jou hoor, compliment.

BV (26;52): Maar dan komen we eigenlijk weer terug op dat visieverhaal. Van dat, de gemeente komt wel met plannen, echter, zonder draagvlak en zonder...

Lid2 (26;59): Ja, en als ik het nog even over de veehouderijen mag hebben, dat is helemaal het landelijk beleid niet meer, dat intensieve veehouderijen ontwikkeld worden ofzo. Dat staat dan gewoon in een paar regels net alsof ze daar helemaal niet over nagedacht hebben ofzo, alsof ze gewoon even wat neergepend hebben. Kijk, en in principe, ik ben een boer, ik ben voor ontwikkelingsmogelijkheden van de boeren, maar als er gewoon zo'n hele vage oneliner staat die ik al niet begrijp eigenlijk hoe ik het moet interpreteren, ja, daar kan ik ook niks mee.

BV (27;21): Omdat het eigenlijk strookt tegen wat je nu maatschappelijk...

Lid2 (27;24): Ja, wat er op ons afkomt eigenlijk. En wat bedoelen ze... of boeren uit Brabant, of boeren uit Dalfsen die weggekocht worden die hier naartoe geplaatst worden? Dat zou me dan nog enigszins logisch lijken dat ze dat bedoelen. Maar dat lees ik niet, dat kan ik niet lezen wat ze bedoelen tenminste.

BV (27;40): Zijn jullie vooralsnog wel tevreden over wat er als werkgroep allemaal is bereikt?

Lid6 (27;48): Nou, we zijn goed bezig.

Lid8 (27;51): Is er al wat bereikt als werkgroep dan? Ik denk dat je je vraag wel heel ruim stelt nu.

BV (27;59): Jazeker, bewust.

Lid8 (28;00): Want voor mijn gevoel zitten we in een soort start en niet in iets wat we al bereikt hebben in deze werkgroep.

Lid6 (28;07): Nee, we hebben nog niet veel bereikt. Maar we hebben heel veel ideeën al...

Lid8 (28;11): Nee, nee, nee, dat is ook niet negatief bedoelt...

Lid6 (28;12): En op allerlei vlakken zijn we daar actief in. Maar we moeten nog wat stapjes zetten.

Lid5 (28;20): Nou, als jij bereikt wil zeggen, als je kijkt naar punt nul dan was er helemaal niks. Dan zijn we inmiddels al bij de provincie gezeten, bij de gemeente gezeten... maar daar hebben we wel iets in bereikt.

Lid8 (28;28): Nee, in die zin is er wel wat bereikt ja. Nee, dat ben ik wel met je eens ja. Nee, ik zat in iets concreets en iets tastbaars. Gevoelsmatig is er wel beweging in gang gezet. Nee, dat vind ik wel.

Lid6 (28;45): Het is nog niet zo lang geleden dat er vanuit Synergie het idee kwam van een Werkgroep Vergroenen, LID1 en LID3 en jij...

Lid3 (28;51): Toen hebben we een struinpaadje gemaakt zelf met de snoeischaar. En vandaar is dit allemaal al ontstaan.

Lid6 (28;58): En toen ben ik erbij gekomen en toen zei ik 'maar dan moet je de boeren erbij en de gemeente erbij', dus is Lid2 erbij gekomen en Coranne Zwijnen hebben we toen gevraagd, maar die haakte gelijk weer af uh, de gemeente. Nou de werkgroep is met allerlei kennis uitgebreid inmiddels, een landschapsarchitect erbij.

Lid8 (29;21): Ik ben geen landschapsarchitect. Het landschap moet je even weglaten. Haha.

Lid5 (29;28): Maar we maken wel vorderingen, zo moet je het wel zien LID8.

Lid8 (29;32): Maar het was ook helemaal niet negatief bedoelt.

Lid5 (29;37): Maar hebben we wat bereikt? Dan zeg ik, 'ja'. We hebben die boom nog niet geplant, maar daartussen is al heel veel bereikt.

Lid1 (29;44): Maar ik hoor wel af en toe wat negatieve dingen naar de gemeente toe, hoe lossen we dat op? Moeten we brutaler worden als groep?

Lid8 (29;52): Nou ja, je moet de gemeente proberen te enthousiasmeren over wat je wilt brengen. Daar gaat het om.

Lid9 (29;58): Met het voorbeeld van het hondenspeelveld, ik denk dat je gewoon in je achterhoofd moet houden, daar heeft die groep die dat wou zich aan alle kanten ingezet en daar heel veel energie in gestoken en die krijgt toch het deksel op de neus en dat had direct in het begin al, had je dat direct al kunnen zeggen. Van uh 'Bellingeweer is een no go', je mag best wat bedenken, maar ga maar op een andere plek wat bedenken. En daar heb je dus heel veel energie in gestoken met elkaar en daar zul je dan toch wel uh, een beetje voor moeten waken denk ik, dat je dan toch wel gewoon duidelijk grenzen krijgt van nou 'als we hiermee verder gaan, kunnen we dan een toezegging krijgen, en zwart op wit graag', dat je dat ook kan realiseren op de een of andere manier. Of de richting. 'Zitten we op de goede lijn?'

Lid5 (30;49): Ja. Laat ze dan vertellen, wat hier ook aan tafel al is gezegd, wordt Nieuwleusen als industrieplaats gezien en Dalfsen alleen als recreatieplaats?

Lid6 (31;00): Ja, we hebben ook op die omgevingsvisie, hebben we reactie gegeven. En dat moet nog wel een vervolg krijgen. En in dat vervolg...

Lid5 (31;10): [RED. NAAM] LID6, ja, dat bedoel ik, dan hoor je niks meer.

Lid6 (31;15): Nou, ik had vanochtend [red. naam] *een beleidsmedewerker van de gemeente* nog aan de telefoon en die zegt ook 'je kan ijzer niet met handen breken, je moet geduld hebben' en we zijn achter de schermen druk, het komt wel. Dus ja, een cultuurverandering bij zo'n gemeente en visie ontwikkelen, ja, dat krijg je niet van vandaag op morgen. Maar daarop door blijven hameren...

Lid9 (31;39): En je zit met de inwonerbetrokkenheid zeg maar, wij zijn allemaal betrokken, wij zijn allemaal wel groen, maar als je hier in het dorp komt, heel veel mensen zijn gewoon niet groen en enthousiasmeren dat is dan de kunst. Maar jonge, jonge, als er in een berm het gras een beetje zo staat dan worden ze helemaal koekoek. Sommigen gaan gewoon zelf met de grasmaaier rond. En voordat je iedereen zover hebt zeg maar en dat krijg je dus ook met alle ideeën die je gaat indienen, ze willen hoor en wederhoor, je hebt hetzelfde als met het hondenveld zeg maar, je hebt mensen die zijn voor, en mensen die zijn tegen, en dan gaat de gemeente de afweging maken van wat telt het zwaarst zeg maar. Welk belang zetten wij het hoogst in ere. En in dat geval dat het vergroenen is en biodiversiteit, en dat staat nou hoog op de agenda dus dat werkt in ons voordeel denk ik, als je dan iets wilt realiseren, dan zullen de mensen gewoon met hun voeten door het lange gras moeten lopen.

Lid6 (32;41): Wat dat betreft moeten we nog wel wat aan het enthousiasmeren doen en ook uitleggen ja. Langs het Oosteinde is een paar jaar geleden ook een prachtig mooi bloemenmengsel gezaaid en de één na de ander die begon op zaterdag te maaien.

Lid8 (32;56): Hahaha, om het 'onkruid' weg te halen.

BV (33;05): Nee maar goed, als het gaat om dingen die wij voor onszelf nog mee moeten nemen hè, waar wij zelf nog in kunnen investeren als werkgroep. Dan zou je dus zeggen van, nou ja, echt op dat enthousiasmeren...

Lid5 (33;11): Ja.

BV (33;12): Het creëren van draagvlak. Van meer bewoners van Nieuwleusen gaan zitten.

Lid6 (33;19): Ja. En uitleg daarbij.

BV (33;20): En uitleg daarbij en dan bij de gemeente blijven, misschien nog wel meer dan nu...

Lid6 (33;30): Ja op allerlei terreinen, bij het verhalencafé, bij LID7, en uh, en [red. naam] *een lokale hovenier* en ik kunnen vertellen hoe je biodiversiteit in jouw tuintje kunt creëren, het maakt niet uit waar, je moet alle gelegenheid die er is aanpakken om uh, uitleg te geven en te enthousiasmeren.

Lid3 (33;55): Ja, maar wie was dat ook alweer die zo'n mooie kritische vraag, van die bodem, van dat bodemleven van [red. naam] *een lokale hovenier*, dat uh...

Lid7 (34;04): Oh dat met die lavasteentjes...

Lid3 (34;07): Ja, ik weet niet wie die vraag stelde maar dat was een goeie. En uh, dat ziet er toch wel leuk uit maar dat werkt niet.

Lid7 (34;11): Nee, en het lastige is ook, en dat zei [red. naam] *een lokale tuinarchitect* ook wel, die hoveniers die verdienen het meest op bestrating zeg maar.

Lid3 (34;19): Dan had ik nog één vraag: merk jij niet nu al dat mensen wat natuurlijker worden, groener?

Lid9 (34;26): Oh sommigen wel, maar dat zijn vooral mensen die niet uit Nieuwleusen komen. Dat zijn mensen die uit Zwolle komen of uit de Randstad en die mensen zijn al heel enthousiast en die staan echt als je met de hoogwerker en de kettingzaag komt, dan zijn ze 'ho, de boom gaat er toch niet af?', en een Nieuwleusenaar die zegt van 'nou...

Lid8 (34;43): Haal 'm maar weg. Hahaha.

Rumoer en gelach

Lid9 (34;50): En die ommezwaai moeten we krijgen.

BV (34;59): Dus niet alleen bij de gemeente, maar ook bij...

Lid9 (35;02): Bij de burgers. Ja, bij de burgers zeker. En daarom zitten we er wel. We willen Nieuwleusen groener maken, dus daar is wel werk aan de winkel.

EINDE INTERVIEW

Bijlage 10: Transcript interview Simone Kiewiet (Gemeente Dalfsen, 31 maart 2022)

Aanwezigen bij het interview zijn onderzoeker Bart van de Ven (BV) en beleidsmedewerkster van de gemeente Dalfsen Simone Kiewiet (SK).

START INTERVIEW

SK (00;00): En er zijn altijd dingen die heb je nog nooit gedaan, en dat betekent gewoon dat je heel erg moet schakelen en nieuwe dingen moet onderzoeken wat je nog nooit gedaan hebt, en dat kost dan überhaupt meer tijd. Het makkelijkste is dat als iemand een vraag stelt, en vanuit je werkervaring weet je het antwoord al, bam, vraag weggewerkt, klaar, dan kun je weer met iets anders beginnen. En dat is zeg maar met dit soort dingen, zoals die waar jullie nou mee bezig zijn, tiny houses ook, daar hebben we natuurlijk wel een stukje over nagedacht, maar dit is dan net weer een andere vraag dus dan moet je weer een iets andere route in bedenken.

BV (00;51): En is het dan, uh, voor de gemeente omdat het nou op dit vlak, en ik kwam dat op andere plekken ook wel tegen...

SK (01;00): Maar je mag ook bij het begin beginnen hoor.

BV (01;02): Nou goed dat komt ook vanzelf nog wel weer aan de orde dan daarna. Goed ik wilde eigenlijk gewoon wat algemeen beginnen gewoon en of dat je even kort wat zou willen vertellen over van, nou ja, wie je bent en wat je functie inhoudt.

SK (01;16): Nou, ik ben Simone Kiewiet, ik woon in Zwolle ik ben uhm, je hoeft niet allemaal persoonlijke dingen te weten toch?

BV (01;23): Nee hoor, nee zeker niet, nee nee nee nee nee.

SK (01;26): Ik werk, uh, drie jaar nu bij de gemeente Dalfsen in het domein van de ruimtelijke ordening, ik ben beleidsmedewerker, dus ik vind het ook wel leuk om nieuwe dingen te verzinnen en die uit te werken en dan daar een regeling voor te maken. Dus ik ben ook wel geïnteresseerd in de meer brede, uh, perspectief, dingen ook wel aan elkaar te verknopen, ik denk dat [red. naam] *mijn collega* en ik daar ook gewoon, wij doen ook gewoon meer dingen samen omdat we allebei soms ook wel zoiets hebben van 'als je dit doet dan doe je dat, dan kun je dit oplossen en dit ook', dus dat is leuk zeg maar als je daar een sparringpartner ook in hebt. Er gebeuren gewoon veel dingen in het buitengebied, en dan met name zeg maar, daarvoor ben ik hier ook begonnen, om in het buitengebied plannen te ontwikkelen, ook mee te werken aan procedures, soms is het ook gewoon simpel werk in die zin, maar bij elk initiatief moet je nadenken over kan het hier wel, waar moet je aan denken, wat voor voorwaarden gelden er, in hoeverre kan ik maatwerk leveren, dus dat is wel een belangrijk deel van onze taak. Daarnaast ben ik nu tijdelijk één dag in de week uitgeleend, zeg maar, aan de provincie om mee te denken over het stikstofprobleem. Dat is echt heel interessant maar tegelijkertijd ook heel ingewikkeld, omdat je, zeg maar, je kunt stikstof niet op zichzelf bekijken dus je moet dat gewoon in brede zin bekijken. Dat is gewoon heel leerzaam wel. We doen dat met een groep, er zijn mensen bij van allemaal verschillende kanten, van natuur, water, landbouw, dus dat geeft ook wel een mooie uitwisseling van informatie vooral. Dus dat is echt super interessant. Dus dat is een beetje waar ik me de hele dag mee bezig houdt. En mijn specialiteit is dan nu geworden tiny houses, omdat ik me daar in verdiept heb, iemand moest dat doen ☺. En woningsplitsing en woning... daar heb ik ook beleid op gemaakt.

BV (03;55): Kijk aan. En dan ook wel betrokken bij natuurbesluit en biodiversiteit?

SK (04;02): Ja dat vind ik een beetje... eigenlijk zou dat gewoon voor iedereen onderdeel van van zijn werk moeten zijn.

BV (04;05): Dus gewoon algemeen. Zou je even kort wat willen vertellen over wat er de afgelopen jaren hier vanuit de gemeente op die thema's, uh...

SK (04;13): Nou, uh, dat is op zich niet onze corebusiness, wij hebben daar gewoon weer andere mensen voor, toevallig zijn, uh, er nu heel erg bezig met biodiversiteit, er wordt een plan gemaakt nu in de gemeente. Het is misschien handig om iemand daar over te spreken.

BV (04;35): Ja leuk.

SK (04;36): En dat doen we samen met [red. naam] *een ecooloog*, die ken jij dan ook wel?

BV (04;38): Ja.

SK (04;39): Maar dat is ook wel bedoeld om, zeg maar, aan de ene kant zijn ze bezig met alles in kaart te brengen dus zodat als wij een initiatief hebben, wat voor dingen zijn er dan waar we rekening mee moeten houden. Toevallig ben ik nu eventjes, dus dan word je ook weer getriggerd dat heb je ook nodig he, er komt een vlonder, een vlonderterras in Lemelerveld aan het kanaal, maar uhm goed, dus dat ik aan het kanaal en toen zeiden ze van 'dan moeten we even vragen hoe het zit met modderkruipers of weet ik wat', maar we hebben het niet over modderkruipers maar er schijnt daar een otter te leven en die kan ergens zijn schuilplek hebben, dus we moeten wel gaan kijken of dat ergens op die plek is want dan hebben we meteen een probleem en dan kan dat dus daar niet. Dus dat is wel meer, uh, in alle ruimtelijke initiatieven is flora en fauna, zeg maar...

BV (05;42): Komt aan de orde.

SK (05;43): Dat onderzoek moet gedaan worden. Zeker als je gaat slopen, nou ja, we weten gewoon dat er in oude schuren kunnen gewoon nesten zitten of uilen of... en als dat zo is heb je echt wel een opgave om als initiatiefnemer, om daar, uh, mitigerende maatregelen voor te treffen. Of vast een jaar van tevoren vast beginnen met uilenkasten op te hangen, uhm... Dus dat is altijd wel een stukje van ons werk, maar dat kan altijd beter, altijd. Je kan er nóg meer bewust van zijn.

BV (06;12): En uh, hoe zie je de rol daarin van de burger ten opzichte van de gemeente in zo'n biodiversiteits- en natuurverhaal?

SK (06;26): Ja kijk, de burger, we hebben allemaal gewoon onze zorgplicht. Dus gewoon algemeen. In elke vergunning staat 'let op, u heeft een zorgplicht voor natuur'. Ik vind zelf dat mensen daar te weinig oog voor hebben. We hebben, uh, je zou uh, ik dacht nog laatst, vergeet even... Wij doen woningbouwprojecten en je zou eigenlijk voor elke kavel die je verkoopt hè zou je mensen bij wijze van spreken zo'n steen mee moeten geven voor de bijen, dat je zegt van 'nou gefeliciteerd, uw nieuwe kavel, deze steen moet u in ieder geval in uw woning in laten bouwen, ergens', weet je wel. Zoiets ofzo, zoiets zouden wij wel kunnen stimuleren als gemeente, denk ik. Uhm, en ervoor te zorgen gewoon bijvoorbeeld al beginnen met, dat heeft dan te maken met klimaatadaptatie, maar niet die hele tuin vol met stenen gooien maar gewoon ook bedenken dat het belangrijk is om groen sowieso, omdat het gezond is, het geeft meer koelte aan je tuin, en uh, ruim ook niet alles op, maak er geen troep van maar blaas niet alle blaadjes uit je tuin met je bladblazer, dikke onzin zeg maar, dat soort dingen, ik denk dat we daar nog wel meer op zouden kunnen sturen als gemeente.

BV (07;53): Ja, en dan actief sturen? Of...

SK (07;55): Nou ja, gewoon informeren. Steeds maar weer de mensen bewust maken van, uh, waar ze mee bezig zijn.

BV (08;04): Dus op zich wat dat betreft, kan de, mag de gemeente nog wel iets meer een, nog wel een informerende...

SK (08;12): Nja, we hebben natuurlijk die actie steenbreek gehad, maar dat lijkt net alsof dat even acties zijn, mensen worden even geïnitieerd en dan krijgen ze soms wat geld en dan kunnen ze een plantje halen ofzo en dan is de actie over en dan is het weer klaar. Ik denk dat mensen, zeg maar, en dat merk ik bij mezelf ook, constant zeg maar moeten worden herinnerd aan het feit dat je gewoon, dat je dat moet doen.

BV (08;36): Dus wat visie daarin, zeg maar of een terugkomend, uh, op dat uh...

SK (08;42): Ja. In het omgevingsplan, wij zijn een omgevingsplan, zijn we aan het maken, maar daar moet gewoon ook meer breder gekeken worden, ook naar gezondheid, ook vergroening, dat heeft ook alles te maken met gezondheid van mensen. Dus uh, uhm, je zou in ieder geval iets kunnen opnemen over het verharden van tuinen ofzo, dat je niet je hele tuin mag verharden, maar uh, weet ik 't, tweederde, naja, éénderde, in ieder geval iets moeten doen ofzo, zoiets. Dat soort maatregelen kunnen we wel treffen, maar uiteindelijk zit heel veel in het gedrag en in het hoofd van mensen vind ik.

BV (09;20): Ja, ja. Mooi. En in hoeverre passen jouws inziens de initiatieven, voor zoverre je die hebt gehoord, binnen de gemeentelijke beleiden, zoals die er nu zijn?

SK (09;33): Uh. Heel veel initiatieven... Na ja, weet je, de initiatieven die passen binnen het gemeentelijke beleid, of uh, die passen binnen het bestemmingsplan die zien we niet. Wij zien altijd

de initiatieven, zeg maar die wel uh, die in strijd zijn met het bestemmingsplan, maar wel, uh, passen binnen het beleid wat de gemeente heeft, of niet, dat kan ook, of niet. Maar als het iets heel goeds is, waarom zou je er niet aan meewerken. Ik bedoel uh, alles, je kan alles veranderen, niks is in het beton gegoten. Dus de initiatieven die wij krijgen die proberen we wel zeg maar zo te sturen ze passen binnen het beleid van de gemeente, maar als het een heel goed idee is, dat voor iedereen goed is hè, dus waar we wel erg naar kijken is het niet iets waar jij als, waar jij beter van wordt als eigenaar, uhm, maar waar andere mensen helemaal geen plezier in hebben. Toevallig, uh, [red. naam] een medewerker van de provincie noemde maandag ook nog die landgoedontwikkeling aan de Meeleweg. Maar uh, naar aanleiding van maandag dacht ik ook, ik zal nog eens even weer gaan, uh, teruglezen, want daar moeten we ook iets mee doen ☺, dus dat was een mooie aanleiding en dan zie je wel dat er heel veel, dat wordt gezegd dan hè, het is goed voor natuur, biodiversiteit, stopt met boeren, er komen andere, hij gaat het anders inrichten en zo, allemaal prachtig, maar tegelijkertijd als je een landgoed hebt moet het ook openbaar toegankelijk zijn. En dan is het wel even de trigger van, en wat hebben mensen dan, wat is er dan voor mensen te zien en te doen, weet ik veel wat. Hoe maak je het aantrekkelijk dat mensen er ook heen gaan.

BV (11;28): En hoe gaan jullie daar als gemeente dan mee om, om daar een passende...

SK (11;31): Ja dat is echt wel uh, dat is echt wel een beetje lastig. Want mensen zijn dan toch, uh, ze zeggen uh, ze kunnen heel veel dingen verzinnen en er moet altijd landschap ingepast worden ofzo, dat vinden wij echt superbelangrijk, en dat het ook echt een meerwaarde oplevert voor de omgeving ook qua groen, uh, maar er moet altijd rood bij hè voor mensen, die willen, er moet altijd gebouwd worden want dat levert natuurlijk geld op. Zeg maar die, dat is voor ons wel uh, wij moeten proberen te zorgen dat ze een evenwicht krijgen. En soms is het dan wel handig om de provincie wel, uh, soms is de provincie lastig, maar soms is het wel handig om ze aan jouw kant te hebben staan.

BV (12;14): Juist. En wat bedoel je dan precies met uh...

SK (12;17): Nou ja gewoon, omdat uh, omdat, het is zeg maar een constante afweging van na ja, er is een woningtekort, nou ja niet een tekort aan grote huizen, dat is natuurlijk een beetje dikke onzin, maar je zou ook kunnen zeggen er is een landgoedontwikkeling, dat is hartstikke mooi, ik snap ook wel dat er rood is, want het moet ergens van betaald worden, maar hoe krijg je dat goeie evenwicht en dan is het wel, uh, dan zijn wij als gemeente soms een beetje, na ja, dan weten we het zelf ook niet meer zo goed zeg maar, en dan is het wel handig om even te leunen op de provincie en ook wel eens te kunnen zeggen van 'nou, het mag niet van de provincie'. Hahaha. ☺

BV (12;51): Hahaha ☺. Ja gewoon, gewoon vanwege de expertise die er is bij de provincie? Of?

SK (12;57): Ook. Maar ook, uh, vanwege, ze hebben wel hele duidelijke, zeg maar duidelijke ideeën over hoe ze om willen gaan met het buitengebied, met het landelijk gebied. Dat is op zich hartstikke mooi, we kunnen er ook over meepraten, maar uiteindelijk wordt het zeg maar over ons uitgestort, hè, daar heb je je wel aan te houden en dat is vervelend als je het er niet helemaal mee eens bent, maar dat is prima als je denkt van "na ja, dit helpt ons om het ook in stand te houden, of te verbeteren".

BV (13;26): Ja goed. Maar zegt de, ik kan me zo voorstellen, en is dat dan nog anders wanneer dat dan puur en alleen afspeelt binnen de gemeentegrenzen hier? Dan wanneer dat over gemeentegrenzen heen gaat, dan snap ik dat er misschien de provincie bij betrokken wordt?

SK (13;42): Nee, de provincie die maakt uh, de provincie zou het liefst, of zou het liefst, dat is niet waar, zou het liefst alles sturen, dat is ook niet helemaal waar hoor. Er is nog wel een bepaalde ruimte. Uh, maar uhm, nou ja, dat kan per gemeente gaan, maar ik vind dat er in heel veel onderwerpen moet je gewoon wel over je gemeentegrenzen heen kijken. Dan kan je niet zeggen 'in Dalfsen doen we het zo en dan stopt het hier bij de grens van Ommen en hoe Ommen het doet, dat moeten ze dan maar zelf weten'. En ik moet wel zeggen dat, toen ik hier kwam werken drie jaar geleden, vond ik dat er niet veel samenwerking was tussen de gemeenten in het Vechtdal, ja over Ruimte voor de Vecht, daar hebben ze, ja, maar nu zie je gewoon de noodzaak is er ook om meer samen te werken, meer na te denken. Dat komt echt door de stikstofdiscussie, zeg maar. Maar ook van alles van wat er van boven op ons, nou ja, zeg maar, de regering heeft nu in het regeerakkoord een nationaal programma landelijk gebied over de provincies heen gestort, die moeten dan weer een

provinciaal plan landelijk gebied maken, en dan kan je niet meer per gemeente denken. Omdat er voor die GGA-gebieden (?) waren, en die moeten daar dus ook mee bezig. En, en, en, alleen stikstof is niet meer een goed idee, dat is ook weer van bovenaf, zeg maar dat moet meer ook met klimaat en water samenvoegen, dus we worden zo ook wel min of meer gedwongen om over alles, nou ja, Vechtdalbreed is dat in dit geval, na te denken.

BV (15;16): Ja. In hoeverre denkt u dat er binnen het huidige beleid voldoende ruimte is voor initiatieven zoals bijvoorbeeld die van de Werkgroep Vergroenen?

SK (15;28): Nou, uhm, binnen het huidige beleid zeg jij?

BV (15;33): Ja.

SK (15;34): Uh, zeg maar dat terugbrengen van die struwelen zeg maar en bosjes, zeker waar ze al waren vroeger, en dat is, in Nieuwleusen heb je natuurlijk een slagenlandschap, dus ja, sowieso wordt dat wel ondersteund. Daar is ook in het landschapsontwikkelingsplan wel genoeg over te zeggen. Hebben jullie ook de omgevingsvisie gevolgd?

BV (15;58): Ja.

SK (15;59): En jullie hebben daar ook wel iets over gezegd volgens mij volgens mij?

BV (16;01): Ja.

SK (16;02): Is dat ook goed teruggekomen vind je zelf in de omgevingsvisie, of niet? Jullie input?

BV (16;06): Uuh, ja goed uh, na ja de, ik probeer dat een beetje te scheiden, maar dat gaat natuurlijk toch uh niet...

SK (16;16): Ja...

BV (16;16): Goed. Als ik daar even een terugkoppeling... ik denk dat uh, ik was wel blij hoor met een aantal aanpassingen, maar goed, er zijn, er waren, er stonden... ik heb vanuit de werkgroep wel vernomen dat er, en een aantal mensen zijn daar dan wat feller in...

SK (16;30): Ah, ja.

BV (16;30): ...dan dat ik daar insta, die zijn dat, uh, gewoon minder, gewoon echt niet eens met bepaalde richtlijnen die er gehanteerd worden, visies op landbouw die zo langzamerhand, ja...

SK (16;45): Aoh, ja.

BV (16;45): ...en natuurlijk is die heel dominant in het gebied rondom Nieuwleusen, die toch wel achterhaald is, en dat er echt meer en meer in moet worden gezet op dat de boeren echt natuurinclusiever moeten gaan en, en, en, en, en, uitbreiding van landbouw en intensivering van landbouw niet wenselijk is voor het gebied, omdat dat schadelijk is. En dat had wel meer en duidelijker mogen zijn, omdat er ook nog een onderscheid was gemaakt tussen bijvoorbeeld Lemelerveld en Nieuwleusen wat er in Lemelerveld buitengebied, deels vergelijkbaar met rondom Nieuwleusen, bepaalde dingen al, uh, niet meer mochten, al meer werd ingezet op duurzaam en dat er bij Nieuwleusen zoiets was van 'dan moet alle intensieve landbouw hier maar komen bij wijze van spreken'. Ik had het gevoel dat dat sentiment wel een beetje d'r was. Maar goed, uh...

SK (17;37): Ja, precies. Maar er moet ook wel ruimte zijn voor agrariërs, want strak bij de natuur, Natura-2000, dat hoorde ik vandaag nog op de radio, daar wordt gewoon, de regering zegt nu of de minister zegt nu van, uh, 'de boeren die het eerst wegwillen, die krijgen uh, die varen er wel bij want die krijgen er meer geld voor'. Dus degene die zegt van ik wil wel weg, ik denk heel veel boeren rond natuurgebieden voelen al een beetje de hete adem in hun nek dat ze weg moeten, ik weet ook niet of ze dat allemaal willen doen, hè, ik bedoel dat is vaak een plek waar ze al generaties lang zitten, dat laat je niet zomaar in de steek in mijn beleving. Maar er moeten soms ook een andere plek komen nog, hè, dus misschien moet dat wel bij ons. Uh, ja, wie zal het zeggen als daar ruimte voor is. Uh, ja. Kijk, ik heb liever dat boeren, dat als een agrarisch bedrijf stopt, en er moet toch iemand verkassen, dat ze liever naar een plek gaan waar al een agrarisch bedrijf is, want die structuur is er al. Het belachelijke is altijd dat dat bijna nooit past, dat een agrariër zegt van 'nou hier, kijk, dit perceel komt vrij, ga daar dan zitten. Nee, dat is niet uh, nee, nee, daar kan ik niet op boeren, dat past niet bij...'. Dus dan heb je alsnog twee dingen, zeg maar, iemand, we hebben wel eens in mijn vorige gemeente, genoeg boerenbedrijven die stoppen en iemand gaat toch nog op een nieuwe plek een nieuw bedrijf aanvragen. Dat je denkt van 'hoe dan?'. Dus dat is wel echt een beetje een dilemma in dat landelijke gebied. Hoe ga je om, hoe doe je het op een goeie manier, hoe ben je ook goed voor je agrariërs?

Sowieso. Want het is hun, zij zitten daar al weet ik veel hoe lang. Hoezo gaan wij dan daar heel erg op... dat vind ik, dat is echt de meest lastige discussie nu, zeg maar, omdat het over de hoofden van mensen gaat, nou ja, waarvan je zelf al aanvoelt dat het gewoon niet fijn is. Dus dat is wel, je ziet, wat dat betreft doe je het nooit goed. Nee. En wat jouw eerste vraag betreft, van uh, past het initiatief binnen het beleid... het past niet helemaal in het beleid, maar het is wel, uh, zeg maar, het past wel in die zin weer binnen onze uitgangspunten, van... Je moet gewoon altijd bereid zijn om maatwerk te leveren en te kijken van uh, en, en, en, wij zeiden nog, toevallig hadden we het er gisteren nog over, natuurlijk ook over, van uh, het is wel bepalend welke route je volgt, hè. Als je route is, zeg maar, we willen meer natuur, want het is gewoon superbelangrijk dat de natuur terugkomt, want uh, we maken ons land steeds meer slechter leefbaar, zeg maar, er verdwijnt steeds meer, dat kan niet. Het is voor de gezondheid en voor alles, moet dat stoppen. Anders is er straks geen leven meer zeg maar, geen goed leven meer. Die insteek is gewoon heel gaaf. En als je dan zegt van we moeten het ook ergens mee verdiend worden en dat kan wel op zo'n manier, dan is dat een hele andere insteek, wanneer je dan, nou ja, daar hadden we het over, [red. naam] *een andere initiatiefnemer*, maar die komt dus volgende week, en 'IK GA WAT AAN HET WONINGPROBLEEM DOEN, en BAM, BAM, BAM, en dan, 'oh ja, dan zal ik ze ook wel landschappelijk inpassen, want dat vind ik ook heel belangrijk', dat is echt een heel andere insteek. Daar voel, daar voel ik, daar word ik dan kritisch op, omdat ik denk van 'ja, realiseer je altijd van waar je iets bouwt, daar blijft het heel lang staan'. Het gaat, zeg maar, dingen gaan bijna nooit weg. Dus als je besluit om ergens iets neer te zetten, dan moet je je realiseren dat het daar dan ook staat.

BV (21;47): En dat is met natuur minder? Dat gaat puur om gebouwen die...

SK (21;50): Ja, dat vind ik als je rood, en ik weet ook echt wel dat het, er moeten ook woningen komen, dat snap ik ook wel, uh, maar moet je dat op deze manier oplossen. Ik denk dan, ik maak dan een beeld in mijn hoofd hè, dat vind ik wel belangrijk, dat is net zoals maandag toen, als je niet hetzelfde beeld hebt over iets, dat is heel vaak, dan heb je toch een tekening nodig zodat we het allen erover eens zijn van, dit is wat we bedoelen, waar we het over hebben, weet je wel. Uhm, dan zie ik in mijn hoofd, overal, zeg maar, nog meer rood verschijnen, huizen, gebouwtjes, terwijl dat niet de kwaliteit van het gebied ten goede komt. Dus ja, misschien zeg je van 'in de kernen is het toch al verstaand, dan zou je misschien meer kunnen toevoegen'. Maar er is ook wel eens iemand geweest die zei van 'goh gemeente, jullie hebben daar nog een stukje groen, daar doet niemand wat mee, waarom zet je daar geen tiny house in en zeg je tegen die persoon 'nou moet jij dat stukje groen een beetje bijhouden en dan mag je hier wonen''. Dat is ook wel een mooie gedachte op zich, maar dat gaat uiteindelijk weer ten koste van dat stukje groen waar je al niet, nou ja, er is wel veel groen, maar dat evenwicht moet je wel blijven houden vind ik.

BV (23;11): Ja. Dus dat is eigenlijk constant in het landelijk gebied de afweging tussen, agrarische sector, natuur, wonen...

SK (23;20): Ja. Ja. Ja. En... hoe doe je het goed, hè? Dat is gewoon heel lastig. En wat, daar zat ik nog later over na te denken, wat Saskia zei, die kamers, dat is eigenlijk best wel een goed idee eigenlijk denk ik. Dat je gewoon alvast natuur aanplant, hè, dus ook gewoon in onze uitleggebieden, dat je zegt van 'nou we gaan vast, we maken vast er een zone omheen zodat je dat alvast beloopbaar maakt'. En vervolgens als je dan gaat bouwen, maar ja, het lastige daarvan is onmiddellijk, dat, dan moet je het bouwrijp maken, dan heb je daar natuurlijk weer last van. Snap je?

BV (23;56): Ja. Ja.

SK (23;57): Want dan moeten al die machines erin, dus dan zie je ook al voor je dat de helft van je groen, uh, groenaanleg weer sneuvelt daarvoor. Maar de idee, zeg maar, van zorg alvast dat er al wat is, zeg maar, dat is helemaal niet een gekke gedachte op zich.

BV (24;15): Nee. Is de gemeente wat dat betreft dan ook wel van plan om daar iets mee te gaan doen?

SK (24;19): Nee, dat weet ik niet. Dat vind ik een goed idee. Hahaha ☺

BV (24;21): Ja. Oké.

SK (24;23): Maar vervolgens dat is niet, uh, natuurlijk, zeg maar, economisch gezien niet praktisch, want dan heb je het net aangelegd, dan zit je meteen met het broedseizoen of weet ik veel wat en

dat soort dingen, dan krijg je belemmering, misschien gaan er wel beesten zitten waardoor je opeens niet meer kan doen wat je wil doen, dus dat zal denk ik niet, zeg maar meteen, maar zeker niet bij de ontwikkelaars, die zullen zeggen van 'nou laten we dat vooral niet doen, laten we maar eerst bouwen en dan komt dat later wel'. Maar eigenlijk is het jammer, omdat je zelf weet hoe lang het duurt voordat er iets is wat er, wat er een beetje aantrekkelijk uit ziet.

BV (25;04): Zouden er met braakliggende gronden nu in de tussentijd nog wel wat meer mogen gebeuren misschien?

SK (25;11): Ja. Uh, waar wij natuurlijk over zitten te denken is over, tijdelijk flexplekken voor wonen. Er zijn natuurlijk zoveel belangen die je moet afwegen, en dat is wel lastig hoor.

BV (25;25): Ja, begrijpelijk. En dan was ik dan vooral benieuwd naar in hoeverre de omgang van de gemeente met initiatieven mogelijk verandert door het overgaan naar een nieuwe omgevingsvisie, ook omdat het beleid natuurlijk feitelijk van, uh, sectorale, de oude manier van sectorale visies één omgevingsdocument wordt. Denk je dat er...

SK (25;50): Ja dat is met de omgevingsplannen ook zo. Nou kijk, uh, de ideeën van de omgevingswet is 'ja, mits', maar in mijn beleving is dat de manier waarop wij nu ook al werken. Vind ik.

BV (26;02): Dus, dat verandert...

SK (26;04): Dat is mijn, nee, dat verandert voor ons niet echt. Weet je, wij zeggen ook wel eens 'het is ook wel goed om eens een keer nee te zeggen'. Dat is ook duidelijk voor mensen. Er is niks zo vervelend als niet weten waar je aan toe bent. Dus als je nu al weet van 'het kan niet, en het gaat in de toekomst ook niet gebeuren', dan kan je beter nu meteen nee zeggen. Dan kunnen mensen weer verder met hun leven. Dus 'ja, mits' betekent dat je altijd eerst heel goed moet onderzoeken of het kan, en dan zou het ook op aan kunnen komen dat het op een gegeven moment niet kan. Maar, uhm, zolang het geen rare initiatieven zijn vind ik dat je het wel moet onderzoeken als gemeente.

BV (26;49): En is er binnen de huidige, ja, organisatievoering van de gemeente ook voldoende ruimte voor, voor initiatieven om daar mee om te gaan?

SK (27;01): Nja, ik vind van wel. Dat dat er is. Misschien, uhm, ik denk dat mensen graag willen dat het sneller gaat. Uhm, ja. Dat is het meer.

BV (27;13): Dat is het meer. Maar goed, jullie hebben niet het gevoel dat jullie overladen worden, of uh...

SK (27;21): Ja, sommige dingen zijn, pff, ja mensen zijn, dat is, uh, duh, de vraag bij ons neerleggen is heel makkelijk, weet je wel, dan komt er zo'n kindje en dat zeg 'ik wil wel een skatebaan', ofzo, uh, die gaat naar de wethouder, 'mogen wij ook een skatebaan?', uh, 'ja?', 'oke?'. Nou, waar moet 'ie komen? Van wie is de grond? Hebben we daar ook geld voor? Hoe moet het er dan uitzien? Wie betrek je daar bij? Dus, zeg maar, de vraag is simpel, de uitvoering is natuurlijk een heel, dat kan gewoon heel veel tijd kosten, omdat je gewoon met niks begint. Kijk, en makkelijk onder de omgevingswet, of ja, makkelijk dat weet ik ook niet, maar de initiatiefnemer komt, hè, en die heeft er al over nagedacht, die heeft een plan, en als het goed is heeft 'ie dat ook besproken met zijn burens. Uhm, en dan, dus, zo zou het dus moeten gaan. Dan krijgen we iets wat al min of meer panklaar is. Maar zo is het niet, maar het zou moeten. En dan kan je zeggen van 'oké, de burens zijn ook akkoord?', 'ja, de burens zijn ook akkoord', hopelijk zijn ze niet teveel onder druk gezet, ☺, hahaha...

BV (28;23): Mhmmhmhm ☺

SK (28;23): ...Dat is wel een beetje het gevaar. Uhm, maar uhm, dan zou je in feite die procedure in kunnen gaan, maar ja, heel vaak is dat niet zo.

BV (28;44): Dus de theorie is anders dan de praktijk?

SK (28;46): Nou ja, wat zeg maar de verwachting is, je hebt maar acht weken straks om een vergunning te verlenen voor dingen, dat het stuk voordat het überhaupt hier komt, dat voor die acht weken gaat spelen, dat wordt een heel lang stuk, een heel lang traject. Dat gaan we zoveel mogelijk proberen op te rekken ook. Voor een heel simpel initiatief is het geen probleem, maar ik heb ooit wel eens bij een sessie gezeten in de stad Utrecht, had iemand bedacht, zeg maar, om een stukje van de gracht af te schermen en daar, zeg maar uhm, een soort mogelijkheid te maken dat je er kon surfen of weet ik veel, wakeboarden, weet ik veel wat. Dus daar moest dan zo'n grote machine voor in het water komen en dan kreeg je golfslag en 'hoe leuk was dat', en daar kon je dan een strandje om

maken en dan krijg je een soort stads... ding. Maar dat uh, het is gewoon heel leuk, mensen vinden dat natuurlijk heel leuk, a. hoe ga je het regelen, wat voor geluid geeft dat in een stad, de hele tijd zeg maar zo'n golfslag ofzo in een stad, dat ben je helemaal niet gewend. Al die mensen die daar omheen gaan, dus dat is, dat kan je niet in acht weken even regelen, zeg maar. Dat bureau is toen helemaal naar, volgens mij naar één van de Arabische staten gegaan want daar hadden ze dat toevallig om gewoon een geluidmeting te doen... hahaha ☺, echt, dus ja, dan moet je echt wel heel veel uit de kast trekken. Maar dat soort rare initiatieven hebben we hier niet hoor.

BV (30;22): Ja. Zeker. Maar goed, denk u dat de gemeente wel, of uh, wel voldoende voorbereid is op dit soort initiatieven?

SK (30;35): *Onzeker* Ja. Nou ja. Als wij die specialist niet hebben dan gaan we die gewoon inhuren.

BV (30;44): Zit daar dan bijvoorbeeld nog verschil in tussen wat kleinere makkelijkere initiatieven en de wat grotere misschien zoals van de Werkgroep Vergroenen?

SK (30;53): Ja. Ik denk, de Werkgroep Vergroenen heeft heel veel ideeën en die maak je als het ware, hak je die in stukjes, en dan is iemand daar mee bezig, en iemand daar mee bezig, dus dat is dan het handigste zeg maar, als dat kan. Als het één heel groot initiatief is, zoals bijvoorbeeld, we hebben ook wel eens iemand gehad die zei 'goh gemeente, hebben jullie geen grond want we willen een soort zorgboerderij met weet ik veel wat, allerlei activiteiten eromheen, dat is een heel ander initiatief.

Daar moet je gewoon, daar werk je ook met meer mensen aan, dan als dat echt serieus is. Ja. Zijn we erop voorbereid? Nou, ik, uiteindelijk hebben we natuurlijk niet genoeg menskracht voor, uh, daarvoor. Dus als we het echt niet kunnen dan zouden we het kunnen uitbesteden ofzo.

BV (31;41): Juist. Maar, de flexibiliteit is er dan wel, om het, uh, van het ambtelijk apparaat om met de initiatieven om te gaan?

SK (31;48): Jaaa. Nou ja, dat, dat vind ik wel ja. Wij zeggen altijd... ja, ja, dat durf ik wel...

BV (31;59): Uhm. Ik was ook wel benieuwd naar hoe het is om, voor de gemeente, we hadden het er net al even over, toen kwam het over tiny houses, hoe het is voor de gemeente om met initiatieven om te gaan die op dit moment eigenlijk zelf ook in een soort transitie zitten, hè, daar is de gemeente zelf ook misschien nog niet helemaal uit over hoe het tiny house beleid eruit komt te zien. Ik meende dat hetzelfde het geval was met ecologisch bermbeheer, waar ook nog hard aan wordt gewerkt om daar beleid om op te ontwikkelen... hoe is het dan om in aanraking te komen met initiatieven die daar feitelijk al wel mee aan de gang willen terwijl de gemeente daar zelf nog niet een duidelijke lijn op heeft?

SK (32;38): Heel vaak, want we krijgen heel vaak, of al jarenlang vragen over tiny houses, over plekken voor tiny houses voor mensen die bewuster willen leven. Die schuiven we gewoon vooruit, zo van 'zover zijn we nog niet, dat weten we niet'. Dus die mensen worden eigenlijk afgescheept door ons, nu nog. Ja.

BV (32;56): Ja, gewoon puur omdat de gemeente dan daar nog niet klaar voor is?

SK (32;59): Ja. Ja.

BV (33;02): Ja. En maakt dat het voor jullie dan makkelijker of moeilijker juist om met dat soort dingen om te gaan?

SK (33;10): Nee. Kijk. Het is op zich wel makkelijk om 'nee' te zeggen, hè, dat is het makkelijkste, zeg maar, zo van 'we zijn nog niet zo ver'. Uh, ik merk wel dat dat wel 'triggert' als je heel veel vragen krijgt, dat je dan denkt van 'we moeten er iets mee'. Dat, dat levert het op zeg maar, dat is het effect.

BV (33;26): Dus, dus, dus, wat dat betreft... loopt de gemeentelijk, of de gemeentelijke ontwikkeling dan wel wat achter de maatschappelijke ontwikkelingen aan?

SK (33;34): Ja. Ja, ja. Maar ik denk dat wij daar zeker niet, dat geldt voor alle gemeenten. Uh, want uhm, zeg maar, plekken voor tiny houses zijn er nog niet veel en als ze er zijn, toevallig zag ik gisteren binnen, wat was dat... oh ja, een programma en daar was ook iemand die in een tiny house woonde, waar was dat... ver weg in ieder geval. En dan ziet het er meteen zo... zo uit, uit alsof er zo'n stukje land en dan denk je... ja... hier wonen mensen zeg maar. Ja... het ziet er gewoon niet uit. Ja, dat is misschien nog best wel leuk voor kinderen ofzo, hè, omdat ze dan lekker, nou ja goed. Maar, op de een of andere manier moeten we misschien in ons hoofd ook nog af van dat geordende wat wij heel erg sterk in ons hebben. Wat ik zelf ook wel mooi vind, maar uh, dat het gewoon, er gewoon mooi

uitziet. Maar ja. Misschien is daar geen behoefte, nou ja. Dus uh, dat is een beetje lastig hè. Zeg maar, ik zou het liefste, het liefst wil je dingen doen voor je eigen inwoners, maar de kans dat je iets doet voor mensen van buiten is dan heel groot. Dat het gewoon helemaal niet past bij onze inwoners ofzo, maar dat er mensen van buiten komen die zeggen van 'nou, ik wil hier wel komen'. En dan ontstaat er toch voor heel veel mensen een soort communetje ofzo, van mensen die het allemaal leuk vinden om in een tiny house te wonen. En tegelijkertijd, er was ook iemand die zei 'ik ben wel heel erg op zoek naar een plek voor mijn tiny house', dat zijn al echt mensen die al zo'n ding hebben laten bouwen ofzo, 'maar ik wil niet verplicht zijn om iets met anderen te hoeven doen, dat vind ik eigenlijk helemaal niet leuk, ik wil gewoon op mezelf wonen daaro, uhm, en ik wil niet', dat is natuurlijk ook weer zo met een tiny house, en dan gezamenlijke ruimte en dat kunnen die mensen mooi samen onderhouden en uh, sommige mensen willen dat gewoon helemaal niet, en dat snap ik eigenlijk ook wel. Misschien vind ik het wel leuk om een hele kleine ecologische voetafdruk te hebben maar ik heb helemaal geen zin om, uh, om al, om, om, om, zeg maar zo'n community te zijn. 'Gatsie. Ik wil gewoon zelf in zo'n tiny house wonen.' Dus dat is ook nog wel iets om over na te denken dan.

BV (36;02): Ja. Werkt de gemeente dan bijvoorbeeld ook wel met, met, met pilots of voor dingen die nu snel in een maatschappelijke transitie zitten waar de gemeente nog niet uh...

SK (36;17): Ja, snel is niet uh, is lastig... ☺

BV (36;21): Snel is lastig? ☺

SK (36;21): Hahahaha. Ja, ja, we zijn geen bedrijf en dat merk je gewoon. Wij moeten, zeg maar, alles, uhm, ik heb een pilot voor uhm, voor tiny houses, voor spoedzoekers hè. Dan moet ik eerst helemaal naar de raad en dan moet ik vragen van welke locatie het zeg maar eventueel kan, en dan krijg ik geen duidelijk antwoord en dan kiezen we bijvoorbeeld zelf voor een locatie en dan moet je nog kijken 'wat kost het dan', dat is echt superbelangrijk, moet de gemeente daar geld bijleggen of niet, uh, daar moet ik weer voor naar de raad, want de raad gaat over het geld. Dus, zeg maar, die trajecten zijn gewoon superlang. En dan moet je weer allemaal stukken schrijven en die moeten goed in mekaar zitten en dat is zo irritant. Je kan gewoon niks éven regelen ofzo. Nee.

BV (37;07): Nee. Maar, vind je dan wel dat dat sneller zou moeten gaan?

SK (37;11): Nou ja, dat vind ik wel wat, zeg maar die uh, dat verwijt ik dan mezelf, ik ben de enige die daar dan mee bezig is met nog tienduizend andere dingen, uhm, maar ik heb in 2019, heb ik een, ben ik al begonnen. Dus dan moet je zo'n pilot, die zijn, we zijn ook al begonnen met praten met Vechthorst, maar juist, uh, en die willen ook wel, maar juist zeg maar het feit dat je eerst moet weten 'waar zou het kunnen', zeg maar, omdat dat bepalend is voor wat je, wat het gaat kosten. Nou, dat kost dan heel veel tijd, dus daar kom je dan helemaal niet goed uit en dan denk je 'ik heb een plek' en dan komt er weer een andere collega en die zegt van 'maar uh, dat is helemaal niet een goeie plek hoor, want dat is weer lastig met...'. En je zit met je participatie, ook nog zo'n dingetje. We hadden eerst een plek voor die tiny houses, en die is er nog steeds wel, aan de Gerner Es, maar aan de overkant wonen mensen in hele dikke huizen en die hebben zoiets van, uh, 'nou, dat gaat natuurlijk, nèèèh, náou, nèèèh, nee, want dan komen er straks statushouders, nee, nee, nee, dat kan niet hè in deze buurt. De waarde van mijn woning gaat dalen en dat kan niet.' Dus dan weet je dat je participatietraject echt gewoon, dat je dat heel goed moet opzetten en dan denk je 'hùùhùùù' *moedeloosheid*, verschrikkelijk, vérschrik-ke-lijk. Kon je nou maar gewoon zeggen van 'nou, hup, zet neer'.

BV (38;38): Dus je zou wel willen dat het sneller zou gaan, maar waar zou het moeten zeg maar...

SK (38;42): We zeggen wel tegen de raad... ik vind participatie heel belangrijk, want als we ergens over moeten besluiten en die hele raadszaal [lees: tribune] zit vol met mensen die erop tegen zijn, dan gaan ze echt, dan gaan ze gewoon niet besluiten hè. Want dan is iedereen erop tegen... dus ze durven ook niet zo goed dan een standpunt in te nemen daarvoor. Dus dat moet aan de voorkant allemaal afgedekt, dat vinden ze echt superbelangrijk. Daarom zul je ook niet heel vaak meemaken hier in het gemeentehuis, denk ik, dat er heel veel mensen ergens op tegen zijn, want als je dat van tevoren weet dan beginnen we er soms ook gewoon niet aan. Ja.

BV (39;18): Nee. Gewoon omdat, het dan bewust gemeden wordt om die confrontatie niet op te zoeken?

SK (39;23): Ja. Ja. Ook wel, ja.

BV (39;24): En zit dat dan, komt dat dan voornamelijk dan vanuit de raad die dat dan niet wil, of...

SK (39;29): Nou ja, het college heeft zelf ook, als ze denken dat de raad er moeilijk over gaat doen, dan heeft het college ook wel... we nemen toch ook wel eens een besluit hoor als we weten van 'misschien vindt de raad het wel niet zo'n goed idee', maar daar begint het al. Nou ja, het begint natuurlijk al bij mijn leidinggevende.

BV (39;45): Ja, ja, ja.

SK (39;45): Dus ik vind participatie heel belangrijk hoor, daar niet van, maar uhm, uh, het is ook goed dat mensen weten wat er in hun buurt gebeurt zodat ze daar input op kunnen leveren. Tegelijkertijd kan het ook enorm belemmerend zijn, in ieder geval voor de snelheid van dingen. Ja. Dus, ambtelijke capaciteit en kennis, het intern al met elkaar eens zijn en dan komt er nog een bestuurlijke laag bovenop. Ja.

BV (40;23): Komt het dan vaak voor dat er intern niet op één lijn gezeten wordt?

SK (40;25): Nee, maar in dit geval is het lastig, omdat het zeg maar een pilot is, en het handigste is toch op grond van de gemeente en daar hebben we natuurlijk al allemaal ideeën over wat ermee moet gebeuren en we hebben geen ervaring. Dus, die pilot, dat is altijd vervelend als je een pilot start, dan moet je heel veel dingen uitzoeken, hè, en als het eenmaal loopt dan kan je het sneller wegzetten op andere plekken. Ja.

BV (40;50): Dus, is de gemeente dan bewust wat terughoudender wanneer ze het eigenlijk nog niet zo goed weten?

SK (40;58): Jaha, dat sowieso.

BV (40;59): Ja?

SK (41;00): Ja.

BV (41;00): Ja. Dus dan, wat dat betreft misschien minder de neiging om koploper te willen zijn, of uh...

SK (41;05): We vinden het wel leuk om nieuwe dingen te ontwikkelen, uh, alleen uh, ja, als iemand alles al gedaan heeft dan is dat best handig. Vooral voor een kleine gemeente.

BV (41;16): Ja, ja, ja.

SK (41;18): Dan kan je, dan ga je bij andere gemeenten kijken en dan ga je vragen hoe zij het hebben gedaan en dan jat je wat, uh... ☺

BV (41;25): Dan jat je wat informatie... ☺

SK (41;26): Hahaha. Je hoeft het wiel niet altijd zelf uit te vinden.

BV (41;28): Nee, zeker niet. Even kijken... uh, dat hebben we ook al gehad... Waarin, uh, denk je dat de gemeente het beste een bijdrage kan leveren bij de initiatieven van de Werkgroep Vergroenen? Dus dat gaat deels inhoudelijk en deels over de rol, hè... meerzijdig...

SK (41;55): Ik denk, uh, zeg maar, in het meedenken, dus wat we nu gedaan hebben. Ik heb het idee dat je samen verder komt. Wij hebben bepaalde informatie die jullie niet kunnen weten en daar kan je weer je winst mee doen. Tegelijkertijd helpen jullie ons om, zeg maar, onze focus, zeg maar, een beetje te verleggen, dus dat is ook weer goed, van ook met name weer ideeën. Wij kunnen natuurlijk, ja, sowieso hebben jullie ons nodig voor de procedures, maar het is ook fijn wanneer wij, zeg maar, het ook belangrijk vinden, dan gaan wij er ook sneller, en de politiek vindt het ook belangrijk, dan wordt het ook naar voren getrokken denk ik.

BV (42;54): Juist. Dus wat dat betreft nu dat allemaal, duurzaamheid, natuur, milieu in een een maatschappelijke transitie zit is het dan voor de gemeente ook, misschien wel ook aantrekkelijker om daar ook mee aan de slag te gaan?

SK (43;05): Ja. Ja, ja. Ik weet niet, want ik denk dat uhm, ze natuurlijk nog bezig met de omgevingsvisie om een soort uitvoeringsprogramma te maken, en ik weet ook niet jullie hebben natuurlijk je inbreng gedaan, ik weet niet waar dat dan terecht komt zeg maar hè, want er komt een soort belangrijkheid van 'begin hier eerst mee, dan daarmee, daarmee', maar ja, als in de politiek ook de noodzaak wordt gezien, met name van het vergroenen, uh, ik moet zeggen, dat is wel héél

érg leidend hieo in Dalfsen, als de raad zegt van, uh, dan en dan willen we ergens een terugkoppeling over hebben, dan staat dat gewoon vast en nou, dan moeten we van goeie huizen komen, en goeie argumenten hebben willen we niet op dat moment zeg maar die terugkoppeling geven. Dus dat is wel, uhm, ☺ ik zeg wel eens 'de bijbel van Dalfsen', daar kan je haast niet omheen zeg maar ☺. Dus als de raad iets op de agenda heeft staan, nou, dan móeten we gewoon leveren. Ja. BV (44;09): Oké, dus wat dat betreft, als initiatiefnemer, of als rangorde kun je het beste zeg maar zorgen dat je politiek belangrijk bent dan dat je met je initiatief gewoon via het ambtelijk apparaat, uh...

SK (44;27): Nou ja, wij moeten het wel uitvoeren zeg maar, altijd, dus dat is wel, uh, het is wel belangrijk om ons... maar goed, als de politiek echt iets wil dan is dat wel hier, uh, dan uh, wordt het in principe aangetrokken. Ja, als het nuttig is ja.

BV (44;41): Oké, nou ja, maar goed om te weten. Nou ja dat zijn, dat vind ik denk ik... ja maar goed, ik probeer natuurlijk het proces of de werking binnen de gemeente zelf ook een beetje te snappen en van, uh, hoe dat loopt...

SK (44;57): Ja, ja.

BV (44;58): Dus ik vind dat, dingen wel interessant om te horen hoe dat gaat en wat jouw ervaringen daarmee zijn met hoe dingen lopen en hoe dingen gaan en uh...

SK (45;06): Precies. Dus zo gaat dat hier heel erg en meer nog dan in andere gemeenten die ik uh...

BV (45;14): Ja?

SK (45;15): Toen ik hier solliciteerde zeiden ze hier ook van uh 'als je iets op de agenda van de raad zet, dan moet je ook zorgen dat het geleverd wordt op dat moment'. Dat was gewoon een wet van Meden en Perzen. Nu is het wel zo, zeg maar, als je hele goeie argumenten hebt, dan hoeft je niet te leveren, maar uh, ja... dan moet je in ieder geval wel een andere keer en nou... daar kom je dan bijna niet meer onder uit. Ja.

BV (45;40): Ja. Ik was ook nog wel benieuwd naar, misschien komt dat ook wel goed uit omdat je deels ook nog wel bij de provincie werkt, in uh, hoeverre er bij initiatieven zoals deze afstemming plaatsvindt tussen de gemeente en de provincie, bij uh, wanneer er zo'n initiatief, zoals bijvoorbeeld van de Werkgroep Vergroenen, uh, binnenkomt...

SK (45;58): Sowieso, uh... het ligt een beetje aan het initiatief. We doen niet altijd overal afstemming voor, maar een beetje grote initiatieven die bespreken we wel met de provincie. Wij hebben één keer in de twee maanden regulier overleg met de provincie. Dus nieuwe projecten brengen we daar in. Dus als wij uh, als wij echt, als jullie echt een perceel hebben en ook een plan, dan gaan we dat zeker met de provincie bespreken. Ja.

BV (46;29): Maar het is niet dat er aan de voorhand bij initiatieven wanneer die binnenkomen of aangemeld worden bij de gemeente al terugkoppeling plaatsvindt...

SK (46;39): Ja. Heel vaak, de provincie heeft dat het liefste, nu hebben jullie natuurlijk zelf de provincie ingeschakeld, maar dat heeft de provincie het liefste zeg maar, dat noemen ze 'voorkantsamenwerking', dus dan, maar er moet altijd wel een document bij zitten zeg maar, óf, als het echt alleen maar een praat... een initiatief wat we hebben binnengekregen maar zonder dat er stukken bij zitten dan kunnen we dat wel even bespreken, dan kunnen we tegen de provincie zeggen van 'nou, dat komt eraan', weet je wel. Maar goed, ze kunnen er niet iets zinnigs over zeggen als ze niet weten hoe het er precies uit ziet. Dus ja, grote initiatieven bespreken we altijd wel met de provincie.

BV (47;20): En waarin zit dan de verantwoordelijkheden van de gemeente en die van de provincie en verhouden die zich tot elkaar?

SK (47;27): Nou kijk, als er echt een bestemmingsplan herzien moet worden, of gewijzigd moet worden, dan moeten wij, dan zegt, dan schrijft de wet voor dat de provincie als overlegpartner moet worden ingeschakeld. Dus als wij, als je wil dat iets gaat slagen dan is het wel handig om de provincie er al snel bij te betrekken om te voorkomen dat je in je procedure alsnog zeg maar wordt teruggedroten... 'daar zijn we het niet mee eens' of 'jullie hebben een zienswijze...', je moet heel veel plannen aanpassen, dat is voor niemand fijn, voor niemand niet. Dus dat is uh, en uh, een goeie verstandhouding met de provincie is altijd handig. Dus, uh, blijkbaar uh, de provincie die geeft ook

nog, heeft ook nog een soort 'stoplichtmodel' ofzo dus het is wel heel belangrijk dat we overal groene vinkjes op krijgen, want dat betekent dat onze samenwerking met de provincie heel goed is en dat wij onze plannen goed voorbereiden en zo.

BV (48;28): Ja. Dus dat is voor jullie als gemeente ook belangrijk, om dat uh...

SK (48;39): Ja.

BV (48;30): ... Goed. En eigenlijk is dan bij grote initiatieven de rol van de provincie onmisbaar?

SK (48;40): Ja, ja, ja. Zeker initiatieven in het buitengebied. Ja.

BV (48;45): Oké. Dus er zit nog wel verschil...

SK (48;47): Ja, nee, maar ook uh, alle initiatieven, maar zeker ook hele grote woningbouwplannen, die zitten meestal ook in het buitengebied hè, die uitleglocaties. En als we een inbreidingslocatie hebben, ja, dan hebben we ook overleg met de provincie over, maar dat is dan wel iets minder spannend. Ja

BV (49;08): Ja. Dan was ik ook nog wel benieuwd naar, de bedoeling is om uh, vanuit, of het, uh, ontwikkelingspunt van de initiatieven dat aan de voorkant de gemeente en de provincie erbij betrokken worden, hoe zie je bijvoorbeeld in de loop van het proces de ondersteuning vanuit de gemeente en waar eindigt voor de gemeente de samenwerking... doen jullie ook nog terugkoppelingen, of uh... is de gemeente het héle traject lang betrokken en hoe zit dat met de provincie?

SK (49;43): Uhm, de provincie is betrokken als ze een rol hebben, zeg maar hè. Wij zijn betrokken, zeg maar, veel aan de voorkant en als dan de procedure is doorlopen bij de uitvoering, dan gaan we natuurlijk nog wel kijken naar of het wordt uitgevoerd zoals is afgesproken, maar dan is het van ons af eigenlijk. Uh, ja.

BV (50;07): Dus eigenlijk op het moment dat het 'regelgevingstechnisch' rond is en erdoor is, dan...

SK (50;12): Tenzij we andere afspraken hebben of er liggen nog, uhm, afspraken om dingen financieel bij te dragen, weet ik veel wat, dan zou je nog met ons te maken hebben, maar uhm, nee. En dat is ook wel heel gek hoor, want ik heb heel vaak, ik heb een paar initiatieven gedaan die er al heel lang lagen en waar echt gedoe over was met de provincie en dan heb je het eindelijk losgetrokken en de procedure doorlopen en dan uh, de mensen hebben je helemaal gek gebeld, uh, aan de voorkant, echt uh, echt elke week 'hOe VeR zljN wE nOu', en zo, en dan is het klaar, dan hebben ze een vergunning en dan is het ook, van beide kanten is het af ofzo. Van 'zo, we hebben onze vergunning, nou, we hebben die gemeente niet meer nodig', dus het werkt ook aan de andere kant. En dan uhm, hoor je er ook niks meer van. Dat is echt heel... dat voelt heel bevreedend moet ik zeggen.

BV (51;07): Ja?

SK (51;08): Ja. Dat vind ik wel. Omdat je soms echt superveel energie in moet steken om dingen voor elkaar te krijgen en als omwonenden het gewoon niet eens zijn, omdat zeg maar, een beetje te... nou... proberen om daar een goeie... Wij hebben ook wel eens, zeg maar, bezig met die natuurboerderij in Nieuwleusen... Nou dat was zeg maar een heel gedoe om al die mensen op één lijn te krijgen, dan huur je iemand in zeg maar, die de gesprekken op een goeie manier kan leiden en daar steken we dan zelf veel energie in. Nou ja, en nu zal die natuurboerderij nog wel eens geopend worden en ik neem aan dat [red. naam] *mijn collega bij de gemeente* nog wel wordt uitgenodigd daarvoor, maar bij particuliere initiatieven, nou, dan mag je blij zijn als mensen nog een bedankmailtje sturen, ofzo, dat is al niet uh...

BV (51;58): Hoe vindt u daarin dan van, of uh... je, ik schakel elke keer, wat vind je dan van de verwachtingen van de burgers naar de gemeente toe?

SK (52;10): Ja, mensen vinden het alleen maar... uh, zeg maar, je moet alleen maar hun helpen en het liefste hebben ze dat we nu zeggen van 'ja dat mag', hè, en, dat hebben ze het liefst. We vragen wel wat van de gemeente, maar eigenlijk willen we niet horen dat het gedoe op gaat leveren, ofzo. Dus ja, wij moeten gewoon helpen met de dingen te doen die zij willen doen en als we dat niet doen daar hebben ze dan last van. Ja, dat is zó irritant. Dan, ☺, heb je soms ook wel hele niet leuke gesprekken, ofzo, terwijl ik zeker weet dat wij er dan alles aan doen om het wel geregeld te krijgen, maar wij het ook niet altijd, zeg maar, het altijd in onze macht ligt om het te regelen. Ja, dus dat is echt wel...

BV (53;01): Juist. Dus dat is een stukje verwachtingenmanagement dan eigenlijk naar de mensen toe?

SK (53;05): Ja. Nou luister, ik kan niet zeggen tegen mensen van 'nou, als het helemaal klaar is dan vind ik het leuk als je me even bedankt'. Je hoeft niet met bloemen te komen ofzo, ☺, een taart is wel leuk... maar uh, alleen maar even bedankt fijn dat het is geregeld is al fijn, en dat hoor je al bijna nooit meer van mensen. Nee.

BV (53;24): Nee, nee. Dus eigenlijk dan uh..

SK (53;30): Wij moeten echt heel veel leveren, en we moeten heel veel doen, en heel veel gesprekken en dat vinden mensen heel normaal want daar ben je overheid voor, maar uhm... ja, ja, dan zijn mensen niet eens blij meer en dat is wel jammer, dat voel ik dan.

BV (53;40): Dus is de verstandhouding vaak, wanneer je in aanraking met zulke initiatieven komt dan nog wel goed?

SK (53;53): Nou ja weet je, ik zeg altijd 'ik word ervoor betaald en er vallen geen doden'.

BV (53;57): HAHAAAAHA ☺

SK (53;57): Hahaha ☺. Dat is een beetje mijn scope. Dan denk ik echt van 'nou ja ik word ervoor betaald en ik doe gewoon wat ik kan doen'. En de teleurstelling die is dan persoonlijk, die moet ik dan maar weer achter me laten weet je wel.

BV (54;09): Nou ja nee goed. Goed ik kan me dat dan misschien zo voorstellen dat uh, dat er dan wanneer je wel eens een keer wat negatieve ervaringen hebt, of dat...

SK (54;20): Nou sommige mensen die wel hoor. Dan denk ik van 'nou, als die nog een keer komen met iets... dan uh', maar dan nog, ook al vind je iemand niet sympathiek dan kun je nog geen 'nee' zeggen, je doet gewoon je werkt, je bent professional, je moet gewoon doen wat je moet doen, je moet gewoon leveren.

BV (54;37): Ja, ja. Dus wat dat betreft, is er dan nog wel voldoende goodwill bij de mensen denk u, van ja, of dat de gemeente misschien te vaak als... ik heb her en der wel mensen gesproken, dat gaat niet per se vanuit onze eigen werkgroep...

SK (54;55): Nee dat maakt niet uit hoor...

BV (54;55): ...maar dat uh, wel ook vanuit het verleden wel enkele negatieve ervaringen waren met de gemeente...

SK (55;01): Oh, dat zal altijd.

BV (55;06): ...en dat er dan een bepaald soort 'boemanbeeld', zo van hè, je hebt de gemeente nodig maar dat is meer een soort noodzakelijk kwaad... Dat is dan heel zwaar hè door mij omschreven, maar...

SK (55;15): Ja, ja. Klopt. Snap ik ook wel. Soms heb je inderdaad ook wel niet, zeg maar, soms mogen mensen bijvoorbeeld dingen niet terwijl ze zien dat bij andere mensen het wél kan en daar snappen ze echt helemaal niks van en dan zeggen ze 'waarom kan het daar wel en waarom kan het bij mij niet?' Of uhm, dat is ook lastig. En sommige, het ligt ook wel een beetje, het is ook een wisselwerking en je bent gewoon mensen, dus met sommige mensen... Nou, ik heb dan wel, persoonlijk, maar dat, voor sommige mensen loop je net een stapje harder omdat ze gewoon onwijs sympathiek zijn en ook gewoon heel aardig blijven en niet proberen de stoelpoten onder je weg te zagen, want er zijn mensen, die zijn ook gewoon niet eerlijk ofzo, weet je wel. En daar heb je gewoon altijd gedoe mee, die zijn er gewoon ook. En dan, 'tuurlijk, er zit altijd iets op het persoonlijke vlak, als jij iemand hebt met wie jij gewoon goed kan sparren dan loop je daar misschien toch net iets harder voor ook al zou je dat niet moeten doen, zou je iedereen hetzelfde moeten behandelen.

BV (56;34): Dus wat dat betreft is het binnen de gemeente ook personenwerk en je staat natuurlijk voor een organisatie maar...

SK (56;42): Ja kijk wij moeten natuurlijk gewoon professioneel zijn en dat proberen we natuurlijk ook, maar ja, je bent ook nog jezelf toch?

BV (56;46): Juist. Dus daar zit ook wel verschil in?

SK (56;49): Jaaa, 'tuurlijk. En sommige mensen die kunnen met de ene ambtenaar gewoon veel beter dan met de andere, terwijl we misschien hetzelfde zeggen en wél aannemen... en wat ik óók zie, dat vind ik ook heel grappig, dan zit ik bij de wethouder en dan komt er iemand, een burger, en die wil

wat zeg maar, en dan gaat de wethouder gaat allemaal dingen tegen de burger zeggen en dan denk ik 'hoe heb je dat verzonnen joh', echt heel knap zeg maar. En ik denk dan dat ik gewoon precies uitleg hoe het zit, maar die mensen die kijken helemaal niet naar mij, een ambtenaar is echt totaal oninteressant, 'die wethouder die zegt dat het zo zit en dan zit het gewoon zo'. Heel grappig.

BV (57;29): Oké... ja...

SK (57;34): Ja. En soms gaan mensen gewoon blij de deur uit, en dan denk ik 'nou, blij dat je blij de deur uitgaat, maar hoe dan?'.

BV (57;40): Ja, oké... maar meer dan op een verbloemende manier of?

SK (57;43): Nee, hoor, nee, nee, nee. Ik weet zeker dat wat de wethouder zegt, dat meent 'ie serieus, uit de grond van zijn hart. Maar ik denk dan wel eens van 'nou, dit is dus niet echt het antwoord op de vraag van de mensen, die de mensen stellen'. Maar dat is blijkbaar niet belangrijk ofzo. Dan is gewoon het feit dat je de wethouder hebt gesproken, dat zal voor jou anders zijn hè, jij hebt gewoon een andere insteek, maar voor sommige mensen is gewoon het feit dat ze de wethouder gesproken hebben en dan als de wethouder 'nee' zegt, nou ja, dan is het écht 'nee', dan kun je er ook echt niks meer aan doen. Maar als een ambtenaar 'nee' zegt, dan kan je altijd nog naar de wethouder, want misschien zegt de wethouder wel 'ja'...

BV (58;16): Dus... ja, maar dan, dat zit er dan ook misschien in een soort rangordeprincipe van dat mensen mensen dat niet aan durven te nemen van een ambtenaar...

SK (58;25): Zé-ker. Nou, niet aan durven te nemen... ze denken dan van 'die ambtenaar kan dat wel zeggen, dùhù, die is niet de baas, ik ga gewoon naar de wethouder'.

BV (58;35): Terwijl ze hetzelfde verhaal te horen krijgen...

SK (58;36): Ze krijgen hetzelfde verhaal te horen en ze gaan toch meer tevreden de deur uit dan wanneer ze bij ons komen.

BV (58;45): Bijzonder.

SK (58;47): Dus als uh...

BV (58;48): Want de wethouder leest feitelijk voor wat jullie voor hem hebben voor bereid...

SK (58;50): Ja. Ja. Nou ja, dat is zeg maar, wij uh... zijn uh, de vierde macht zeggen ze hè ☺, dat is natuurlijk ook wel een beetje zo...

BV (59;04): Goed. ☺. Ik denk dat ik een beetje, volgens mij ben ik er wel ongeveer doorheen. Heb jij nog aanvullend, uhm, dingen die je aan mij mee wil geven, waarvan je denkt van 'die zijn zinvol voor mij, of dingen waar we het nog niet hebben over gehad, over initiatieven, de gemeente...

SK (59;25): Nou nee. We hebben nu wel speciaal een beetje over jullie initiatief gehad hè dus dat is, dat is extra leuk. En uhm, ook leuk om bij betrokken te zijn trouwens, vind ik. Ja. Nee, op zich, weet je, het geeft gewoon weer, want het is gewoon handig om te weten wat voor soort initiatieven er leven, want misschien kan je dingen toch aan elkaar verknopen of zo op de een op anderen manier. Dus dat is meer... dus ja... ga zo door ☺... Ik vind de intentie echt supergoed.

EINDE INTERVIEW

Bijlage 11: Transcript interview Marieke de Keijzer (Provincie Overijssel, 6 april 2022)

Aanwezig bij het interview zijn onderzoeker Bart van de Ven (BV) en medewerker provincie Marieke de Keijzer (MK).

START INTERVIEW

BV (06;05): Nou ja, ik wilde gewoon even wat algemeen beginnen, en of je kort even wat wil vertellen over nou ja, wie je bent en wat functie inhoudt.

MK (06;11): Ja, ja. Ja, zeker. Ik ben Marieke de Keijzer, ik ben landschapsarchitect en werkzaam bij Natuur voor Elkaar. Natuur voor Elkaar is een uitvoeringsprogramma van de Provincie Overijssel waar bij we eigenlijk proberen om de natuur dichterbij mensen te brengen. Nou dus wat, dat kan op een heleboel verschillende manieren, we hebben verschillende programma's lopen om uh, nou ja het vergroenen van particuliere tuinen, tot meer groen langs wegen, groene schoolpleinen stimuleren we, zorg, groen in zorg- en welzijnsinstellingen uhm, nou ja, dat kan je allemaal zien, voor een compleet overzicht op de website. Maar waar het om gaat is inderdaad initiatieven ondersteunen en de natuur dichterbij mensen brengen. En het doel van dit programma is dat het echt op zoek gaat naar die lokale energie, hè, en ik bedoel vanuit de provincie wordt er natuurlijk uhm, een groter plaatje gemaakt, en uhm, ja, visies gevormd, en kijk je vaak vanuit het landschap als onderlegger en dat is ook heel goed en heel degelijk om op die manier te werken, uh, maar uiteindelijk ik geloof daar echt de kracht in van de mensen nodig hebt om waar te maken wat je wilt en dat, en dat komt dus in dit uitvoeringsprogramma heel erg samen en dat vind ik er heel gaaf aan. En specifiek mijn rol is dan om natuurateliers te organiseren, dus er komen vragen vanuit de verschillende initiatiegroepen in Overijssel bij Natuur voor Elkaar binnen en dan kijken we of we die verder op weg kunnen helpen met een natuuratelier. En in zo'n natuuratelier zetten we dan de juiste expertise aan tafel en uh, organiseer ik een creatief, nou ja, halve dag, dat heb je meegemaakt, ☺...

BV (08;08): Ja, ja.

MK (08;09): ...waarbij we met z'n allen rondom de tafel schetsen of nou ja, maquettes maken, eigenlijk met het idee om de neuzen één kant op te krijgen en het eindresultaat is dan vaak een hele grove schets, schetsontwerp, denkrichting en het feit dat men, dat partijen en initiatiefnemers met elkaar verbonden zijn, dus het verbinden is ook belangrijk resultaat gewoon, en uhm, nou ja, en zo'n grove schets, nou ja, in het natuuratelier voor Nieuwleusen ging het volgens mij heel erg om het structureren want daar waren een heleboel ideeën eigenlijk, maar 'hóe kan je nou die een stap verder brengen, al die losse ideetjes met al die losse mensen?' ☺ Die toch samen ook een goed georganiseerd groep vormen bij jullie, maar goed. Uh, dus daar was structuur bieden echt de vraag, en soms is het ook heel concreet een opgave voor een plek en dan maken we een soort grove schetsontwerp, een vlekkenplanschetsontwerp, zodat de mensen ook rondom zo'n plek ook echt met een inrichting, fysieke inrichting aan de slag kunnen om meer natuur op een, nou ja, stuk openbare ruimte te maken met elkaar en beheren bijvoorbeeld.

BV (09;30): Ja. Dus je bent niet alleen eigenlijk aan de voorkant, ik dacht van 'ben je dan alleen aan de voorkant betrokken?', zeg maar met het concretiseren van de ideeën en structuur aanbrengen, maar later kom je zeg maar nog wel een keer weer terug wanneer het concreet wordt en wanneer er ingepland gaat worden...

MK (09;45): Ja, zo'n natuuratelier eindigt altijd met, ik wil altijd heel graag dat we een beetje dromen omdat je dan gewoon de gaafste ideeën kunt krijgen en ook op een gegeven moment het meeste gevoel krijgt van dat je iets hebt gemaakt wat heel erg trots is en heel erg éigen, of waar je trots op kan zijn en wat heel erg eigen is. Uhm, maar het eind van zo'n natuuratelier ga ik ook altijd heel concreet van 'oké, wat nu, wat hierná?'. En het is zinloos als we zo'n natuuratelier doen en het blijft vervolgens hangen, dus uh, dus, ik wil heel graag faciliteren in de stap dáárná, de stappen dáárná, maar voor mijn is dat wel echt het leggen van verbindingen, want ik kan gewoon niet, ik bedoel, ik doe een natuuratelier denk ik eens in de twee weken ofzo, ik kan niet bij al die initiatieven betrokken blijven. Ik vind dat ook best moeilijk moet ik eerlijk zeggen om het los te laten soms, dan denk ik 'oh, kom op, bluhuhluh'. ☺ Nou, dit of dat... maar het initiatief blijft echt van de initiatiegroep en mijn rol

is echt het faciliteren van het natuuratelier en daarna terugstappen en dan nog weer eens een keer vragen van 'hé, hoe gaat het bij jullie?' en 'wat heb je eraan gehad?' en 'waar loop je nu tegen aan?' en dat, en als er dan vragen van komen die geef ik dan door aan mijn collega's. Want vanuit Natuur voor Elkaar willen we natuurlijk graag ook helpen in volgende stappen maar ik, dat kan ik niet allemaal zelf en dat hoeft ook helemaal niet.

BV (11;21): Dus, nou ja, wat dat betreft blijf je wel of wel een aanspreekpunt voor de werkgroep?

MK (11;24): Ja, zeker, zeker.

BV (11;27): Kijk. Dat is dan toch in elk geval fijn. Zou je even kort wat willen vertellen over wat de afgelopen jaren op het thema van natuurinclusiviteit en biodiversiteit allemaal al gedaan is vanuit de provincie?

MK (11;40): Oeeeh, vanuit de provincie? Hahahaha ☺

BV (11;43): Ja, ja, ja, ja, ja.

MK (11;45): Wauw, heel veel. Uhm...

BV (11;51): Of, uhm dingen die jij eruit haalt, die jij leuk vindt...

MK (11;54): Ja... Dat vind ik misschien wel fijn want ik ben werkzaam vanaf de zomer en ik ben uhm, ik heb best een bijzondere rol voor bij de provincie, ik ben echt een soort 'vliegende keep', ik zit nu in het provinciehuis maar ik ben hier helemaal niet zoveel. Ik vlieg in en uit naar al die initiatieven. Dus als je inderdaad een volledig beeld daarvan wilt hebben dan kan je beter ook eens even bij een collega polsen uhm, maar natuurlijk vanuit me zelf kan ik daar natuurlijk wel uhm, een heleboel over vertellen, want biodiversiteit is natuurlijk een heel groot thema hè. Het uh, het scheppen van mogelijkheden om zoveel mogelijk soorten te ondersteunen en ook de jústte soorten te ondersteunen uhm dat is ook echt wel een doel wat ik, wat ik ook zie bij sommige natuurateliers, dat mensen dus heel graag die natuur willen ondersteunen maar net even niet weten hoe en dat wij natuurlijk vanuit de provincie heel graag willen dat er bepaalde soorten, waarvan wij weten van dat zijn goeie soort, 'gidsoorten' noem je dat dan, weet je wat dat, ken je dat?

BV (13;03): Nee.

MK (13;04): Nou ja dat houdt in dat een bepaalde soort, of nou ja, elke soort heeft natuurlijk bepaalde wensen voor zijn voedsel voor zijn schuilgelegenheid, voor zijn nestgelegenheid, voor verbindingen die die kan maken uhm, en er zijn een aantal soorten waarvan wij weten dat dat heel erg zinvol is om die te ondersteunen en een gidsoort waarvan je ook weet van als je die te pakken hebt dan horen daar ook een heleboel andere dier- en plantensoorten bij. Dus dan heb je een heleboel te pakken. Uhm, en die kennis is er natuurlijk gewoon bij de provincie dus die willen we dan ook heel graag bij zo'n initiatief, uhm delen met zo'n initiatief, zodat wat er gebeurt op zo'n plek dat dat wel zinvol is en dat je heel simpelweg in een omsloten tuin van alles voor de egel gaat doen terwijl die egel er helemaal niet kan komen omdat er nergens een gaatje zit. Even dus ☺ heel basaal voorbeeld, maar daar komt het natuurlijk wel op neer, dat kan je natuurlijk ook abstracter uh... ☺ zien. Uh, dus ja het ondersteunen van de juiste ontwikkelingen of ja nou, juist de natuurontwikkelingen om zo de biodiversiteit zoveel mogelijk te helpen. Uh, er gebeurt ook van alles in de bermen, hè, met het inzaaien uhm, nou daar is bij jullie in Nieuwleusen natuurlijk ook een prachtig voorbeeld van, van de 'honey highway', uhm, en natuurinclusief bouwen is nu ook echt een thema wat de komende jaren echt flink hoog op de agenda staat, waarbij we dus eigenlijk bij elke ontwikkelingen die er is die natuur centraal willen hebben en ook daar dus goed bekijken wat voor welke, hè, wat is het onderliggende landschap, wat speelt er zich hier af aan ecologisch systeem en hoe kan je dan in die ontwikkelingen ook rekening houden met dat ecologische systeem en dat eigenlijk ondersteunen en daar plaats voor bieden, En dat, en dat uhm, ik heb het, ik proef zelf een beetje dat ik, uh, merk vaak dat als mensen het hebben over natuurinclusief bouwen dat ze meteen denken aan nestkasjes in gevels en dat kan, dat is natuurlijk één voorbeeld van natuurinclusief bouwen maar daarbij is het zo belangrijk dat je net als bij die egel, dat je niet meteen een maatregel grijpt en die inpluigt maar goed bekijkt van 'oké, welke kansen voor welke soorten, voor welke planten liggen hier, hoe is de bodem?, hoe is het water?, welke stapstenen?' om dan vervolgens te gaan kiezen welke maatregelen daarbij horen en dat kan dan zijn in gebouwen maar ook in open bare ruimten waarbij ook weer die beleving heel belangrijk is. Dat vind ik, maar dat is ook een beetje

mijn persoonlijke... maar dat proef ik hier in het hele team van Natuur voor Elkaar wel, we willen die natuur dichterbij de mensen brengen en dan is het aspect van beleving zo belangrijk dat je ook zichtbaar maakt en dat mensen zien van 'oh ja, dit is hier omdat het goed is voor, pffft, wat dan ook'. Als ergens een poel wordt gemaakt voor kikkers en amfibieën dat je wel ziet dat dat een bewuste keus is en dat dat inderdaad voor die amfibieën wat doet en niet dat je denkt 'huh, is hier nou een... of wat is dit nou voor een kuiltje'. Snap je?

BV (16;49): Ja, precies.

MK (16;50): ☺. Dus dat stukje communicatie is ook een heel belangrijk aspect.

BV (16;55): Ja. En hoe zie je dan de rol daarin vanuit de provincie ten opzichte die van uh, die van de burger?

MK (17;01): Ja, dat is een goeie vraag. Ik zie daar eigenlijk een heel belangrijke rol voor ontwerpers en dat ben ik dus natuurlijk zelf. Uhm, dus ja ik hoop dat de provincie dat ook uhm, ziet, maar dat is echt wel een beetje vanuit mezelf gepraat. Hahaha ☺

BV (17;18): Ja, ja, ja, maar je noemde dan bijvoorbeeld net communiceren en je had het dan ook over...

MK (17;26): Ja, natuurlijk het bereikbaar maken van uhm, middels routes en uhm, ja dus niet afsluiten, ja goh, nou ja, dat is dus ook niet per se zo, ik wou net zeggen 'het niet afsluiten van natuurgebieden', maar soms kan er natuurlijk een reden zijn waarom je bepaalde delen wel een keuze maakt, om wel, dus dat is eigenlijk niet goed gezegd, het gaat erom dat je die natuur beleefbaar maakt, dat mensen naar buiten gaan, dat ze het opzoeken, dat ze merken van 'dit doet goed', hè, 'ik voel me prettiger als ik buiten ben', dat we allemaal dat geluksmomentje kennen van uh, van 'hé wat een leuk vogeltje', of, 'wat vliegt daar nou voor mooie vlinder', uhm...

BV (18;14): Ja, dus wat dat betreft is de provincie dan meer voor het grotere verhaal en zorgen dat dat klopt...

MK (18;20): Ja, nee zeker. Zeker. Dat was eigenlijk je vraag... heel goed dat je daarnaar terugpakt, uh, ja, de provincie is dus inderdaad verantwoordelijk voor dat grotere verhaal en het ondersteunen van uhm, uh, lokale initiatieven omdat ze dat grote verhaal dus kennen. Dus wat heel goed is, is dat de provincie dus ook in een heleboel gemeenten meedenkt uhm, over maatregelen, omdat ze die grote lijn goed in beeld hebben. En daarom heb je aan mij nu een beetje een gekke, een vreemde eend in de bijt omdat uh, Natuur voor Elkaar dus echt een uitvoeringsprogramma is en uhm, dat betekent dat we dus dichterbij de mens zitten en dat we dit niet alleen vanuit de provincie doen maar ook samen met IVN met Landschap Overijssel uh, met een zorginstelling, of uh, een zorggroep, dus uhm, ik heb een vrij... voor in provincieland heb ik een behoorlijk uitvoerende functie. Eigenlijk best een unieke rol, ik moet zeggen dat ik, hiervoor was ik zelfstandig ondernemer, en ik heb, uhm, twaalf jaar mijn eigen bedrijf gehad, en ik deed dit soort ateliers voorafgaand aan een ontwerp-opgave, en dat vond ik altijd heel erg leuk om te doen, die eerste stap, en ik was echt verrast dat deze functie uh, bij de provincie uh, was. Uh, en ik heb dus met die verrassing in mij, uh, gesolliciteerd zal ik maar zeggen hahaha ☺

BV (20;04): Ja. ☺ Is het dan vanuit de provincie gekomen om uh, de provincie dichterbij de mensen te brengen? Ik kan me zo voorstellen dat dat misschien, wat van een hoger abstractieniveau is dan bijvoorbeeld is dan een gemeente...

MK (20;20): Ja, precies.

BV (20;21): ...of dat de stap voor mensen, zeg maar of om het democratisch gehalte zeg maar om voor mensen ergens naartoe te kunnen stappen dat dat wel bevorderlijk is...

MK (20;35): Zeker, zeker.

BV (20;36): Ik weet niet of je dat bijvoorbeeld gezien hebt, of je bent natuurlijk zelf op deze functie afgestapt dus je weet natuurlijk niet hoe het daarvoor was uh...

MK (20;41): Nee. Ik weet ook niet, ik ben niet bij het ontstaan geweest van Natuur voor Elkaar, maar ik weet gewoon wel dat die partijen zoals ik ze net noemde uhm, die zien natuurlijk een opgave in de, uh, maatschappij. Er zijn steeds meer onderzoeken die aantonen hoe belangrijk groen is voor het welzijn van mensen uhm, en die zien ook de gemeentes struggelen met die vragen en uh, ik denk dat er inderdaad bij de provincie wel heel goed het grote plaatje in beeld is en uhm, en dat uhm de

gemeenten op zich ook best wel in hun eigen gemeente werken en niet superveel kennis uitwisselen onderling en dan is dus zo'n niveautje hoger wel heel behulpzaam uh, om die verbinding wél te leggen en die inspiratie van elkaar van 'hé, weet je dat in die en die gemeente dit gaande is?' en 'oh, zij hebben een plan ingediend wat best wel lijkt, misschien moet je eens ervaringen uitwisselen', hè, dat hoor ik, dat zie ik heel veel gebeuren hier.

BV (21;51): Ja. En in hoeverre passen jouws inziens dan de initiatieven van de Werkgroep Vergroenen binnen wat de provincie voorstaat, het provinciale beleid, de visie van de provincie?

MK (22;03): Nou... uhm, even over nadenken...

BV (22;11): Dat mag uiteraard.

MK (22;12): nou, wat ik zie is uh, uhm, dat er door de provincie, er wordt de bossenstrategie ontwikkeld, er is een opgave vanuit het rijk, er is natuurlijk nog een niveautje hoger, d'r zijn nog veel niveautjes hoger, ik bedoel, uiteindelijk is natuurlijk de hele aardbol met elkaar verbonden en hebben wij heel leuk provinciegrenzen, gemeentegrenzen en landsgrenzen maar planten en dieren trekken zich daar natuurlijk geen... uh... geen... trekken zich daar natuurlijk niks van aan. ☺ Hahaha. Uhm, uh, goed dus je maakt met elkaar afspraken en vanuit het Rijk is er gezegd dat er meer bos moet komen in Nederland, dus zoekt de provincie, 'oké, er moet meer bos komen maar waar dan precies en met wat voor redenen, wat moet dat bos dan gaan bieden'. En in die bossenstrategie is, is bosontwikkeling langs de dorps- en stadslanden een belangrijke pijler omdat ze eigenlijk aangeven van 'dat geeft uh, uh, de bewoner dicht bij huis een recreatiegebied, dus je hebt dicht bij huis de natuur, want die is zo belangrijk voor ons, en bovendien verlaagt het de druk op de echte grotere natuurgebieden'. Als je ook bij huis kunt wandelen ga je misschien niet helemaal ook naar, nou ja, dat zeer kwetsbare Natura-2000 gebied. Niet dat we daar geen mensen, niet dat we willen dat daar geen mensen komen, maar uhm, ja, je kunt natuurlijk gewoon die druk verlagen en de nabijheid van natuur bij mensen in hun eigen woonomgeving is gewoon superbelangrijk. Dus die zie ik bijvoorbeeld in Nieuwleusen, dat komt ontzettend overeen met wat jullie eigenlijk willen, of waar jullie naar zoeken, bosontwikkeling rondom het dorp. Dus die zie ik als een hele, een hele directe uhm, ja en natuurlijk hebben wij ook vanuit de provincie uhm, uh, natuur op de erven en we zien ook dat de agrarische sector in die natuurontwikkeling heel veel kan betekenen, er is natuurlijk ook een hoop gaande... ☺ dus er zit ook meteen een spanning... ☺, maar goed, in die zin hè, op jullie initiatief reagerend zit daar natuurlijk ook een hele interessante. Nou en, en, en uhm, het is ook duidelijk dat, je kunt als overheid natuurlijk een heleboel top-down organiseren maar er is ook gewoon heel veel grond in handen van particulieren, doordat ze hun eigen tuintje hebben. En daar komt ook steeds meer aandacht voor dat het ook echt belangrijk is dat iedereen meewerkt, hè, het gaat om heel veel oppervlak met name in grootstedelijke omgevingen, maar, of hoogstedelijke omgevingen, dat je bewustwordingen van particulieren van 'oh ja, wacht even, water moet weg kunnen', uhm, dat we met elkaar zoeken en zoveel mogelijk ruimte bieden voor uhm, klimaatadaptieve maatregelen, natuurinclusieve maatregelen, biodiversiteit verhogende maatregelen haha ☺. Ja, dus die zitten ook in jullie plan, dus volgens mij hebben jullie een soort van ☺, een soort stempel op Nieuwleusen gezet, hahaha, met de grote doelen die er bij de provincie ook zijn.

BV (25;50): Ja, ja, wat dat betreft mooi om te horen dan. Ja, en hoe is het dan voor de provincie om met dat soort initiatieven in aanmerking te komen die zelf, die eigenlijk over onderwerpen gaan die zelf ook nog in een grote transitie zitten? Duurzaamheid, natuurbeheer, biodiversiteit...

MK (26;09): Krijg je de nieuwsbrief van Natuur voor Elkaar?

BV (26;10): Uh, ik denk het wel...

MK (26;10): Want ik heb in de laatste nieuwsbrief daar precies, precies daarover een stukje geschreven. Ik ga vanaf nu stukjes schrijven voorin de nieuwsbrief en het zijn maar kleine korte reflecties uhm, maar ik uh, maar sommige van die natuurateliers is gewoon het leggen van een puzzeltje, daar moeten we de goeie mensen bij aan tafel hebben en dan is het duidelijk wat de doelen zijn en dan kan het ook in elkaar vallen. Dat kan gebeuren, maar er zijn dus ook een aantal natuurateliers en daar is jullie atelier er ook één van, met name ook die tiny houses en die bosontwikkeling, uh, die dus uh, een thema pakt waarbij we inderdaad zelf ook echt nog in ontwikkeling zijn of soms ook zelfs schuren. Er zijn ook wel voorbeelden van natuurateliers waar het

echt schuurt waarbij je dan toch wilt zoeken van 'hé, is er nog iets mogelijk?', weet je wel, dus soms is een opgave gewoon behoorlijk complex en ik denk complexer dan dat een initiatiefnemer in eerste instantie denk dat het is. En, en, en, bij de provincie, ja, ik vind dus dat dat sùúúpergoed is. ☺ En dat je dat soort natuurateliers zijn ontzettend waardevol niet alleen voor het natuuratelier zelf, maar ook voor de provincie omdat je eigenlijk precies tegenkomt waar de moeilijkheid zit, dus je kunt in die zin van elkaar leren en wij maken beleid als provincie zijnde, maar wij willen dat beleid natuurlijk doen ten goede van landschap en ten goede van de mensen die er wonen. Dus het is ontzettend interessant om dan vanuit de praktijk te horen van waar dat 'm wringt en om dan ook vervolgens je beleid goed vorm te kunnen geven. Alleen is dat iets, ja dat is zo'n veel langer proces of zo veel taaiere materie dan een concreet natuuratelier van dat ik denk 'oei, ik hoop dat die energie daarmee uh...' of uh, 'dat we die energie daarmee niet weghalen, dat enthousiasme en die positiviteit die er eerst is, doordat je in zo'n taaie, uh, taaie boel terecht komt' zal ik maar zeggen.

BV (28;31): Wat voor moeilijkheden of wat voor knelpunten bedoel je dan bijvoorbeeld, want daar zul je dan bij de werkgroep ook nog wel tegenaan kunnen lopen bij de verdere doorontwikkeling van de initiatieven. Waar denk je dat het 'm vaak spaak loopt?

MK (28;44): Nou, uhm... uh, ik denk dat jullie bijvoorbeeld met het thema tiny houses, ik bedoel er zijn dingen mogelijk, maar uh, in het beleidsland is dat nog volop in ontwikkeling. En waar je dus tegenaan kan lopen is dat je dus eigenlijk gewoon, vaagheid, omdat er nog geen antwoord op is geformuleerd.

BV (29;10): Nou ja, dat was eigenlijk ook één van mijn vragen: hoe is het eigenlijk voor de provincie om met initiatieven om te gaan waar nog geen beleid op is ontwikkeld of waar beleid op aankomt?

MK (29;21): Ja nou... dat is uh, dat is voor uh, kijk, wat ik net ook zei, ik vind het supergoed, ik denk dat het heel waardevol is, maar voor sommigen is dat wel best wel spannend, want uhm, ja je wil natuurlijk, kijk, dat moet je volgens mij ook goed onthouden als uhm, als overheid faciliteer je een hele grote groep, je faciliteert een hele grote groep mensen, gewoon 'de bevolking', en je probeert het voor het landschap zo goed mogelijk te doen, uhm, dat betekent dat je eigenlijk vaak achter de innovatie aanloopt, omdat de innovatie, de vernieuwende ideeën, die zijn meestal niet voor iedereen even... hoe moet ik dit nou goed zeggen... ☺ innovatie zit 'm vaak op een bepaald aspect, en als een particulier initiatief kan je daar dus op gaan uh, op gaan innoveren. Je kan daar op in gaan zetten, je kan dat gaan proberen, je kunt dat gaan uitzoeken zonder dat je verantwoordelijk bent voor andere aspecten die daarmee samenhangen, en als overheid ben je verantwoordelijk voor al die samenhangende dingen, dus je bent eigenlijk nooit degene die de innovatie aanslingert. Dus in die zin zijn die initiatieven, zoals bij jullie, waar nou ja, die noem ik dan nu even als voorbeeld met hun tiny houses en de bosontwikkeling, waarbij het beleid dus nog gaande is, zijn dus hartstikke interessant om van te leren om vervolgens goed beleid op te kunnen gaan formuleren. Maar dat is ook soms best wel spannend want je kunt dus eigenlijk nog geen antwoord geven, nog geen gehoor geven aan een goed initiatief, of aan een initiatief, nou ja, aan één initiatief, het maakt eigenlijk niet uit of je het goed vindt of niet. Uhm, maar we zijn er natuurlijk ook voor de bevolking, dus je wilt goed kunnen faciliteren, duidelijk kunnen zijn in wat er wel en niet kan, en een duidelijk verhaal uitdragen en niet dat de één weer wat anders zegt dan de ander of dat er een maand later een stapje gezet wordt... nou ja, je wil dat gewoon goed doen. Dus het eenduidige verhaal uitdragen is dan best spannend, uhm, ja... misschien zeg ik dit zo uh... misschien is dit genoeg.

BV (31;53): Ja. Maakt dat het dan voor de provincie dus eigenlijk wel lastiger om mee om te gaan als ze zelf nog niet helder hebben op welke lijn ze willen gaan zitten?

MK (32;05): Nou het móét op déze manier. Je móet van elkaar leren dus dat is, dus het is niet uh, nee, dat is heel goed, maar tegelijkertijd wel spannend, maar dat is niet een spanning die je moet weghalen want dan kom je nergens met elkaar juist die, die, die uh, die, die thema's, volgens mij moet je juist als overheid van harte uitnodigen.

BV (32;34): En dat betekent dan misschien dat er af en toe wat dingen 'on-hold' worden gezet of in de wachtruimte komen te staan?

MK (32;39): Ja, ja. Ja, of dat je verzandt in taaie processen of dat het beleid maken zo lang duurt dat de initiatiefnemers allang de moed hebben opgegeven. Ja, joh, dat is waar, daar zitten risico's aan. En daar uh, en dat is wel ook uh, nou ja...

BV (33;08): In hoeverre vind je dan dat de provincie kan bijblijven die uh, die snel veranderen, duurzaamheid, natuur, biodiversiteit?

MK (33;19): ...Nou ik uh... bloeh... ☺

BV (33;23): Ik stel moeilijke vragen... ☺

MK (33;25): Nou ja, weet je, ik moet zeggen dat ik, uhm, ja dat is een moeilijke vraag. Uh, gezien de rol die we pakken denk ik eigenlijk dat de provincie dat ontzettend goed doet. En dat is, en dat is, en voorheen heb ik de provincie altijd gezien als een best wel een log en onbereikbaar apparaat, nu zie ik gewoon dat er ongelooflijk veel mensen keihard aan het werk zijn om hun steentje bij te dragen en omdat het dus zoveel, zo complex is, ik bedoel, alles hangt met alles samen, dat is in het ecosysteem zo, dat is in het landschap en ook met de mensen zo, dus het is zo, je moet zo veel met elkaar bespreken en dingen de tijd geven om stappen goed te kunnen zetten, uhm, ja ik uh, uh, vind eigenlijk wat ik zover zie dat in deze driekwart jaar vind ik dat uh, voor mij is dat ook echt een leerproces hè. Ik bedoel, ik zie dat dus nu, ik maak dat nu mee en ik ben er wel van onder de indruk eigenlijk. Wat er hier gebeurt in die zin uh, geen uh, hocuspocus of niet hele moeilijke dingen maar het zijn gewoon hele complexe opgaven waar dus veel mensen hun energie in zetten en drive om daar een stap in vooruit te zetten.

BV (34;58): Dus wat dat betreft is de provincie wel bereid om voorop te lopen in, om voorop te willen lopen op thema's zoals... of ja, ze willen wel...

MK (35;09): Ja, ze willen wel, maar ook vooral faciliteren op de goeie manier.

BV (35;12): Maar ja, wel achter de maatschappelijke ontwikkelingen aan, want ja...

MK (35;18): Ja. Maar natuurlijk uhm... ja. Ik denk dat je dat wel goed zegt. Natuurlijk wil je soms, weet je dat bepaalde dingen moeten gebeuren, omdat anders de vogels uit de bomen vallen ☺ nee dat is een onzinvoorbeeld, dat hoef je niet in je transcript te zetten... HAHAHAAAA

BV (35;34): HAHAHAAAA.

MK (35;35): Nee, maar soms moeten er dingen gebeuren die uhm, drukmiddelen uitoefenen als overheid om wat voor elkaar te krijgen, omdat voor het algemeen belang gewoon groots is.

BV (35;49): Dus wat dat betreft pakt de overheid dan daarin dan toch wel een actievere rol?

MK (35;54): Nou, uh, ja daar pakt ze een actieve rol en het is niet zo dat ze geen actieve rol spelen in die faciliterende rol, het is een heel actieve rol, niet een uh, het is een rol waarbij je dus een heleboel takken van sporten wilt, wilt faciliteren en wilt bedienen op de goeie manier en omdat het zo'n complex verhaal is, zal je niet zo snel de innovator zijn. Dat bedoelde ik, maar dat wil niet zeggen dat er geen actieve rol gepakt wordt, er wordt wel zeker een actieve rol gepakt.

BV (36;38): Ja, er zitten twee verschillende betekenissen wat dat betreft aan actief, hè, actief als in van wel erop willen zitten en de actieve overheid is nou ja, in mijn beeld, een overheid die zelf komt met alle plannen en dat voorlegt aan haar burgers en uh ja...

MK (36;59): Ja, en dat gebeurt dus van twee kanten en dan is Natuur voor Elkaar denk ik heel erg juist, hoe noem je dat, faciliterend van onderaf, met de mensen samen, die energie zoeken en er zijn ook afdelingen hier die, er is bijvoorbeeld een aantal maanden terug de nieuwe omgevingsvisie gepresenteerd...

BV (37;17): Hahaha... je maakt zelf de stap al, ja, dat wordt mijn volgende onderwerp, alsof je weet wat ik wil gaan vragen, hahaha ☺

MK (37;21): Ja? Hahaha ☺. Maar goed, dat doet de overheid, de provincie dus ook en dan gaan ze inderdaad meer bekijken van 'wat zou nou goed zijn voor de ontwikkeling van Overijssel en wat vanuit de ontwikkelingen die we zien in landschap, in ja,' uhm, nou weet ik die thema's niet precies zo te noemen hoor maar het gaat natuurlijk om water, uhm, landschap, natuur, ook in recreatie, in de stadskernen, wat betreft bedrijventerreinen, ja, hoe zien we dat zodat het voor iedereen het beste wordt.

BV (38;05): Juist. Ja. Ik wilde ernaar toe van, in hoeverre het meespeelt dat er nou ook nog die transitie gaande is van dat er eigenlijk, de omgevingsvisie gaat worden vernieuwd heb ik vernomen

van de provincie, dat er dus eerst van de oude sectorale visies, van, per thema één, naar één omgevingsvisie gegaan is en in hoeverre dat een rol speelt in dit initiatieven verhaal?

MK (38;38): Nou uhm, wat ik nu heb meegekregen is dat er, dat er vier scenario's zijn gemaakt uh, waarbij uh, waarbij is gekeken van 'als we nou inzetten op economie, meer inzetten op natuur en landschap, meer inzetten op uhm, op de regierol van de overheid, of meer juist op die faciliterende rol, uh, pakken, wat gebeurt er dan en wat willen we eigenlijk wat er gaat gebeuren?'. En uhm, daar is een scenario van gekozen als voorkeursscenario en dat wordt inderdaad verder uitgewerkt en daar wordt inderdaad de verbindingen tussen de verschillende afdelingen meer opgezocht uhm, en wat was nou, sorry, wat was nou precies je vraag? Hahaha ☺

BV (39;27): ☺ Nou ja, waar ik naar toe wilde, wat dat dus de gemeente zit zelf ook nog, of uh, de provincie zit zelf ook eigenlijk nog, of is zoekende naar welke rol ze zelf aan moeten nemen dan een beetje, tenminste dat proef ik een beetje... met die scenario's...

MK (39;46): Nou kijk, we staan natuurlijk niet stil, niemand niet. En uhm, dus ook de overheid niet en je wil gewoon mee met de ontwikkelingen die er zijn en je wil niet vasthouden aan omgevingsvisies die achterhaald zijn, dus dit gebeurt gewoon eens in de zoveel tijd. Dat betekent niet dat we onze hele, het hele, systeem over de kop gooien, maar in grote lijnen, als je het hebt over vanuit wat wil nou eigenlijk Nederland, wat wil nou het Rijk, dan wordt die faciliterende rol van de overheid wel groter. En dan denk ik, en volgens mij kan ik dat wel zeggen vanuit de provincie dat het dus extra belangrijk is dat je de hè, het casco helder hebt, zodat je ruimte kan geven aan allerlei initiatieven als het initiatieven als het inderdaad past binnen die héél duidelijk opgestelde structuur die er is.

BV (40;44): En zo'n nieuwe, of zo'n nieuwe omgevingsvisie wat betekent dat dan nog een anderen rol of een andere omgang met burgerinitiatieven, dat ze dan bijvoorbeeld nóg belangrijker worden omdat de rol van facilitator nóg groter wordt?

MK (41;01): Ja. Ja, dat zeker.

BV (41;03): Dus, dus, wat dat betreft, als het gaat om rol, burger-overheidverhoudingen dan de verantwoordelijkheden nog meer bij de burger gelegd?

MK (41;12): Uhm, nou... hahahaha ☺

BV (41;14): Ja dat is complexe materie hahaha ☺

MK (41;15): Ja nou ja goed, verantwoordelijkheden bij de burger leggen is natuurlijk nog wat anders dan, want dan eis je het van je burgers, uh, dan dat je reageert op vragen en, en wensen die er zijn.

BV (41;37): Ja, ik bedoelde, of ik doelde dan ook meer op verantwoordelijkheden voor verandering of voor uhm, ontwikkelingen...

MK (41;45): Ja. Uh, ja. Ik weet eigenlijk niet, oh, dat is een leuke vraag, ik weet eigenlijk niet of dat per se, volgens mij heb je als burger áltijd als je een beetje je koppie aan hebt, je plicht om na te denken over of dat het goed gaat met de wereld en de, hè, en als je dingen ziet en als je die signaleert en je kunt, het kan ontzettend gaaf zijn om daar een rol te pakken en bepaalde thema's aan te stippen. En uhm, ja. Dat wil niet zeggen als ik dat doe, hè, ik zit ook even nu aan mijn rol te denken nu vóórdat ik bij de provincie werkte, ik heb bijvoorbeeld in Rotterdam een stadslab opgericht naar luchtkwaliteit, omdat we met zijn allen, nou ja, iedereen maakt zich zorgen om die luchtkwaliteit, maar hoe zit dat nou eigenlijk precies hè? En, en daarbij, kan het dus voor een gemeente dus ook heel fijn zijn dat je als burgers vragen gaat stellen want je bent dan een onafhankelijke partij maar het moet dan niet zo zijn, dus je gaat vragen stellen, het moet niet zo zijn dat je vervolgens verantwoordelijk wordt voor die opgaven. Want dat kan je nooit waarmaken. Maar het aankaarten, en het aangeven van 'hé, dit is iets waar we ons zorgen over maken' en daar wel naar luisteren, dat is steeds meer van belang, dat geloof ik wel.

BV (43;21): Ja, en als ik dan even teruggrijp naar uhm, bijvoorbeeld zo'n bossenstrategie, dat is eigenlijk vanwege de, vanwege de noodzaak van wat er op dit moment gaande is in de wereld, de provincie straks ook weer meer, of ook meer gedwongen dat ze zelf weer meer dingen over het landschap heen moeten leggen. Uhm, bijvoorbeeld voor de ontwikkeling van bossen gewoon gebieden aan moeten wijzen. Uhm, heeft dat dus met de urgentie te maken?

MK (43;51): Uh, ja?

BV (43;53): Je mag ook zeggen dat ik er helemaal naast zit hoor ☺.

MK (43;55): Ja, dat weet ik eerlijk gezegd niet zeker of dat wij echt moeten gaan zeggen op een gegeven moment van uh, 'hier moet bos komen', of dat we in gesprek gaan met partners, lokale initiatieven, weet ik niet wie allemaal, uh, om dat voor elkaar te krijgen.

BV (44;16): Om de bal bij de burger te laten liggen?

MK (44;17): Ja, gefaciliteerd door de provincie, ja. Ja dat weet ik niet zeker. Ik weet niet precies hoe groot die opgave, ik denk ook dat niemand je dat nog kan vertellen ☺. Nee, want volgens mij is het echt ook wel de bedoeling dat je in eerste instantie, dat je het, dat wij het in een provincie het ook voor elkaar krijgen dat iedereen er beter van wordt, dan dat je het oplegt en dat het voor mensen vervelend wordt, of liever met elkaar... uh, ja. Maar goed, ik weet die vierkante meters en aantallen bomen niet en hoeveel daar nu al van bereikt is of uh...

BV (44;59): In hoeverre denk je dat je, denk je dat er binnen de organisatievoering van de provincie voldoende ruimte is voor initiatieven, bijvoorbeeld zoals die van de Werkgroep Vergroenen?

MK (45;12): In het algemeen?

BV (45;12): Ja.

MK (45;13): Nou ik vind het uh, ik vind het eerlijk gezegd best wel uh, dat daar, ik vind dat daar veel ruimte voor is. Ik vind het best wel bijzonder om te zien dat, om nu dus van alle kanten dus van collega's te horen 'hé, was jij niet dat naar dat natuuratelier in Nieuwleusen gegaan, want ik heb deze en deze vraag binnen gekregen' of uh, weet je wel, dus, dus, dat betekent dat jullie met allerlei verschillende mensen in gesprek zijn. Dus dat betekent dat de provincie er in ieder geval voor open staat, het gesprek aangaat, en, en ik weet ook zeker dat dat dan met een uhm, uh, houding is, dat de wil er is zal ik maar zeggen. Uhm, ja en waar dat vervolgens toe leidt, ja dat kan ik natuurlijk nu niet zeggen. Nee, ik bedoel dat moet de tijd leren en ook jullie moeten overeind blijven hahahaha ☺

BV (46;15): Ja, hahahaha ☺

MK (46;16): Ja, en jij ook ☺ hahahaha

BV (46;18): Ja, en de werkgroep is flink vergrijsd dus ik hoop niet dat dat een probleem gaat vormen... ☺ ...oeps, nee maar goed

MK (46;27): Hahahahaha en toen was er Bart.

BV (46;31): Ja, ik heb wel het idee dat ze blij zijn met mij... maar nee goed...

MK (46;33): Ja.

BV (46;34): Nee maar goed, maar de provincie heeft ook wel de juiste uhm, middelen en de juiste, of de juiste...

MK (46;43): Jaaa, goed dat je dit vraagt. Uhm, kijk, uhm, ik vind, ik wil daar ook eigenlijk helemaal niet met een 'ja' of een 'nee' een antwoord op geven, want uh, ik denk dat er vanuit de provincie goed gereageerd wordt op uh, initiatieven, maar als er, zoals bij jullie, als je denkt van 'hé, wat ontzettend onhandig dat' of 'waarom lukt het nou niet om...', ja, dan hoor ik dat natuurlijk graag want dan mist er misschien nog iets. Dus in die zin, volgens mij moeten we daarin niet, we zijn daar nooit in uitgeleerd, niemand niet. Er is ook hier elke keer weer maatwerk dus het is niet zo dat je op een knop kunt drukken en dat de uitkomst daaruit rolt. Anders was er ook al dit niet nodig geweest. Dus het is elke keer weer maatwerk en weer op zoek naar uhm, de juiste manieren. Het gaat altijd over mensen die uh, om wat voor redenen dan ook hun dingen hebben, mensendingen hebben ☺ hahahaha. Wat ook heel goed is, maar waardoor het ook zó kan gaan, uh ja. Uhm, ja ik denk dat we zo via gemeente best goed bij de burger landen zal ik maar zeggen. En ik vind het bijzonder, nou ik denk echt dat dit uitvoeringsprogramma, dat je daarmee, dat dit best wel voorop loopt in Nederland. Hè, dus eigenlijk weer even terug naar uh, ik was echt verrast dat deze vanuit de provincie bestaat, die ik dus nu doe. Ik vraag me af hoeveel andere provincies op die manier een uitvoeringsprogramma hebben uitgerold om dus dit soort initiatieven, die als dus die natuurateliers te faciliteren. Dus ik denk dat daarin Overijssel en dus Natuur voor Elkaar best wel vooroploopt.

BV (48;52): Ja. En vind je dan ook wel dat de provincie wel voldoende, kijk jij bent dan heel erg in het veld, hè, dus jij komt heel erg enthousiast, mensen zijn heel erg enthousiast met hun initiatieven, en dat er dan binnen de beleid en regelgeving wanneer je terugkomt op het gemeentehuis dat er dan ook wel voldoende ruimte voor de dingen die je in het veld hebt gehoord?

MK (49;15): Hja, uhm, nou binnen ons eigen programma zeker. Ik heb wel eens het gevoel dat er vanuit andere afdeling van Natuur voor Elkaar wordt gedacht van 'oh, wat schattig, heb je hun weer'. Nou ja, en natuurlijk, er spelen ook hele andere krachten, hè, dus soms zit ik bij een overleg en dan denk ik 'wow, oké' en dan kom ik met mijn initiatiefje voor een buurttuin, ik zeg maar wat, maar hoe verhoudt dat zich tot elkaar? Dus dat is wel een hele interessante vraag eigenlijk die je stelt en daar zit 'm volgens mij wel uh, daar zit heel veel in. In hoe dat samenkomt bij elkaar.

BV (50;01): Ja, en ik, ik, ik...

MK (50;02): Ja, en ik denk dat ik nu meemaak dat dat best wel, als je de juiste mensen daarbij hebt, dat er best wel goed naar elkaar toe geleerd wordt, hè, dat dat elkaar gaat versterken.

BV (50;23): Ja, en jij komt natuurlijk ook weer terug bij de provincie met wat je hebt gehoord, je zit dan onder, bij het programma Natuur voor Elkaar, maar Natuur voor Elkaar is niet, dan komt er nog iemand bij die kent alle regeltjes op dit vlak en op dat vlak en ik vroeg me af hoe dat met mekaar strookt.

MK (50;36): Ja, precies. Ja en daar moet je elkaar dus zien te vinden. En dat is uh, uh, uhm, en dan is de provincie nog best een beetje log, groot en veel verschillende projecten die er lopen, uhm, maar als je elkaar dan weet te vinden dan, dan, hè van wat ik net ook zei, uh soms, er is bijvoorbeeld een woningtekort dus er is een woningbouwopgave, die is groot en die heeft voor veel mensen invloed en die heeft ook economisch veel invloed en uhm, maar als dat dan bijvoorbeeld is in een gebied waar eigenlijk een uh, een buurttuin, waar ik dacht dat daar een buurttuin zou kunnen komen, dan zit ik natuurlijk wel even te slikken, van 'wacht even', maar wat ik wel interessant vind is dat er dan, ik natuurlijk aan en ik, uhm, uh, van uh 'weet wel dat we hier bezig zijn, dat er een initiatief is en dat daar ook heel veel maatschappelijk belang bij zit'. En dat maatschappelijke daar zijn ook echt wel oren naar. Hè, dus dan, nou ja dat viel me laatst op dat er dan echt wel, ja, ik wil niet zeggen dat een buurttuin zwaarder weegt dan een woningbouwopgave, hè, als je het uiteindelijk hard tegen hard tegen elkaar afzet, maar toch als het bekend is dat er een, nou ja, een grote wens ligt ergens, uh, daar wordt niet zomaar overheen gestapt.

BV (52;13): Dus er is wel, wat dat betreft wel echt wel concreet wel ruimte voor maatwerk?

MK (52;20): Ja. En dan wordt het zoeken van 'hoe kunnen die twee samenkomen'. Hè, kun je dan vanuit die buurttuin, misschien wordt die woonwijk wel, als die wens van die buurt echt groot is, misschien kan je dan wel bepaalde typologie waarin die buurttuin een hele centrale rol speelt.

BV (52;41): Hoe zie jij dat de mogelijkheden die de provincie heeft tot bijvoorbeeld die een gemeente heeft?

MK (52;49): Nou, ik uh, oh. Kijk wij zetten in die zetten in die zin grotere lijnen uit. Ik heb altijd een beetje medelijden met... hahaha ☺

BV (53;06): Een beetje medelijden met de gemeente? ☺

MK (53;07): Een beetje medelijden met de gemeenteambtenaren. Want ik denk, die moeten zó erg veel regeltjes volgen, terwijl natuurlijk, ik vind het veel interessanter om meer die visie te pakken en strategisch te denken.

BV (53;23): Wordt dat wel gedeeld bij de provincie?

MK (53;24): Wat bedoel je daarmee?

BV (53;26): Of dat jouw visie ook wordt gedeeld bij de provincie, om meer die strategische visielijn te pakken. En dat de gemeente misschien wat meer met de regeltjes zit, en dat er bij de provincie meer ruimte is om, de provincie heeft uiteraard ook regels, maar om meer, om meer op die visie-, strategielijn te gaan zitten?

MK (53;50): Ja, uh, dat is gewoon zo. Ja, ja. En, en, en, je hebt natuurlijk bij beide overheidsinstanties dat je als je iets bijzonders wil uh, wakkere oogjes nodig hebt zal ik maar zeggen ☺, degene die niet helemaal zit vastgeroest in en dichtgetimmerd in die regeltjes waar ze altijd mee te maken hebben. Dat is ook heel logisch dat dat gebeurt. Hè, bij ambtenaren. Uh, nou, maakt niet uit, bij iedereen. Alles wat je constant wat je in je dagelijkse omgeving hebt, dat wordt op een gegeven moment zó gewoon dat dat heel lastig is om daar nog weer van los te komen. Dus ik denk dat je dat, wanneer je als bewonersinitiatief, toch wel moet zoeken naar degenen die daar nog een beetje los van zijn als je die innovatie wil proberen te pakken. Natuurlijk niet als het initiatiefje zo klinklaar binnen het beleid,

binnen het beleid past, dan wordt dat veel makkelijker, ja en ja. Ik heb dan vanuit Rotterdam de ervaring, vanuit het zelfstandig ondernemerschap dat er, dat een heleboel mensen die voor de gemeente werken worden gewoon afgerekend op of ze zich wel binnen de regeltjes houden...

BV (55;14): Van bovenaf binnen de gemeente?

MK (55;15): Ja. En dan zijn er een paar die durven hun nek uit te steken en die durven en kunnen waarom het er soms belangrijk is om níet uh, de, bepaalde regeltjes als uh, direct als kader te pakken, omdat ze iets zien wat vele malen interessanter is en vele malen grotere waarde heeft.

BV (55;41): Dus wat dat betreft is het eigenlijk heel erg mensenwerk, maakt het heel erg uit wie je treft ook ondanks dat je opereert als organisatie, als overheidsinstantie, volledig afhankelijk van wie je treft...

MK (55;52): Ja, ja. En weet je, dat kan je zien als een, als een uh, manco, hè, je zou zeggen dat als je een grote organisatie bent dan moet iedereen precies hetzelfde zijn, maar mensen blijven mensen en gelukkig maar. Want wat zou er, wat voor wereld zou er zijn als iedereen precies hetzelfde antwoord geeft vanuit hier. ☺ Hahaha. Dat is ook niet goed hoor. Dat zou echt eng zijn. Hahaha. Dan kan je nooit iets. Dus zie dat maar als een kans denk ik. Ja, dat.

BV (56;27): Dus een kans voor ons om met de juiste personen in gesprek te gaan.

MK (56;30): Ja, ja, ja.

BV (56;34): Nou ja, goed om te weten wel, dat is eigenlijk ook een soort verkapte tip misschien wel ☺.

MK (56;38): Ja, en weet je, het is gewoon in het hele leven is het zo. Hahaha ☺. Het is niet anders.

BV (56;48): Uhm, ik was nog wel benieuwd naar in hoeverre er afstemming plaatsvindt tussen de gemeente en de provincie bij het indienen van initiatieven, dus de interactie die er eigenlijk tussen de gemeente en provincie plaatsvindt.

MK (57;00): Ja, die is er zeker. Ik heb uh, en dat speelt natuurlijk op verschillende niveaus, uhm, gemeentes hebben plannen en dienen plannen in bij ons, uhm, en ook met zo'n natuuratelier, ik organiseer nooit een natuuratelier zonder de gemeente uit te nodigen, omdat ik, los van, het is alleen al gevoelsmatig, je kan niet over die laag heenstappen, want uiteindelijk is het gewoon hún gemeente, ☺, ja, en je hebt elkaar ook gewoon heel hard nodig. Dus uh, die afstemming is uh, die is er.

BV (57;42): En als je dan kijkt naar uhm, procesondersteuning en inhoudelijke ondersteuning... waar vind je dan, waar zit dan de taak van de gemeente, waar die van de provincie en waar raakt dat mekaar of overlapt dat mekaar?

MK (57;57): Ja joh, jeetje... ☺ Nou ja, dat uh, in grote lijnen is natuurlijk de gemeente degene die voor de gemeente uh, de koers in de gaten houdt en de provincie voor het grotere niveau. Uhm, ja en verder hangt dat echt totaál per opgave af. Dus ik uhm...

BV (58;30): Maar is het dan bijvoorbeeld wel zo dat bij dit soort grote opgaven, klimaat, biodiversiteit, dat jullie er gauwer bij betrokken worden of...

MK (58;43): Nou ja, het is natuurlijk zo dat er een democratisch systeem hebben waarbij d'r vanuit de overheid uh, uh, elke vier jaar een programma wordt opgesteld wat sijpelt naar de provincies en de provincies weer door laten sijpelen naar weer een laag, naar uhm, de gemeenten. Dus daar pakken we onze verantwoordelijkheden, maar ik kan niet zo een takenlijstje opnoemen... nee, want dat hangt dus ook heel erg af van, en nogmaals ik zit dan in een uitvoeringsprogramma wat dan ook weer een beetje anders is dan wat de meeste van mijn provinciale collega's doen.

BV (59;26): En ik was dan ook vooral benieuwd naar uhm, als het gaat bijvoorbeeld concreet over de initiatieven die wij voorstaan, of de plannen die wij hebben...

MK (59;37): Ja, ik snap het. Slim! Hahahah ☺ Jij wil natuurlijk gewoon het plaatje helemaal duidelijk hebben.

BV (59;47): Nou ja, daar probeer ik wel achter te komen en ik snap ook wel dat sommige dingen heel complex zijn en dat je niet zomaar ergens een antwoord op kan geven maar je begint ergens, en het ene interview neem ik dit weer mee...

MK (1:00;00): Ja, dat is heel goed.

BV (1:00;01): En ik zie ook wel dingen wel als schakelingen, of wat dat betreft, van, kijk, wat ik ook nog wel wilde weten is, maakt het bijvoorbeeld dan uit, überhaupt, dat het nu binnen, alleen binnen, onze initiatieven feitelijk binnen de gemeentegrenzen van de gemeente Dalfsen afspeelt, voor jullie betrokkenheid, of...

MK (1:00;15): Nou ja... uhm, nee, ik denk eerlijk gezegd dat dat geen, dat dat ook wel prettig is dat dat ook wel lekker concreet is. Uh, en het is gewoon een gaande proces en jullie uh, [red. naam] *de initiële initiatiefnemer Werkgroep Vergroenen* heeft natuurlijk ook gewoon bij de provincie gewerkt, hahahah, dus die snapt gewoon denk ik heel goed wat er, wat er hier achter de schermen gaande is zal ik maar zeggen. En dat proces kan je niet ineens overnemen als, als initiatief. Ik bedoel je bent niet ineens degene die de, die in dat logge, ja hè, in dat logge systeem waar we het net over hadden, of in die grote, dat complexe systeem, uhm, ja, of uh, hoe noem je dat... nee, hoe moet ik dit nou goed zeggen... kijk, even concreet wat je net zei, even terug, het is natuurlijk gewoon zo dat, een gemeente maakt bepaald plannen uh, dus daar kan je altijd zien wat de gemeente zichzelf als opgave stelt met betrekking tot klimaatadaptatie, biodiversiteit, enzovoort. Als je initiatief daar binnenvalt, dan heb je dus een hele fijne en belangrijke partner aan de gemeente, kan je vanuit gaan eigenlijk. Als dat nou met elkaar wringt dan kan je, dan moet je gaan bedenken 'waarom wringt het?'. En 'zitten wij wel op het juiste spoor?'. En als je denkt dat je toch op het juiste spoor loopt en in die zin daar vooruitloopt, of een innovatie uh, of een innovatieve rol pakt, dan kan je natuurlijk aankloppen bij de provincie. Uhm, nou ik kom dit uh, ik kan dit niet zo zwart wit antwoord op geven merk ik.

BV (1:02;09): Ja, nee, dat is ook goed.

MK (1:02;10): Ik zoek hier zelf ook een beetje in.

BV (1:02;12): Ja, dat is natuurlijk wat ik ook wel een beetje terugkreeg van iemand anders die ik ook wel, of die ik ook ga spreken vanuit de provincie die ik ook kort even aan de telefoon had, uhm, die ook wel zei van uh 'onder voorbehoud eigenlijk, onder voorbehoud eigenlijk, van de gemeente stap ik ook niet aan tafel, als de gemeente er niet bij is'. Nou ja, en dat is dan wel iets van wat ik bij jou ook hoor, hè...

MK (1:02;35): Ja, ja, ja.

BV (1:02;36): ...van, dat is niet dus, van, je zou kunnen zeggen 'je hebt een groter niveau te pakken bij de provincie, misschien wel meer slagkracht omdat er, de provincie nog een grotere organisatie is dan de gemeente, dus jammer voor de gemeente maar dan gaan we gewoon met de provincie om tafel en dan is dat het'.

MK (1:02;59): Ja, en dat zal dus niet, denk ik niet gebeuren in de praktijk. En inderdaad het is wel goed wat je zegt, uhm, stel nou dat het initiatief buiten de gemeentegrenzen om gaat dan wordt het natuurlijk een ander initiatief, uh, alleen vraag ik me wel af wat jullie dan eigenlijk willen want uh, wil je nou een mooier dorp? Of, wil je bezig zijn met een hele interessante opgave? Ja, en moet je dat dan doen vanuit uh, een initiatiefgroep uh, ja misschien kan je dan wel denken aan uh dat je bij uh, dat je dat dan echt een stapje verder brengt ook weer en bij het stimuleringsfonds creatieve industrie bijvoorbeeld op zoek gaat naar een potje uh, zodat je daar echt een groter project mee kan gaan draaien waar je wellicht tot nieuwe, hele mooie inzichten kunt komen, of interessante input kunt leveren, je verhaal kunt vertellen, maar dan moet je wel bedenken of dat is wat je wilt.

BV (1:04;16): Ja, nou ja, het was niet zozeer vanuit het initiatief hoor dat wij plannen hebben om de taak van de provincie over te nemen ofzo, die ambitie hebben wij niet... ☺

MK (1:04;22): Hahahah ☺ Pfiew...

BV (1:04;23): Hahaha. Maar ik was dan wel vooral benieuwd naar het verhaal... waar de gemeente aanschuift, waar de provincie aanschuift, en wie eigenlijk wat voor wat, of wie wat voor wiens rekening neemt...

MK (1:04;46): Ja nou de gemeente is gewoon verantwoordelijk voor het reilen en zijlen in de gemeente. En uhm, een provincie kan de gemeente weer ondersteunen en tegelijkertijd worden er opgaven vanuit het rijk via de provincies naar de gemeenten toegebracht, zal ik maar zeggen. Uhm, dus die, dus dat, dus die stroom aan uh, informatie en elkaar helpen, faciliteren, is uh, is er. Uhm, ja. En ik denk dat je niet zo heel zwart wit zou kunnen zeggen van uh, ja, dat is het gewoon.

BV (1:05;29): Dit is niet zwart wit van 'dit is voor de gemeente en dit is voor de provincie'. Maar ja, je zou kunnen zeggen...

MK (1:05;34): Nee, want we hebben het, je kunt natuurlijk per opgave altijd wel kijken van 'waar liggen de verantwoordelijkheden van de gemeente, waar liggen de verantwoordelijkheden van de provincie', maar elke opgave is anders. En heb je het überhaupt over een ruimtelijke opgave of heb je... ja, nee, dus dit is, dat kan je niet, daar kan je geen antwoord op geven volgens mij.

BV (1:05;59): Nou ja nee, omdat er vooralsnog een, mijns inziens blijvend, binnen de gemeentegrenzen blijven, jullie zijn als provincie volgens mij wel meteen betrokken, ook vanuit uh, aan de voorkant af. Dus dat komt dan hè, vanuit, we starten een initiatief op en jullie zijn wel meteen aan tafel of de gemeente ook wel, maar jullie zijn wel voortrekker daarin, in hoeverre, dus ja het zegt mijns inziens ook wel... het geeft ook iets aan over de...

MK (1:06;28): Ja, dat is een hele interessante. Dat is heel interessant. Ik denk dus best uniek eigenlijk.

BV (1:06;32): Nee, dus je zegt eigenlijk dat heeft gewoon puur te maken met dat dat Overijssel daarin, dit programma heeft, Natuur voor Elkaar... en dat zo de insteek is dat eigenlijk met dit soort misschien wel wat grotere uh, thema, uh, initiatieven die thema's betreffen als natuur en biodiversiteit, dat wij als provincie meteen instappen en faciliteren...

MK (1:06;57): Ja, nou, dat denk ik. Ja, dat denk ik wel. Ik denk dat we uh, uhm, ja, ik denk dat je dat goed zegt. Maar stel die vraag ook aan de andere collega's van de provincie, want nogmaals, ik stap dus uit een zelfstandig bestaan nu in de provincie in en in die zin ben ik hier dus ook nog niet helemaal gepokt en gemazeld tot. En ik heb dus ook nog eens die gekke vrije rol zal ik maar zeggen. Hahaha. ☺ Ja, dus goed om dit ook even aan de andere persoon van de gemeente te vragen. Maar dat is wel uh, volgens mij zeg je het goed. Ja. Is dat best uh, dat we daar zo in ondersteunen uhm, ja. Volgens mij echt wel bijzonder.

BV (1:07;56): Bijzonder en misschien ook wel een mate van urgentie, het komt ergens uit voort zou ik zeggen.

MK (1:07;59): Ja, natuurlijk. Ja, ja. En ik denk, misschien wordt het, misschien wordt het ook wel steeds belangrijker wou ik zeggen, want er komt zo veel bij de gemeente aan verantwoordelijkheden te liggen, die zijn over het algemeen uh, uh, uh, echt hartstikke druk ook...

BV (1:08;28): ...dat het wel handig is als de gemeente de provincie in kan schakelen?

MK (1:08;30): ...ja, dat je door zo'n uitvoeringsprogramma als dit eigenlijk die, die uh, die samenwerkingen ook met die andere partijen, dus ook met een IVN of een Landschap Overijssel of een waterschap of een... dat je die, dat je dat speelveld makkelijker bedient. Ja. En tegelijkertijd weten we niet of Natuur voor Elkaar nog wel uh, blijft bestaan na de volgende verkiezingen. Dus, dus uh, kan het ook zomaar zo zijn dat dit een hele, nou in mijn ogen dus een heel mooi programma is geweest en dat het dat uh, in de toekomst dan ook weer verandert. Zo leren we steeds het, ik bedoel dat is ook niet, dit is ook geen vast gegeven, of uh, één overheid natuurlijk wel, maar zo'n uitvoeringsprogramma als dit...

BV (1:09;33): ...niet. Dus eigenlijk gewoon een gelukje? ☺

MK (1:09;35): Eigenlijk gewoon... hahaha... ja zo kan je het zien. ☺ Hahaha. Fijn dat je het zo ziet.

BV (1:09;43): Nou ja, voor ons wel. Ja maar dat betekent dus bij wijze van spreken dat wanneer we dit hadden gedaan en we hadden met z'n allen in uh, net over de grens gewoond in Gelderland, dan hadden we misschien pech gehad...

MK (1:09;54): Nou pech gehad niet, ik bedoel dat wil ik niet zeggen, maar nogmaals dan denk ik wat minder uh, of nou, anders ondersteunt. Ja. Want volgens mij is dáár niet zo'n uitvoeringsprogramma als hier. Ja.

BV (1:10;12): Ja, dus dat is wel uniek.

MK (1:10;13): Ja. Goed joh, jeetje, goed dat je deze vragen stelt hoor, het zet mij ook aan het denken. Ja dat is echt leuk.

BV (1:10;17): Ja goed. Ik ben volgens mij wel een beetje door de thema's en vragen heen die ik wilde behandelen dus dan vraag ik altijd nog even of je nog een toevoeging hebt waarvan je denk van, wat belangrijk is voor mij om dat mee te nemen, of om dat ook mee te nemen voor andere interviews,

thema's waar we het misschien wel over hebben gehad maar waar we een bepaald onderwerp nog net niet hebben geraakt, of... en als je nog terugkomt met iets is ook altijd goed, wordt gewaardeerd. MK (1:10;52): Ja nou, uhm, we hebben het heel erg gehad over uhm, verantwoordelijkheden en rollen. Ik denk uhm, dat je je, wat wilde ik nou zeggen... nou ja, vergis je maar niet ofzo in de, in de energie en de, of eigenlijk in de kracht die er zit in de energie van onderaf. Dat. Ja. Want ja, dat hebben we met z'n allen keihard nodig, dat dit soort initiatieven gaande zijn en dat er in die zin uh, ja, dat we samen ontwikkelen. En dat het dus bij mensen tussen de oren komt en dat ze zich daar actief voor inzetten dat is écht sú-pér-waardevol.

EINDE INTERVIEW

Bijlage 12: Transcript interview André Schuurman (Gemeente Dalfsen, 7 april 2022)

Aanwezigen bij het interview zijn onderzoeker Bart van de Ven (BV) en wethouder André Schuurman (AS).

START INTERVIEW

BV (01;38): Ik begin altijd kort even met de formaliteiten, dus ik zou je willen vragen om kort even te vertellen wie je bent en wat je functie inhoudt.

AS (01;43): Nou, ik ben André Schuurman. Ik ben eigenlijk bijna, een term die eigenlijk niet officieel bestaat, maar wel demissionair-wethouder voor de gemeente Dalfsen. Uhm, de verkiezingen zijn geweest, op dit ogenblik is de informateur aan de slag om te kijken wat het nieuwe college moet zijn, moet worden, maar tot die tijd blijf je als wethouder gewoon zitten. In de huidige portefeuille heb ik zitten ruimtelijke ordening en ook duurzaamheid onder andere. Openbare ruimte zit bij een collega, uhm, maar, maar, ik heb veel te maken met de duurzame dorpen en ook met ruimtelijke ordening dus.

BV (02;21): Ja. En uhm, en dan, ik begin altijd wat algemeen, uh, over wat de gemeente bijvoorbeeld de afgelopen jaren heeft gedaan op het thema van natuurinclusiviteit en biodiversiteit.

AS (02;34): Ja. Biodiversiteit uhm, hebben we, daar zijn we bezig om beleid over op te stellen. Dat gaat eraan komen en dat betekent dat, uh, de raad heeft onlangs ook nog de bloemenrijke randen, de bermen aangenomen, dus om die te gaan inzaaien, uh, daar zie je in stappen. En je ziet bij de inrichting van nieuwe wijken dat we ook daar steeds meer rekening mee houden. Waar je eerder rijen lang met eiken zag, de 'eikenprocessiehighway', zeg maar uh, daar probeer je dat nu wat te veranderen door verschillende soorten bomen neer te zetten, door daarin toch te kijken en die stappen steeds wat verder te nemen. Uhm, dus je probeert mee te gaan in wat goed is voor de maatschappij, en uhm, je hebt altijd te maken met je bestaande arsenaal, wat er staat, en waar je dus uhm, langzaam probeert te transformeren, maar ja, bomen gaan eenmaal honderd jaar plus mee, dus die ga je ook niet zo in één keer kappen en zeggen... maar uh, daar probeer je je weg in te zoeken. Ik denk dat we in Dalfsen heel erg proberen om integraal te werken, dus de omgevingswet komt eraan. De omgevingsvisie hebben we nu vastgesteld en ook in onze woonvisie en je ziet het ook in het beheer van het openbaar terrein, daar proberen we eigenlijk steeds integraler te werken. Dus we zien een, een, een, uh, strook gras niet meer als kostenpost, maar ook als kwaliteit voor de omgeving die daar zit. Hoe mooi is het... een mooi voorbeeld kun je hier zien *wijst naar buiten en beiden staan op om te kijken*, die wadi die daar ligt, dus als je daar kijkt, die wadi daar zit een speeltuin in, dus, dus, dus, die kinderen vinden het nu soms ook nog wel heerlijk lekker in dat water te spelen, maar, maar...

BV (04;32): Bij Nieuwleusen is er volgens mij ook een daar bij die nieuwe woonwijk, bij het 'vlinderkwartier' zeg maar...

AS (04;35): Ja, ja, ja. Dus, dus, dus, je ziet dat uh, het water wordt er opgevangen, maar de rest van het jaar kun je daar gewoon perfect spelen en zo maak je meervoudig gebruik van gronden, uhm, ja je probeert het op zoveel mogelijk plekken dat te doen. Een voetbalveld, een speelveldje ergens, dat je zegt van 'nou, doe er een rand omheen met wat hoger gras, dat als die bal er een keer overheen gaat, of er doorheen gaat, dat 'ie niet meteen de weg op schiet, maar dat 'ie afgeremd wordt door het gras bij wijze van spreken.'

BV (05;08): Juist. Een beetje de natuur inpassen in de... bij de plannen die er toch al komen?

AS (05;11): Ja, ja. Dus een goeie balans zien te vinden van, uhm, niet alleen beseffen dat het alleen gaat om de mens, maar ook gaat om de natuur, ook gaat om het totale plaatje. En ook, beseffen, dat is eigenlijk wel een hele mooie, daar zijn we denk ik wel één van de eerste gemeenten in in Nederland, dat we ook het beheer in die openbare ruimte echt... daarin proberen die integraliteit in door te laten klinken. Dus dat je zegt van 'als je een nieuwe woonwijk hebt, richt 'm dan zo in dat je ook het groen op een manier, want dat wordt als waardevol ervaren. Dat maakt een wijk prettig om te wonen.' Het is niet alleen het huis, of niet alleen de wegen, maar juist ook het, de, wat natuur dat erin zit.

BV (05;08): Dus dat dat bij de voorkant al meegenomen wordt bij de ontwikkeling?

AS (06;00): Ja, ja, ja.

BV (06;02): Kijk. U bent natuurlijk in aanraking gekomen, of, je bent natuurlijk in aanraking gekomen met de initiatieven van de Werkgroep Vergroenen, uhm, u heeft ook om tafel gezeten met de initiatiefnemers, en dan was ik vooral benieuwd naar hóe de, wat nou de eerste indruk was van de initiatieven, toen die bij u binnenkwamen?

AS (06;21): Ik werd er blij van.

BV (06;22): Ja, werd u er blij van?

AS (06;23): Ja, dat vind ik prachtig. Waarom vind ik dat prachtig? Uhm, ik woon in het dorp, maar dat is niet een hoofdreden, maar, uhm, op het moment dat ik mensen zie die ideeën hebben om het mooier te maken en dat met een grote groep willen doen en daar zich voor in willen zetten, dan, dan, word ik daar enthousiast van. Uhm, dus, dus, dus, ik wil dat heel graag stimuleren, maar daar kom je dan wel op de rol van de gemeente uit dat je dus moet kijken van 'ja, leuk en aardig, maar als je ergens wat wilt veranderen dan betekent dat je ook aan de eigendommen, of aan de rechten, of aan de verplichtingen van iemand komt die daar nu wat heeft'. Alles wat je wil veranderen, heeft ook gevolgen. Elke verandering heeft gevolgen. Dat veranderen dat doe je vanuit het oogpunt dat je het beter wilt maken, maar 'jouwn' beter is niet altijd het beter van de ander. En uhm, ik zie het als een rol van mij, en dat heb ik ook geprobeerd te vertellen in dat gesprek en ik hoop dat dat overgekomen is, dat je dat uhm, dat soort processen gewoon zorgvuldig moet doorlopen. Dus je moet zorgen dat je de partijen waar dat invloed op heeft, dat je die meeneemt om te komen tot je resultaat en uhm, ik zie heel veel gebeuren, en dat zijn ook initiatieven die dus sneuvelen, die denken van 'ik heb het ei van Columbus, dit is geweldig wat ik hier doe, ik ga om niet... ben ik met iets bezig om ons dorp mooier te maken en nu krijg ik in één keer weerstand'. Of 'nu gaat het in één keer niet'. En dat is, dat is zo jammer. Dus, dus, vandaar dat we ook hebben gezegd van 'laten we nou ook eens kijken in dit proces wat de 'quick wins' zijn, zodat je wel direct resultaat kan gaan boeken, én; welke onderdelen hebben wat meer aandacht nodig en zul dus in de tijd wat weg moeten zetten. Punt één, omdat wij hier intern capaciteit voor vrij moeten maken, en ook omdat je met elkaar moet bedenken van, welke weerstanden ga je tegenkomen en hoe ga je die overwinnen.' En uhm, dat gaat niet allemaal lukken, dat weet je aan de voorkant ook, omdat je ergens een keer iets tegen gaat komen wat je aan de voorkant niet bedacht hebt.

BV (09;08): Ja. En heeft u daar voorbeelden van, van knelpunten die zo in zo'n proces bij een initiatief... uh...

AS (09;13): Ja. We hebben er hier net in Dalfsen één gehad, een krantenartikel over geweest, een hondenspeelplaats. Daar komt dus ineens een beleidsstuk uit naar voren dat, uh, waar wij dus niet aan de voorkant naar gekeken hebben, waaruit blijkt dat er qua biodiversiteit een beleidsstuk lag voor dat gebied. Ja, dan kun je er geen hondenspeelplaats maken als je al tien jaar bezig bent om er een bepaalde vegetatie te krijgen en dan ga je zeggen van 'ik ga er een hondenspeelplaats maken', dan is dat, dan is dat hele beleid is weg. En, uhm, dat is een voorbeeld waarbij het dus niet goed is gegaan bij de gemeente. En dat zou ik dus graag bij de voorstellen die er vanuit Synergie zijn gekomen willen voorkomen, want dat frustreert. En ik vind het juist net zo mooi dat er een aantal mensen vrijwillig bezig is om het mooier te maken en die wil je daarin helpen. Uhm, en, en, en, helpen is soms ook zeggen van 'doe even rustig aan met iets, of heb even geduld'. En het lastige vind ik daar zelf aan dat ik dan degene ben gezien wordt als degene die remt, terwijl je juist net alleen wilt hebben dat het gerealiseerd wordt, maar dat je in de afgelopen vier jaar gezien hebt dat er factoren zijn die je tegen gaat komen en waar je slim mee om moet gaan, en uhm, en waar je op een goeie manier mee om moet gaan zodat je toch je stappen kunt zetten.

BV (10;51): Juist. En in een meer, in het algemeen als het gaat om natuurontwikkeling, zorgen dat de biodiversiteit op orde is, hoe ziet u daar, zie je daar de rol in van de burger ten opzichte van die van de overheid, zoals in dit geval de gemeente?

AS (11;06): Uh... Ik, ik vind het uh, met heel veel dingen denk ik dat je hier in het gemeentehuis regels kan bedenken, maar de echte uitvoering is gewoon in het dorp. En iets werkt gewoon veel beter als het ervaren wordt en overgebracht wordt door de inwoners dan dat de gemeente zegt 'gij zult en u

moet', daar geloof ik uh... ja soms moet het, snelheid op een weg en dat soort dingen, daar moet de overheid iets van zeggen, maar uhm, het is veel mooier als we met elkaar gewoon dingen snappen en zien en dat het echt uh, in de genen komt te zitten.

BV (11;48): Ja. En hoe passen dan de initiatieven zoals die worden voorgestaan door de Werkgroep Vergroenen binnen het beleid wat de gemeente heeft?

AS (11;57): Uuuuhm... een aantal dingen wel, een aantal dingen niet. Nou moet ik even alweer heel goed nadenken over alle onderdelen van het initiatief, maar bijvoorbeeld het wonen rondom, uhm, in weilanden, ja, dat gaat echt op weerstand, gaat dat veroorzaken. En uhm, je hoeft het nieuws maar te bekijken met betrekking tot stikstof bij de agrariërs... Aan alle kanten wordt er grond van de agrariërs afgesnoept en de sector is daar gewoon heel erg scherp op en uhm, dus je moet zorgen dat, wil je dat voor mekaar krijgen dan moet je dus, dat je een goed verhaal opbouwt, een onderbouwd verhaal, waarbij die sector zich ook herkent en waarbij je dus echt een plús hebt. Op het moment dat aan de voorkant met elkaar in gesprek gaat en alle partijen meekrijgt, dan heb je meer kans dat het slaagt.

BV (13;42): Ja. Dus wat, uhm, dat aspect is dan lastiger om in te passen om zo maar vanuit de gemeente daarin mee te gaan...

AS (13;51): Ja, ja, ja. Dit was er ééntje waarvan ik dacht 'die ga je echt niet binnen één jaar of binnen twee jaar realiseren', omdat je én de provincie mee moet hebben én je moet de agrariërs meehebben, én de gemeenteraad moet je meehebben, dat gaat nog wel lukken, maar even doorkijken 'wie zijn stakeholders in dit geheel?' en, en, hoe vliegen we dit aan. Wat misschien wel mooi voor jou is om eens te kijken naar de website dalfsen.nl/participatie, daar staan twee leidraden, de eerste leidraad is 'ik heb een initiatief, en nu?' en de andere heet 'help, iemand in mijn omgeving heeft een initiatief, en nu?' ☺, nee, nee, die heten niet zo hoor, maar ééntje voor de initiatienemer en ééntje voor de omwonenden, waarin je rechten en plichten staan. Uhm, we hebben met de raad afgesproken dat als het impactvolle initiatieven zijn, dan moeten die leidraden gevolgd worden. Met andere woorden, dan moet je als initiatiefnemer met de omwonenden in gesprek, daar moet je een verslagje van maken, met de opmerkingen van de omgeving moet je wat doen, kijken of je daar wat mee kán doen, uhm, dat weer terugkoppelen, dat wil niet zeggen dat je volledig in consensus alles moet hebben, maar er moet wel duidelijk gemaakt worden van 'wat is er gedaan om de bezwaren van de ander tegemoet te komen, en wat kan er dan'. De raad wil dat zien, en dat is ook goed, want dan kunnen ze dus, als zij ook weten van, ik pak even een willekeurig voorbeeld wat niet bestaat maar zo even uit het hoofd, iemand wil even een appartement van zeshoog gaan realiseren en de buurt zegt 'nee, we vinden het prima dat daar iets komt te staan van driehoog' en de initiatiefnemer zegt 'ik wil niet anders dan zeshoog' dan ziet de raad dat en die zegt van 'goh, de buurt wil drie, de initiatiefnemer wil zes niet aanpassen, oké, dus daar zit een conflict, oké, waar staan wij voor' en dan zullen ze zeggen 'oké, we snappen dat die impact op de buurt te groot is', of ze zullen zeggen 'er is zo'n woningnood, hupsa, dan maar zes'. Maar die afweging moeten ze dan maken. Dus dan wordt het duidelijker wat de afweging is die ze moeten maken in die raadszaal. En dat is eigenlijk de basis geweest van die leidraad, dus van dat participatieverslag, dat er niet in de raadszaal nog verrassingen naar voren kwamen en dat het dus duidelijk is van 'nou, wat zijn de standpunten van iedereen', daar kun je dan even over nadenken en op het moment dat je een 'botssituatie' ziet dan moet je even erboven gaan hangen en dan moet je even denken 'waar staan wij eigenlijk voor, wat is het algemeen belang' en dan kun je daar, op basis daarvan een keuze maken.

BV (16;54): Juist. Dus tegelijkertijd de rol van de gemeente als facilitator van initiatieven maar ook als waarborger van...

AS (17;00): Ja. En eigenlijk als waarborger ben je echt, dat móet je doen. En uhm, aan de andere kant facilitator uhm, ja, dat ben je, maar niet de initiatiefnemer.

BV (17;17): Nee, precies.

AS (17;18): Dus, meedenken, uh, uhm, tot op een bepaald niveau kán, stel je voor dat ik bij een partij zit die heel erg voor kernenergie is, even een willekeurig voorbeeld, en iemand zegt van uhm 'ik ga hier een kerncentrale in Dalfsen plaatsen', en ik ga alles maar in het werk stellen om die mensen maar in een goed daglicht te stellen en ik ga me daar heel erg voor inzetten, dat kan ik niet maken als

wethouder. Dus ik moet altijd wel in dat algemene belang blijven zitten, mensen een beetje op weg helpen vind ik mijn taak, maar ik mag ze niet, ik mag geen medeinitiatiefnemer worden, tenzij de raad mij dat opdraagt. Dus als de raad zegt 'André, we willen hebben dat je ambtelijke capaciteit in gaat zetten en bestuurlijke capaciteit in gaat zetten om het natuurgebied rondom Nieuwleusen te verbeteren', dan heb ik een opdracht. Dus de raad bepaalt en die zet mij aan het werk. Zo werkt het. BV (18;29): ☺, ja, zo werkt het. Het kwam net al even voorbij dat er nu een over... of dat er nu een nieuwe omgevingsvisie, die er straks met de omgevingswet in werking wordt gesteld... in hoeverre denk je dat er, die overgang van die oude sectorale visies naar één integrale omgevingsvisie invloed heeft op, in de praktijk, op initiatieven, indieners en de omgang van de gemeente met...

AS (19;01): Uhm, ik denk dat het per saldo beter gaat worden, maar daar ligt wel een hele grote opgave voor de gemeente, want op het moment dat je iets heel erg integraal aankijkt dan is er ook altijd wel een argument waarom je het niet zou moeten doen. En uhm, we moeten ook heel erg opletten dat het niet zo wordt van 'iedereen deed een plas en het bleef zoals het was', dus, dus, dat je ook echt wel ergens naar toe beweegt. Dus die, die, die opgave zie ik er wel in. En hoe jammer zou het zijn als je met, als Synergie nu bijvoorbeeld in deze situatie weken, dagen, maanden energie hierin stopt en dat je aan het einde van de rit niets hebt kunnen realiseren. Dat zou ik echt jammer vinden, dan schiet die wet aan zijn doel voorbij.

BV (19;53): Ja. Vind je dan wel dat er meer, in algemene zin, voldoende ruimte is in het beleid, zoals dat nou... komt voor initiatieven?

AS (20;02): Uhm. Ik merk wel dat Nederland heel vol zit. Er is ruimte genoeg hoor, dus er is ruimte om dingen te doen alleen het is heel belangrijk om elkaar aan de hand mee te nemen en de goeie gesprekken te hebben zodat je weet wat wel kan en wat niet kan en waar je dingen kan zoeken. Een initiatief moet je ook beschrijven zodat het pást binnen het beleid. En een ander beleid zal dat ergens een keer weer haaks op staan, en, en, en, daar moet je dus een antwoord op vinden.

BV (20;38): Ja. Dat is dus dan eigenlijk, de vervolgvraag van mij was eigenlijk ook van uhm, in hoeverre is er dan binnen de gemeente zélf ruimte voor initiatieven, om daar...

AS (20;47): Ja. Als ik de omgevingsvisie uhm... ik heb 'm een aantal keren gezegd van uh, als ik de omgevingsvisie van Dalfsen in één woord moet samenvatten dan is dat het woordje 'meer'.

BV (20;59): Meer?

AS (21;00): Ja, ik uh, ik heb alleen maar bij elke stakeholder het woordje 'meer' gehoord. Er moet méér ruimte komen voor natuur, er moet méér ruimte komen voor wonen, er moet méér ruimte komen voor industrie, er moet méér duurzame energie, er moeten méér fietspaden, er moeten méér ruimten om te spelen, méér ruimte voor recreatie en dat kan niet. Dus, dus, dus, daar uh, en dat is niet alleen Dalfsen hoor, dat is Nederland. Ik bedoel, het woordje 'consu-meren' zegt het al.

BV (21;29): Ja, hehehe ☺. Ja, wat dat betreft wel. En is er dan binnen de organisatievoering van de gemeente zélf ook voldoende draagvlak en ruimte om initiatieven zoals van de Werkgroep Vergroenen...

AS (21;45): Ja. Daarin zijn we aan het veranderen. We hebben nu gebiedsverbinders aangesteld en dat zijn dus mensen die als taak hebben om juist net die gesprekken aan te gaan met een Synergie of andere initiatieven die er komen vanuit de gemeenschap en die op weg te helpen om de goeie stappen te zetten. Dus, dus, uhm, uhm, het gemeentehuis is heel belangrijk, maar de beste ideeën komen gewoon uit de kernen. En, en, en, uhm, omarm dat. Dat is gewoon mooi. En, uhm, hélp, maar wees ook realistisch.

BV (22;27): En in hoeverre heeft de gemeente daarin dan de juiste middelen, of de juiste voorbereiding om met dat soort initiatieven die van buitenaf komen te...

AS (22;36): Uhm, dan heb je te maken met schaarste. Je merkt dat je best meer mensen met initiatieven zou willen helpen, maar je moet daarin keuzes maken. Dus uhm, het éne initiatief kun je ergens mee helpen, en tegen de andere moet je zeggen 'sorry, we hebben op dit ogenblik even geen tijd'. En dat voelt wel heel zuur. Dat iemand met een goed idee komt en die wil iets doen... en dat, dat, dat is... personeel is in heel Nederland een probleem, maar ook hier in Dalfsen. Oók geldt hoor.

BV (23;11): Ja. Dus wat dat betreft is dat meer afhankelijk van de economische conjunctuur dan...

AS (23;17): Ja, ja.

BV (23;18): ...verwacht u dan dat dat wel nog weer beter wordt?

AS (23;24): Voorlopig, uh, als je de ontwikkeling van Nederland ziet met de vergrijzing en uh, uhm, de situatie waarin we nu zitten met de hoge inflatie dan zie ik dat de komende tijd niet verbeteren, daar moet je realistisch in zijn.

BV (23;37): Dus dat is voor de gemeente dan wel lastig om af en toe 'nee' te moeten...

AS (23;42): Ja. Uhm, ja. Als ik tegen zo'n initiatief van Synergie 'nee' zou moeten zeggen, daar zou ik echt moeite mee hebben. Dat zou ik echt vervelend vinden, omdat ik juist net vind, wat ik zeg van uh, op het moment dat de gemeente een berm inzaait omdat de raad hier wat zegt dan zegt iedereen 'oh leuk, een bloemetje', en sommige zeggen 'goh wat staan die bermen hoog', maar op het moment dat de buurman bezig is om een stuk te vergroenen en de burens en de neefjes en de nichtjes enthousiast maakt en zoals die natuurboerderij in Nieuwleusen bijvoorbeeld, Balk-Inn, dan zie je dat daar gewoon allerlei vrijwilligers bijgetrokken worden, ja, dat leeft. En als de gemeente daar een natuurboerderij had neergezet, dan had je weerstand gehad. Gewoon, dus, dus, dus, de overheid die zorgt en die alles regelt daar zijn we al een tijd vanaf en uhm, je vraagt gewoon initiatief vanuit de kernen en dat komt ook en dan moet je het ook kunnen verwerken zeg maar, kunnen begeleiden. En begeleiden betekent dus niet overnemen, want dat hoor je natuurlijk ook nog met regelmaat, dan komt iemand met een idee van 'ik wil daar graag een kinderspeelplaats, regel het maar gemeente', ja, daar heb je sowieso dus de middelen niet voor.

BV (25;14): Nee. En zit daar dan nog verschil in tussen de mogelijkheden en de middelen die de gemeente heeft vergeleken met de provincie?

AS (25;21): Ja, uh, ja. Zeker. De gemeente heeft andere budgetten op andere niveaus en uhm, provincie zie je veel meer op strategische investeringen maken en keuzes maken van binnen de gemeente van 'daar past dat, daar past dat, daar past dat'. Dat zijn vaak de wat grotere projecten waar je dan nog een keer wat kan binnenhalen. Bij ons zit het echt op wijkniveau. We zijn nu met een groot plan bezig in Dalfsen in het centrum, het centrumplan, het centrum van Dalfsen moet aangepakt worden en daarvan zegt de provincie dus van 'ja, dat is belangrijk, dat de kern van Dalfsen goed blijft, dus daar stellen wij geld voor ter beschikking'.

BV (26;05): We hebben natuurlijk met de Werkgroep Vergoeden, met name ook om op initiatieven in te spelen die 'hot topics' zijn, duurzaamheid, natuurontwikkeling, biodiversiteit, en ik vroeg me dan vooral af hoe de gemeente om gaat met initiatieven, nou ja, die in dit geval dus die thema's betreffende, duurzaamheid, natuurbeheer, biodiversiteit, die eigenlijk op dit moment zelf in een maatschappelijke, uh, nog in een maatschappelijke transitie zitten, ontwikkelingsfase, doorontwikkelingsfase, hoe je dat ook wilt noemen, hoe dat is voor de gemeente?

AS (26;37): Uhm, nou het frustrerende is, ik ben nu vier jaar wethouder en toen ik binnenkwam dacht ik dat er overal wel een potje voor zou zijn en die potjes die zijn gewoon wegbezuinigd de afgelopen jaren. Dus, dus, dus, gelden om iets te organiseren is er gewoon heel beperkt. We hebben 'kansenpotten' en dan heb je het een keer over vijftienghonderd euro wat je een keer kan bijdragen. Aan de andere kant, uhm, de werkgroep waar je in zit, Synergie, die heeft het voor elkaar gekregen om een paar windmolens neer te zetten en waar straks een keer mooie revenuen uitkomen, dat zijn dingen waar je natuurlijk enorme stappen mee kan zetten. Uhm, met elkaar willen we niet meer belasting betalen, dus de basistaken doen we en je probeert te begeleiden en incidenteel geld is er nog wel een keer binnen de gemeente, dus een éénmalige investering, maar structurele lasten die zijn lastig om te behappen voor een gemeente. En als je het hebt over incidentele bestedingen dus dat je zegt van 'ik help ergens een project vooruit' dan moeten we er ook rekening mee houden met dat we in Nieuwleusen doen dat moet ook in Dalfsen, ook in Oudleusen, ook in Lemelerveld, dat moet ook in Hoonhorst. Dus in elke kern moet je dan die investering doen. Dus je... zoveel reserves zijn er ook weer niet. Geldgebrek is echt een ding.

BV (28;08): Oké. En als het dan gaat om dus die thema's die nu heel erg opspelen, waarvan u dan eigenlijk zegt van 'we zouden wel méér willen maar er is geen geld voor', in hoeverre kan de gemeente daarin dan bijblijven omdat die thema's nu ineens heel erg opspelen en het belang van duurzaamheid, natuur en biodiversiteit steeds meer wordt ingezien...

AS (28;34): Uh ja, blijven, ik denk dat we prima blijven, alleen het uitvoeren zou je misschien in een hoger tempo willen doen, maar dat kan dan dus niet gewoon allemaal tegelijkertijd. Als je kijkt naar duurzaamheid, naar opwek duurzame energie dan lopen we echt op schema, dus uh, ik denk dat we zelfs iets voorlopen op andere gemeenten. Ja, en biodiversiteit, uhm, kan altijd beter. Aan de andere kant we hebben ook een gebied wat ook echt is bedoeld voor agrariërs en die zitten niet te wachten op allemaal hegjes en wallen en dat soort dingen tussen de weilanden. Die zeggen van 'wij moeten productie draaien'. En uhm, ja dat is best een lastig issue van als je nu kijkt wat er gebeurt in Oekraïne en we halen onze voeding daarvandaan en dat kan niet meer en we zullen dat zelf weer moeten doen, ja, dan kom je weer op andere vraagstukken te zitten, dus dat is echt wel balanceren, uhm, en, en, en, er zit ook weer ergens een grens aan die méér. Dus... ja, ik heb ook ergens wel het idyllische beeld voor ogen van de jaren vijftig misschien in mijn beleving, dat je de leeuweriken nog overal zag en uhm, dat er af en toe een keer een koetje liep, en that's it. Dat was heel mooi, maar ondertussen zitten we hier met zeventien, achttien miljoen mensen en die moeten allemaal wat, en dat woordje 'meer' komt dan weer naar boven en hoe ga je daar weer goed vorm aan geven.

BV (30;27): En ook, hoe zoekt de gemeente daar dan een balans in tussen die, tussen een buitengebied wat dan toch hier rondom Nieuwleusen voornamelijk bestemd is voor agrariërs, tegelijkertijd komt er een initiatief die heel erg wil in gaan zetten op natuurontwikkeling en biodiversiteit...

AS (30;43): Ja, kijken hoe je dat passend kan krijgen en daarom ook eerst de 'quick wins', die je direct kunt doorvoeren doen, per saldo zijn we het er mee eens, we willen graag Nieuwleusen mooier, wat groener, en dat soort dingen maken, maar uhm, die agrariërs zijn ook belangrijk voor Dalfsen, dus, dus, dus je moet een balans zien te vinden dat iedereen zegt van 'zo zijn we op de goeie manier bezig'. En dat kost wat tijd.

BV (31;13): Juist. En in hoeverre is de gemeente dan bereid om voorop te lopen op thema's zoals natuurontwikkeling en biodiversiteit...

AS (31;26): ...Echt voorop lopen? Uhm...

BV (31;31): ...Als je kijkt naar de maatschappelijke transitie...

AS (31;36): ...Ja, ik denk dat, ja, het kan altijd beter en ik ben het met je eens als je kijkt naar Nieuwleusen, dat is gewoon een agrarisch gebied, als ontwikkelgebied aangewezen, dus ja, daar is ruimte voor de agrariërs, uhm, dus, dus, dus, je kan daar niet zomaar wat vanaf snoepen, want dan kom je weer op die discussie van Oekraïne, voeding en dat soort zaken. Dus, je zal een balans moeten vinden tussen een verdienmodel voor die agrariër, het in stand houden van die sector, wel levensvatbaar houden, ze hebben, en dat zijn allemaal andere factoren die landelijk ook spelen, uhm, het is zoeken naar die balans.

BV (32;23): En als je dan de dingen die je noemt, zo grootschalig, zelfs tot internationaal niveau spelen, kan de gemeente daar dan in keuzes maken, of is het dan feitelijk wachten tot een provincie zegt van 'jullie moeten dit doen', of een landelijke overheid zegt van...

AS (32;42): De raad neemt hier best wel besluiten die gewoon op eigen initiatief gaan, maar bepaalde dingen zoals stikstof bijvoorbeeld, dan ben je zo afhankelijk van de provincie en landelijke besluiten, die kun je niet hier uh, lokaal nemen. Wel om iets om te batterijen van agrarisch tot natuur, maar voordat je dat zover hebt dan zul je eerst weer langs de provincie moeten en de agrarische sector ga je daar... dus uh, je moet altijd een balans zien te vinden en die gesprekken aan de voorkant aangaan, want als je je gewoon zegt van 'klap erop, en we gaan gewoon weer door', dan sta je geheid bij de Raad van State.

BV (33;30): Dus eigenlijk met dezelfde insteek als waarom we toen, toen we het gesprek aangingen met de wethouders nog, hebben we gezegd, of, kwamen we op dat punt van uhm 'misschien nog maar niet met die kaartjes, met die gebieden die we hadden opgetekend, naar buiten treden om verdere bemoeilijking van het proces te voorkomen'.

AS (33;53): Ja, precies. En nou ja, je zult in het gesprek ook gehoord hebben dat we beiden positief daarin waren, maar wel dat je denkt van 'als je van A naar B wilt, dan...', je kan maar één keer een eerste indruk maken in zo'n proces bij een buur en daar moet je over nadenken hoe je dat gaat doen. En als je, en als de buurman linksaf wil en jij wil rechtsaf, dan kun je beter even van tevoren praten

van 'goh, als we elkaar straks tegenkomen, hoe gaan we dan om elkaar heen, in plaats van dat je een botsing veroorzaakt'.

BV (34;29): En ik was dan ook nog wel benieuwd naar een aantal van de initiatieven die betreffen thema's zoals bijvoorbeeld tiny houses en ecologisch bermbeheer, waar nog geen beleid op is of waar op dit moment beleid op wordt ontwikkeld, hoe is het voor de gemeente, of, in hoeverre kan de gemeente dan anticiperen op dat soort initiatieven die worden ingediend die onderwerpen betreffen waarop nog geen beleid op is ontwikkeld?

AS (34;51): Ja, op het moment dat daar geen beleid op is dan zul je daar maatwerk op moeten leveren en aan moeten geven waarom wel en waarom niet. Tiny houses hebben we inmiddels beleid op vastgesteld, daar heeft de raad nog wel gezegd van 'we hebben daar nog vragen over en we zouden graag wat ruimer willen hebben, onderzoek dat eens'. Wij hebben het eigenlijk gekoppeld aan 'sloop voor kansen', en sloop voor kansen betekent dat je asbest weghaalt, schuren weghaalt in buitengebied en dat je daar woningen voor terug mag bouwen. Waaronder dus een tiny house. Dus, er ligt ondertussen beleid. Heel veel gemeenten hebben dat beleid nog niet, we hebben het ondertussen nog vastgesteld alleen de raad zegt 'we zouden graag nog eens willen zien of dat nog wat verruimd kan worden' maar dat heeft niet denk ik direct te maken met het bewuster leven wat geassocieerd wordt met een tiny house maar meer gewoon met de woningnood. Gewoon van uhm 'zorg dat we woningen creëren'. En daar moeten we in de tweede helft, Q3 of Q4, weer met de raad over in gesprek. Plussen en minnen.

BV (36;07): Dus eigenlijk zo'n als er zo'n initiatief komt dan is er op dat moment wel ruimte voor om dat initiatief in gang te zetten, alleen moet er wel goed gekeken naar worden hoe dat...

AS (36;18): Ja, alleen het is wel zo dat, en dan kom je met een capaciteitsvraagstuk, het moet wel passen binnen de planning, want uhm, de raad geeft, de raad maakt een begroting, dus die stelt geld beschikbaar voor een bepaalde afdeling met een aantal mensen, daar komen een aantal werkzaamheden naar voren dus je zult wel in die planning ergens moeten passen.

BV (36;43): Ja. Dus dan is het initiatief, ongeacht ofdat er wel of niet beleid op is uiteindelijk meer een financieel, capaciteitstechnisch vraagstuk?

AS (36;52): Ja. Je hebt te maken met een begroting, er zijn een aantal mensen, je hebt de jaarwerkplannen gemaakt, zo van 'nou er ligt een initiatief, in Dalfsen ligt een initiatief, eentje in Nieuwleusen en eentje in Lemelerveld, en die gaan we doen, en dan zitten we al vol tot aan september'. Dus stel dat je, en ik zeg het maar even heel plat, dan er in oktober, dan zou je daarnaar kunnen kijken, maar de praktijk is dat er dan wéér vijf of zes liggen en dat je weer keuzes moet maken en impactanalyses moet maken van wanneer komt wat aan de beurt.

BV (37;26): Dus dat betekent dat er dan ook wel eens initiatieven, dingen vooruit worden geschoven wat dat betreft?

AS (37;31): Ja, kán. Als iets echt hoge prio heeft, en, en, en, dan kan dat. Dan moet de rest uh... bububub, dat zie je nu bijvoorbeeld, Oekraïne. Echt niet ingepland, maar in keer heb je hier honderd Oekraïners voor de deur staan waar onderwijs geregeld moet worden, waar woonruimte gezocht moet worden, ja, ga d'r maar aan staan. Dat er een aantal medewerkers hun klus loslaten en daarmee aan de slag gaan.

BV (38;02): En, maakt dat dan wanneer er bijvoorbeeld nog geen beleid op is of het beeld wat de gemeente nog aan het vormen is, maakt dat het dan makkelijker of moeilijker om met initiatieven om te gaan?

AS (38;17): Uhm, nou, ik vind het mooie initiatieven.

BV (38;21): ...om maatwerk te kunnen leveren...

AS (38;22): Nee, hoor, nee. Daar wordt, dat uh, bububub, uh, als je beleid schrijft betekent het dat je alle factoren moet wegen, en bij maatwerk moet je dat ook allemaal wegen op dezelfde manier, en je hebt het dan nog niet opgeschreven en als je het opgeschreven hebt maakt dat het misschien wel wat makkelijker. Als het is opgeschreven staat er ook vaak bij van 'dit kan niet, maar maatwerk is mogelijk'. Dan, dan, dan zit het daar ook vaak wel in. In beleid zit ook vaak wel ruimte voor maatwerk.

BV (39;00): Dus wat dat betreft, de gemeente staat altijd wel open voor...

AS (39;04): Ja, de omgevingswet en dat hebben we de afgelopen vier jaar hier echt ingekregen, 'ja, mits'...

BV (39;14): Ja, daar hadden we het eerder kort al even over, dus dan wat dat betreft wel een omslag binnen de cultuur van binnen de gemeente...

AS (39;22): Ja, ja, ja. Het is hier echt 'ja, mits'. Ik uhm, elk idee wat hier binnenkomt omarmen we in principe alleen we kunnen niet overal in meegaan en er zijn grenzen, maar we zijn afhankelijk van de initiatieven die uit de samenleving komen. En ik denk dat Dalfsen best al wel ver is met die 'ja, mits'-gedachte.

BV (39;45): Oké. En als het dan gaat om de rol van de uh... de bijdrage die u als gemeente kunt leveren bijvoorbeeld bij de initiatieven van de Werkgroep Vergroenen, waar, waarin zit het dan, waarin zit dan de kracht van de gemeente?

AS (40;02): De kracht van de gemeente moet zitten in uh, uhm, helpen, uhm, begrijpen waar de stakeholders, dat niet de waarheid van de werkgroep de waarheid van iedereen is. En uhm, en aangeven van welke processen je moet lopen, waar je rekening mee moet houden. Ik denk als je, ik dat jij met je studie daar redelijk verder in aan het gaan, maar iemand die hier bijvoorbeeld komt voor zo'n hondenspeelplaats, uh, die heeft niet die kennis en die ervaring, en die ziet het alleen maar als, nou ja, laatst zei iemand van het is één grote 'black box' hier, je stopt er wat in, dan moet je maar wachten, en dan komt er een weer wat uit. Dat is wel het imago waar je áf moet als gemeente. Je moet meer laten zien wáárom je bepaalde stappen moet nemen, uhm, en, en, en, dat een vraag heel makkelijk gesteld is maar het antwoord of de oplossing niet zomaar gerealiseerd kan worden. Ik bedoel, iemand die een, dan pak ik even weer dat voorbeeld van die hondenspeelplaats erbij, die denkt vanuit hondenbezitter, hond, hond kan niet veilig loslopen dus ik wil een plek hebben om die hond uit te laten. Die heeft daar de focus op liggen, maar de buurman is een bioloog en die wil heel graag weer een bepaalde weer terug hebben in de natuur. Welk belang weegt zwaarder? En ze zijn er alle twee, en het is aan mij als wethouder om ál die belangen, en dat zijn er heel veel, want dat gaat van natuur, naar mensen, naar, uhm, eh, bedrijfsbelangen, uhm, noem ze allemaal op, er zijn zoveel wáárheden en die heb je allemaal te behartigen en dat moet je allemaal afwegen. En uhm, ik denk dat het belangrijk is dat je als gemeente duidelijk maakt naar een werkgroep waar je voor aan de lat staat als gemeente. Dus dat je niet er bent om iemand tegen te werken, maar dat je laat zien wat er nog meer voor speelvelden zijn en dat ieder een ander belang heeft.

BV (42;31): Dus dat is eigenlijk een stukje, als ik dat vertaal naar mijn eigen woorden, een stukje verwachtingenmanagement misschien wel...

AS (42;33): Ja, ja, ja. Klopt. Ik, ik, de agrarische sector denk ik dat die niet staat te juichen om de plannen van deze werkgroep. Omdat ze grond kwijtraken. Dan moet je dus, uhm, dan, jullie zagen dat wel, dat wisten jullie aan de voorkant wel, het is dus belangrijk om daar dus aan de voorkant wat over te zeggen. Nog een risico wat je zou lopen met zo'n idee met die tiny houses aan de randen van het dorp is, van als jij zegt 'we gaan tiny houses daar realiseren' en je doet dat bijvoorbeeld op, ik pak even een makkelijk voorbeeld wat we beiden voor ogen hebben, op het stuk weiland van de natuurboerderij, dus je zegt 'we gaan daar, we hebben een geweldig idee bedacht, we gaan daar tiny houses neerzetten'. Op het moment dat je dat niet goed in de buurt neerzet dan heb je weerstand, want dan gaat iedereen denken aan tiny houses zoals die bijvoorbeeld in Almere staan die geloof ik, daar heb je, dat gaat van pipowagen tot ouwe kas, tot...

BV (43;51): Ja, is dat dan dat stuk, daar hebben we het bij de studie wel over gehad, van waar iedereen vrij was om alles, de complete infrastructuur aanleg hebben overgelaten aan...

AS (44;00): Ja.

BV (44;00): Ja, dan ben ik bekend met dat stuk.

AS (44;01): Ja, ja, ja, maar dat is dus wat iedereen voor zich gaat zien. En ik denk uh, ik weet niet of je het proces hebt gevolgd met de natuurboerderij, daar heeft ook best wat discussie met de buurt gespeeld. Nou, dat is, dat zal ergens anders ook zijn. Dus je zult als je het kansrijk wilt laten zijn, zul je moeten kunnen laten zien wat voor soort tiny houses je daar neer gaat zetten, én dat je begrip hebt dat die mensen die daar wonen daar ook altijd een vrij uitzicht hebben gehad, ik bedoel, en die, elke verandering stuit op weerstand.

BV (44;34): Uhm, wat zijn dan jouw ervaringen met wat mensen dan uhm, terugkoppelen naar de gemeente toe wanneer ze bijvoorbeeld worden, wanneer ze bijvoorbeeld worden, wanneer er op verwachtingenmanagement wordt ingespeeld...

AS (44;49): In mijn beleving is hoe eerder je met elkaar in gesprek gaat hoe minder het is uitgedacht hoe beter het werkt. Voorbeeld van die natuurboerderij: eerst is iemand met het idee de buurt in gegaan, toen was men tegen en vervolgens is men, heeft men dat wat rustiger aangepakt en heeft men meer, samen gaan schetsen daar kwam ongeveer hetzelfde uit denk ik, maar uh, uhm, toen werd het het idee van de buurt. En dan zie je dat mensen erin meegaan en dan zie je ook dat ze enthousiast worden en dan wordt het iets van de buurt. Dus, dus, dus, als je zegt 'wij gaan hier dit doen in jullie buurt'...

BV (45;29): Vanuit de gemeente?

AS (45;30): Ja, ja, dat werkt niet.

BV (45;32): Dat werkt niet. Maar wanneer er dan initiatiefnemer zou komen met zo'n initiatief en die gaat bij de gemeente langs en bij de buurt langs, hoe zou de gemeente, speelt ie daarin dan nog een rol om... als het gaat om informeren of bijdragen aan het leveren van een goed beeld aan de buurt...

AS (45;52): Nou ja, we hebben dus die leidraden opgesteld die gaan echt al een heel stuk helpen, en vervolgens zul je ook nog een onderzoek moeten doen en daarin wordt wel gezegd van 'je moet hieraan voldoen, hieraan voldoen, daaraan voldoen'. Dus dan krijg je zo'n hele trits aan... ja, en dan heb je de gemeenteraad waar je nog langs moet vaak als hobbel en daar kun je 's avonds inspreken. Je kunt tijdens de raad inspreken of de commissie inspreken, je kan de politieke partijen benaderen aan de voorkant en zeggen van 'hier zijn we mee bezig'. Maar wat je ziet is dat uhm, uh, om half acht hebben ze dan een afspraak met de initiatiefnemer en die is heel erg enthousiast, en als de gesprekken aan de voorkant niet goed zijn verlopen dan heeft diezelfde fractie om acht uur of kwart over acht een afspraak met omwonenden die zeggen van 'maar wat er ook gebeurt, dit wil ik niet hebben, want dit deugt niet en dat deugt niet en dat deugt niet...'. En als wethouder en raad ben je er voor beide partijen. En dat is best een frictie, daar zit de frictie.

BV (46;54): Dus gaat het eigenlijk om van of dat het dan maatschappelijk gedragen wordt of niet?

AS (46;58): Ja. En als het niet gedragen wordt dan moet je een stap hoger, dan moet je in het algemeen belang, maar eerst moet er duidelijk zijn waar die botsing en die frictie zit op welke onderdelen, als dat heel scherp is, dan kun je een niveautje hoger en dan vind ik het makkelijk om een besluit te nemen want dan kun je zeggen 'op basis hiervan... dit vind ik zwaarder wegen'. Dus, overlast voor de buurt, of het algemeen nut, ofzo.

BV (47;26): Ja. En als het dan nu gaat om thema's als duurzaamheid, natuur, biodiversiteit waar langzaam meer en meer mensen bewust van worden hoe belangrijk het eigenlijk is... terwijl dat misschien dat ook wel haaks staat op agrarische ontwikkelingen...

AS (47;45): Ja. We hebben bijvoorbeeld en dan pak ik even opwek duurzame energie, uhm, dat is het klimaatakkoord ondertekend, uhm, daarbij heeft de landelijke overheid gezegd van 'lokale overheden, jullie mogen dat oppakken', dat doen we in de RES, in de RES 1.0 heeft elke gemeente gezegd 'wij gaan onze eigen energieopwek, gaan wij realiseren', uhm, dus dat gaan we doen, maar daar is niet de locatie bij genoemd. Dus we hebben gezegd 'we gaan iets doen, wij staan hiervoor'. We hebben een vervolgstap gemaakt en we hebben gezegd 'we gaan een analyse maken van ons grondgebied en, in ons grondgebied daar komen deze delen van de gemeente daarvoor in aanmerking'. En toen dat gezegd is, hebben we nog een keer gekeken van 'nou, dat is dus zeg maar, veertig procent van de gemeente bleef nog over, waar dat dus zou kunnen', en daarvan hebben we als college gezegd van 'nou, dan gaan we het dáár doen'. En dat heeft de raad bevestigd. Dus dan ga je, dan maak je die stap daarin. Met biodiversiteit hebben wij niet gezegd 'twintig procent van het landschap moet geschikt zijn voor de bij'. Uh dat hebben we nog niet, dat beleid ligt er nog niet.

BV (49;10): Dus eigenlijk, of is die, die stap van... tussen de mate van urgentie die wel wordt ervaren vanuit de werkgroep vergeleken met de maatschappelijke urgentie... is het nog niet zover dat de gemeente of dat het in de raad zou komen van nou 'we vinden als raad dat hier dat er minimaal zoveel natuurontwikkeling op deze en deze plekken plaats zou moeten gaan vinden'...

AS (49;36): Uhm... uh, die discussie hebben we nog niet gehad. Dus dat ligt er nog niet. En, uhm. Ik denk dat de raad er best graag over geïnformeerd zou willen worden, maar een besluit er over nemen is denk ik best spannend, want dat heeft best grote implicaties. En dan moet men dus weer terug en dat zou men eigenlijk terug laten komen in een plattelandsvisie, dus 'hoe gaan we om met het buitengebied?', daar zal je dat in terug moeten vinden en die staat gepland voor 2023 of 2024. Dan komt er een plattelandsvisie en daar zal biodiversiteit in naar voren komen. Uhm, en dan is het dus denk ik de kunst om daar te zeggen van 'dat is zoveel procent', of 'probeer het concreet te maken'. Daar krijg je ook weerstand op, dus daar, daar, daar zie je een botsinkje aankomen.

BV (50;33): Ja. Dus eigenlijk, als ik dan zou denken vanuit de werkgroep, is dat dan lastig om wanneer je in gesprek gaat met zo'n agrariër, om die te overtuigen van de urgentie, de maatschappelijke urgentie, uhm, ook omdat de gemeente zelf ook nog daar misschien... als je kijkt naar de raad... daar zelf ook nog niet over uit is over wat er wel en niet goed is als het gaat om het maatschappelijk belang...

AS (50;56): Nee en uhm, biodiversiteit, maar dan heb je het dus over onze eigen ruimten zeg maar, dus, dus, dus, maar we gaan het niet hebben over gronden van een particulier. En, en, en, daar ga je dus eigenlijk, daar wil jij het eigenlijk over hebben.

BV (51;15): Ja. Nou ja, uiteindelijk wel waar wel de 'wins' zitten, maatschappelijke 'wins' zitten voor, vanuit de...

AS (51;23): Ja.

BV (51;24): ...en uiteindelijk is het dus niet aan de gemeente om daar iets over te zeggen of om daar iets van te vinden?

AS (51;28): Ik, bubub, ik kan niks zeggen over uhm, de, de, de, een boer die ergens een weiland heeft, hoe die dat weiland in moet richten. Uh, landelijk gezien kun je zeggen van 'je mag geen gifstoffen meer gebruiken en bepaalde zaken', maar ik kan niet bepalen of dat hij zijn gras elke week maait of dat 'ie dat niet doet voordat, voor 1 juli of uh, daar ga ik niet over.

BV (52;00): Nee, nee. Dus er zijn eigenlijk bepaalde zaken waar er wel in het proces uh, tegen aangelopen zal worden, maar die niet op de schaal van de gemeente of misschien ook wel niet op de schaal van de provincie beslist moeten worden?

AS (52;15): Nee, nee, klopt. En wat we dus wel hier gaan doen is die plattelandsvisie, die onderdeel gaat worden van de omgevingsvisie en daar zal wel wat in komen te staan. En dan kan je dus wel zeggen van 'als je een keer een wijziging hebt van een bestemmingsplan, ja, dan moet 'ie voldoen aan die plattelandsvisie'. Dus als je wat wil wijzigen kun je eisen gaan neerleggen. Maar gaat dat direct effect hebben op alles? Nee, want zolang je hetzelfde gebruikt, uhm, vergelijk je het met een huis, wij geven een bouwvergunning af voor een huis, daar kunnen wij volgens het beeldkwaliteitsplan, kunnen wij zeggen van 'dat moet een rode steen zijn', en aan het einde van de rit komen wij kijken van 'is dit een rode steen?', en dan is het ja, maar daarna wordt het al moeilijk wanneer iemand zegt van 'ik ga er met verf overheen want ik wil het wit hebben'. Dan moeten wij al heel sterk in onze schoenen staan, dan moet het echt al een beschermd zicht zijn. Dus, dus, uhm, de overheid kan ook niet alles sturen, de wereld is ook niet helemaal maakbaar. En daar moet je ook rekening mee houden, je kan richtingen aangeven, en dat kan in zo'n plattelandsvisie. Dus als jij kijkt van 'waar zou die zich op moeten richten als één van de dingen, dat is de plattelandsvisie die komt in 2023-2024. En die komt daarvoor al provinciaal. Dus daar zou ik ook... die zou ik zeker in de gaten houden. Provinciale plattelandsvisie.

BV (53;55): Ja. Kijk, ik was ook wel nog benieuwd naar, tussen de interactie die er tussen de gemeente en de provincie plaatsvindt, wanneer en hoe er bijvoorbeeld afstemming plaatsvindt, wanneer bijvoorbeeld dit soort initiatieven vanuit een werkgroep ingediend worden...

AS (54;08): Heel veel wordt gedeeld met de provincie om te kijken, met het buitengebied, maar dat wordt allemaal ambtelijk besproken. Ik, ik, ik zelf heb daar geen gesprekken over. Ik hoor alleen van 'dit heeft de provincie gezegd' dus ik weet dat er heel veel gesprekken over zijn en ik snap ondertussen welke kant ze op denken, maar ik zit daar niet bij. Maar er is ook wel heel veel overleg over, zoals die natuurboerderij, daar zijn heel veel gesprekken geweest met de provincie en gemeente.

BV (54;39): En als het dan gaat om de inhoudelijke ondersteuning, weet je dan wel waar de gemeente komt kijken, waar de provincie komt kijken, en wie waar...

AS (54;49): Als wethouder ben je voor de, voor de grote lijn. Dus ik, ik bemoei me niet echt met de inhoud daarin. Nee, ik probeer ook echt om die grote lijn te houden, ik heb geweldige ambtenaren zitten hier die daar mij over adviseren. En daar uhm, en alleen als ze zeggen van 'iets kan niet', waar ik wel graag zou willen, dan vraag ik door. Ja dan denk ik van 'kan niet' is geen antwoord. Dan moet er onderbouwing komen waarom het niet kan. Op die manier probeer je dingen voor elkaar te krijgen.

BV (55;30): Juist. Ja. Ik denk dat ik wel zo ongeveer een beetje door mijn vragen heen ben. Ik vraag altijd nog even van of dat er aanvullend nog opmerkingen zijn over de thema's waar we het over gehad hebben, waarvan je denkt van 'dat is nog belangrijk voor'...

AS (55;45): Nee. Ik vind het mooi hoe de werkgroep daar mee bezig is en uhm, uhm, ik heb mezelf als doel gesteld van 'ik wil graag, uhm, voorkomen dat er frustraties komen' en uhm, en een stukje informatievoorziening brengen. Dat vind ik echt belangrijk. Ja.

EINDE INTERVIEW

Bijlage 13: Transcript interview lokale agrariër 1 (7 april 2022)

Aanwezigen bij het interview zijn onderzoeker Bart van de Ven (BV), een lokale agrariër (A1) en zijn vrouw (VA) die in aanraking zijn gekomen met de initiatieven van de Werkgroep Vergroenen.

START INTERVIEW

BV (00;00): Uhm, zo die loopt. Uh en uh, nou ja, ik begin altijd gewoon wat algemeen, gewoon benieuwd naar uh, of je even wil vertellen over nou ja, wie u bent en hoe lang u al een boerenbedrijf heeft en hoe dat zo'n beetje gaat.

A1 (00;17): Nou ja, hoe is dat bij ons 'egoane, wej uh, mien ouders die had'n dus oak al koei'n. En uh, mien va die is up jonge leeftied al overled'n. En ik wou eing'lijk oak wel een beetie met de boerderij verder, maar joa, wej woar'n eing'lijk te klein of fatsoenlijk verder te kunn'n. Duh, nou ja, dat was in die tijd dat 't melkquotum d'r gekom'n is, dus uh, wij hebb'n gewoon uh, een heel klein beetie melk dat wij mochten lever'n, dus dat was uh gewoon, die melk die wij lever'n mochten, die hebb'n we vur joar'n 'eleverd, moar ja, nou we te klein war'n toen heb'n we soamen 'edacht altied uh, dan bej altied als boer aant werk loat wej moar zeg'n. Dat is uh, of in grote lijn'n, wat ik altied 'edoan hebbe. En ikke, vur tweeëntwintig, drieëntwintig joar terug, was mien heup verslet'n, en dus, bunt wej 'ummoal 'estopt met melk'n.

VA (01;23): En dat was toen ook net dat ze stopt'n met buss'n melk. Dan moest 'ie over op 'n tank. Nou ja, ik ging wel eens mee melk'n en ik wil wel 'n keer melk'n moar niet altied. En als dat mis giet met die heupe, dan ben ik de sjaak. Dus ik denk ja...

A1 (01;40): Aj dan goat invester'n en je goat vur deurmilk'n met dat kleine beetie melk daj mut lever'n en 'ie mut overdag hèn werk'n, dan denk 'ie van 'kumt dat wel goed'. Dus da hebb'n we, toen benne wej 'estopt met melk'n. En benne wej oavere goan op de, op dit soort vee dan. Dus dat heb je net oallemaal zo'n beetie 'eziene.

BV (01;59): Ja, ik heb een mooie rondleiding gehad net. Mooi gekeken, even rondgekeken. En als het dan over het boer zijn gaat, over het boerenbedrijf...

A1 (02;11): Nou ja, dat is best wè mooi um zo èm mètte kiek'n. En dat èm te loat'n zien loak moar zeg'n. Dat vind ik eing'lijk oak wel heel belangriek, dat de burger ook, want je wordt altied moar zo gauwe uh, die burgers ammel zo gauwe wies 'emaakt van uh, die boer'n die producer'n stront en dat stinkt en zie proat 'erover asof 't ammel vergif is eing'lijk, loat'n wej moar zeg'n. Mar dat ze d'r van vret'n mut, doar denkt ze niet bij noa.

BV (02;32): Nee, zeker niet. Haha. ☺ Dat is natuurlijk nog wel een beetje een omslag, die nou wel uh, wel gaande is, dat er wel wat anders over gedacht wordt ook inderdaad.

A1 (02;44): Joa. Doarum is 't ook heul belangriek dat as ik hier oan de wegge ben en d'r kumt toevallig mens'n langs 'efietst en die zien dan wel 'ns die kalfies hier sommers loap'n en zo, nou, dan stopt er wès iemand hèn, weej wel, en dan moak 'ie doarn proatie mee en dan kun 'ie ammel 'ns een beetie vertel'n hoe dat ammel rijlt en zijlt. Moar dan uh, dan kom'n de mens'n d'r oak achter dat 't eing'lijk heel ander is, dan wat ze altied in gedacht'n had'n.

BV (03;08): Ja, ja. En wat zijn dan voor u belangrijke thema's die horen bij het z'n van een boer, bij het boeren...

A1 (03;21): Joa. Hoe mut 'k dat zeg'n. Kiek uh, nou ja, en dat ze van de overhied oak altied wel zulke roare fout'n mak'n, dat ze, het melkquotum is d'r op een gegeem moment weer af'egoane, terwijl de nieuwe regels regels er nog 'eumal nie war'n. Dat vind ik eing'lijk een beetie een dom idee. Die wist'n eing'lijk van teveur'n as 't melkquotum eraf giet, dan bent er verschillende boer'n die denk'n van 'wej kunt nou weer meer koei'n melk'n dus zet d'r moar een groate stal bij, of een nieuwe stal, en dan goat wej een keer verdub'ln ofzo'. Terwijl as 't aantal hectares wat ze had'n, dat wordt niet verdubbeld loat wej moar zeg'n. Tenminste niet direct. Aj een keer wat bij kunt kop'n dan is 't een keer mooi mej'eneum. Moar. Dan denk ik van ja, dat had'n ze van de overheid toch oak oanders kun'n zien. Eerst nieuwe regels mak'n, van waj nou hebt dat bint groate stal'n die halfvol zit omdat ze met die fosfaat en die ammoniak nie uut komm'n. En aj veur 'n groate stal 'n hypotheek hebt loat wej moar zeg'n en ik heb 'm halfvol zitt'n, dan kom je d'r toch nie?

BV (04;31): Nee. Dat kan niet uit nee. En ik was dan ook wel benieuwd naar de Werkgroep Vergroenen waar ik dan ook onderdeel van ben, die is meer bezig met uh, duurzaamheid, natuurinclusiviteit en vergroenen. En uh, in hoeverre u al bezig bent met dat soort thema's, hier op het bedrijf of in de...

A1 (04;52): Hoe bedoelt u dat?

BV (04;53): Jaaa, dat is uh, u mag gewoon je zeggen hoor, of uh, in wat voor dingen, wat voor dingen er hier al gedaan worden om bijvoorbeeld uh, met kruidenrijk grasland of uh...

A1 (05;07): Joa. Dat hebb'n wej oak. Wej hebb'n oak nog uh, vier hectare, ruim vier hectare, wej noem'n dat 'vogeltiesland' dan, dat is uh, dat komt alleen maar ruige mest op, droge mest, en dat wordt dan niet eerder gemaaid as uh, na half juni. Daar doen wej dus oak an mee.

BV (05;31): En dat is vanuit uzelf of daar staat nog een subsidie tegenover of uh?

A1 (05;35): Daar krèng wej een vergoeding voar ja. Maar ja, dat mag eing'lijk ook wel, want je maait ook een keer minder natuurlijk hè.

VA (05;42): Het ruikt wel heel lekker, dat hooi. Ja, dat ruikt veule lekkerder as 't gewone hooi.

A1 (05;49): Ja. Het is op zich wel goed voer. Voar de paard'n is 't op zich wel mooi spul. Ja, je mut 'r ook 'n beetje geluk mee hebb'n natuurlijk hè. Als die datum half juni 'ewèst is en je hebt meteen goed weer, dan moet 't niet dan nog 'n paar week'n gaan reeng'n want dan uh, wordt 't een rotzooichie. Maar de laatste joar'n, ja, dat is altied nog oardig goed 'egoane. En als 't danne, drekt mooi hooi kun'n krieng, dan kunj drekt weer uh mest'n, dan kun je 't nog één of twee keer meer maaïen. Want dan mag je d'r oak wel dier'n noartoe breng'n, maar 't ligt aan de Lichtmis, dus eerder ded'n wej dat wel, maar wej probeert nu de dier'n wat dichterbij huus te hald'n en um doar te gaan maaï'n.

VA (06;39): Maar dat roek 'ie heul goed uh, aj heui hebt van hier uut de buurte of van doar, bej de Lichtmis, van dat 'vogeltiesland'. Die kruud'n die roek 'ie geweune, dat roekt zo lekker.

BV (06;51): Ja, dat kan ik me voorstellen. En uh, de ik zit hier natuurlijk naar aanleiding van dat [red. naam] *een lid van de werkgroep* hier langs geweest is, en die kwam hier ook eigenlijk, nou ja, met een vraag, met de vraag om mee te denken over de initiatieven, die eigenlijk ontwikkeld worden vanuit uh, mensen vanuit Nieuwleusen Synergie. En wat vond u er voor het eerst van dat u benaderd bent, werd door, om mee te denken of om mee te werken aan het initiatief?

A1 (07;18): Joa nou, dat valt mij eingelijk een beetje uh, koud op 't dak, loat wej maar zeg'n. Wat bint ze nou weer van plan. Ik had er trouw'ns al een keer wat op de televisie al 'eziene, dat ze ergens bej Dalfsen ofzo, maar een uh, dat programma was al bezig toen ik 'm erop zette, de helfte helemaal niet 'eziene natuurlijk. En toen, joa, vlak d'rnoa kwam [red. naam] *dat lid van de werkgroep* hier uh, met een voorstel. Ja, dan denk ik oak wel van ja, ik weet 't oak niet, uh, moet de gemeente dat ook niet uh, bij wil'n spring'n en mee wil'n denk'n?

BV (08;04): Dat doen ze ook. Jazeker.

A1 (08;06): Ja, nou ja, dat uh...

VA (08;10): Wuj wel koffie?

BV (08;11): Ja, graag.

Schenkt koffie in

BV (08;24): Maar in eerste instantie wel...

A1 (08;29): Nou, ja, ik denk niet dat dat veur onse van toepassing is.

BV (08;38): En dan vanwege?

A1 (08;40): Jaaa, dat is dan, in wez'n verpacht 'ie oewn grond dan.

BV (08;47): Of verhuren ja, zoïets.

A1 (08;49): Maar ja, de onkost'n die d'r op komt, veur wie bent die dan? Dan kunn'n ze erngs keet'n of huisjes neer woll'n zett'n, doar moet oak vanalles aan 'ebeer'n zal 'k maar zegg'n. Er moet een straat noartoe en er mut oak water noartoe en ook stroom noartoe...

BV (09;10): Ja. Dat ligt eraan. Dat kan natuurlijk ook verdeeld worden, of uh...

A1 (09;20): Ja. Dat moet'n dan eing'lijk betaalbare woning'n word'n, maar dat maakt wel zoveel kost'n dat 't nog wel weer niet betaalbaar is.

BV (09;30): Maar het grotere idee, van bijvoorbeeld op een andere manier uh, gaan boeren, of op een nog meer natuurinclusieve manier gaan boeren, uh bijvoorbeeld door gedeeltelijk een stukje natuur te gaan onderhouden of een klein stukje bos, hoe spreekt u dat aan?

A1 (09;47): Noa, wej bent in weez'n al behoorlijk met de natuur bezig, want onze mest die kunn'n we zelf op ons eing' land gebruik'n, dus wej gebruikt verder geen kunstmest. Ja, een beetje onder de maïs, moar dat is hoast niks zal 'k moar zeg'n, 'n poar zakkies. Dus uh, ja, zo werkt dat bij ons eing'lijk al, dan ben je al...

VA (10;11): En daj de koei'n altied buut'n hebt.

A1 (10;13): Ja, nou bent ze nou binn'n dan.

VA (10;15): Ja. Maar de hele zomer bent ze...

A1 (10;17): Ja. Aj drie week'n verder bint dan stiet ze buutn tötte, töt de kerstdaag'n zeg'n wej altied.

BV (10;30): Ja. En ik was dan vooral ook benieuwd naar uh, nou ja, de manier waarop het tot nu toe zo voorgelegd is aan u, nog niet zo aantrekkelijk lijkt om daar eventueel 'ja' op te zeggen, maar wat voor soort element, zo'n initiatief of zo'n voorstel wél nodig zou hebben van, dat u denkt van dan zou ik daar wel bereid zijn om daaraan mee te willen werken?

A1 (10;53): Joa, dat weet ik eing'lijk oak niet. Doar heb ik niet zoveel over noa'edacht eing'lijk.

VA (11;01): Joa. Wej bint onze groand oak neudig, aand'rs kuj de mest nog minder afvoer'n, of minder koei'n...

A1 (11;07): Joa. Aj zoiets meer goat doen dan mut 'k oak oand're grond weere koop'n. Dat uh... doar kump 't wel op neer.

BV (11;11): Ja. Dus eigenlijk...

VA (11;12): Dus grond dichtbej huus veur iets oanders gaan gebruik'n as veur de boerderij, dat is nie handig, veur ons nie.

BV (11;21): Omdat je die grond nodig hebt voor de koeien?

VA (11;24): Ja, precies.

BV (11;26): Dus eigenlijk impact heeft op de bedrijfsvoering en hoe dat dan gaat lopen...

VA (11;30): Nee, dat is niet heel handig nee.

A1 (11;32): En dan hej oak nog mens'n die doen al 't vee weg en dan kunj misschien wel met zoiets bezig gaan, dat weet ik niet hoor.

BV (11;42): Ja. En een combinatie d'rvan van, ik stel voor hè, een aantal, of een paar minder koeien en dan zo'n stukje grond waar je dan hectare-technisch een hogere opbrengst vanaf zou halen... zoiets is niet uh...

A1 (12;05): Nou ik kan dat uh, nee...

VA (12;08): Daar wordt 'ie niet warm van.

BV (12;10): Daar wordt 'ie niet warm van nee. ☺ Haha.

A1 (12;11): Daar word ik niet warm van nee. 'T Zal best wèz'n dat aj 't goat berèk'n daj wel verder komt as met die koei'n zal 'k moar zeg'n, dat, dat, ontken ik niet...

BV (12;24): Nee, maar wat dat betreft is het, zoals het gepresenteerd is, of voorgelegd is aan u niet aantrekkelijk genoeg om te zeggen van, 'dat is voor mij van toepassing'.

A1 (12;35): Nee. Maar joa...

VA (12;37): Nee, moar kiek, zeu-as hiernoast, die groand is van mens'n die woont hier niet eens meer. En doar zoalt dat natuurlijk best heul mooi veur wèz'n. Die hebt verder geen boerderij meer, die mens'n, die verhuurt 't land, en dan zoalt dat best wel kunn'n, maar um zo, zoas 't nu löpt, wej hebt zo'n klein bedrijf, haha, dan wilj d'r oak nog wat van afkalv'n, dan blijft er niks meer over.

BV (13;10): Dus dat is ook een beetje...

A1 (13;11): Joa. Da's net waj zegt, doar zit wel wat in natuurlijk. Aj mens'n hebt die nog wel grond hebt, die 't er zelf toch eing'lijk niks meer mee doet, ja, verhuur'n dan, veur 'n bepoald bedrag per joar. Dan denk ik van 'aj dan nou van die, eing'lijk noem 'k 't moar keet'n neer goat zett'n'...

VA (13;28): Joa, startershuusies.

A1 (13;30): ...Nou ja, dan was dat veur zukke mens'n misschien wel interessant loat wej moar zeg'n.

BV (13;36): Nee, precies. Dus voornamelijk dan voor mensen bijvoorbeeld dan zelf de grond, of niet bij huis hebben of uh...

A1 (13;40): Die 't er zelf eing'lijk niks meer met doen loat wej moar zeg'n, die het toch moar verhuurt, aj dan denkt van aj 't dan toch verhuurt dan wil je toch graag zoveel mogelijk geld d'rvan beur'n. Tenminste, dat zou ik dan wel denk'n.

BV (13;53): Ja. Dat is dan uiteindelijk toch een financieel plaatje.

A1 (13;55): Ja. Aj nou van een oand're boer tweeduizend euro per joar kan beur'n en veur zoiets tienduizend of viefduizend per hectare per joar beur'n, dan denk 'ie van uh, dan hej 'n aand'r financieel plaatje.

BV (14;16): Precies, ja. Dat is natuurlijk eigenlijk waar dit ook deels uit voorkomt. Wat er binnen de Werkgroep Vergroenen speelt is dat er een beetje de andere gedachtes om uh, ook op andere plekken in het landelijk gebied wat her en der wat natuur aan te gaan leggen en daar komt natuurlijk steeds vanuit het landelijke beleid ook wel steeds wel verandering op. Hoe staat u in het algemeen tegenover, tegen eigenlijk die, we hadden het er net ook al kort even over, tegen die koerswijziging of die gedachtegang wijziging binnen het landbouw-, het 'landbouwdenken'?

A1 (14;53): Nou ik denk uh, dat uh, dat uh, je krijgt hier zo langzaam maar zeker ook mens'n die as 't hier uh, ook niks hebt te zoek'n, moar die kunt het oe hier in de landbouw wel moeilijk maak'n zal 'k 't moar zeg'n.

BV (15;07): En dan bedoelt u andere boeren of...

A1 (15;09): Nee, nou bijvoorbeeld uh, nou hier aan de oaverkaante stoat een huus te koop loat wej moar zeg'n, daar kan wel mens'n inkom'n en as ik dan 's oavm'ds nog bezig ben met 'n trekker of 'k ben nog oant mest'n ofzo, dat ze dan op höge poat'n aankomt van uh 'nou, 't is loat 'enög, 'ie stopt er moar mèt.' Joa, dat kan altied niet, ik hoef niet elke oavm'd deur te doen, maar soms is de situatie uh, zo dat 't wel mut. Kiek, en dat gebeurt, en dan aj d'r ene vlak naast oew'n bedrief kriegt, die kan 't oe wel verrekte moeilijk maak'n.

BV (15;43): Ja, ja. En als het dan gaat over dingen als stikstof waar nou heel veel over te doen is, uh...

A1 (15;52): Joa, moar dat hoeft nog 'eulemoale niet. Nej, uh, een melkauto of een mesttank er 's oavm'ds, en je he't buur'n die doaroaver klaag'n loat 'k moar zeg'n, dat uh, dan denk 'ie van nou, doar ben 'ie niet gelukkig mee. Daj d'r altied gezeure mèt hebt.

BV (16;14): Nee, precies. En er komt natuurlijk wel, er gaan nieuwe regels komen heb ik vernomen, daar zult u misschien ook wel van op de hoogte zijn, vanuit Brussel meer en meer vereisten gaan, gaan komen dat je meer aan natuur moet doen als boer en uh, en uh, hoe denkt u daarover?

A1 (16;33): Noaja, ik denk dat wej d'r al heul veule oan doet loat wej moar zeg'n. Dat wej uh, as wej op 't landte aan 't werk bent, wej hebt meestal wel stökkies op de trekker ligg'n, ziet wej erg'ns een vogelnest, dan goat wej dat marker'n loat wej moar zeg'n, maar dat heb ik altied al wel 'edoane. Dus niet van de laatste joar'n loat 'k moar zeg'n. Zo bent wej eing'lijk altied al wel op'egroeid. Wej uh, ik heb wel 'ns gehad dat ik uh, dan was 'k op t laand en dan had 'k geen stökkies bej mij, maar dan trek 'ie moar een jas uut en dan gooi 'ie die d'r maar zolang bej, want aandere dan kan 'k 'm straks niet weervind'n, gewoon om dat nest te spaar'n, loat wej moar zeg'n, dan zi-j zelf misschien wel in de koale, ja, zo ben je altied wel met natuur bezig.

BV (17;21): Ja. Dus toch wel bezig met wat er uh...

A1 (17;23): Joah, dat hebb'n wej altied al wel 'edoane. Maar ja, wej probeert alles te behoud'n zeg maar, aan weidevogels, maar ja, je hebt hier ook zo verschrik'lijk veel ongedierte en uh, die maken alles nog kapot, en wej kriegt de schuld, zo zie ik 't tenminste. Die voss'n die loaten ze vaake loop'n, die buizerds en je hebt nog wel meer van die roofvogels, die maken alles uh, die maken alles kapot eing'lijk.

BV (17;51): Ja. En hoe kijkt u dan naar boeren die dan zeg maar, veel groter zijn en veel veer land en veel meer grond hebben die daar misschien dan minder mee bezig zijn?

A1 (17;59): Joa, maar die bint er volg'ns mij oak wel mèt bezig hoor. Dat kriej wel steeds meer, dat ze zegg'n van uh, zo'n bloem'nstrook langs de kaante, zo, ook veure, veur de dier'n loat 'k moar zeg'n. Maar ja, 't ligt 'r ook wel aan veur wat veur dier'n natuurlijk. Ja, haha. Want hierzoot laatst de watergang van het waterschap is soms ook een drama en een ruwe bende en dan krei-j gewoon ongedierte in. Dat bint toch ideale nestelplekk'n veur de voss'n en noem maar op.

VA (18;33): Ja, daar moet dan ook weer beheer op, denk ik.

BV (18;38): Ja. Dat is ook een kwestie van afstemming natuurlijk van uh... en ja, u bent dan al redelijk bezig met natuurinclusief, met kruidenrijk grasland, en weidevogels bezig en zo. Wordt er voldoende ondersteuning geboden vanuit, marktpartijen, afnemers van vlees en melk, overheden, om daar mee bezig te zijn.

A1 (19;07): Nou ja, dan zou 'k eing'lijk helemaal biologisch moet'n wèz'n. En doar zitte wej eing'lijk wel zo'n beetie teeg'n aan eing'lijk, maar ja, ik weet niet wat ik dan nog meer mut doen om dat helemaal voormekaar te krijg'n. Want dan zit 'ie...

VA (19;21): Dan zit 'ie met 't maïslan en met de Bix. Biologische bix.

A1 (19;30): En dan maj geen mest meer afvoer'n denk ik.

BV (19;33): Is dat wat dat betreft dan wel ooit aan de orde geweest, dat u wel heeft gespeeld met het idee van uh, 'dat is misschien wel een idee, om biologisch te worden'...

A1 (19;42): Nou ja, uh, doar goa je wel 'ns meej aan 't denken van uh, ja...

VA (19;50): Ik vind al dat 'ie best wel heule authentiek boert.

BV (19;54): Jaaa. Ik heb het net gezien.

VA (19;56): Met die koei'n met de hoorns nog op de koppe en 't löpt is de wei en de kalfjes erbij.

A1 (20;07): Ja, kiek, bij oans, wej kunt er een keer een kreupele koe tussen hebben en zo, moar dat gebeurt eing'lijk maar heule weinig eing'lijk. Want dat is uh, en medicijnen en zo, penicilline, dat is ook nog geen koppie vol in een joar eing'lijk.

VA (20;25): Hij hebt altied zijn gezondheidsplan...

A1 (20;27): Dat ken 'ie ook wel hè...

BV (20;28): Ja, dat is bekend... ☺

VA (20;30): ...en dan moej een plan hebb'n hoe 't nog beter kan en dan hejt hele joar geen antibiotica en niks gebruikt en dan denk ik 'hoe dan?', hahaha. Dat kan dan toch niet beter.

A1 (20;44): Nou ja, wej kunt een keer een keizersnee hebb'n, ofzo, misschien één keer in 't joar ofzo, de meesten bej onse die kalft nog redelijk normaal. En uh, 't kan een keer misgoan, dan mut een collega van oewn va die mut er eem bij kom'n met 'n klem.... Hahaha

BV (21;03): Ja, precies. En als we het dan ook hebben van, dat er wel gespeeld is met het idee om eventueel biologisch geworden, bent u dan ook bezig met de toekomst van het boerenbedrijf en de manier waarop dat gerund wordt? Denkt u daar veel over na of, of over dat 't op een andere manier vormgegeven...

A1 (21;19): Noa, misschien dat er wel een keer iets komt, van uh, loat wej moar zeg'n, van aj nou biologisch wordt dan net as met dat uh, daj d'r een vergoeding veur beurt. Want met biologisch dan hej ook nog weer veul minder dier'n per hectare, dus als doar nou ook weer nog 'n vergoeding teeg'noaver zölt stoan, dan zou dat best nog een keere interessant...

VA (21;45): Ja, daar is weer een andere markt veur.

BV (21;47): Ja. Wat dat betreft is dat misschien is dat voor u dan nu nog niet financieel aantrekkelijk genoeg om biologisch te worden?

A1 (21;56): Nou, ik denk uh, dat ik dat op 't moment niet veurmekaar kan krieng eing'lijk. Dat ik heulemoal geen uh, dan mag ik ook geen mest anvoer'n, ik heb nou nog 'n beetie ruimte oaver, dan kan ik nog 'n beetie mest anvoer'n, dan koop ik geene kunstmest. En dan bej volgn's mij beter bezig dan da'k nou uh geen mest meer an mag voer'n, en ik uh, en een biologische boer mag ook geen kunstmest zaai'n. Maar oewn land mut oak niet heulemoal verschraal'n zal 'k moar zeg'n. Nou wil ik niet zegg'n dat wej doar zoveule machtig veule an, uh, af haalt maar. Wej hebt in 't verled'n oak nog die ontheffing 'ehad dat wej in plaats van mest'n ook nog gewoon mocht injecteer'n, gewoon bovengroands uut mocht'n riejd'n. Dat vond ik ook gewoon een hartstikke goed plan eing'lijk. Dat bevalt mej veul bèter as dat injecteer'n. Joa, oak gewoon daj met minder mest meer opbrengst hebt. Aj giet injecteer'n dan ben je minstens viefentwintig of twintig kuub per hectare, breng je d'r op, e as wej 't gewoon d'rop spuiten, en dan op 'n zomerdag, 'n beetie reeg'nachtig weere hebt, nou, dan is dat misschien een keer de helfte, twaalf, dertien kuub ofzo per hectare. En aj dan drekt reeg'n hebt en die mest die werkt drekt, dan hej... doar bent oak wel 'ns proev'm met 'edoane, dan denk 'ie van dat kan nooit, maar dat 'ebeurt wel hoor, dat er met minder mest net zoveule grasopbrengst hebt. En niet heulveule mest in één keer, maar gewoon meerdere keer'n per joar. Een stuk waar 'ie

'emaaid hebt, eem een klein beetie d'roaver, of 'n stuk waar de koei'n in'eloap'n hebt, eem sleep'n en eem een klein beetie mest d'roaver.

BV (23;46): Dus eigenlijk op die manier toch ook wel bezig met 'hoe beperk ik mijn hoeveelheid...'

A1 (23;53): Joa, joa, joah. Oewn mest eing'lijk zo goed moog'lijk benutt'n eing'lijk.

VA (23;55): En ook met 't weere, net waj zegt, een beetie reeg'nachtig weer, is veur 't gras oak better, veur 't land oak better. En ik denk voor 't milieu ook wel better.

BV (24;10): En als het gaat om bijvoorbeeld opvolging, of degene die na u, uh, het bedrijf uh, is dat aan de orde? Dat één van uw zoons bijvoorbeeld denkt van uh... Dat die denkt dat 'ie het bedrijf over wil nemen?

A1 (24;22): Joa, nou, 'tuulijk, de jong'ns die helpt nou oak altied al mèt, moar as ze nou helemaal niet mèt wild'n werk'n, dan hadd'n wej nou misschien oak wel 't idee van, loat wej d'r misschien helemaal wel mèt kapp'n.

VA (24;36): Neu, moar zej hebt 'r allebei wel belang bij.

A1 (24;38): Ja, die jong'ns die vindt 't ook wel mooi om verder te goane eing'lijk. En dat is veur die jong'ns, ja, veur mej is 't te kleine, moar veur die jong'ns oak wel.

BV (24;45): Ja. Dus dat betekent eigenlijk dat de manier waarop het nu gerund wordt, gewoon wat kleinschaliger, extensief, dat dat wel blijft, in ieder geval, dat denkt u wel?

VA (24;56): Joa, dat denk ik wel ja.

BV (24;28): Ja, en wat dat betreft, gaat het dan ook bijvoorbeeld een keer aan de keukentafel over, over biologisch of wel of niet, of uh...

VA (25;11): Doar hej 't wej nog nooit met de jong'ns oaver 'ehad.

BV (25;14): ...of over wat zij graag zouden willen, voor in de toekomst uh...

VA (25;19): Neu. Dat is niet echt uh...

A1 (25;25): Nee. Moar dat is misschien ook eens wat uh, meer uh, oaver te... daj doar wat meer informatie oaver kriegt, van wat bint de veurdeel'n en wat bint de noadeel'n, kan dat wel, kan dat niet.

BV (25;41): Ja. Dus wat dat betreft denkt u dan wel dat er nog wat te halen valt als het gaat over het voor de boeren aantrekkelijker maken voor, meer bezig zijn met natuur of biologisch...

VA (25;54): Ja, dat denk ik wel ja. Dat dat best wel goed is.

BV (25;58): En waar denkt u dan dat die taak voornamelijk ligt? Is dat dan, moet dat een gemeente doen of moet dat dan met zo'n initiatief bijvoorbeeld voorbijkomen dat dat dan uh, zo aan de orde komt?

A1 (26;16): Ja, dat zou ik oak zo niet wet'n. Nou, ik denk niet daj dat bij de gemeente moet uh...

Telefoon gaat

BV (26;29): Ho... dat is zeker het paard... haha ☺

VA (26;40): Nee, die belt op de mobiel, nee, loat eerst moar vier keer oaver gaan dat 't geen energie uh...

Telefoon stopt met overgaan

VA (26;48): Oh, dat was dus ook.

BV (26;52): Hahaha, dat was een goeie truc dus, vier keer over laten gaan.

VA (26;55): Dat is van de energie, en die mag 't moar vier keer over loat'n gaan heb 'k wel 's 'eheard.

A1 (27;01): Hej oak nog 'n koekie [red. naam] vrouw?

VA (27;03): Doar hej 'n heel trommel vol. Hej doar genög an?

A1 (27;06): Joa, 'k denk 't wel joah.

BV (27;10): Nee goed. Maar dat is op zich een beetje, dat zijn een beetje de dingen of die ik wilde bespreken. Heeft u voor mij nog vragen die u graag uh, wilt weten of waar u benieuwd naar bent, naar Nieuwleusen Synergie of naar de Werkgroep Vergroenen, of... wanneer we met iets anders bezig gaan, dat u toch denkt van 'nou, dat vind ik toch interessant' of dat dat misschien voor mij aan de orde is?

A1 (27;31): Nou uh, wat uh, die Synergie die is druk met uh die windmool'ns. Nou liekt mie zonnepaneel'n helemaal niet zo'n raar idee, as je 't bievoorbeeld veur, hier veurop de stal een rijgie neer zouw'n legg'n, daj een beetie met de stroom zelfvoorzien'nd bent, maar om hele stukk'n

landbouwgroand doarveur te pakk'n, dat vind ik eing'lijk niet zo'n goed idee. Want dan hej oak nog vaak weer de paneel'n ligg'n op plekk'n waar je helemoal geen stoom nödig hebt. Kijk, en aj 't nou, waar je grote gebouw'n hebt stoan, dan ben je meestal oak wel stroom nödig.

VA (28;08): Ie bent pas noar Terschelling 'ewèst, en dan in de buurt van Heereveen was dat denk ik, langs de weg hej die geluidswall'n en doar stiet ammel zonnepaneel'n op. Ja, da's handig, dat most'n ze veule meer doen. Doar heeft niemand last van.

A1 (28;24): Zo'n taludwand...

BV (28;25): Oh, zodat het twee functies heeft eigenlijk?

VA (28;28): Ja.

A1 (28;30): Ja, zo'n wal hej al stoan, die zal wel voor 't geluud wè'n. En doar ligt dan uh, of joa, 't stiet erop, doar stiet dan zo'n stelling met van die zonnepaneel'n op, joa, dat moet dan ook moar net uitkomm'n dat 't in de zonne komt bij wijze van sprèk'n...

VA (28;45): Ja, dat is wel handig ja.

A1 (28;47): En dan denk ik ja, dat is bètter werk as daj d'r goeie landbouwgrond veur goat verknall'n.

BV (28;57): Ja. Voelt u zich als boer dan misschien ook wel een beetje, of alles wat er nu speelt hè met dat soort thema's als duurzaamheid uh, een beetje verdrukt?

VA (29;07): Doar hebt wej geen last van.

BV (29;09): Daar heeft u geen last van nee?

VA (29;11): Nee.

BV (29;13): Nee, maar ik kan me dat, om een beetje een beeld te schetsen uh, voor hoe het is als agrariër nu nog zeg maar uh...

VA (29;19): Neuj. Moar ik denk dat wiej doar ook niet zoveule mej te maken hebt want wiej levert oak geene melk, dus ik denk dat dat dan wel iets anders is. En wiej bint niet zo groot...

A1 (29;34): Neej. Wej hoeft er oak niet van te lee'mn...

VA (29;37): Ja. Dat maakt natuurlijk oak een heel verschil.

A1 (29;40): Moar ei-gen-lijk, kiek, 'ie hebt 't vee net 'eziene, en de afgedankte melkkoei'n, 't prijsverschil is eing'lijk niet groot genög. Dit spul dat moest eing'lijk wat, wat meer op kunn'n breng'n as ouwe melkkoei'n eing'lijk. Dat prijsverschil dat is moar heel erg, joa, minimal eing'lijk.

BV (30;02): Ja, dus je kunt eigenlijk beter melkkoeien houden en dan wanneer ze klaar zijn als melkkoe dan de koe weg, uh, verkopen dan uh, puur vleeskoeien...

A1 (30;11): Jaaa, 'tuurlijk en dat is oak wel logisch, want die mut oak nog wat opbreng'n, maar het prijsverschil tussen wat wej hebb'n loat 'k moar zegg'n en afgedankte melkkoei'n, dat is eing'lijk te klein in mijn oog'n, in mijn idee eing'lijk. Kiek, want ik heb heel die koe'n, heel 't winter moe'k ze oak moar voer'n loat 'k moar zegg'n, en nou löpt er geen kalf bij, ja, straks in mei weer en 't hele zomer hej d'r een kalf bij loop'n en die hele winter, ja, dan stoat ze d'r maar te vreet'n. Kiek, en dat moe'wn we oak moar weer oaverbrugg'n. En een melkkoe die melk ie alle daag'n, en doar krijg ie alle daag'n oak wat van weer. Teminsten, aj 't goed doet. ☺

EINDE INTERVIEW

Bijlage 14: Transcript interview Saskia van Hell (Provincie Overijssel, 11 april 2022)

Aanwezig bij het interview zijn onderzoeker Bart van de Ven (BV) en Saskia van Hell (SH) medewerker Provincie Overijssel.

START INTERVIEW

SH (00;42): Ja, dus ik had al wel uitgelegd dat ik er echt voor de ruimtelijke ordening zit, want een deel van de vragen gaan wel echt over de provincie als geheel, dus dat uhm, en zo zijn er denk ik ook nog wat dingen die je denk ik vanuit Natuur voor Elkaar, waar het natuuratelier uit was georganiseerd, waar op een andere manier Lieveke Crombach ook bij betrokken dus die zit in de eenheid NM [red. Natuur en Milieu].

BV (01;08): Ja, die spreek ik volgende week toevallig. Ja, ja, ja. En ik heb toevallig afgelopen week Marieke de Keijzer van, die onder het Natuur voor Elkaar programma... dus...

SH (01;17): Dus dat deel heb je al een beetje beantwoord dan?

BV (01;21): Of ja, dat komt dan deels, en ja, om inderdaad het totaalplaatje van ook hoe, hoe het voor jullie is van de provincie is wanneer er initiatieven binnenkomen uh...

SH (01;32): Ja. En qua opbouw van de provincie heb je dus een vijftal inhoudelijke eenheden: NM, natuur en milieu is daar eentje van, en ik zit dan bij RB en dat is Ruimte en Bereikbaarheid. En ik zit dan binnen RB hebben wij het onderverdeeld in Strategie, Beleidsvorming en Beleidsrealisatie en ik zit in realisatie en dat wil zeggen dus waarom ik zo direct contact met gemeentes heb, want als je strategie doet dan kijk je eigenlijk meer naar het Rijk. Wat houdt de NOVI in hè de rijks, nationale visie en hoe zorg je dat de provinciale belangen daarin gewaarborgd worden of, of, of andersom, wat moeten wij met die NOVI richting provinciaal niveau en, en, en Beleidsvorming is dan op provinciaal niveau, en Beleidsrealisatie is dan de schakel tussen provinciaal niveau en gemeentelijk niveau. En ruimtelijke ordening is gewoon heel duidelijk stramien, van de gemeente maakt nieuwe bestemmingsplannen, maar wij kijken mee. Langer geleden was het een goedkeuringsbesluit en moesten we het echt letterlijk goedkeuren, maar dat is al uh, vijftien... nee, wanneer was het 2005 ofzo is dat volgens mij afgeschaft, maar in ieder geval is de nieuwe WRO gekomen, Wet Ruimtelijke Ordening, en toen uh, kwam het de, de vorm dat het uh, dat wij ook, net als iedere belanghebbende, bezwaarschriften moeten indienen als we dat willen, maar is er wel zeg maar een soort bestuurlijke consensus dat je wel goed overlegpartner bent. Tussen provincie en gemeente. Dus dat heet dan vooroverleg. En daarvoor noemen wij het ook nog voorkantsamenwerking, dat wil zeggen iets als wat we pas bij de kop hadden, dat is nog helemaal geen bestemmingsplan, dus dat kun je nog geen vooroverleg noemen, dan noemen wij het voorkant samenwerking om af te tasten van 'binnen welke provinciale beleidsnormen zou het eventueel kunnen'.

BV (03;47): Dus dat is eigenlijk nog de voorbereiding voordat er überhaupt eventueel een bestemmingswijziging nodig is?

SH (03;53): Ja. Want het kan ook zo zijn dat het, dat het zó duidelijk een uh, grote bezwaren oplevert dat de gemeente zelfs zegt 'we gaan er niet eens aan beginnen'. We gaan helemaal geen bestemmingsplan maken, wat ook begrijpelijk is. Want als je bijvoorbeeld weet van 'het wordt een heel moeilijk verhaal', of de provincie gaat er zelfs dwars voorliggen, met een zienswijze indienen en zo, ja dan ga je, ja, dan kun je beter ook niet die verwachtingen wekken bij de initiatiefnemers van dat je het voor mekaar kan krijgen. Dus dan kan je beter aan de voorkant al nee zeggen voordat je enorme investeringen gaat doen in het proces en zo.

BV (04;33): Of dan als provincie zitten jullie eigenlijk wel meteen aan de voorkant aan tafel om ook naar de gemeente toe alvast een beeld te geven van 'wij zijn ook als provincie wel bereid om...'

SH (04;42): Ja, in dit geval, denken we al heel erg aan de voorkant mee, omdat het een nieuwe vorm is, maar als je zeg maar de, ik weet niet of je Rood voor Rood kent...

BV (04;54): Ja.

SH (04;55): ...het standaard Rood voor Rood... is al zo bekend, dat wij daar al niet meer, dat wij daar ons niet zo mee bemoeien. Als het gewoon één grote stal slopen en één woning ervoor terug, dat is

zó duidelijk, dat mag de gemeente gewoon zelf doen. Maar als er dingen afwijken of groter en complexer worden dan uh, zitten wij al vaak wel aan tafel.

BV (05;19): Zoals bij de initiatieven zoals die dan nu uh, naar tevoren zijn gekomen. Even kijken dan uh...

SH (05;30): Dus dat was eigenlijk een beetje het begin van wat is mijn functie en zo, ik weet niet of je daar nog specifieke vragen over hebt?

BV (05;35): Nee hoor, nee, ja, gewoon, als het een beetje duidelijk is zeg maar voor het beeld van uh, waar de persoon binnen de organisatie zich bevindt, nee dat is wel duidelijk dus uh.

SH (05;44): Ja, misschien nog wel goed om te weten dan is dat wij binnen dan ons team Beleidsrealisatie hebben wij het nog weer een beetje thematisch verdeeld. En dan ben ik dus thematisch landelijk gebiedsspecialist. En dus de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving, waar Rood voor Rood invalt en Rood voor Groen varianten, dat is wel iets wat ik dan het meeste doe. En ook alles wat speelt met het natuurnetwerk. Dus waar bos aangetast wordt, althans, dat proberen wij dus ook altijd te voorkomen, als er iets gewenst is in het NNN dan kijken wij onder welke voorwaarden het wél kan, maar soms moeten wij ook gewoon 'nee' zeggen, dat het niet mag.

BV (06;27): Kijk. Ja, dat is bij Nieuwleusen dan weer niet aan de orde.

SH (06;28): Ja, maar bij Dalfsen aan de andere kant heb je behoorlijk veel NNN.

BV (06;30): Uuh, dan gaat het natuurlijk over algemeen, beginnen, met uh, hoe de rol van de burger zich verhoudt als het gaat om thema's als natuurontwikkeling, uh met initiatieven tot overheden, en eigenlijk een beetje hoe jij dat in zijn algemeenheid ziet.

SH (06;55): Uhm, ja de, de bij de ruimtelijke ordening is het dus altijd zo dat, uh, de gemeente eigenlijk als eerste aan zet is. Dus als er initiatiefnemers bij ons komen, dat gebeurt niet vaak, want voor de ruimtelijke ordening is het meestal wel bekend dat ze bij de gemeente moeten zijn, maar stel dat ze met een vraag bij ons komen dan zeggen we toch altijd 'je moet óf eerst bij de gemeente zijn, óf wij willen wel met u om tafel maar dan moet je de gemeente erbij vragen'. Dat is het grote verschil met wat ze van NM, van Natuur voor Elkaar zullen zeggen, daar doen ze ook zaken zeg maar met, met groepen, wie dan ook, gewoon uit de maatschappij. Dus rechtstreeks, zonder de gemeente. Kijk, het verschil is waarschijnlijk, bij Natuur voor Elkaar heb je voor een groot deel geen bestemmingsplanwijziging nodig. Zeg maar bijvoorbeeld over de vergroening van schoolpleinen, heb je geen bestemmingsplanwijziging voor nodig. Dus dat, dan heb je dat stukje RO van de gemeente niet nodig en dus uh, kunnen ze in feite rechtstreeks met het schoolbestuur zakendoen. Maar goed, de gemeente zal er wel bij betrokken zijn, maar misschien dan wel vanuit de wethouder van onderwijs en niet de wethouder van ruimtelijke ordening.

BV (08;24): Ja precies. En wat dat betreft is het dan ook volledig afhankelijk van, van wie de grond is, waar het op gebeurt.

SH (08;28): Ja.

BV (08;29): Want de initiatieven zoals die nu voorliggen of zoals die voorgenomen zijn, gaan natuurlijk met name om toch wel grond van particulieren, maar dan particuliere derden, en grond van de gemeente.

SH (08;46): Plus bestemmingsplanwijziging die waarschijnlijk nodig is. Want binnenstedelijk als je het hebt over maatschappelijke doeleinden als bestemming daar kan je best wel veel in doen, maar buitengebied is vaak allemaal agrarische bestemming, dus als je daar wat anders wilt, dan heb je daar een bestemmingsplanwijziging nodig. En het bestemmen van agrarisch naar natuur mag ook voor altijd van ons, daar hebben ze ons ook niet voor nodig, dus dan ja, dan kunnen ze het wel ter kennisgeving bij ons laten weten, maar dan is het niet zo dat wij daar bezwaar tegen zullen maken ofzo. Tenzij, en dat is wel een spannende in verhouding tot dit, is dat wij wél gebiedskenmerken hanteren. Vanuit landschap. Dus als je het hebt over hele open gebieden, dan is bosaanleg niet altijd wat je daar wil.

BV (09;45): Dus nou ja, dat is natuurlijk een beetje rondom Nieuwleusen wél aan de orde, en dan heb ik ook al de term landbouwonwikkelingsgebied voorbij horen komen, ik heb nog niet helemaal precies vernomen waar dat dan precies vastgelegd is zeg maar...

SH (10;01): Ja, dat is vanuit langer geleden vanuit het reconstructiebeleid gekomen, zegt je dat wat?

BV (10;04): Nee. ☺

SH (10;05): Nee, dus zo jong ben je nog. ☺ Je had op een gegeven moment varkenspest, best wel veel, en toen hebben ze gezegd van 'we gaan varkensloze zones, we gaan buffers maken', waardoor je zeg maar varkensgebieden hebt, intensieve veehouderij, en buffers waar dat niet is, en we gaan ook het natuurnetwerk beschermen met die... dus die varkenshouderijgebieden moeten allemaal genoeg afstand hebben ten opzichte van natuurnetwerk en Natura2000. Dus, dus, dat was een soort, helemaal ingekleurd, van 'daar is puur natuur, dat zijn buffergebieden, mixlandschap en dát zijn puur de landbouwgebieden'. En dat heette toen landbouwonwikkelingsgebieden, LOG. En extensiveringsgebied dat was dan waar de intensieve veehouderijen zoveel mogelijk moesten verdwijnen. En je had dat tussengebied, ik weet niet meer welke naam het was... uhm, nou, doet er ook niet toe. En later is uh, hebben wij in onze omgevingsvisie dat ook nog een beetje zo gehanteerd, dus die LOG-gebieden die zijn met name primair landbouwgebied geworden. En, en, en natuurnetwerk heb je dan enerzijds anderzijds, en daartussen heb je dan mixlandschappen. En daar uh, komen iets meer gemengd kleine natuurgebiedjes voor, wat woon-buurtschapjes, voor wonen, lintbebouwingen, dus daar heb je een beetje alles door elkaar. Maar rond Nieuwleusen is denk ik heel veel agrarische, primair agrarisch gebied.

BV (12;02): Ja. En dan maak ik even het stapje naar natuurlijk de initiatieven die er natuurlijk nu ingediend worden vanuit de Werkgroep Vergroenen die dan gaan om, eigenlijk natuurontwikkeling, biodiversiteit, uh, als onderdeel van een grotere maatschappelijke transitie die ook in het landbouwgebied zal gaan plaatsvinden. Hoe is het dan als provincie om om te gaan met zo'n initiatief die zich dus heel erg bezighoudt met iets wat misschien beleidstechnisch, wat vastgelegd is, niet helemaal thuishoort in zo'n gebied?

SH (12;30): Uhm, nou ja, dat valt nu nog wel mee, want ons beleid is helemaal niet zo zwartwit. Maar dat kan best de komende jaren anders gaan worden, omdat transitie landelijk gebied veel hardere keuzes gemaakt kunnen gaan worden. Dat is allemaal nog niet zo bekend. Maar de omgevingsvisie zoals wij die in 2009 hebben vastgelegd, die zegt eigenlijk alleen maar voor het natuurnetwerk 'nee, tenzij' voor andere functies. Maar voor primaire landbouwgebieden zeggen we eigenlijk niet zo gauw 'nee, tenzij'. Kijk, op papier is het wel primair landbouwgebied maar als er andere dingen plaatsvinden zoals Rood voor Rood, en dan ja, die enkele woning op dat erf waar toch al een bedrijfswoning is, ja, die is niet extra problematisch voor de agrarische sector. Dus in feite hebben we daar niet heel hard beleid wat wel en niet mag.

BV (13;31): Nee, dus dat betreft zijn er wel ontwikkelingen mogelijk? Ook in landbouwgebieden?

SH (13;34): Ja, ja. Ook in landbouwgebieden. Het is ook een beetje wel uh, keuze aan de gemeente zelf en aan de landbouwsector wat ze laten gebeuren.

BV (13;47): Ja. In hoeverre sturen jullie daar dan bijvoorbeeld in als provincie? Kijk, ik kan me voorstellen dat jullie ook bepaalde doelen hebben, klimaatdoelen, die...

SH (13;58): Ja. Maar dat is dus, van 2009 de omgevingsvisie, toen was dat allemaal nog niet zo heel zwartwit, en pas nú wordt de nieuwe omgevingsvisie ontwikkeld. En nú gaat alles gebeuren. Dus het komend jaar gaat er heel veel veranderen in ons beleid, maar daar kan ik dan in die zin niet, ik mag nu nog niet plannen beoordelen op nieuw beleid wat er nog niet zwart op wit is. Dus, dus, dus, zoiets als dat initiatief met tiny houses met bos, dat moet ik beoordelen op basis van Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving, dat beleid, KGO-beleid, wat gewoon in onze huidige omgevingsvisie staat. En wat niet gekwantificeerd is. Dus, dus, dus, KGO zegt 'er moet een balans zijn tussen ontwikkelingsruimte en maatschappelijke belangen die je dient'. En natuurlijk hebben we een paar vaste patronen, Rood voor Rood is een vast kwantitatief patroon en een nieuw landgoed is ook een redelijk vast... want dan zeggen we 'dan moet je tien hectare agrarisch gebied omvormen naar landgoed, waarvan je minimaal drie hectare nieuwe natuur moet zijn', en dan mag je er een landhuis bouwen. Dat is ook een redelijk kwantitatief iets, mét ruimtelijke kwaliteit natuurlijk. Maar alle tussenvormen, alle varianten of nieuwe vormen, die moet je steeds, die kan je op dit moment toestaan op basis van dat algemene principe van de balans, die je met de KGO wil hebben. Dus een tiny house is een kleiner huis dan gewoon een burgerwoning, dus dan hoeft je ook iets minder grote tegenprestatie... dus je

kan het een soort van verevenen. Of door sloop te vragen of door bosaanleg te vragen, of andere vormen van natuur.

BV (15;51): Ja, inderdaad. Dus daarin is maatwerk mogelijk?

SH (15;53): Ja, ja. En dan ga je meer kijken naar gebiedskenmerken, dus: landschap, waar past het wel waar past het niet. En in het geval van als het grote hoeveelheden huisjes worden, dan ga je natuurlijk wel met de gemeente samen de vraag stellen van 'wil je op die plek heel veel extra huizen?'. Kijk, in een dorpsrand kan je heel snel 'ja' zeggen, maar als je het ergens midden tussen Nieuwleusen en Balkbrug midden in dat landbouwgebied gaat doen, ja, dan kan je je de vraag stellen 'moet je dat daar willen?'. Want dan ga je misschien de landbouw in de toekomst verstrengelen. En je gaat verkeersbewegingen op gang brengen van al die mensen die toch naar de winkel moeten of naar school moeten.

BV (16;39): Ja. Dus dat is eigenlijk ook weer een ruimtelijke balans die je dan weer moet zoeken in...

SH (16;42): Ja. Dat is meer planologie in het algemeen. Dat valt onder goede ruimtelijke ordening, dat is een algemeen begrip zeg maar. Dus dan zeg je van 'ja, nee, wij willen de voorzieningen dichtbij de bewoners, en andersom, om verkeersbewegingen te voorkomen'. Dus dan wil je niet overal... kijk, Rood voor Rood maakt het mogelijk om wel overal in het buitengebied woningen toe te staan, maar dat zijn allemaal enkelen woningen. Maar het kan best zijn dat de komende jaren met al die transities, plus met eventuele bewonersinitiatieven, dat het best wel grotere aantallen kunnen worden en dat je het op de ene plek wel aanvaardbaar vindt en op de andere plek niet. Maar tot heden hebben we daar geen hele duidelijke richtlijnen over, dus ik denk dat dat in onze nieuwe omgevingsvisie veel duidelijker gaat worden. Dat je daar veel meer op gaat sturen, waar wel, waar niet.

BV (17;41): Waar wel, waar niet. Dat het nu nog een beetje dus dat maatwerkstuk dat dat dan eigenlijk een beetje meer wordt ingeperkt naar sturing weer.

SH (17;46): Ja, ja.

BV (17;47): Hoe is het dan, ik ben dan ook wel benieuwd, kijk, er liggen dan nu nog geen concrete ideeën als het gaat om landschapsontwikkeling met tiny houses, wat één van de initiatieven is van de werkgroep, of natuurontwikkeling met tiny houses, uh, er is nog niet een bepaald stuk grond wat er, voordat dat allemaal verder kan het zo verder zijn, maar in het hypothetische geval dat we nu zover waren geweest en we zouden moeten worden beoordeeld aan de die KGO-richtlijnen, versus het beleid wat er dan nog aan gaat komen, zou dat dan kunnen betekenen dat we in de tussentijd bepaalde stappen maken die dan weer in het geding komen doordat er ergens op een andere plek binnen de provincie iemand een beleidsstuk aan het schrijven is...

SH (18;36): Ja, uh, ja, maar dat geldt altijd hè. En dat heet dan overgangsrecht. Dat je dan eigenlijk beslist, een bepaalde peildatum, van 'de plannen die dan in voorbereiding zijn, op dat moment, die mogen doorgaan op grond van het oude beleid'. Dus dan heb je het er bijvoorbeeld over dat er al wel een voorontwerp bestemmingsplan is of, of misschien nog een fase ervoor dat de gemeente een principeverzoek heeft toegestaan, positief heeft beoordeeld. En dan noem je dat overgangsrecht, zeg maar, dat ze nog wel door mogen.

BV (19;17): Dus dan is het niet zo dat het nú bij wijze van spreken weinig zin heeft om al in die, om plannen te gaan ontwikkelen omdat je eigenlijk nog niet weet of dat je over een jaar nog wel diezelfde plannen...

SH (19;28): Ja, nou ja, het ligt er wel een beetje aan in welke fase ze dan op dat moment zitten. Het kan wél zijn dat een deel van het werk dan overnieuw moet bijvoorbeeld. Ja, dat zou kunnen. Maar het kan ook zijn dat er meer mogelijkheden komen. Dus, dat, misschien niet qua wáár dingen mogen, maar wél de vorm ván. Dus, dus, dat er bijvoorbeeld, zegt van 'rond kernen, een kilometer rond iedere kern', ik noem maar wat, uh, 'daar mag je veel meer varianten van wonen, woonvormen toestaan, onder voorwaarde van klimaatadaptatie, biodiversiteit, en al die dingen meer', dat dat veel breder wordt in een bepaalde zone en dat je ietsje verderop of waar landbouw het primaat heeft dat je daar zegt 'nee, daar écht niks, niks daarvan, zelfs geen Rood voor Rood', wat nu wel mag, dus dat je het veel meer gaat splitsen en zoneren, en daar veel meer, en daar veel minder. Zou kunnen.

BV (20;34): Zou kunnen.

SH (20;35): Ja, maar daar wordt al wel serieus over gepraat. Bijvoorbeeld uhm, de landbouwgebieden die nu dan wel op de kaart van de omgevingsvisie staan, maar waar weinig consequenties aan gekoppeld zijn, die consequenties die kunnen best in de toekomst veel duidelijker gaan worden. Dat we echt zeggen van 'nou, dat gebied beschermen we ook zoals we nú natuur beschermen, beschermen we dat ook echt voor de landbouw'. Dat die landbouw daar echt zijn gang kan blijven gaan, ook in de toekomst.

BV (21;05): En is er dan zo binnen de provincie met de initiatieven die er nou liggen, bijvoorbeeld, is er van u uit ook voldoende afstemming en terugkoppeling van 'ik ben nou hiermee bezig en uh, je gaat straks deze en deze regeltjes opstellen misschien en dan...' Of is het voor de provincie eigenlijk ook nog een hele grote zoektocht om...

SH (21;23): Ja, ja. Voor de provincie is het ook nog wel een hele grote zoektocht omdat er nu heel veel tegelijk gebeurt. Zo is het tien jaar geleden niet gegaan. In 2009. Toen was het ook wel een heel nieuw plan ten opzichte van daarvoor, toen hadden we een streekplan, maar ja, echt de inkleuring van beleid, hoe het op papier stond, het werd anders opgeschreven maar de consequenties daarvan waren best wel vergelijkbaar. Dus uh.

BV (21;50): Ja. En de vergelijking met, ik weet niet hoelang u al werkzaam bent bij de provincie?

SH (21;54): Lang. ☺ Haha.

BV (21;55): Dus dan is er wel enige vergelijking mogelijk als het gaat om dat stukje van wat de nieuwe omgevingsvisie, kijk, er komt dus nu alweer een nieuwe omgevingsvisie, ja, benieuwd naar dat stukje van hoe dat, wat dat betekent, hè, we hebben dan net al een klein stukje over gehad van dat er mogelijk meer sturing komt in zonering, wat er wel en niet mogelijk is, eigenlijk in die overgang van die oude sectorale visies, wat dan voor de gemeente...

SH (22;30): Ja, we hebben dat al een tijdje zo opgeschreven maar dat valt best wel mee in de zin van dat wij al heel lang een omgevingsvisie hebben, wat in feite al heel integraal is...

BV (22;36): Dus dat in misschien meer voor gemeenten aan de orde wat dat betreft, die nu echt...

SH (22;42): ...pas de omgevingsvisie gaan maken. Ja. Klopt. Maar wij hebben hem dus vanaf 2009.

Alleen wat tot nu toe wel veel meer een beetje uit elkaar gesplitst was, uh, landelijk gebied en stedelijk gebied. Dus wat ik dan, mijn werk is landelijk gebied, dus eigenlijk is het zo van 'alles buiten de bebouwde kom, daar bemoei ik me mee en alles binnen de bebouwde kom niet'. Dat doen jongens en meiden die stedelijke planologie als thema hebben zeg maar. Dus dat was enigszins gescheiden, maar dat, in de praktijk was dat ook gescheiden. Want wonen gebeurde in de steden en de dorpen en daarbuiten gebeurde de andere functies. Alleen door KGO-varianten die steeds meer worden in plaats van dat het op een gegeven moment een keer klaar is, kijk, Rood voor Rood zou je kunnen denken van dat is een keer klaar, maar er blijven boeren stoppen, en de boeren die nú stoppen die hebben veel grotere stallen om te slopen. Dus in theorie heb je dan ook veel meer woningen die voor die Rood voor Rood in aanmerking komen. Alleen dan ga je nu dus de vraag stellen, dat is waardoor gaat integreren, nog méér, dat stedelijk en landelijk gaan integreren, is dat je zegt 'een deel van die woonbehoefte die er gewoon is, die ga je met die VAB-locaties [red. Vrijkomende Agrarische Bebouwing] oplossen, maar wil je die dan op die VAB-locatie of wil je ze naar de stad schuiven?'. Als het ware. Dus dat je daar wel sloopt, maar dat je de woningen op een andere plek terugbouwt. Dus, dus, dat gaat, die integratie gaat nu de komende omgevingsvisie heel hard meespelen denk ik.

BV (24;26): Dus dat er meer de connectie wordt gelegd tussen echt wat er bebouwde kom en platteland, zeg maar, gebeurt...

SH (24;33): Ja nou, dat je dus niet meer het autonoom laat gebeuren van 'een boer stopt en beslist zelf 'ik ga mijn stal slopen' en dan mag ik één huis neerzetten en dat mag ik op mijn eigen erf doen', dat kan 'ie gewoon helemaal zelf regelen, maar ja, met bestemmingsplanwijziging van de gemeente, dat is in feite helemaal aanvaardbaar beleid, maar als een boer zo'n grote stal te slopen heeft, intensieve veehouderij varkens dat kunnen wel drieduizend vierkante meters zijn, dan mag je in theorie drie woningen bouwen maar wil je dat op dat erf midden in dat landbouwgebied. Dus dan kan je zeggen van 'nou nee, we gaan die woningen niet dáár bouwen maar bij het dichtstbijzijnde dorp bouwen, of zelfs in een buurtschapje, of in een grotere kern'.

BV (25;18): En is dat dan nog aan de gemeente of komt de provincie daar dan...

SH (25;23): Nou, ik denk dat wij daarop moeten gaan sturen, want van de gemeentes komt dat beleid niet van zichzelf van de grond. Ze willen het wel, maar het is gewoon heel moeilijk... het is eigenlijk ook niet terecht om het per gemeente verschillend te gaan laten uitwerken, dat is eigenlijk beter om dan provinciaal diezelfde lijn te hanteren. Dat is ook eerlijker naar de ondernemers toe, naar de burgers, om diezelfde lijn te trekken.

BV (25;51): Uh, even kijken, uhm, daar hebben we het ook al even over gehad, toch een beetje zigzag hè, uh, ja het gaat dan over dat onderwerp van de, van die veranderende maatschappelijke ontwikkelingen, thema's als duurzaamheid, natuur en biodiversiteit, hè, dus nu eigenlijk vrij rap opkomend ineens, daar moet van alles op gebeuren, hoe is het dan als provincie om daar mee aan de slag te moeten, uhm, terwijl die transitie zelf nog heel erg gaande is in de maatschappij? Over hoe daar wordt gedacht...

SH (26;35): Ja, die gaat, uhm, weet je, uhm, de voorbereidingen daarvan in het denken en het bestuderen en in het beleidsvormen zijn al heel lang gaande, maar veel te langzaam. Want stikstof staat al meer dan vijf jaar op de agenda. Maar er is nooit het goede beleid gemaakt wat ook een goede oplossing voor de stikstof betekende. We hebben allerlei varianten bedacht met de PAS, de Programmatische Aanpak Stikstof, die toen door de Raad van State onderuit is gehaald, ja, dan moet je weer overnieuw beginnen. En nu is er weer iets, hè, dat er, het bouwen zelf van woningen daar is dan een vrijstelling voor en nou gaat die meneer Vollenbroek [red. milieuactivist] daar weer achteraan, want die zegt 'ja, nou gaat de overheid ook windmolens onder dat mom realiseren op de Noordzee, en dan wordt het wel een optelsom van heel veel uitstoot in de aanlegfase en het is de vraag of je daar allemaal vrijstelling voor kan vragen'. Dus, dit is echt 'work in progress' hè, al werkende wordt de oplossing gezocht, en iedere keer worden we teruggefloten. Ik denk al met al, is het gewoon steeds onderschat. De ernst van de situatie.

BV (28;06): Dus dat er wat dat betreft niet adequaat genoeg is gereageerd?

SH (28;07): Nee. Dat denk ik wel.

BV (28;08): En dat is dan vooral Rijksniveau?

SH (28;09): En dat is dan vooral Rijk. Maar Programmatische Aanpak Stikstof is wel iets wat qua uitwerking bij de provincie terechtkwam.

BV (28;19): Juist. Dus omdat het Rijk niet adequaat genoeg heeft gereageerd...

SH (28;23): Neu, neu, dat gebeurt wel vaker, hetzelfde is nu dat uh, grootschalige transities, uh, landelijk programma landelijk gebied, heet dat zo? Rijkprogramma...

BV (28;36): Ja, daar komt nou iets van een landelijke uitwerking voor...

SH (28;38): Ja. Die, die, die moet provinciaal weer uitgewerkt worden en dat is ook wel logisch, want wij kennen ons gebied beter dan in uh, dan daar in Den Haag. Dus zo was het ook met de Programmatische Aanpak Stikstof. Dus dat er bij de provincie dan weer naar elk natuurgebied werd gekeken wat daar nodig is qua stikstof. En daar is wel heel veel gebeurd hoor, want uh de, het NNN, Natuurnetwerk, is enorm uitgebreid met een soort van buffergebieden. Dus waar de grondwaterstand omhoogging, waar de mestdruk moest verminderen, dus daar is al heel veel gebeurd, maar niet genoeg.

BV (29;22): Dus dat is dan, de vervolgvraag die er dan komt hè, kunnen jullie daar als provincie eigenlijk nog, wanneer die maatschappelijke transitie komt, nog adequaat genoeg op reageren?

SH (29;36): Uhm, adequaat genoeg weet ik niet. ☺ Hahaha. Dat moet de praktijk uit gaan wijzen.

Uhm, ik denk zelf, maar dat is ook mijn persoonlijke mening, dat we gewoon de consequenties allemaal nooit genoeg onderkent hebben en dat heeft denk ik een beetje met een liberaal kabinet te maken, de VVD heeft tien jaar lang in de regering gezeten, en die is heel erg van privatiseren, terwijl in dit soort thema's, het gaat niet vanzelf, want er is geen geld mee te verdienen, dus dan moet je als overheid ingrijpen. En dat heeft de VVD nooit echt willen doen. En, en, dat, heeft consequenties voor wat de provincie wel en niet kan, hoe strak die erin kunnen gaan zitten. Maar bovendien hebben wij ook VVD in ons college.

BV (30;24): Maar eigenlijk is dan het verschil in ideologische grondslag de uiteindelijke doorgever of dat er wel of niet op zo'n thema wordt...

SH (30;33): Ja. En natuurlijk de lobby van de verschillende belangengroepen. Want de lobby van de landbouw richting het CDA bijvoorbeeld, is gewoon ook groot. Dus die hebben dat ook tegengehouden. Als bij wijze van spreken D66 en Groenlinks al heel lang in de regering hadden gezeten samen, dan had je een heel andere inkleuring gehad.

BV (30;56): Juist. Ja. En heeft dat dan ook nog weer invloed op jullie bepaalde dingen uit moeten werken of, wel of niet mee bezig zijn? Kijk, zoals die, ik kan me voorstellen wanneer er dan bijvoorbeeld een prioriteitenlijstje wordt gemaakt vanuit wat ze hier binnen de provincie belangrijk vinden. Dan komt er zo'n initiatief uit Nieuwleusen met natuur, biodiversiteit, ja, is dat dan een kwestie van ambtelijk, dat daar dan daar wél mensen zijn die daar feeling mee hebben?

SH (31;27): Nou... Kijk Natuur voor Elkaar loopt ook al best een tijdje. Dus dat is wel ook duidelijk beleid, ook collegebeleid om die natuur ook echt belangrijk te maken en ook om te proberen van onderop, uh, ja, de beleving, de educatie, hè, dat allemaal meer in de picture te zetten. In die zin moet je wel vanuit, is het een combinatie, want ik weet ook niet of zonder Natuur voor Elkaar die bewonersgroepen in Nieuwleusen zo hard hadden gelopen. Weetje, die worden ook gestimuleerd dóór... dus het is ook samen op, dat dingen groter worden. En op een gegeven moment ook de kans, dat je de kansen ook kan pakken, dat die kansen ook worden geboden, zo'n natuuratelier wat is georganiseerd door Marieke, dat is vanuit dat programma bedacht en betaald.

BV (32;23): Dus wat dat betreft ook een kwestie van momentum eigenlijk?

SK (32;25): Ja. En van kansen pakken. En van energie die dan in zo'n gebied op een gegeven moment is om dat ook te gebruiken en ook in stand te houden. Kijk, als wij nu gewoon keihard zeggen van 'nee, het mag niet, op grond van dát regeltje', ja, dan haal je ook de energie helemaal weg en dat willen we ook niet. Dus. Kijk, voor ruimtelijke ordening staan we iets meer op de tweede, derde hand, maar als wij aan tafel zitten met initiatiefnemers we in de grond zeg maar, in de grondhouding, de goeie kant op ontwikkelt, dan zullen we wel proberen mee te denken, maar dat is wel een beetje persoonsafhankelijk, met wie je aan tafel zit. Maar het is niet zo dat wij het keihard zullen tegenhouden ofzo.

BV (33;20): Nee. Dus aan de voorkant is eigenlijk, is, wanneer zoiets binnenkomt, is het van 'nou ja, als de visie de goeie kant op gaat dan denken we in elk geval mee en als het te veel strookt tegen de regels die er zijn dan moeten we misschien wel bijsturen'?

SH (33;37): Ja en dat is vooral op het vlak van wonen, waar wel en niet woningen mogen komen. Dat is eigenlijk het meest lastige element erin.

BV (33;45): Dus daar wordt het meest op gestuurd dan eigenlijk?

SH (33;47): Ja, ja. Want je krijgt bijvoorbeeld ook nu Bossenstrategie, er moeten heel veel bossen worden aangeplant, dus daar wordt er ook heel erg gestimuleerd dat initiatieven van onderop, uh, dingen mogelijk worden gemaakt. Bossen aanplanten en houtwallen aanleggen dan zit je alleen maar met het element van landschapskwaliteit en dat is, in de meeste gebieden zijn wel mogelijkheden. Alleen midden op een es wil je niet helemaal volplanten, maar op heel veel andere plekken kun je best wel wat met bos.

BV (34;23): En hoe strookt zo'n, die daar dan aankomt met zo'n zonering die ook in de pijplijn zit, met landbouwgebieden en...

SH (34;36): Ja daar moet nog uh... die Bossenstrategie heeft eigenlijk alleen maar heel ruim zoekgebieden aangewezen. Dus dat wil helemaal niet zeggen dat er overal bos komt. Het is meer dat je zegt van 'in die gebieden zien wij kansen, zijn de kansen wat groter dan in andere gebieden, of is het iets wenselijker dan in andere gebieden' en uh, wat daar dan onderop qua initiatieven naar boven komt daar gaan we dan in meedenken. En hoe dat in de toekomst gaat met die landbouwgebieden dat vind ik zelf ook nog een lastige hoor, dat is nog een open vraag.

BV (35;15): Dus dat is eigenlijk, loopt dat nu parallel omdat er mogelijk een gebied wordt aangewezen als kansrijk voor de ontwikkeling van bos terwijl er tegelijkertijd parallel ook kan worden besloten 'maar we willen dit eigenlijk als landbouwgebied houden'.

SH (35;26): Ja, ja. Ja, dat kan. Omdat die bossenstrategiekaart, is heel grof, is heel, ja, fictief bijna. In de zin van, het is wel gebaseerd op landschapswaarden en zo, maar niet alle belangen zijn meegewogen. Daarvoor is het gewoon té, het is een soort open kans van stimuleren of hoe je het

ook wilt noemen, het is niet van 'daar mag het wel, en daar mag het niet'. Het is geen uitsluitingsgebied, het is heel erg meer zoekgebiedachtig. Je wilt nog lang niet zeggen dat er overal bos komt.

BV (36;11): Dus dat komt er dan eigenlijk allemaal aan en nu... dit jaar...

SH (36;16): Daarom, uh, het komend jaar gaat er echt veel gebeuren in de zin van dat al die lagen van al die verschillende sectoren en belangen, enzovoort, want drinkwaterwinning is er ook nog eentje, dat is ook een hele moeilijke op sommige plekken, die moeten allemaal over elkaar gelegd worden en daar moeten dan uiteindelijk conclusies aan verbonden worden. Keuzes ook, soms misschien harde keuzes, dat iets op bepaalde plekken niet meer kan.

BV (36;44): En die komen dan eigenlijk, of die moeten dan nog worden gemaakt, en dan zit je dan nu eigenlijk als initiatief in een voorfase, in een tussenfase, ja en hoe gaat dat dan, want eigenlijk ben je misschien wel op het wachten op dingen die nog moeten...

SH (37;01): Nou ja, hoeft niet. Want dat is dan 'no regret maatregelen', hè. Maatregelen waar je geen spijt van kan krijgen. Dus wij, als je nu alles bij elkaar optelt en denkt 'als daar bos komt dan is dat geen enkel probleem voor de komende twintig, dertig jaar' dan kun je dat gewoon doen. Dus dat is wel in te schatten nu.

BV (37;28): Dus wat dat betreft kunnen jullie al wel voorbereidend denken over, dus dat dat niet straks nog een probleem hoeft te gaan vormen...

SH (37;35): Nee, en het is ook nooit keihard. Dan kan je wel zeggen van 'oh help, dat overlapt met landbouwgebied', maar als daar toevallig helemaal geen boer zit dan is het ook een beetje een theoretische waarheid, hè. Dat dat primair landbouwgebied is.

BV (37;51): En zijn die verschillen dan ook nog groot, als je dat vergelijkt op basis van persoonlijke ervaringen tussen wat er theoretisch en in de praktijk wel en niet mogelijk is?

SH (38;01): Ja. En wat dat betreft ben ik ook nog wel benieuwd hoe het allemaal gaat hoor. Hoe dit beleid in de praktijk wordt gerealiseerd. Want uhm, als er een boer juist in een primair landbouwgebied wil stoppen, of extensiever wil worden met bijvoorbeeld een groepsaccommodatie voor recreanten erbij, dan moet je eigenlijk op basis van de theorie zeggen 'dat mag niet daar'. Maar die boer die heeft daar al heel zijn leven gewoond en zijn vader ook en zijn opa ook, dan ga je toch niet zeggen tegen die man 'maar toch zul je hier weg moeten en dan moet je maar kijken of dat je een ander erf koopt om het te realiseren'.

BV (38;41): Dus eigenlijk een beetje andersom geredeneerd dan de situatie die er nou vaak wordt voorgeschoteld theoretisch. Dat er een boer weg moet omdat er op die plek natuur moet komen, dat een boer weg zou moeten omdat 'ie meer aan natuurinclusief of aan biodiversiteit zou willen doen.

SH (38;57): Ja, dat je zegt van 'dat mag niet op die plek want dat is primair landbouwgebied'. Dus ik weet het nog niet zo goed, maar ik zit daar ook niet zo diep, diep genoeg in. Ik heb meer zoiets van 'ik wacht wel een beetje af, ik kijk nu naar ons huidige beleid', maar uhm, de theorieën die ik langs hoor komen vind ik wel een beetje té theoretisch. Dat ik denk van ja 'die boer zit toevallig wel op die plek', en dan kan je wel op de kaart aangeven van 'dat moet daar, en dat moet daar', maar als die boer net op de verkeerde plek zit ga je er dan ook de consequenties aan verbinden dat 'ie moet verplaatsen? Of laat je hem toch op die plek zitten en zeg je van 'nou, okè, hier kan het wel'.

BV (39;41): Ja. Is er dan, uh, gaat er dan nog wel voldoende ruimte zijn voor maatwerk, wanneer er met zulke zoneringen, als dat soort thema's...

SH (39;49): Ja, dat is wel dus de vraag als je het heel zwartwit op schrijft, dat een zonering echt alleen maar voor een bepaald iets, soort mogelijk is, dan heb je geen maatwerk. Maar je kan altijd uitzonderingsclausules inbouwen, ook in je tekst. Van dat er altijd met zwaarwegende redenen af te wijken valt van... dat soort clausules zitten heel vaak in beleid. Zeker in planologisch beleid. Het natuurlijk geen milieubeleid wat je kan uitrekenen. Planologie is belangen afwegen, dus dat is eigenlijk per definitie zacht. Hahaha ☺

BV (40;29): Zacht. En hoe dat dan zou gaan stroken weer met de, ja uh, voor de provincie is dat dan wat langer geleden maar bij de gemeente is het nou eigenlijk uh, de omslag op papier is eigenlijk van 'nee, tenzij' naar 'ja, mits', zeker als het gaat om initiatieven en wanneer je dan een omgevingswet

hebt waar je eigenlijk feitelijk openbare ruimte en ruimtelijke ordening op moet baseren terwijl je tegelijkertijd een vrij zwartwit...

SH (40;57): Ja dat is eigenlijk best wel raar. Wij zijn vanaf streekplan naar omgevingsvisie 2009, hebben wij die omslag al gemaakt, naar 'ja, mits'. Alleen voor het natuurnetwerk geldt nog een 'nee, tenzij'. Voor de rest geldt altijd bijna 'ja, mits'. Alleen nu zijn die maatschappelijke belangen zó groot dat we misschien wel terug moeten. Dan heet het misschien nog wel 'ja, mits', maar dan is dat 'mits' bijvoorbeeld veel harder. Dan moet je daar veel hardere randvoorwaarden aan stellen. Op het gebied van water, klimaatadaptatie, biodiversiteit...

BV (41;36): Ja. Dat gaat dan met name om initiatieven die niet als primair doel hebben om dat te ontwikkelen? Dus bijvoorbeeld woningbouw, of...

SH (41;45): Ja, ja. En dat je de ruimte, de planologische ruimte die mensen willen voor iets, dat je die koppelt aan hele strenge randvoorwaarden op gebied van die maatschappelijke doeleinden die je moet halen. Ik denk dat dat de komende tijd wel meer gaat gebeuren. Dus dan kan je het nog wel 'ja, mits'-beleid noemen, maar dat 'mits'... worden zware gewichten zeg maar...

BV (42;14): Worden zware gewichten. Oké. Even kijken... uhm... ja dan zou ik het ook nog wel graag even een beetje willen hebben over de initiatieven of die specifiek zelf uh, vanuit de werkgroep uh, komen, het gaat dan om in hoeverre je denkt dat de provincie een bijdrage kan leveren aan de initiatieven die door de Werkgroep Vergroenen worden voorgestaan.

SH (42;46): Ja ik denk dat dat met name vanuit Natuur voor Elkaar het meeste kan gebeuren. Daar hebben wij vanuit de ruimtelijke ordening niet zo direct mee te maken, zeker als er geen bestemmingsplanwijziging is, wat binnenstedelijk meestal niet nodig is. Dus dan is het eigenlijk gewoon een gemeentelijke aangelegenheid en vanuit Natuur voor Elkaar heb je dan allerlei stimuleringsprogramma's. En procesondersteuning hè, waardoor je dus ook echt dingen van de grond krijgt. En qua ruimtelijke ordening ben ik het alleen wel tegengekomen in de zin van uh, ja, dat er een aantal ideeën bij mekaar komen in een bepaald gebied. Bijvoorbeeld in een buurtschap, dus niet zozeer binnenstedelijk, daar heb ik sowieso niet zoveel betrokkenheid bij, maar als je bij een buurtschap, dus een klein minidorpje, zeg maar in het buitengebied, wat eigenlijk niet eens een normaal woningbouw toe mag, maar als daar in de boer stopt en die wil best wel wat, ja, in die KGO-varianten, iets ook, doelen voor dat dorpje willen betekenen, dan kan je een soort winsituatie voor beide partijen creëren en dan bieden wij wel eens werksessies aan. En een werksessie wil dan zeggen dat je een halve dag op zo'n erf gaat zitten met de betrokkenen die daar bepaalde belangen hebben en met provincie en gemeente. Dus dat is sowieso altijd met de gemeente erbij, om te kijken van nou, laten we nou in één keer alle belangen en alle randvoorwaarden op tafel leggen en dat je die zoveel mogelijk met elkaar in verbinding stelt en kijken wat daar dan uit kan komen. Een soort maximalisatie, hè. Want als je allemaal, één voor één, hun wensen laat proberen voor mekaar te krijgen, dan heb je soms niet die plús van de optelsom. En als je een halve dag met elkaar in een zaaltje zit en een keer op het terrein rondloopt en dan weer aan tafel gaat zitten en zegt van 'nou, wat heb jij gezien en wat zie jij voor kansen'. En ook aan de voorkant, daarom vind ik dat waardevol voor de ruimtelijke ordening, dat je aan de voorkant ook zegt van waar het wel en waar het niet kan. Als er een bosje naast ligt wat in het NNN valt, dan zeg je ook duidelijk van 'nou, daar mag je dus niet aankomen'. Of als er een beek langsloopt en het waterschap zegt van 'hé, we hebben daar een doel, want we moeten meer waterretentie toepassen', dat je dat dus ook gelijk aan de voorkant gelijk meegeeft. Dan weet zo'n initiatiefnemer ook hoe die zijn verdere plannen daarop kan inrichten.

BV (45;37): En is dat dan ook waarom jullie als provincie, eigenlijk ook de reden waarom jullie als provincie eigenlijk ook vrijwel meteen aan tafel aangeschoven zijn?

SH (45;42): Ja. Als er provinciale belangen spelen, willen we daar heel graag bij zijn. En in het buitengebied zien we onze provinciale belangen redelijk snel, omdat wij zeg maar de ruimtelijke kwaliteit, dus qua landschapstypen en zo, hè, de gebiedskenmerken van een landschap, vinden wij al redelijk snel provinciaal belang. Kijk, een gemeente kan dat ook wel invullen, maar qua ontwerpkraft hebben wij net wat meer mensen in huis die dan mee kunnen denken. En, en, en, uh, en wat meer doorgedacht op uh, waar welke landschapstypen voorkomen en zo.

BV (46;26): Dus dat raakt dan eigenlijk ook meteen dat stukje waar dan de rol of de verhoudingen van de provincie en de gemeente eigenlijk is. Dus dat stukje, wanneer er grotere belangen spelen in het buitengebied, dat jullie als provincie dan eigenlijk ook aansluiten voor de voorkantsamenwerking. SH (46;47): Ja, ja. En zo'n werksessie daar bieden wij dan ook het procesgeld voor, dat is dan ook een beetje met het gevoel van dat je in één keer zo een katalysatorwerking hebt, dat wanneer wij er wel wat geld in investeren, maar uh, je wint er gewoon heel veel tijd en procestijd mee, om het in één keer een soort snelkookpan, in één keer uh, een goeie klap erop te geven. Daar win je heel veel gedoe mee zeg maar, dat het uh. Dus dat is dan heel sec gezien niet per se onze rol in de ruimtelijke ordening om dat procesgeld aan te bieden, maar de voordelen van zo'n werksessie zijn vaak groot en je kunt het niet altijd van de initiatiefnemer verwachten dat die dan zo'n adviesbureau inhuurt en zo. Dat kost best wel weer een paar duizend euro en voor ons is dat klein bier en voor een initiatiefnemer is dat van 'aaaah, moet ik dat betalen?!?'. Dat is een soort voorinvestering waarvan 'ie niet weet of dat 'ie het terugverdient.

BV (47;49): Nee. Omdat 'ie niet weet of dat het initiatief gaat lopen of niet. Ja. Dus daarom...

SH (47;54): Dus daarom zien wij dan een soort van provinciale verantwoordelijkheid in het algemeen.

BV (47;58): En het gaat dan ook nog weer, die jullie dan pakken als provincie boven de gemeente...

SH (48;02): Ja, omdat de gemeente dat geld ook niet altijd zo makkelijk heeft.

BV (48;10): Dus jullie zijn eigenlijk een beetje de portemonnee voor de initiatieven die oppoppen... ☺

SH (48;15): Nee dat gebeurt niet vaak hoor, dat gebeurt niet vaak, maar zo af en toe, als je denkt van 'dit zijn zodanig veel dingen die bij elkaar komen, waarvan het handig is dat we in één keer allemaal tegelijk aan tafel zitten, dat we dat wel doen'.

BV (48;32): Even kijken, uhm, nou het ging dan, we hebben dan net al een beetje over die overgang gehad van uhm, van, van de nieuwe, of het nieuwe beleid wat eraan zit te, zit te komen, Bossenstrategie, dingen die misschien wat nieuwer zijn, uh, zoals tiny houses en hoe het is voor de provincie om te anticiperen op initiatieven waarop nog geen beleid is ontwikkeld terwijl ze er eigenlijk al wel mee aan de slag willen.

SH (49;07): Ja, nou ja, wij hebben dus wel als voordeel dat wij met die KGO heel veel dingen wél, over wél kunnen meedenken. Het is niet zo dat we bij voorbaat heel hard 'nee' moeten zeggen op grond van ons beleid. Dat is niet vaak zo. Dus, dus, in die zin is er wel heel vaak gespreksruimte, alleen uh, wat nu wel vaak wordt genoemd is bijvoorbeeld de stikstof die een boer inlevert als die stopt of als 'ie extensiveert, dat je die dan ook in die KGO-balans moet kunnen inbrengen, ja, dat vinden wij wel een beetje lastig want in hoeverre gaat het de komende jaren gewoon op een andere manier alsnog gebeuren. Dat ze daar geld voor krijgen, dat je hè, met uitkoopregelingen en zo. Of uh, ecosysteemdiensten is ook een nieuwe term. Dus dat een boer in plaats van maximale productie op zijn grond zegt van 'ik doe een stapje terug, maar dan heb ik wel meer biodiversiteit en dan heb ik wel...

BV (50;13): Bijvoorbeeld kruidenrijkgrasland?

SH (50;14): ...ja, of 'ik heb waterretentie, ik heb de grondwaterstand wat hoger' of nou ja, dat soort dingen. En voor die ecosysteemdiensten komt misschien ook wel geld beschikbaar. Dus moet je dan nú stikstof betalen door extra woningen toe te staan? Want daar zouden we dan op uitkomen...

BV (50;37): Ja, in ons geval ja, ja, ja...

SH (50;39): Ja, terwijl de vraag is of je dat nu op die manier al moet weggeven, dat dan misschien over een jaar wel een ander instrument wel beschikbaar is. Dat is eigenlijk wel lastig. Maar goed, tot nu toe is dat in die zin niet lastig, we hebben tot nu toe 'nee' gezegd, we rekenen stikstof niet mee. Dus we rekenen sloop mee, we meten sloop van stallen, want dat is ruimtelijke winst ten opzichte van een woning. Maar stikstof kan je niet zien.

BV (51;10): Nee goed, maar het is er wel. ☺ Hahahaha

SH (51;11): Maar het is er wel hahahaha ☺. Ja maar dus, de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving is een instrument gericht op ruimtelijke kwaliteit, en een beetje sociale kwaliteit.

BV (51;22): Ja, dus eigenlijk gewoon puur op wat je kan zien.

SH (51;24): Ja zien en waar mensen elkaar onderling hoe ze sociale cohesie met elkaar kunnen hebben, als je het over een buurtschap hebt dan heb je het wel eens over een buurthuis wat ze

kunnen opknappen ofzo, weetje. Maar het is allemaal fysiek. Dus uh, tot nu toe zeggen we 'stikstof telt niet mee'. Dat moeten we op andere manieren oplossen.

BV (51;44): Dus als ik dan kijk naar het gesprek wat we inmiddels twee weken geleden hebben gevoerd, uhm, naar uh, die zoektocht van 'hoe vind je een stuk grond waarop dat dan mogelijk is, om daar natuurontwikkeling te doen, eventueel met tiny houses waarbij je dus zou kunnen zorgen voor het grotere geheel in de kringloop de boer extensiever te laten...' dan is daar nu nog minder in mogelijk dan wat er misschien over een jaar...

SH (52;16): Ja. Het is zeg maar uhm, nu mogelijk door te zeggen van 'je maakt er écht een natuurbestemming van', dan is er best wel veel mogelijk, dat is ook eigenlijk best iets fysieks, dan komt er ook echt op de bestemmingsplankaart natuurbestemming op in plaats van agrarische bestemming, dus die wens heb je dan heel concreet. En in ruil daarvoor zou het best wel kunnen in bepaalde vormen, maar gewoon de agrarische bestemming erop laten en alleen beloven dat je er wat minder koeien op laat grazen, ja, dat is wel heel erg zacht. Dus dat is een moeilijke.

BV (52;58): Dus dat is voor de provincie dan ook nog wel weer zoeken naar hoe je, ja, inmiddels KGO opgesteld is, dat zal ook al wel weer verscheidene jaren geleden zijn...

SH (53;07): Ja, 2009. Net als de omgevingsvisie toen.

BV (53;10): Ja, dus dat is alweer een poosje geleden. Ook met die maatschappelijke transitie die er nu gaande is, van minder stikstof en meer biodiversiteit, is het dan eigenlijk op bepaalde punten dan al wel weer een beetje achter de feiten aanlopend...

SH (53;24): Ja nou, je moet je afvragen of je daar de KGO voor moet gebruiken. Dat is eigenlijk ons dilemma nu. KGO is een instrument en dat voldoet supergoed op heel veel vlakken en het is maatwerk, dus het is niet helemaal ingekaderd van 'zo niet', nee, je kan er best wel heel veel mee, maar het is wel een ruimtelijk instrument. En het is de vraag of dat je een stikstofprobleem moet oplossen met dit ruimtelijke instrument, want dan kan je hem ook overvragen en dan raakt 'ie zijn waarde een beetje kwijt. De glans die er nu op zit zeg maar, van 'welke mooie plekjes je kan creëren in het buitengebied' die kan je kwijtraken door als je zegt 'stikstof mag ook meetellen, zet er maar drie extra huizen neer'. Ja, dan...

BV (54;15): Ja, dan ben je eigenlijk Rood voor Rood extra of een Rood voor Rood+ regeling aan het treffen.

SH (54;17): Ja, ja, precies. En dan kan je dus afvragen van moet je dat allemaal zomaar laten gebeuren in het buitengebied.

BV (54;26): Dus dan is het eigenlijk wel wachten tot dat er een alternatief instrument komt, maar op dit moment is 'ie er niet dan begrijp ik?

SH (54;34): Nee, nee.

BV (54;35): Ja, dat is wel lastig voor jullie als provincie van 'gaan we instappen nu in dit verhaal met...

SH (54;39): Het is nu zo eigenlijk dat we casussen verzamelen van stoppende boeren of boeren die een transitie willen doormaken naar minder koeien en hoe ga je, ga je daar een nieuw instrument voor bedenken of een variant van KGO of we gaan met ecosysteemdiensten dat betalen en niet met planologische ruimte. Dan mag je nog steeds in je stallen doen wat je tot nu toe mocht, hè, Rood voor Rood, of uh, VAB-hergebruik, dus de groepsaccommodaties voor de recreant mag nog steeds in de bestaande stal, maar het is de vraag of dat je extra woningen wil toestaan.

BV (55;27): Dus eigenlijk dan opsparen en verzamelen mogelijk en wachten tot er een nieuw instrument mogelijk is?

SH (55;33): Nou, kijk, onze rol is ook wel vanuit realisatie is om casussen te herkennen als 'hé dat is, die casus lijkt op die casus en dat wordt een optelsom van steeds meer van dit soort casussen' en dan moeten wij ze naar beleidsvormers eigenlijk brengen, een beleidsniveau hoger brengen, van 'hé, doe hier wat mee', zodat het nieuwe beleid ook past op de feitelijke casussen en zodat wij ook de casussen weer een stap verder kunnen brengen, dus het moet twee kanten op werken. Dus dat is ook ons belang om zo dicht bij de gemeentes te zitten. Wij zitten niet zozeer direct bij bewonersgroepen zoals Nieuwleusenclubje, maar wel bij de gemeentes en de gemeentes komen natuurlijk weer bij ons met nieuw soort casussen die ze zelf niet zomaar kunnen fixen. En het belang voor ons is dat wij het weer naar onze beleidsvormers kunnen brengen, anders kunnen die heel

theoretisch aan de gang blijven, waar we het ook net over hadden van 'je kan op papier een prachtig plan maken van hoe het landelijk gebied er over vijf jaar uit moet zien, maar is het ook realistisch?'. BV (56;57): Dat betekent in de praktijk wel dat ik als initiatiefnemer zeg maar moet wachten tot de gemeente naar de provincie is geweest, de provincie er beleid op heeft gemaakt en dan weer dat ik aan de slag kan?

SH (57;06): Nou ja, maar dat is natuurlijk alleen maar als je super vernieuwend, als je helemaal niet in het huidige beleid past.

BV (57;13): En in hoeverre is dit dan voor jullie als provincie vernieuwend waar dan de werkgroep vergroenen mee komt?

SH (57;20): Nou, het is op zich niet helemaal nieuw omdat twee jaar geleden denk ik is het idee van tiny houses met bos begonnen, dus tiny houses is op zich wel nieuw, maar dat is dan van twee jaar geleden ofzo, en daarvan hebben we dus gezegd 'het past binnen KGO, binnen KGO kunnen wij maatwerk leveren', dus, zo moet je het eigenlijk zien. Dat het niet per se daarop hoeft te wachten op nieuw beleid, omdat het op zich binnen KGO zou kunnen, maar onder bepaalde randvoorwaarden.

BV (57;56): Ja, en als het dan gaat om waar het vanuit de Werkgroep Vergroenen met name om te doen is, is eigenlijk, hoe de tiny houses met natuurontwikkeling is ontstaan is eigenlijk omdat je op zoek bent naar een manier om financieel de realisatie van nieuwe natuur mogelijk te maken voor mensen. Waarbij dat niet per se hoeft met tiny houses, maar je zou, ideeën die genoemd zijn: een natuurbegraafplaats, waarbij de grafrechten zeg maar het onderhoud en de kosten van de... en als het dan gaat om andere vormen van de realisatie van natuur waarbij dan een vorm, een andere functie bij op komt om die natuur bekostigen, heeft dat dan andere voeten in de aarde?

SH (58;38): Nee, want dat is in feite KGO. Je kan KGO in feite van twee kanten benaderen. Je kan zeggen van 'wij willen een probleem oplossen, namelijk stallen die leeg staan', bijvoorbeeld. Dat is de ene ingang. Dus je lost een probleem op en dat betaal je met woningen of met een andere economische functie. En de andere ingang is 'we willen natuur ontwikkelen'. Dus we willen iets positiefs realiseren, en daarvoor gaan we huizen bouwen. Dus het zijn twee verschillende vormen van insteek, maar je komt wel heel vaak bij huizen uit, maar inderdaad natuurbegraafplaats kan ook. Recreatiewoningen kan ook.

BV (59;21): Ja, of een natuurscamping, of dat zijn dingen die voorbij zijn gekomen zeg maar.

SH (59;25): Ja, ja. Een andere insteek is nog een niet agrarisch bedrijf, bijvoorbeeld een aannemersbedrijf of loonbedrijf wil uitbreiden, dat die zijn uitbreiding betaalt met, of een tegenprestatie levert met aanleg van natuur. Dat kan ook gebeuren. Als een niet agrarisch bedrijf in het buitengebied wil uitbreiden dan moet 'ie ook best wel een tegenprestatie leveren want wij willen niet in het buitengebied zomaar overal, ja, bedrijvigheid laten ontstaan. Dus als die wil uitbreiden, een transportbedrijf gebeurt ook wel eens, dan doen ze dat heel vaak met een soort verevening met zoveel vierkante meter extra bedrijfsbestemming, betekent zoveel meter nieuwe natuur, of bos of houtwallen.

BV (01:00;22): Mhm, ja. Dus er zijn eigenlijk binnen het KGO, ondanks dat het in 2009 is opgesteld, voldoende ruimte om...

SH (01:00;28): Ja. Omdat het niet limitatief is. Er zijn wel voorbeelden genoemd, want ken je het werkboek al?

BV (01:00;35): Ik denk dat ik daar al wel doorheen gebladerd heb, ja, ja, ik denk het wel ja.

SH (01:00;38): Ja? Het Werkboek KGO. Daar staan helemaal achterin, deel twee is dat denk ik, want je hebt eerst zeg maar het uitleg en het proces en hoe het vereveningsidee in elkaar zit en dan helemaal aan het eind heb je tien categorieën ofzo, en dan is Rood voor Rood een categorie en Nieuwe Landgoederen, en Rood voor Groen op bestaande landgoederen, en uitbreiding niet agrarische bedrijven, uitbreiding agrarische bedrijven, zo allemaal categorieën, maar dat is niet limitatief. Dat is meer als richtlijn, van 'zo zou je het dan moeten invullen'. Maar alles wat daar nieuw achteraan weg... kijk, natuurbegraafplaatsen waren er toen nog niet zo in beeld. Dus daarna hebben we best een aantal natuurbegraafplaatsen toegestaan, dus we hebben het niet in ons beleid letterlijk nodig zeg maar nodig. Dus we hebben dan gezegd van 'als je tweehonderdvijftig graven toestaat dan moet je één hectare nieuwe natuur...' dat hebben we toen op een gegeven moment gewoon zelf zo

bedacht zeg maar. Een beetje hand gewogen al pratende met elkaar van: wat kost het nou, wat levert het op, wat is een eerlijke verhouding. Dus, dus in die zin kan er best veel. Je moet iedere keer soms met nieuwe vormen een nieuwe balans ontwikkelen. Dus voor een landhuis heb je dus drie hectare nodig in een constellatie van een tien hectare landgoed, dus dan heb je het over tien hectare waar je samen een ontwerp moet maken waarbinnen drie hectare natuur moet worden aangelegd. Dat is, dat is de verhouding voor één landhuis. Maar een tiny house mag natuurlijk voor veel minder nieuwe natuur, bijvoorbeeld één of een halve hectare nieuwe natuur, een beetje afhankelijk van de locatie. Ja, weet je dus, het is niet zo dat een tiny house genoemd moet zijn in ons beleid wil het wel of niet mogen. Omdat je op basis van KGO een nieuwe balans kan vinden. Alleen dat nieuwe balans vinden, dat is een zoektocht. Dan moet je het allemaal als overheden, als provincie en gemeenten een beetje over eens zijn. Plus dan moet het verdienmodel kloppen.

BV (01:02;56): Dus wat dat betreft is de adaptiviteit op het bestaande beleid is er wel, alleen het is af en toe even wachten tot er nieuw beleid weer is ontwikkelde fase.

SH (01:03;07): Ja, het niet eens zo zeer nieuw beleid ontwikkelen maar meer wat je ambtelijk, uh, met elkaar overeenkomt wat dan eerlijk is. Wat dan de goeie balans is. Want die balans komt zelf niet echt letterlijk in ons beleid te staan, die balans staat in woorden beschreven al in ons beleid, namelijk Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving. Dat staat in ons beleid, maar hoe die balans er letterlijk uitziet mogen we iedere keer met elkaar bepalen. Dus dat is een kans, dat is mooi, en dat is ook gelijk het lastige.

BV (01:03;38): Ja. Dus bij wijze van spreken is dat bij Nieuwleusen mogelijk anders dan in Lemelerveld of hier bij Zwolle?

SH (01:03;45): Ja dat denk ik niet. Uhm, wij hebben toen dat begon met tiny houses en bos 'een halve hectare tot een hele hectare nieuwe natuur in verhouding tot één huisje'. Dus dan zou dat provinciebreed gelden. Alleen die halve tot die hele hectare nieuwe natuur maakt nogal uit in oppervlakte. Dus dan moet je kijken per locatie of het een halve of 0,7 of een hele moet zijn. En dan zeggen wij 'als je direct in de dorpsrand van Nieuwleusen huisjes zou toestaan', wat op zich een redelijk logische plek is, dichtbij voorzieningen en zo, 'dan mag je met minder nieuwe natuur toe dan als je helemaal verder weg in landbouwgebied zit of een gebied waar heel veel natuurwaarden zijn'. Dan vraag je meer nieuwe natuur. Zo moet je het een beetje zien.

BV (01:04;44): Goed. Ja ik zit even te kijken naar de vragen die er nog zijn, maar volgens mij hebben we heel veel vragen in het gesprek al wel behandeld of zijn die aan de orde gekomen. Nou ja, dan vraag ik in ieder geval altijd nog even...

SH (01:05;00): Nou ik vind het wel leuk wat je zegt over 'wordt het dan makkelijker of moeilijker', eigenlijk geldt allebei. Kijk, het makkelijke is voor ons dat wij dus al maatwerkbeleid hebben, ik bedoel altijd de mogelijkheid hebben om in gesprek te gaan. Maar moeilijker is dat je met nieuwe, met tiny houses maar ook met natuurbegraven gedaan, je moet even met elkaar een nieuwe balans vinden.

BV (01:05;28): Ja. En dat gaat dan om binnenprovinciaal, ambtelijke afstemming.

SH (01:05;33): Ja. En dat stemmen we af met gemeentes of dat redelijk is of dat realistisch is.

BV (01:05;41): Ja. En hoe kunt u dat dan, duurt dat dan lang voordat jullie daarover uit zijn of, ik vraag me dan af hoe zoiets tot stand komt...

SH (01:05;50): Ja, dat is ook moeilijk te zeggen. Ja, maar op een gegeven moment roep je gewoon een clubje collega's bij elkaar, en dan wordt er over gediscussieerd en dan zet je dingen op papier, maar het kan best zijn, kijk, bij tiny houses heb ik wel het gevoel, bij tiny houses is het een beetje dubbel, want aan de ene kant heb ik het gevoel van het verdienmodel klopt niet, want ze komen niet van de grond, dus het is té duur zeg maar, wij vragen té véél nieuwe natuur...

BV (01:06;21): Ja? Waarbij je dus eigenlijk niet aantrekkelijk genoeg is...

SH (01:06;23): Ja. Ze komen niet van de grond, maar het kan ook zijn dat er andere redenen zijn dat het niet van de grond komt, bijvoorbeeld omdat mensen de gronden niet in eigendom krijgen, want een boer moet het ook maar willen om zijn grond ervoor te verkopen. Of omdat uhm, de tijdelijkheid staat soms ter discussie, staan die huisjes er voor tien jaar óf mogen ze er gewoon blijven? En, en, wil de gemeente die tijdelijkheid? Want dat betekent dat je na tien jaar handhavend moeten optreden.

BV (01:06;55): Ja, daar hebben we het toen ook over gehad. Van 'in de theorie werkt het misschien, maar in de praktijk valt dat tegen.'

SH (01:07;00): Ja, maar de andere kant is, willen we het wel aantrekkelijker maken? Want willen we overal huisjes in het buitengebied? En, tiny houses is ook wel een modebegrip, waardoor wij nog niet weten of het een blijvend woonaanbod is zeg maar. Dat zijn allemaal best wel vragen waarom wij nu niet ons geroepen voelen om het heel erg te gaan bevorderen, want dan zou je die balans gaan veranderen, dan zeg je van 'nou, een halve hectare is in alle gevallen al genoeg'. Of nog minder.

BV (01:07;33): Ja. Vanuit de potentiële angst, of vanuit de angst dat er potentieel in het buitengebied straks één grote natuurontwikkeling met allemaal tiny houses gaat plaatsvinden.

SH (01:07;44): Ja, dat er te makkelijk overal huisjes komen. Ja.

BV (01:07;48): Ja. Dus dan komen we eigenlijk weer terug op het grotere ruimtelijke ordenings-, planologische vraagstuk, van het vinden van de juiste balans, en hoe de ontwikkelingen plaatsvinden met landbouw, natuur, wonen in het buitengebied.

SH (01:07;58): Ja. Waar wil je welke dingen hebben? Ja.

BV (01:08;06): Goed. Heeft u zelf nog aanvullend toevoegingen over dingen waar we het misschien nog niet over hebben gehad, maar waarvan u wel denkt van, nou ja...

SH (01:08;18): Nou ja, wat ik wel merk is dat het bij gemeentes best wel moeilijk is qua uh, bezetting, ambtelijk, want eigenlijk... ruimtelijke ordeningsinitiatieven moeten in feite gewoon bij de gemeente beginnen. Maar die kosten best wel veel tijd als het, KGO-maatwerk heeft in heel veel goeie dingen voorzien, dus daar zijn we heel blij mee hoe dat gegaan is, alleen in de loop van de jaren is de bezetting van gemeentes magerder geworden met bezuinigingen en zo en nu ook met de moeilijke arbeidsmarkt. En dan zie je wel dat daar de vertragende factor in zit. Zeg maar, dat initiatieven er niet snel er doorheen gaan, niet omdat wij ze tegen houden of moeilijk doen, maar omdat ze gewoon tijd kosten, iedere keer de volgende fase, die moet de gemeenteamtenaar weer oppakken en die heeft er gewoon geen tijd voor, want die heeft stapels met initiatieven. Dus dat is wel een kanttekening bij maatwerk, het klinkt heel leuk van nou 'initiatieven van onderop en kijken of je per geval mee kan werken'. Dat vraagt heel veel uren van de gemeente. Afstemmingsuren.

BV (01:09;40): Uren die er wel bij de provincie zijn?

SH (01:09;42): Misschien bij de provincie zijn ze misschien wel iet meer. Althans, wij zijn met een grotere club dus je kunt wat makkelijker schuiven, maar het is niet ónze taak. Hè, een initiatief van nul tot bestemmingsplan door de procedure helpen, dat is de taak van de gemeente. Die rol hebben wij gewoon niet. Dus het enige wat we kunnen doen is af en toe even iets aanjagen.

BV (01:10;14): Terwijl als ik dan even kritisch kijk vanuit dat ik ook bij de initiatiefnemers betrokken ben, dan denk ik of zou ik kunnen denken van 'ja maar goed, heel de manier waarop dingen vandaag de dag nog tot stand komen, hoe het beleid is ingericht is feitelijk dat de overheden niet heel vaak meer actief betrokken zijn en juist als ondersteunende, faciliterende factor, waarbij je juist als initiatiefnemer dan met dingen moet komen om maatschappelijke ontwikkelingen in gang te zetten, en dan klopt het bij de gemeente aan en dan zijn ze daar eigenlijk niet op voorbereid'. Hoe dat dan met elkaar strookt...

SH (01:10;52): Ja, ja, ja, dat is best wel een moeilijkheid hoor. Ja. Maar het, het uhm, Natuur-voor-Elkaarinitiatieven die geen bestemmingsplanwijziging nodig hebben die kunnen wel makkelijker, dan kun je bijvoorbeeld rechtstreeks subsidie aanvragen bij de provincie. Dus, dus, dus daar zit dan niet de rem van de gemeente op maar wel als je echt een bestemmingsplan moet wijzigen. En nou heeft Dalfsen het op zich nog goed geregeld, want die doen jaarlijks een veegplan, een verzamelplan.

BV (01:11;22): Wat inhoudt dat?

SH (01:11;23): Trouwens dat geldt alleen voor het buitengebied hoor, maar als je bijvoorbeeld een erf van agrarisch naar wonen wil veranderen, of boerderijkamers voor de recreatieve verhuur wil, dan uh, kun je dus als je het gelijk wil een eigen bestemmingsplan door de procedure laten gaan, maar dat kost heel veel geld en tijd. En de Gemeente Dalfsen die geeft de mogelijkheid om één keer in het jaar een soort verzameling van al die kleine plannetjes in één groot plan... dus, procedureel gezien in één plan te doen. Dat scheelt heel veel geld voor de initiatiefnemer en voor de gemeente scheelt dat ook tijd. Dat ze niet vijf keer verschillende procedures moeten doorlopen, maar dat ze

het in één keer kunnen doen. Inhoudelijk moet je dan nog steeds dezelfde afweging maken, maar procedureel scheelt het heel veel tijd.

BV (01:12;20): Maar eigenlijk hè, waar we het dan ook al even over kwamen met dat Natuur voor Elkaar nu ligt, dat het nu eigenlijk momentum is, of voor ons misschien wel een beetje een geluk zelfs, dat er op zo'n manier vanuit de provincie kan worden meegedacht, maar wat Marieke de Keijzer ook al aangaf is dat het maar wel nog de vraag is of dat zo'n uitvoeringsprogramma blijft bestaan, dat het goed zou kunnen zijn dat ze volgend jaar zeggen van uh, 'nou, we houden daarmee op'. Wat betekent zoiets dan voor initiatieven? Betekent dat dan dat er dingen gaan sneuvelen of dat er...

SH (01:12;56): Dat nieuwe initiatieven dus niet meer zo makkelijk hebben, dat kan ik me wel voorstellen. Ja. Dat wat nu met subsidie tot stand is gekomen dat je daar dan nu bij had moeten zijn. Als je nú een vergroend schoolplein wil dan moet je dat nu deze jaren doen. Over drie jaar is het er waarschijnlijk niet meer. En misschien ook terecht. Want je hebt de kans gehad, en als je het niet wil dan wil je het niet. En als ze er eenmaal liggen dan moet je ervan uitgaan dat ze er weer een hele tijd vooruit kunnen. Dus zo moet je het ook zien.

EINDE INTERVIEW

Bijlage 15: Transcript interview Coranne Zwijnen (Gemeente Dalfsen, 12 april 2022)

Aanwezigen bij het interview zijn onderzoeker Bart van de Ven (BV) en Coranne Zwijnen (CZ) medewerker Gemeente Dalfsen.

START INTERVIEW

BV (04;42): Ik start altijd gewoon even met... mag ik 'je' zeggen?

CZ (04;45): Ja hoor.

BV (04;47): Ja, of dat je iets wil vertellen over, naja, wie je bent en wat je functie is en je achtergrond.

CZ (04;50): Ja, dus wil je dat ik dat nog even herhaal weer?

BV (04;53): Ja, graag. Haha.

CZ (04;54): Haha. Nou ik ben Coranne Zwijnen en ik werk ruim vier jaar bij de gemeente bij de afdeling openbare ruimte, we hebben dus ook nog een afdeling ruimtelijke ontwikkeling, uh. Openbare ruimte staat eigenlijk voor het beheer van de openbare ruimte, integraal beheer, en we hebben ook nog een poot realisatie, dus die realiseren gewoon ruimtelijke projecten en vaak is daar ruimtelijk, de andere afdeling is daar ruimtelijk opdrachtgever van, en we hebben eigen buitendienst die nog heel veel onderhoud uitvoeren, dus dan hoeven we daarvoor niet naar een aannemer. Dus we doen niet alles, maar het is toch nog wel een aardige club en we hebben ook nog een club Stichting Dalfsen Werkt, uh, en dat zijn mensen met zeg maar een bepaalde afstand tot de arbeidsmarkt en die uh, doen dus ook nog onderhoudswerkzaamheden voor ons en dan wat meer de eenvoudiger taken zeg maar. Dus dat is onze hele afdeling. Nou ik ben zelf nu integraal beleidsmedewerker, dus ik doe gewoon het overkoepelende beleid voor de afdeling, en daarvoor was ik dus beleidsmedewerker groen, en dan had ik groen landschap, biodiversiteit in mijn pakket en één van de dingen uh, de ene kant is natuurlijk beleid maken op biodiversiteit en landschap, aan de andere kant is het groenbeheer organiseren en beleid daarvoor maken. Maar het was ook dus het begeleiden van initiatieven, uh, die dus iets met groen in de openbare ruimte wilden, of soms eigenlijk zelfs nog wel breder. Het was een heel breed takenpakket. En uh, dat was ook wel gelijk het lastige om dat in de uren dan ook te doen die je daarvoor hebt en er is niet nog iemand anders ofzo die zich met groen bezighoudt, niet beleidsmatig, wel natuurlijk in de uitvoering bij de buitendienst. En daar zit wel heel veel kennis en kunde. En ik ben zelf biologe, ik heb in Wageningen gestudeerd. Dus uh, ook nog in Utrecht, wetenschapscommunicatie gedaan.

BV (07;05): Ook nog? Haha.

CZ (07;06): Ja. Haha.

BV (07;08): Ja, dus echt wel vanuit de groene invalshoek dus niet vanuit de...

CZ (07;11): Ja. Dus ik ben er niet echt voor het beheer opgeleid...

BV (07;13): En voor de beleids...

CZ (07;14): Ook niet voor mijn gevoel. Ik ben gewoon een beetje per toeval erin gerold. Ik ben echt vanuit Utrecht ben ik dan uh, de wetenschapscommunicatiekant ben ik natuur- en milieueducatieterrein terecht gekomen bij gemeentes en toen op een gegeven moment, dat zat, in Rotterdam begonnen, daarna in Zoetermeer, en natuur- en milieueducatie dat viel onder de afdeling stadsbeheer en toen op een gegeven moment een keer gedacht van het is wel interessant om een keer wat anders te doen en zo ben ik eigenlijk bij het beheer terechtgekomen. En met domme vragen stellen kom je een heel eind. Hahaha. Dat is natuurlijk wel heel erg leuk, want er zitten vooral heel technische mensen bij ons op de afdeling, civiele technische mensen, uhm, ja, daar heb ik natuurlijk helemaal geen kaas van gegeten, maar zij zijn vaak dan weer wat minder goed in de communicatieve kant en in de voelspriet en de bestuurlijke kant, en dat is wel een heel leuk samenspel. Uhm, denk ik. Tussen hun en wij.

BV (08;21): Goed. Uhm, nou de initiatieven die zijn ook bij jullie binnengekomen aan het begin, van, wat vind je zo van initiatieven die zo binnengekomen die zo binnengekomen zijn?

CZ (08;33): Ik vind het heel erg leuk. Ik vind het altijd bijzonder dat mensen met initiatieven komen, ja dat, ik ben er altijd gewoon van onder de indruk van dat mensen dat doen, vrijwillig, en dan allemaal vaak ook naast hun drukke banen, uhm. Dus in die zin voelt het dan ook altijd wel belangrijk

om daar wel serieus wat mee te doen ook al loop je dan soms knel in 'hoe moet ik dan al mijn werkzaamheden doen?', zeg maar. Want dat was wel eigenlijk steeds wel een probleem. Dus ik heb altijd wel het gevoel dat ik mijn best heb gedaan zeg maar, om ze zo goed mogelijk uh, te laten landen bij de gemeente en ze een beetje aan de hand mee te nemen en te ondersteunen waar nodig was, maar ik kon ook, soms werd er wel meer gevraagd en dat kan je dan niet bieden en dat voelt niet altijd goed. Uh, omdat ze zelf wel gewoon goed bezig zijn zeg maar. Ik sta daar heel positief in zeg maar, op zich.

BV (09;30): Ja. Alleen wel lastig om dat takenpakket gewoon...

CZ (09;33): Ja, om dat gewoon, voor mij als persoon is dat soms lastig.

BV (09;35): Ja. En er zijn nog niet andere mensen binnen de gemeente die dan ook op...

CZ (09;38): Die waren er niet, uh, zeg maar toen ik daar zeg maar mee te maken had. Die zijn er dus nu inmiddels wel als is het nog maar een pilot en dat zijn dus zeg maar die gebiedsverbinders. Daar zijn er drie van en die doen het ook nog maar deels naast hun taken en aan de andere kant als je dat helemaal bij elkaar optelt is dat wel meer dan één hele FTE denk ik. Dus dan kan je daar ook serieus aandacht aan geven.

BV (10;08): Juist. Om dan meer dat, dat, dat, waar de initiatieven binnenkomen om dan...

CZ (10;11): Ja. Eén loket eigenlijk.

BV (10;13): Eén loket, en dan de inhoudelijke uitwerking daarvan meer...

CZ (10;16): Ja. Zij zijn misschien meer, dan kan je het zo zien, de procesbegeleiders, uh, ze nemen ze aan de hand mee, van 'hoe werkt dat nu', en als ik dan, ik zit nou niet meer op groen, maar als ik nog groenbeleidsmedewerker zou zijn geweest dan zouden ze naar mij toekomen als het iets met uh, als het raakvlakken heeft met openbaar groen. Dan zouden dus die gebiedsverbinders specifieke vragen van bijvoorbeeld initiatiefnemers naar mij doorspelen of ze vragen om advies, maar dan zit ik gewoon op mijn adviseursstoel uh, en dat is en dat past beter ook wel bij die functie dan, dat is beter behapbaar, dan als je ook nog heel die procesbegeleiding moet doen. Want sommige initiatiefnemers hebben ook geen ervaring van, sowieso, van 'hoe moet ik eigenlijk voorzitter zijn?' en 'hoe moet ik...', 'ik heb eigenlijk wel een vrijwilliger die ik er niet zo goed bijkrijg of niet erbij houdt en die doet zijn eigen ding', ja, daar probeer je ook in mee te denken en dat kost natuurlijk best veel tijd. En de één is gewoon beter uh, en die heeft al meer ervaring dan de ander. Dus.

BV (11;24): Ja. En net, je gaf net al even aan, ik ben dan zelf niet bij die eerste ontwikkelingsfase van het initiatief geweest, in hoeverre zit er dan verschil in, tussen de manier waarop de ideeën waar [red. naam] *de initiële oprichter werkgroep* mee kwam en andere initiatieven die binnenkomen bij de gemeente?

CZ (11;42): Uh, ja [red. naam] *de initiële oprichter werkgroep* had wel uh, die denkt, dacht heel groots. Uhm, en die was dan ook meer visionair en wat vergezichten en andere initiatieven zijn soms heel concreet, van 'ik wil op die plek bijvoorbeeld iets met spelen', of 'op die plek zou ik willen dat er een andere inrichting komt', en dan zit je gelijk op een heel ander niveau te praten zeg maar. Uh, en omdat het soms nog zó breed was en ook zó vergezichten is het ook best wel moeilijk om ze dan te begeleiden naar, van 'ja, maar je moet uiteindelijk wel met iets concreets komen', je kan wel het idee, het idee dat omarmen we wel zeg maar als gemeente, maar daarmee komen we er niet. Natuurlijk moet je daar wel eerst een soort gevoel hebben van 'oké, die richting daar staan we allebei achter', uh, maar juist dat concreet maken dat heeft bij [red. naam] *de initiële oprichter werkgroep* denk ik wel heel lang geduurd in verhouding tot sommige andere initiatieven.

BV (12;47): En dat is wel wat jullie nodig hebben vanuit de gemeente om te zeggen pas dán kunnen we...

CZ (12;51): Ja, ik bedoel je kan heel lang het eens zijn over een bepaalde richting, maar dat is vaak niet het spannende. Uh, daar ben je denk ik al gauw wel eens met elkaar. En het moeilijke wordt wanneer je iets in de openbare ruimte wil of je wil echt iets veranderen, soms kom je op het niveau van bestemmingsplanwijzigingen, uh, soms is het inderdaad openbare ruimte en dan moeten wij misschien iets veranderen in het beheer en dat is alweer makkelijker, ja, en bestemmingsplannen dat is alweer heel procedureel, uh, dus je moet het concreet maken om het goed te kunnen regelen uiteindelijk.

BV (13;24): En heeft het feit dat het een redelijk allesomvattend natuurplan is waarin eigenlijk, die zijn opgesplitst in met elkaar samenhangende initiatieven daar dan nog weer iets mee te maken, dat het dan ook voor jullie minder overzichtelijk is...

CZ (13;43): Ik weet denk ik niet zo goed wat jij bedoelt, want ik ben alleen maar aan die beginfase betrokken geweest, dus ik heb geen beeld van uh... hoe het is opgeknipt, nee.

BV (13;52): Geen beeld van wat er nu... oké. Nou ja, ik zal even kort, eigenlijk is er na een natuuratelier die is georagniseerd mede vanuit de provincie die dat dan ondersteunen, een soort landschapsplan opgericht wat eigenlijk dan, met als hoofddoel vergroenen, natuur creëren, beleven en biodiversiteit op peil houden in en rondom Nieuwleusen, waarbij dan uhm, dus die groen-blauwe dooradering dus langs bermen, langs watergangen, dus dat is één. Twee, meer wandel-, struinpaden. Drie, vergroenen tuinen binnen en buiten, dus uh, erven mee aan de slag. Nou ja, dan landschapsparken, dus natuuraanleg met daar functiecombinatie, tiny houses, natuurbegraafplaats, op een manier natuur die beleefd kan worden maar die op een manier betaald wordt, natuurcamping, zichzelf kan onderhouden. En volgens mij communicatie en enthousiasmeren, excursies. Dus dat is zeg maar een beetje grofweg waarin het nu is uh.

CZ (15;08): Oh ja, dat is wel mooi. Ik herken wel dingen uit uh, inderdaad uit die eerdere fase die zijn opgesplitst, maar dat het zo concreet is opgesplitst dat wist ik niet. Maar dat is denk ik ook wel op basis ook van input die wij ook wel gegeven hebben, vermoed ik, want dit komt wel bekend voor. Ja. Dus dat is mooi. Maar jij stelde daar een vraag over? Hahaha, die ik niet meer weet.

BV (15;29): Hahaha. Heel eerlijk gezegd weet ik 'm ook niet meer, maar ik denk dat het ging over hoe is het als gemeente eigenlijk dan, maar goed, je bent dan nu op dit moment niet meer betrokken in de fase dat er eigenlijk zo'n globaal, samenhangend plan ligt, het ging dan om als er een burger eigenlijk, of een initiatiefnemer komt met zo'n redelijk globaal integraal plan wat eigenlijk bijna een kleine burgervisie is zeg maar over groen en ruimte, hoe dat dan is als gemeente om daar mee om te gaan. Het is wat anders dan zo'n concrete aanvraag voor een schuurtje of een...

CZ (16;12): Ja, uh... ik heb in ieder geval altijd kansen in gezien. Ook omdat je soms ook vanuit de gemeente misschien al bij uh, plannen misschien al eventjes niet verder komt. En het is altijd mooi als het ook uit de samenleving, ook zeg maar komt. Uhm, dus nou ja in die zin heb ik het wel altijd een warm hart toegedragen of gestimuleerd.

BV (16;37): Zie je daarin dus, of uh die rol als het wat algemener gaat om het komen van dat soort grote landschappelijke ideeën ook wel als rol van de burger?

CZ (16;48): Uh, ja, niet standaard. Want het is wel echt moeilijk volgens mij. Je moet wel echt mensen hebben die dat ook een beetje kijk op hebben en gevoel bij hebben.

BV (17;02): Ja, of ik vraag me dan ook af bijvoorbeeld dan de rol ziet van de burger ten opzichte van de Gemeente Dalfsen, waarbij de burger nou komt met zo'n groot vergroeningsplan, en hoe verhoudt de gemeente zich daar dan tegen?

CZ (17;20): Uh, ja... dat is wel een moeilijke vraag. Ik bedoel uh, het komt misschien beleid wat we zelf, misschien uh, van oudsher ook op zouden stellen, maar aan de andere kant gaat het juist, zit de meerwaarde er ook wel weer in omdat het heel erg gaat om ook het betrekken van al die particulieren, daar geloof ik niet in dat wij dat zo ver, dat wij dat zo goed voor elkaar zouden kunnen krijgen als een inwoner dat zou kunnen. Denk ik. Uhm, en zij hebben, ik denk dat in die zin inwoners ook wat vrijer zijn in uh, nog uh, nog wat meer open in uh, alles nog weer eventjes bedenken. Uiteindelijk zitten wij toch ook allemaal, soms onbewust, vanuit bepaalde beleidskaders of brillen te denken en er zitten echt wel mensen die open en breed kunnen denken hoor binnen de gemeente, maar we weten natuurlijk allemaal wat de raad als kaders heeft meegegeven en dat is ook wel de kracht van inwoners die je daar heel mooi zou kunnen gebruiken denk ik.

BV (18;33): Ja. En bedoel je dan die kaders, of van die richtlijnen die de, of de focuspunten...

CZ (18;37): Nou ja dat een inwoner dus zelf wel gewoon vrijer, gewoon breder kijkt dan dat wij dat doen. Dus dat is gewoon waardevolle input volgens mij. Dus ik denk dat het mekaar gewoon kan versterken. Maar ik zit nog wel te zoeken, want dit is zeg maar best wel heel erg groot en ik heb natuurlijk ook een beleidsplan voor groen wat op de route zit, en ergens moet dat dan ook nog weer een soort van geïntegreerd worden. En, ik denk wel dat dat moet kunnen, want het is ook maar een

hoog over verhaal. Van ecoverbindingen, dat we dat belangrijk vinden en er zijn wat lijntjes getrokken. Uh, concreter nog wat ecologisch bermbeheer, dus dat komt volgens mij wel.

BV (19;20): Ja. Dus daar had ik ook nog, dat was één van de vragen van uh, je had de lijst met vragen misschien gezien of je dat hebt...

CZ (19;28): Nee, sorry.

BV (19;29): Nee dat maak niet uit, dat maakt niet uit hoor maar ik had 'm toen gestuurd omdat er misschien schriftelijk reactie op zou kunnen komen. Dat was wel één van de dingen waar ik benieuwd naar was, dus, hoe het is voor de gemeente om eigenlijk met initiatieven in aanraking te komen die al bezig zijn op thema's waarop de gemeente zelf nog beleid op aan het ontwikkelen is.

CZ (19;52): Ja dat is wel, natuurlijk is dat soms wel zoeken. Maar vaak, in ieder geval bij groen heeft het ook wel heel erg lang geduurd, ik denk ook wel langer dan gemiddeld, voordat er iets lag, maar de richting daar is al wel vaker gewoon over gesproken intern met medewerkers maar ook wel met de wethouder, ook wel met de politiek, want er is al wel een startnotitie en een kadernota ook al wel besproken. Dus de richting die lag al wel langer vast op zich. Dus in die zin, dat beet elkaar ook niet. En dat, die heb ik natuurlijk ook als input aan die groep ook meegegeven. Uh, wat was uh...

BV (20;37): Ja, hoe het is als gemeente om om te gaan met een initiatief wat eigenlijk al wel aan de slag wil met bepaalde thema's waarop de gemeente nog onderwerpen aan het uitwerken is.

CZ (20;47): Ja, dat is denk ik sowieso dat het uh, ook kansen biedt want als een initiatief echt iets goeds in zich heeft dan kan je dat natuurlijk ook opnemen in datgene wat je nog aan het opstellen bent. En dan gaat het elkaar ook versterken. Maar wij hebben ook in dat beleidsproces een participatiesessie gehad en volgens mij waren daar ook mensen van jullie initiatief, ik dacht [red. naam] *de initiële oprichter werkgroep*, en in ieder geval [red. naam] *een andere initiële oprichter werkgroep*. Die waren er ook bij. Dus daar hebben we die richting ook al wel gedeeld en ook al wel input opgehaald, maar dan wel gewoon breed. Toen zijn alle initiatieven die toen bekend waren uitgenodigd maar ook groene organisaties en uh, uit de buurt. Uhm, zoals Landschap Overijssel. En daar hebben we zo'n sessie mee gehad.

BV (21;40): Ja. Dus, dus, dus, wat dat betreft qua participatie is wel uh, of die uh, die input was er al en als er dan een initiatief nog extra weer binnenkomt dan kunnen jullie die alsnog meenemen in de beleidsontwikkeling...

CZ (21;57): Ja, maar aan de andere kant verwacht ik ook niet zomaar dat er nog weer zo'n heel groot initiatief uh, binnenkomt. Want... in Nieuwleusen sowieso, dan zou ik zeggen, probeer daarbij aan te haken. Dat probeer je dan ook wel een beetje te sturen voor zover dat kan. Dat kan natuurlijk nog in andere gebieden, zou dat nog kunnen, maar ja, als dat vergelijkbaar is dan moet dat sowieso dan wel passen.

BV (22;22): Ja, en dan ben ik ook wel benieuwd naar hoe volgens jou dan de initiatieven zoals die uh, vanuit de Werkgroep Vergroenen komen, passen binnen het gemeentelijke beleid.

CZ (22;37): Ja, dat is uh... wat er nu ligt zeg maar in concept dan denk ik wel dat het in grote lijnen wel past. We hebben daar één, het bestaat uit vijf bouwstenen, en één bouwsteen gaat over de groenstructuren en de landschappen, uh, waarbij we de biodiversiteit willen versterken en dan wordt er ook gekeken naar ecoverbindingen. Vroeger, de vorige beleidsperiode keken we vooral naar groenstructuren maar dan gekoppeld aan stedelijke opbouw en hoofdinfrastructuren en werd er minder ook gekeken naar 'ja, maar is dat ook het meest logisch voor de biodiversiteit'. En dat wordt nu toegevoegd, waardoor net iets andere lijntjes getrokken worden. Maar ook grotendeels hetzelfde een aantal past daar volgens mij prima overheen als overkoepelend kader.

BV (23;34): En is het dan nog anders voor een gemeente wanneer er, initiatieven die groen betreffen in een gebied die eigenlijk primair dominant wordt gebruikt door landbouw, zoals rondom Nieuwleusen? Of wanneer dat bijvoorbeeld hier bij Dalfsen zou plaatsvinden?

CZ (23;54): Ja, je hebt de omgevingsvisie, die is vastgesteld, en uhm, in de omgevingsvisie is eigenlijk nog vrij weinig aandacht besteed aan groen en biodiversiteit en landschappen, omdat we dat beleid nog moeten opstellen. Uhm, maar er wordt al wel her en der wat richting gegeven uh, en je merkt wel dat daar dus verschillend over wordt gedacht. Ook wel binnen de gemeente. En heel erg inzetten op biodiversiteit dat betekent soms ook gevoelsmatig voor andere typen werkzaamheden die we

doen belemmeringen. Dus ja, als je het aan mij vraagt, ik zie het positief in, zeg maar vanuit het groenbeleid. Maar je hebt natuurlijk een moment, misschien hoor, dat het dus gaat botsen. En in de omgevingsvisie is wel echt een richting uh, bepaald dat voor dat gebied meer ingezet wordt op doorontwikkeling van landbouw, zelfs nog in de traditionele vorm, dus dat kan natuurlijk gaan botsen. En dat is dan iets uhm, wat misschien het niet voor mij lastig maakt, maar uiteindelijk moet er natuurlijk wel uh, moet daar een gesprek over plaatsvinden. En daar kan dan zo'n iemand die daar op groenbeleid zit of een gebiedsverbinder een rol in spelen. Om dan zo'n initiatief weer verder te helpen.

BV (25;24): Maar het is niet dat er aan de voorkant dan wordt gedacht van 'oh, maar jullie zijn bezig met een praktijk die eigenlijk niet de primaire bestemming heeft om in dat gebied plaats te vinden...'

CZ (25;37): Nee, want het is ook al heel vaak uh, is het uh, benoemd, want we hebben voor de omgevingsvisie en ook voor de toekomstvisie ook uh, als gemeente participatiesessies gehouden. En ook gebiedsgericht. Ik ben toevallig bij die van Nieuwleusen geweest en ook gespreksleider van zo'n tafel en zo geweest en daar kwam het ook al naar voren dat er heel erg een behoefte is vanuit de samenleving voor groene ommetjes. Dus dat is al meerdere keren al wel genoemd. En volgens mij als het vaak genoemd wordt vanuit de samenleving dan zie je dat daar ook langzamerhand meer draagvlak ook ontstaat vanuit de politiek, uhm, dus zeg maar voor ons als ambtenaren als zo'n initiatief plaatsvindt dan ga je ook aan het begin, dan ga je ook vrij snel wel gewoon naar iemand van het college die daar dan bij betrokken is, uh, er nauw bij betrekken, en 'is dat nou wel of niet een richting die...', en deze is daar gelijk wel positief uh, wel op gereageerd. En het is nog wel zoeken van, dat is allemaal informeel zeg maar, het is nooit met het collegevoorstel voor zover ik weet, want ik ben de laatste tijd natuurlijk niet meer betrokken, op tafel gekomen in het hele college. Dus dat is wel een aandachtspunt waar ook zo'n gebiedsverbinder volgens mij moet zeggen van 'nou jongens, we moeten daar wel op letten', want je kan er niet altijd helemaal op afgaan wat één wethouder in een gesprek natuurlijk zegt. En zeker als er natuurlijk ook geld gevraagd wordt of iets anders echt van de gemeente gevraagd wordt dan moet er op een gegeven moment misschien wel een besluit over genomen worden. En dat is nog wel een zoektocht, van, je wil niet dat jullie natuurlijk aan het einde van het proces 'nee' te horen krijgen, omdat wij steeds die verwachting wekken van 'oh, goed bezig'. Omdat je dan toevallig de goeie ambtenaar hebt gevonden.

BV (27;35): Dus dat is wel ook binnen jullie organisatie wel...

CZ (27;37): Ik hoop dat gebiedsverbinders daar wel aandacht voor hebben, maar dat weet ik niet. Nee, weet ik niet.

BV (27;47): Maar dat is wel verschillend van naar wie de gebiedsverbinder je doorstuurt dan?

CZ (27;50): Dat zou kunnen, maar in principe ga ik ervan uit dat de gebiedsverbinder altijd de regie wel houdt binnen de gemeente. Dat zou in ieder geval mijn visie daarop zijn. Of dat gebeurt weet ik niet. Zij zijn ook nog aan het leren en iedereen is gewoon daarin nog zoekende.

BV (28;08): Ja, ja. En hoe is het dan voor de gemeente om met initiatieven in aanraking te komen die nu breder uhm, als het gaat om thema's als duurzaamheid, natuurontwikkeling, biodiversiteit, die nou in een maatschappelijke transitie zitten, uh, waar ook op sommige punten wat frictie is als het gaat om landbouw en natuur, om met dat soort initiatieven, ja, in aanraking te komen terwijl jullie binnen de gemeente ook nog zitten van 'landbouw, natuur, biodiversiteit...'

CZ (28;40): Ja, ik denk dat dat elkaar wel kan versterken, want daardoor creëer je vanuit de samenleving ook wel urgentie op dat dat gesprek plaats moet vinden, terwijl anders kan die misschien ook onderbewust nog wel uitgesteld worden of zo. Dus ik denk dat dat op zich goed is dat dat er is. Het zal niet altijd makkelijk zijn, maar...

BV (29;00): Dus wat dat betreft kun je wel wat frictie veroorzaken maar dan brengt het in ieder geval een gesprek op gang.

CZ (29;05): Dat denk ik wel ja. Of nou ja, dit zijn natuurlijk allemaal persoonlijke meningen hè.

BV (29;09): Ja, ja, ja. Maar goed, daar gaat het ook, of, dat is wel mijn insteek. Uhm, waar ik inmiddels ook wel achter ben is, kijk, de gemeente is één organisatie maar dat is uiteindelijk natuurlijk gewoon een optelsom van individuen, die er soms op een iets andere manier instaan. En het maakt dan wel uit of dat je een wethouder spreekt of iemand spreekt van beleid, de wethouder

zit er natuurlijk ook vanuit zijn politiek-ideologische achtergrond, die die meeneemt, en uh, totaaloverzicht moet 'ie eigenlijk houden, en als beleidsambtenaar die zit vaak meer op een bepaald thema, heeft maar één bepaalde portefeuille, de wethouder heeft er tig, en ja dat brengt ook soms wel wat andere, andere kijk met zich mee op hoe het gaat binnen de gemeente of hoe het, hoe het met initiatieven loopt. Ja, dus juist dat vind ik wel uh...

CZ (30;07): Interessant. Ja. Het is wel zo dat uhm, het afgelopen jaar, de afgelopen twee jaar misschien uhm, is, ontstaat er in zijn algemeenheid wel meer een gevoel van werkdruk, niet specifiek op dit thema ofzo, maar in zijn algemeenheid. Uhm, daar wordt ook wel meer op gestuurd dus er wordt wel kritischer gekeken naar 'waar moet je tijd in stoppen en waar niet'. Dus dat kan nog invloed hebben natuurlijk op de, op initiatieven. Misschien niet oplopende maar... misschien, maar dat weet ik niet. Uh, dus ja dus dat is sowieso wel een beweging die wel gaande is.

BV (30;49): Ja. Dus eigenlijk dan een beetje, ik noem het dan een gebrek aan capaciteit eigenlijk...

CZ (30;52): Ja, of middelen. Ja, uiteindelijk is capaciteit ook geld.

BZ (30;59): Oh ja, ja. Wat dat betreft hangt het natuurlijk samen.

CZ (31;02): Ja, we zitten nu weer op een punt dat we weer moeten bezuinigen en dan komt dat natuurlijk nog weer sterker...

BV (31;07): Terwijl de taken wel gelijk blijven?

CZ (31;09): Ja. Wat je echt moet doen uh, maar er zit altijd natuurlijk nog verschil in tussen wettelijke taken en uh, de niet wettelijke taken. Als je echt natuurlijk moet kiezen dan ga je alleen dát natuurlijk uitvoeren. En zo smal wordt het niet aangevlogen hoor, maar uh.

BV (31;29): Nee, maar wat dan wel als gevolg zou kunnen hebben dat een initiatief op de plank blijft liggen.

CZ (31;35): Ja, ja, dat kan. Maar ik zie daar vooralsnog geen beweging in dat dat zo zou zijn.

BV (31;42): Nee, gelukkig. ☺ Nee, ja, maar goed, wel omdat initiatieven juist wel...

CZ (31;46): Ze vragen tijd...

BV (31;48): ...ze vragen tijd, maar ze zijn ook wel heel belangrijk, omdat ze, nou ja, ideeën waar de gemeente niet altijd zelf kan komen, het komt van onderop vanuit de samenleving wordt het voorgedragen, of het uh, de, de overheid-burgerverhouding zoals die er nu is, is eigenlijk dat wanneer het gaat om nieuwe ontwikkelingen de overheid voornamelijk facilitator is, de ideeën komen vanuit de samenleving, waarbij het dan wel jammer is wanneer er eigenlijk weinig ruimte meer is om met die ideeën...

CZ (32;22): Ja, ja. Maar het kan zijn dat dat wel altijd prioriteit blijft krijgen hoor, dat weet ik niet, dat weet ik niet hoor en daar ga ik ook niet over. Haha, nee.

BV (32;35): Nee, haha. Ik was ook nog benieuwd naar uh, in hoeverre de omslag van de oude sectorale visies dus uh, per uh, beleidsterrein, naar, omschakeling, naar de nieuwe omgevingsvisie met de komst van de omgevingswet straks, nog een mogelijke andere omgang met initiatieven kunnen teweegbrengen.

CZ (33;00): Ja dat is sowieso zo. Vanuit de omgevingswet wordt er verwacht dat we anders met initiatieven omgaan, maar ik heb altijd wel het idee dat dat meer zit op het snijvlak van uhm, bestemmingsplannen en regels en dat er nog minder gekeken wordt naar initiatieven op het gebied van uh, in de openbare ruimte. Wij hebben ook heel veel initiatieven die gewoon iets op onze grond willen doen en daar komt geen bestemmingsplan of wat dan ook aan te pas, en uh, dat zijn ook hele belangrijke initiatieven. Dus soms lijken het een beetje twee sporen. Dan moeten wij heel erg ons best doen om uit te leggen dat dat ook een spoor is.

BV (33;50): Dat er voor initiatieven op jullie grond een andere...

CZ (33;55): Ja, en dat je daarvoor een ander proces moet uh, voor kan doorlopen, misschien ook wel iets eenvoudiger zeg maar.

BV (34;03): Ja. En wat is dan daarin straks het verschil wanneer de omgevingswet wordt ingevoerd en jullie met de omgevingsvisie aan de slag gaan?

CZ (34;09): Weet ik niet. Ik denk dat vooral de integrale afweging, maar aan de andere kant hebben we daar geen omgevingswet voor nodig om dat te doen. Uh, ik weet het niet zo goed uh...

BV (34;20): Dus dan verandert er weinig?

CZ (34;22): Nou ik bedoel, wij zijn al wel bezig met die verandering om meer integraal te werken. Dus ook binnen onze afdeling hadden we altijd een beheerplan voor wegen, voor groen, allemaal sectoraal. En nu hebben we in ieder geval vorig jaar één integraal beleidsplan vastgesteld en we gaan dus nu de komende vier jaar ook werken aan integrale uitvoeringsplannen. Dus dat is wel een hele omslag. Ook hier gewoon op de afdeling, het maakt het ook wel gewoon heel complex, van 'hoe doe je dat dan?'. Het is heel behapbaar als je alleen natuurlijk maar naar één onderdeelje hoeft te kijken, dus dat maakt het wel lastig. Ja, maar in de, dus ik weet niet zo goed of het een antwoord is op je vraag maar... dus het raakt ons gewoon net wat minder, onze afdeling.

BV (35;14): Ja, of als, als het gaat om de omschakeling van de...

CZ (35;16): Ja, maar we proberen daar wel dus zoveel mogelijk op aan te sluiten, om die principes die die wet beoogt ook in ons werk wel door te voeren.

BV (35;27): Ja, ja, maar de grootste verschil zit hem dan eigenlijk nog in initiatieven die, op particulier terrein versus publiek terrein plaatsvinden.

CZ (35;33): Ja, want daar zit volgens mij echt een verandering dat een inwoner moet eigenlijk met de nieuwe omgevingswet met één druk op de knop kunnen zien van welke regels gelden er eigenlijk en als ik een initiatief wil nemen, wat moet ik dan doen. Ze moeten zelf het draagvlak organiseren, dat zijn allemaal veranderingen, maar dat is, maar dat heeft met ons werk hier op deze afdeling niet zoveel te maken.

BV (35;56): Ja, dat verandert dan voor de initiatiefnemer maar niet voor de gemeente?

CZ (35;59): Nou ja, achter de schermen wel, want ook een initiatiefnemer die moet dat proces van 'oké, ik heb een initiatief', en tot een antwoord, dat moet sneller volgens mij doorlopen worden en integraal, dus het moet ook gelijk met de provincie en het waterschap erbij één antwoord komen. Maar wij zitten daar niet zo, voor ons is dat minder van belang ja.

BV (36;26): Mhm, ja. Even kijken. Ik ga altijd een beetje zigzag door mijn vragen heen...

CZ (36;30): Ik weet dat niet, dus dat scheelt... haha ☺

BV (36;33): Nee. Hahaha, maar goed ik probeer ze altijd een beetje thematisch te rangschikken maar naarmate het gesprek volgt, dan krijg je altijd dan, dan denk ik 'dat sluit hier mooi bij aan en dat'...

CZ (36;44): Ja dat snap ik. Maar dat maakt het gesprek toch ook mooi wat natuurlijker uiteindelijk?

BV (36;48): Ja, uiteindelijk is dat het belangrijkste, dat probeer ik wat dat betreft uh, maar dan is het aan mij om te waarborgen dat ik op het eind... hahahaha ☺

CZ (36;55): Alles gehad hebt hahaha ☺

BV (36;56): ...mijn verhaal compleet heb ja hahaha ☺. Uhm, even kijken... oh ja, ik was ook nog wel benieuwd naar uhm, of we hadden het dan net al even gehad over uh, de dingen die nu in een maatschappelijke transitie uh, zitten, uhm, hoe het is voor een gemeente, in de vraag van hoeverre een gemeente kan blijven die nu snel in een maatschappelijke transitie zitten?

CZ (37;26): Ja, dat is wel een hele grote vraag en bij onze afdeling zitten net wat minder beleidsmedewerkers die echt ook verantwoordelijk zijn voor uh, ook een stukje verantwoordelijkheid dragen in die transitie, want de energietransitie is natuurlijk één van de grootste en dat is bij een andere afdeling en daar zitten wel meerdere mensen óp. Ja, wat weet ik daarvan, niet zo heel veel. Af en toe krijg ik een keer een lunchlezing en dan worden we een keer wat bijgepraat en dat komt altijd wel goed over, ik heb het idee dat ze wel goed bijzijn, maar...

BV (37;59): Ja, maar als het gaat om thema's als uh, biodiversiteit, die steeds belangrijker zijn, aandacht voor natuur...

CZ (38;06): Ja, en dan of we daarin bij kunnen blijven?

BV (38;08): Ja.

CZ (38;09): Ja, ik heb soms ook wel het idee dat wij uh, misschien wel verder willen gaan nog dan er soms draagvlak is daarvoor. Maar misschien heb ik daar een verkeerd beeld bij hoor. Maar bijvoorbeeld toen wij dus die participatiesessie hadden, die club mensen, daar zitten we ongeveer mee op één lijn. Uh, even heel grof gezegd.

BV (38;33): Uh, dus eigenlijk de mensen die zeg maar uh...

CZ (38;35): Zelf ook voortrekkers zijn daarin.

BV (38;37): Juist ja.

CZ (38;40): Maar we hebben bijvoorbeeld al pilots gedraaid, ecologisch bermbeheer of uh, ook uh, niet alleen bermen in het buitengebied maar ook in woonwijken en daar komen heel veel negatieve reacties op, want dan ziet het er niet meer uit als een tuintje, dan is het niet meer strak gemaaid. En als ik het helemaal vergelijk met het begin van mijn carrière is, uh, toen werkte ik natuurlijk in de natuur- en milieueducatiewerkveld, toen was ons werk nog een beetje dat geitenwollensokkenimago. Dat zat er toen nog aan, even om dat, daar stonden we toen nog. En dat idee heb ik niet meer, dat dat er nog aanhangt, maar ik denk dat er nog wel, nog steeds wel een heel uitdaging hebben om daar echt voldoende draagvlak voor te krijgen in de samenleving. Ik denk niet dat er al een meerderheid uh... dus ik heb niet het gevoel dat wij bij moeten blijven in die zin...

BV (39;36): Nee, je hebt meer het gevoel dat er dan een taak ligt om...

CZ (39;39): Om ze mee te nemen. Mensen mee te krijgen, en het uit te leggen. Van 'waarom?' en wat het nut ervan is. Ja. Ecologisch bermbeheer kan je bijvoorbeeld al heel mooi koppelen aan, we hebben last allemaal van de eikenprocessierups, en daar krijgen we ook heel veel klachten over, en zo probeer je dat dan een beetje, ja, te 'verkopen'. Denk ik ja.

BV (40;01): Ja. Dus als de gemeente daarin dan nog wel een...

CZ (40;03): Ja, daar zie ik wel een taak.

BV (40;05): Ja, dus dat er eigenlijk dan een ideologisch verschil is vanuit... haha, er komen twee vragen haha, is er dan een ideologisch verschil uit van wat er dan ambtelijk bij jullie gedacht wordt over versus wat er leeft in de maatschappij?

CZ (40;25): Ik uh, ja ik heb er geen onderzoek naar gedaan. Dus dat is dan puur gevoel.

BV (40;30): Ja, dat is dan puur op gevoel, maar goed.

CZ (40;33): Ja, omdat je, het lastige is wel als gemeente is dat je vaak de negatieve reacties natuurlijk krijgt, ja, dan gaan ze klagen. Of dan, sorry, dan sturen ze een mailtje met een klacht. Maar we krijgen niet zo gauw een mailtje met 'oh, jullie zijn zo goed bezig met de biodiversiteit', dat komt ook wel eens voor, maar misschien zijn er wel veel meer mensen die zo denken en die gaan dat niet allemaal natuurlijk laten weten. Dus het kan zijn dat we daardoor misschien een vertekend beeld hebben... uhm, maar... als je ook gewoon sowieso wel om je heen kijkt ook naar hoe mensen omgaan met de, met hun eigen buitenruimte, dan denk ik dat we toch nog wel wat aan draagvlak moeten doen. En dat gaat de gemeente ook niet alleen voor elkaar krijgen. Want het lastige is altijd als wij dat als gemeente dat bijvoorbeeld gaan promoten voor een inwoner, dan zijn wij voor de inwoner niet alleen maar diegene die over de biodiversiteit gaat, maar ook over heel veel andere dingen. Dus als ze over iets anders bijvoorbeeld een negatieve ervaring hebben met de gemeente, dan komt de andere boodschap over een heel ander onderwerp ook niet altijd goed over. En dus ook daar heb je inwoners voor nodig die dat meehelpen, eigenlijk omdat dan dat maar een beetje, ik noem dat dan maar 'te verkopen', die boodschap. Dus inderdaad zoals jullie initiatief, maar in Dalfsen heb je Groengebieden, dat is een vergelijkbare ontstane groep vanuit duurzaamheid en die hebben ook een uh, een aantal werkgroepen, en eentje die is ook bezig met uh, een vergroeningsproject, eentje met operatie steenbreek en dat soort dingen. En dat heb je eigenlijk wel nodig. In ons beleid heb ik dus ook opgenomen dat wij dus ook een groen netwerk dus eigenlijk willen gaan faciliteren, dus wij hebben nu ook wel heel vaak één op één met dat soort initiatieven, maar ook groeperingenoverleg, dus bijvoorbeeld ook Vrienden van Dalfsen, die gewoon één of twee keer per jaar met ons punten agenderen en het over beleid willen hebben. Maar ik denk 'laten we dat nou gewoon één netwerk maken', uhm, en dat we dan op hoofdlijnen ook iets meer eenzelfde soort visie uitruilen, wel met behoud van eigen identiteiten, hè, Landschap Overijssel of Groei en Bloei, of IVN, die hebben allemaal net een iets andere doelen misschien, op een net wat lager niveau, maar uiteindelijk streven we wel weer op een hoger niveau dezelfde dingen na en als je dat wat meer kan versterken en verbinden, ja, daar zie ik dan wel weer een rol van de gemeente om daar wat meer te faciliteren of misschien regisseren in het begin, tot er misschien iets vanuit de samenleving ontstaat.

BV (43;22): Ja, of uh, ben je dan ook wel van mening dat de, dat de gemeente misschien wat meer moet doen aan dat, aan dat ze wat meer uit moeten dragen van, dat ze bereid zijn om voorop te lopen op dat soort thema's?

CZ (43;36): Ja, dat zou denk ik wel goed zijn. Maar ja aan de andere kant, je hebt ook de gemeenteraad...

BV (43;43): Ja, dat was punt twee, van ja hoe verhoudt zich dat tot elkaar, tot ambtelijk en...

CZ (43;48): Ja. Dus uiteindelijk zij zijn verantwoordelijk voor, degenen die natuurlijk echt de kaders aangeven en de middelen, ook bepalen waar dat aan uitgegeven wordt. En bijvoorbeeld bij behandeling van ons integraal beleidsplan dan van de openbare ruimte, uh, ja daar komt dan als voorbeeld dan een punt naar voren van uhm, 'ja, in het buitengebied zijn de wegen niet veilig, want ze kunnen moeilijk uitwijken en als we dan ecologisch bermbeheer gaan doen dan kunnen ze al helemaal niet meer uitwijken, dus misschien moeten we daar geen biodiversiteit gaan stimuleren'. Dus ja, dat... dat soort ideeën komen natuurlijk wel naar voren, ook in de raad, en dat is natuurlijk ook de integrale afweging.

BV (44;31): Botst dat dan ook wel eens als er, tussen van wat voor doelen er eigenlijk door jullie worden voorgestaan vanuit hier, ambtelijk, versus wat er in de raad urgent wordt geacht?

CZ (44;46): Tot nu toe lijkt het nog niet, maar dat is meestal op hoofdlijnen meestal wat makkelijker dan als je op een gegeven moment concreet een locatie denk ik uitkomt. Dus dat moet nog blijken denk ik. We hebben bijvoorbeeld voor het beheer van openbare ruimte hebben we dan zes thema's, waarvan biodiversiteit er dan één is, maar we hebben nog geen discussie gevoerd over van 'welke van die zes thema's is bijvoorbeeld belangrijker en welke minder belangrijk'. We hebben gewoon gezegd 'dit zijn de belangrijkste thema's', dat is tot nu toe alleen nog maar vastgesteld.

BV (45;19): Dus eigenlijk die zoektocht van waar de gemeente zelf nog in zit, uhm, van, van, 'waar willen we nou eigenlijk op gaan focussen', dat komt straks eventueel dan ook weer aan de orde bij welk initiatief komt er misschien eerder...

CZ (45;35): Ja en je merkt wel dat de raad is sowieso altijd wel gecharmeerd van een initiatief. Het kan soms zelfs bij prioritering van thema's, soms toch weer losgelaten worden omdat het gewaardeerd wordt dat er initiatieven, initiatief genomen wordt.

BV (45;51): Oh ja. Omdat er dan draagvlak is?

CZ (45;54): Misschien. Ik weet niet precies wat daar dan achter zit. Maar in ieder geval uh, dat gevoel heb ik wel soms. Maar dat is denk ik ook het proces dat aangestuurd wordt door de omgevingswet en in de omgevingsvisie uh, is al een eerste poging gedaan natuurlijk om dat uh, af te wegen en over twee jaar komt er weer een nieuwe, dan gaat biodiversiteit daarin, dus dan uh, ik ben heel benieuwd hoe dat gaat. Ik denk ook niet dat dat vanzelf gaat. Af en toe hoor je dan van collega's van ruimtelijke ontwikkeling van 'ja oké, maar als we dat gaan doen dan wordt het wel weer een heel gedoe om een bepaald plan te realiseren'. En dan denk ik 'oh, oké, ze zijn hier nog niet helemaal eruit samen'. Hoe dat er dan uit ziet, of zij hebben nog gewoon te weinig kennis, over wat dat dan precies inhoudt.

BV (46;45): Mhm. Uhm, ik was ook nog wel benieuwd naar uh, hoe je de rol van de gemeente ziet in de, hoe de initiatieven, in hoe de initiatieven voorgestaan door de Werkgroep Vergroenen, wat is nou, wat is typisch wat een gemeente oppakt, wat is voor de initiatiefnemer...

CZ (47;11): Ja, ja, ja. Het mooiste, dat is misschien mijn ideale wereld, is denk ik wel als de initiatiefnemers uhm, uh, zeg maar concreet dingen organiseren uhm, maar ook draagvlak denk ik dat als zij daar tijd en energie in kunnen stoppen, ze kennen het, ze staan natuurlijk ook dicht bij gewoon bij de mensen soms dan medewerkers van ons. Uhm, dat wij misschien zijn van 'die kant wel, die kant niet', dus een beetje de kaders aangeven, dat zou het mooiste zijn. Uh, en dat we ook bijdragen, financieel, als dat nodig is. Ik heb initiatieven die alles zelf hebben geregeld met subsidieaanvragen en fondsen, maar daar kan je ze dus ook in op weg helpen. En als een initiatief, want daar was [red. naam] *de initiële oprichter werkgroep* ook altijd wel naar op zoek van uh, 'oké, ik ga een bijeenkomst organiseren en daar wil ik nog meer mensen bij proberen te trekken', dan helpt het ook als de gemeente daar ook bij aanwezig is en ook daarbij uitdraagt van waar wij als gemeente voor staan. Dat je daar dan toch, dus niet samen in op trekken, maar toch steun vanaf het begin misschien al uh, betuigt.

BV (48;37): Ja.

CZ (48;48): Ja, is dat een beeld?

BV (48;50): Ja, nee, dat is goed. Dat is goed. Kijk, iedereen heeft daarin zijn eigen, of zijn eigen ervaring, of zijn eigen, van hoe die dat ziet. Dat is, dat is altijd goed.

CZ (48;53): Ja, dat is inderdaad. Je kan misschien nog aan meer dingen denken of meer typen...

BV (48;57): Ja, nee, ja, of ik, ik stel de vragen ook het liefst breed om juist te zien met wat voor antwoord de mensen of antwoorden de mensen komen. Gewoon omdat ja, ja dat is, het onderwerp is ook uhm, in zijn algemeenheid breed, waar ik dan naar kijk, of onderzoek is hoe de stakeholderinteracties, dus dat gaat dan om gemeente-werkgroep, provincie-werkgroep, gemeente-provincie, waterschap, en hoe dat de ontwikkeling van het initiatief beïnvloedt.

CZ (49;36): Ja.

BV (49;37): Dus dat is eigenlijk de hoofd, dus ik kijk eigenlijk naar de processen en de structuren naar zo die hier zijn binnen de gemeente, bij de provincie, bij de werkgroep, nou ja.

CZ (49;46): Nou, in dat geval is het misschien ook nog wel, want wij hebben dus ook de buitendienst en [red. naam] *de initiële oprichter werkgroep* heeft ook uh, contact gezocht met de wijkuitvoerder van Nieuwleusen, dus wij hebben dan een soort van voormannen, die de wijkteams aansturen en dat noemen wij wijkuitvoerders. Uh, dus die is ook af en toe nog aan tafel geweest, ik weet niet of je die ook gaat interviewen?

BV (50;07): Nee. Of nou ja, dat stond nog niet...

CZ (50;11): En dat zal ook wel invloed hebben gehad, die zitten net weer een slagje concreter en die weten precies of iets bijvoorbeeld werkt. Stel je zegt 'ik zou daar bijvoorbeeld een houtwal aanleggen of ecologisch bermbeheer toepassen', dan weten zij 'dat heeft geen nut want', hè, en daar zijn ook wel concrete ideeën. Uhm, dus dat is ook wel een belangrijke, zeker als het dus over groen gaat in dit geval. Daar zit denk ik wel de meeste expertise, bij de buitendienst. Waar ook wel echt een belangrijke wisselwerking is geweest.

BV (50;49): Dus als het gaat om de echte pure praktijkkennis om wat waar wel en niet handig is, is natuurlijk het grotere geheel van heel fijn en leuk dat er voor de biodiversiteit houtwallen komen, maar dan wel zorgen dat ze op de juiste plek...

CZ (51;06): Ja, of stel nou dat het allemaal op gemeentegrond komt, ja, dan hebben we misschien in een keer een heel ander kostenplaatje voor het beheer en onderhoud ten opzichte van als we misschien alles strak maaien, maar ik weet het niet. Dat soort info. En ook vanuit de wijkteams, uh, heb ik wel eens contact gewoon met medewerkers in de uitvoering en die hebben ook eigenlijk best wel vaak veel ideeën zelf al, en die heb ik laatst bijvoorbeeld ook horen zeggen van 'ideeën die ik al jaren had, die komen vanuit dat initiatief op tafel. Waarom als ik het zeg binnen de gemeente wordt het niet opgepakt en als er een inwonersinitiatief dat doet dan wel?'. Ja. Dus dat is wel ook een belangrijke groep.

BV (51;53): Ja. Dat benadrukt mijns inziens het belang van dat het van onderop, vanuit de samenleving uh, komt. Ja. Ik ben er volgens mij voor m'n gevoel wel een beetje doorheen. Ik vraag dan altijd nog even ofd at je zelf nog aanvullende opmerkingen hebt over thema's waar we het over hebben gehad, of je denkt 'daar heb ik nog wel wat over te vertellen wat van belang is'.

CZ (52;18): Nee, uh die buitendienst heb ik dan nog even genoemd, dat die belangrijk is. En uh...

BV (52;24): Dus dat het niet alleen gaat om het theoretisch vlak, dus die visie, op hoofdlijnen, dus met de wethouder en zo, maar dat het ook goed is om vanaf de voorkant eigenlijk al ook met concrete praktijkkennis erbij te gaan zitten om...

CZ (52;40) Ja. Dan voorkom je ook heel veel ellende denk ik achteraf, en je creëert ook gewoon meer draagvlak mee. In ieder geval in ons geval zijn de wijkuitvoerders ook allemaal lokale mensen, dus die maken ook weer onderdeel uit van de samenleving. Dus dat zijn ook wel belangrijke krachten.

BV (52;55): Dus als het gaat om het grotere plaatje van communiceren, draagvlak creëren dan ook belangrijk.

CZ (53;01): Aan de andere kant vind ik niet dat dat de verantwoordelijkheid is van de initiatiefnemers om te zorgen dat de gemeente op alle mogelijke manieren erbij betrokken is, dat vind ik wel echt een taak van de gebiedsverbinder. Maar het is wel goed om het gewoon te beseffen denk ik, ja.

EINDE INTERVIEW

Bijlage 16: Aantekeningen gesprek grondeigenaar 1 (16 april 2022)

- Gebrek visie gemeente: vraag neergelegd van 'wat moet ik doen met deze grond, ik ben bereid bijna alles er mee te doen, maar de gemeente geeft niets aan, alleen wanneer je zelf met initiatief komt'
 - o Tegelijkertijd is plan voor stijlvolle jaren 30 tweekappers door Oversticht afgeslagen
- Staat open voor ideeën van werkgroep, grond heeft niet veel gekocht en er gebeurt nu weinig mee. Het is geen doorn in het oog, maar het zou leuk zijn als hij er ook nog een keer wat aan over zou kunnen houden.
- Wil wel woningen bouwen op stuk grond maar gemeente staat dat niet toe omdat ze achter rapport landschapscommissie Oversticht staan
- Mate van aantrekkelijkheid van landschapsplan afhankelijk van hoeveel tiny houses er kunnen komen op stuk grond. Plus minus maar 0,5 hectare dus waarschijnlijk maar 1. Grond is misschien meer geschikt voor natuurbegraafplaats?
 - o Grondeigenaar geeft aan dat 1 tiny house wel een beetje weinig is

Bijlage 17: Transcript interview Joke Vulkers (Gemeente Dalfsen, 19 april 2022)

Aanwezig bij het interview zijn onderzoeker Bart van de Ven (BV) en Joke Vulkers (JV) medewerker Gemeente Dalfsen.

START INTERVIEW

BV (00;50): Ik begin altijd gewoon even wat algemeen, en of je kort even wat zou willen vertellen over wie je bent en wat je functie inhoudt.

JV (00;56): Ja. Ik ben Joke Vulkers, , beleidsmedewerker bij de gemeente Dalfsen en sinds begin maart ben ik gebiedsverbinder voor Nieuwleusen en Oudleusen en dat is een nieuwe rol binnen de gemeente. Het is met name een verbindende functie tussen wat er binnen de gemeentelijke organisatie gebeurt en daarbuiten. En dat is nog wel een rol die nog verder uitgekristalliseerd moet worden. Dus eigenlijk ben ik een zogenaamde 'kwartiermaker' en ik doe dit in ieder geval ook tot 1 juli en daarna wordt gewoon gekeken hoe het verder gaat en dan worden er vacatures opengesteld en dat soort dingen. Mijn officiële aanstelling is beleidsmedewerker Verkeer en Vervoer. Ik ben hier viereneenhalf jaar geleden binnengekomen. Uh, maar ik heb ook een aantal zijstappen gemaakt dus het Verkeer en Vervoer wat achter me gelaten en uh, projectleider Omgevingsvisie geweest en dat heb ik overgedragen omdat ik toen programmamanager Omgevingswet werd en die heb ik vanwege ziekte in november neergelegd omdat daar zo'n tijdsdruk op zat. Ja, dus, en nu doe ik deze rol en een aantal dingen ernaast, ook wel klussen en projecten dus dat uh. Dus een tijdelijke rol voor mij.

BV (02;19): Ja, dus je bent binnen de gemeente zelf hier op alle fronten wel een beetje bekend met hoe de...

JV (02;23): Jazeker, ik noem mezelf altijd generalist. ik ben als verkeerskundige opgeleid maar wel als planoloog afgestudeerd aan de Verkeersacademie Tilburg en dat heet nou de NHTV. Nee, het heet nou anders, Breda University. Ik heb ook in de economische richting gewerkt, dus verschillende dingen, dus ik weet wel wat er speelt ook wel in de economisch-sociale hoek.

BV (02;51): Dus dat komt dan met die initiatieven die vanuit al die verschillende hoeken binnenkomen ook wel weer van pas?

JV (02;55): Ja. En ik heb ook heel veel gedaan binnen Dalfsen maar ook binnen de Gemeente Zwolle, ook heel veel gedaan op het gebied van participatie. Dus met name ook processen begeleiden, met name dan op het infrastructurele vlak, heel veel contacten met buitenaf dus, ik ben nooit altijd alleen maar binnen bezig geweest.

BV (03;14): Nee. Ik vind dat participatie, dat is ook een onderdeel van, van uh, waar ik naar benieuwd naar ben en vandaar uit eigenlijk ook wel naar uh, hoe jij ziet dat de overheid zich verhoudt tot burgers bijvoorbeeld wanneer zo'n initiatief binnekomt en wat dan de rol is van die...

JV (03;39): Ja, dat is... het is ook welke rol je wil hebben, hè? Het is ook, ik zie wel dat Dalfsen zich daarin aan het ontwikkelen is. Dalfsen heeft ook wel participatiebeleid. Voor ruimtelijke initiatieven die mensen hebben zijn er ook participatieleiden en recent hebben ze ook echt participatiebeleid vastgesteld. Dat is dan ook het soort beleid dat je verplicht bent te hebben onder de Omgevingswet. Maar goed, dat is de theorie. Ja, het beeld wat de mensen van de gemeente hebben of van één gemeente in het algemeen zin hebben is vaak van 'ze bedenken het maar en uh, en daar is geen invloed op mogelijk'. Ja, hoe... tenminste, dat hoor je wel. Mensen zijn soms wat vooringenomen is mijn invulling. Als ik een eigen project heb, dat onderscheid moet je altijd maken, een eigen project vanuit de gemeentelijke organisatie, dan vind ik het altijd mooi om eigenlijk met een soort blanco kaart uh, naar mensen toe te gaan of naar buiten te gaan en zo breed mogelijk mensen uit te nodigen en gewoon het gesprek aan te gaan. Of met een inloop of een rondetafelgesprek en dat we het gewoon halen. Dus niet uh, beginnen met een schetstekening die zeker in computerafbeeldingen vaak al heel echt uitzien. Dus ja, vooral ook het halen en het ook uh, het gesprek aangaan, niet binnen blijven zitten maar ook naar buiten durven gaan. En dat is ook, daar zijn we ons wel ook echt verder in aan het ontwikkelen als je hebt over het ruimtelijke vlak, ruimtelijke initiatieven uh, zeker complexe ruimtelijke initiatieven waar echt wel uh, bepaalde procedures aan vastzitten. Daar, daar zijn ook die participatieleiden voor en uh, daar wordt ook een collega aan gekoppeld die dat

ruimtelijke proces begeleidt en participatie stimuleert. Initiatiefnemers worden geadviseerd en gestimuleerd om zélf de boer op te gaan met hun plannen, echt meer proactief en dus niet op het eind als er geen aanpassing meer mogelijk is. Maar echt als er nog speelruimte is. Ik vind participatie bij eigen plannen van de gemeente een vanzelfsprekendheid maar dat is ook mijn werkervaring en ook wat ik vanuit de Gemeente Zwolle heb meegenomen, ja, en in Dalfsen, ja, zijn ze daar grote stappen in aan het maken. Dat is natuurlijk een ander soort gemeente, ook kleinschaliger, uhm, dus daar heb je, je zit met menskracht natuurlijk ook wel wat anders in. Maar dat is een inkleuring die ik doe hè, maar, uhm, ik vind het heel belangrijk. Ik vind het onontbeerlijk en uh... Het is nog wel vaak zo dat je als gemeente een eigen initiatief hebt en dat het toch volgens bepaalde vrij algemene stappen gaat uh, maar echt bijvoorbeeld co-creatie en dat soort dingen, , ik zie daar wel dat daar meer toekomst in zit dan nu gebeurt, maar daar kunnen we nog wel stappen in maken zeg maar. Dus dat uh, ja, zeker.

BV (06;46): Ja. Ja, dat is dus eigenlijk jouw functie, dan de eerste stap richting...

JV (06;51): Ja, wat mijn rol is bij die initiatieven van buitenaf is ook zeg maar een luisterend oor bieden, vaak is het nog maar een idee en dan kun je het eigenlijk nog niet eens een initiatief noemen. Een luisterend oor bieden van 'hé, wat hoor ik?; wat willen ze?; welke fase van een initiatief, project, idee, zitten ze?; wat kan ik daarin doen?'. Ik kan ze bijvoorbeeld wijzen op de participatieleidraden die de gemeente heeft of koppelen aan een collega die toevallig met dat onderwerp bezig is of ruimtecoaches, dus die ruimtelijke initiatieven begeleidt, uhm. En soms is het ook gewoon zoeken en gaan we ook gewoon samen zoeken en dat doe ik met de Werkgroep Vergroenen, is eigenlijk ook wel zoeken van 'in welke fasen zitten de diverse onderdelen van het programma wat ze hebben?; en wat hoor nou waar thuis?'. Dus begin eerst maar eens gesprekken aan te gaan. Dus ja dat... Dus met name ook het verbinden van 'wat speelt daar?; wat speelt bij ons?; waar zit de overlap?', en dat weet jij denk ik ook wel vanuit de Omgevingswet we moeten met elkaar ook gewoon veel meer integraal werken en dat is natuurlijk al wel een kreet die je zolang ik werk al zo'n beetje hoor en dat is al best wel een lange tijd. Integraal is in mijn ogen meer dan alleen bepaalde vakdisciplines naast elkaar. Dat is ook met elkaar, met de interne organisatie, met de externe organisaties naar een opgave kijken en wat speelt daar nou en wat heeft daar allemaal nog meer raakvlakken mee en wat is daar nou het belangrijkste element van. Dat zie ik ook wel een beetje als mijn opdracht. Zo wil ik 'm zelf kijken van wat, hoe kun je dingen aan elkaar koppelen binnen Nieuwleusen, binnen de gemeente, hè. Je hebt natuurlijk een aantal hoog over opgaven waar je als gemeentelijke organisatie gewoon mee te maken hebt. En je hebt hele locatiespecifieke dingen en waar op die lijnen zitten initiatieven en hoe kun je het koppelen? Dat is echt wel zoeken. Want soms staan dingen hier ook nog in de kinderschoenen en komen mensen er gewoonweg niet aan toe omdat er zoveel op hun bordje ligt. Uhm, en soms weet je het ook gewoon nog niet, of is het er gewoon nog niet, of is het, zit je ergens op te wachten van een provincie of een ander en kun je dan pas door, dus ook qua fasering en timing is het altijd wel even zoeken van waar initiatieven staan. Dus. Maar mijn rol zie ik met name in het verbinden uh, maar ook het wel aanjagen van participatie. Dan is er bijvoorbeeld uhm, en initiatiefnemers kunnen mij ook vragen van 'wat kan ik op dat gebied ook doen'. Dat kunnen collega's bijvoorbeeld ook doen. Iemand die bijvoorbeeld met projecten in Nieuwleusen bezig is op het ruimtelijk gebied. Daar denk ik soms ook wel gewoon in mee van 'hoe kun je de buurt benaderen'. En dan denk ik dan 'is dat dan vanuit mijn rol als gebiedsverbinder of is dat gewoon mijn rol omdat ik dat soort dingen al wel vaker doe'. Dus dat is ook wel eens zoeken. En ik zit natuurlijk ook niet voor niks op die plek. Dus dat is wel uh, het speelveld. En het is ook ontdekken. Dat vind ik wel van uh, kún je óveral éven intensief mee bezig zijn? Ik heb voor deze rol maar twaalf uur in de week op dit moment. Dat is echt keuzes maken. En ik hou ook bij hoe lang ik met dingen bezig ben en hoeveel tijd je voor zaken nodig hebt. Ook dat is om een beeld te krijgen voor de organisatie, wat komt er nou bij kijken? En willen we het goed doen, waar moet je dan nog meer aandacht voor hebben. Dus daar ga ik intern dan ook wel gesprekken over aan als kwartiermaker. : wat heb je ervoor nodig om het goed te doen? Dus daar zijn we ook stappen in aan het zetten en voor een groot deel hebben we dat ook al wel staan, omdat dat al een tijdje loopt en ik iemand anders opvolg. De verwachtingen zijn soms heel hoog (intern en extern). Maar goed, je moet wel de tijd, de ruimte en

de middelen hebben om wat je belooft ook te doen, en zo niet, ja, dan moeten we daar natuurlijk ook al een signaal over afgeven. Dat is wel uh, ja, dat zijn stappen die gewoon nog gezet moeten worden. Dat hoort ook bij het kwartier maken en als je begint met een nieuwe rol of echt een nieuwe functie dan ontwikkelt zich dat ook nog een tijd door, dus dat hoort daar ook gewoon bij. BV (11;20): Is de gemeente zelf dan eigenlijk ook nog een beetje aan het leren hoe ze met initiatieven om moeten gaan?

JV (11;25): Ja. Je bent eigenlijk continu wel aan het leren. Uhm, we weten natuurlijk al heel veel en in Dalfsen, ook al wat ik net zei, het uhm, participatietraject ingaan samen met een initiatiefnemer in complexe ruimtelijke opgaven. Dat doet Dalfsen eigenlijk al heel erg veel en goed. Maar er wordt ook door het bestuur heel veel aandacht gevraagd voor participatie en het is dan wel zoeken van 'wat verstaan we allemaal zélf daaronder?'; En hebben we allemaal dezelfde verwachtingen?'. Dus uh, dat is dan ook wel het zoeken. Maar Dalfsen doet ook al wel heel veel aan initiatieven vanuit de samenleving en de behoefte is om dat meer op een vaste plek te beleggen. Dus dat niet een initiatiefnemer of een Werkgroep Vergroenen de hele organisatie doormoet om eindelijk een stap te kunnen zetten. Daar ben ik degene die de lijntjes intern uitzet en dan iets sneller met een reactie kan komen dan als iemand dat zelf wil doen. Dus kan het wat versnellen in die zin. Ik kan niet alles oplossen, ik kan niet alles faciliteren, maar uhm, maar het is ook echt even kijken van 'tot hoever ga je'. En het is ook managen van verwachtingen aan de voorkant, van wat kun je van ons verwachten. Wij gaan niet initiatieven, tenminste niet in de rol die ik heb, gebiedsverbinders gaan niet de initiatieven overnemen van iemand en 'jo, we melden ons wel weer als we klaar zijn en dan heeft u iets moois voor elkaar'. Nee, het is echt wel de bedoeling dat de initiatiefnemers zelf op ontdekkingstocht gaan en zeker als het nog een idee is, dan zullen ze toch dat idee nog wat verder uit moeten werken en met meer mensen er over moeten praten, of uhm, en dan later terugkomen om het te toetsen. Maar we moeten natuurlijk wel een beetje aan de voorkant duidelijke kaders meegeven, dat is wel een belangrijk iets. Dus daar leer je wel van. Van hoe je ermee omgaat. En hoe voorkom je verwachtingen dat wij alles kunnen faciliteren.

BV (13;32): ☺ Ja, ja.

JV (13;33): Ik hoop wel dat ik je verslag mag lezen voordat je het zo...

BV (13;35): Ja, ja, ja, zéker. Ja, ja, ja.

JV (13;39): ...Want het is natuurlijk niet een consistent verhaal, want ik begin op een gegeven moment te praten en dan uh, het gaat verschillende kanten op, maar de essentie haal je er wel uit.

BV (13;43): Nee, maar goed. Het is op zich voor het transcript niet erg, want het gaat natuurlijk om dat ik uiteindelijk uit de tekst bepaalde dingetjes of een stukje een labeltje geef en uh, dat is aan mij. Nee. Ik geef altijd mensen wel even de mogelijkheid, goed, maar dat doe ik vaak aan het einde van het interview en dan zeg ik van 'zou je het nog even door willen lezen om uh... om uh', geen idee wanneer dat is, wanneer ik daar tijd voor heb gehad om dat uit te typen, maar goed. Maar uh, dat koppel ik altijd even terug.

JV (14;10): Oh, nee prima joh. Dat zie ik dan wel verschijnen. Maar de Gemeente Dalfsen doet dus al best wel veel op het gebied van initiatieven. Daar is ook al wel een bepaalde subsidieregeling voor, met name ook voor de proceskant van initiatieven. Daar kun je op de website ook wel het één en het ander over vinden, dit gaat ook over initiatieven in de breedste zin. Je weet soms niet met wat voor ideeën mensen rondlopen en wat kans van slagen heeft of niet. Dus je gaat met elkaar ook een soort van 'kans-van-slagengesprek' aan, van 'hé, wat heb je nodig?; waar kun je aan denken?', en dan een stap verder zetten. Dus dat is wel uh, ja, dat. Ongeveer op hoofdlijnen. Maar daar komt straks vast nog wel iets uh...

BV (14;52): Je had het net ook al wel even over de Omgevingsvisie en dat integraal werken en dat dat ook al langer uh, en in hoeverre denk je dat dat een ander manier van omgang vanuit de gemeente zal veroorzaken met initiatieven die binnenkomen?

JV (15;07): Ja, de wetgeving, de Omgevingsvisie geeft richting en is natuurlijk ook een toetsingskader en straks de basis voor het Omgevingsplan. Dus doordat de wetgeving verandert, verandert ook de, je manier van benadering. Uhm, de verplichte participatie zit er natuurlijk hoe dan ook in. Als initiatiefnemer moet aantonen dat je aan participatie gedaan hebt maar daar worden inhoudelijk

helemaal niet zulke eisen aan gesteld. Dat zul jij denk ik ook wel weten. Dus ik denk dat er voor Dalfsen qua participatie niet extreem veel verandert. Eén van de ingrediënten van de Omgevingswet is dat je natuurlijk ook wel meer initiatieven vanuit de samenleving wil initiëren of dat ze daar geïnitieerd worden en dat je dan niet per definitie als gemeente een trekkende rol hebt maar soms meer een faciliterende rol. Dus in die zin verandert je rol uhm, wel. En uh, ja, ik zit er altijd mee te stoeien... het is 'ja... mits?'

BV (16;16): 'Ja, mits' en 'nee, tenzij'.

JV (16;18): 'Ja, mits' Dus meer vanuit die benadering denken, maar dat doen de mensen vanuit het fysiek domein hier ook veel al wel. Maar daar zul je wel, dat moet helemaal in je DNA gaan zitten zeg maar. Dus daar uhm, daar zal meer de aandacht naartoe gaan. Maar wat de wet exact gaat brengen, dat kan je beter denk ik aan de mensen uit die hoek gaan vragen. De gebiedsverbinder is wel één van de uhm, rollen die voortvloeit uit de Omgevingswet en daarmee geeft Dalfsen wel aan van 'hé, daar willen we wel wat mee'. 'We willen wel wat te bieden hebben op het gebied van die initiatieven'. Hè. Ook stellen we ruimteteaches aan, de mensen die de ruimtelijke initiatieven (in de zin van de ruimtelijke wetgeving) begeleiden die wat complexer zijn. Daarnaast kennen we als nieuwe rol onder de Omgevingswet ook casemanagers, die zijn aanspreekpunt van A tot Z voor de relatief eenvoudigere ruimtelijke initiatieven en aanvragen. Wij als gebiedsverbinders zitten bij ideeën of initiatieven aan de voorkant, voordat iets als ruimtelijk initiatief wordt aangemerkt. Gemeente Dalfsen wil eigenlijk van begin af aan aangegeven van 'zo willen wij daar ook mee omgaan en we willen wel een faciliterende rol daarin hebben en één van de manieren waarop we dat doen is met die mensen die daarvoor tijd en ruimte krijgen om dat te doen'. Dus dat uhm...

BV (17;52): Ja. En ik was dan ook vooral benieuwd naar dat stukje, kijk de werkgroep of de initiatieven van de werkgroep die zijn dan natuurlijk vrij, of nou ja, vrij, het zijn allemaal losse initiatieven, opgesplitst en eigenlijk onder één groot plan. Dat is natuurlijk best wel een redelijk allesomvattend ruimtelijk groot plan, uhm, en hoe het is voor een gemeente om uhm, te anticiperen op initiatieven die eigenlijk al meelopen met de maatschappelijke ontwikkelingen die er zijn, als het gaat om biodiversiteit-, natuurbeleid, terwijl de gemeente zelf nog niet altijd op die thema's beleid heeft ontwikkeld of, als het gaat om tiny houses of uhm... ecologisch bermbeheer...

JV (18;40): Daar is Dalfsen wel mee bezig, hè, hahaha.

BV (18;41): Ja, goed, ☺, tiny houses dat is dan nu net in deze... maar er komt een groen- en biodiversiteitsplan nog aan en er moet de komende jaren nog een landschapsplan ruimtelijk gebied, of uh, buitengebied worden ontwikkeld. Hoe is het dan eigenlijk voor een gemeente om al wel met dat soort initiatieven, die daar mee bezig zijn, in aanraking te komen, terwijl de gemeente zelf misschien nog niet een bepaalde lijn daarin heeft...

JV (19;06): Ja. Het feit dat er nieuwe plannen komen wil niet te zeggen dat er niks is hè. Dus op het gebied van biodiversiteit en tiny houses, daar wordt natuurlijk ook al een langere tijd over gesproken en zitten wel in meer en mindere mate ook wel in andere beleidsvelden, hè. Dalfsen heeft wel een groenbeleid. Dus dat uh, dat is er wel, maar dat gaat een andere vorm krijgen, of, of, of geactualiseerd, meer naar de thema's die nu heel actueel zijn... Dalfsen ontwikkelt natuurlijk ook mee uhm, maar dat is in algemene zin hoor. Ik hoop dat mijn collega's het daarmee eens zijn. Ontwikkelt mee in, in, in, als het beleidsveld zich op een bepaalde manier ontwikkelt ga je daar als gemeente binnen de mogelijkheden die je hebt, ga je daar ook in mee, laat je je daar ook in informeren, zit je bij gesprekken, ga je eens naar trainingen of dat soort... leg je eens een keer iets in de week bij de gemeenteraad of bij het college, dus daar, dingen komen in die zin tot nu toe nog niet uit de lucht vallen, maar soms is het meer ook een kwestie van tijdspaden die er zijn voor verschillende onderdelen en voor ieder in een acceptabele manier in elkaar te schuiven zonder te zeggen, zonder dingen zeg maar in de kiem te smoren en zeggen 'sorry, je moet wachten op...'. Uh, wat kan niet, maar vooral zoeken naar wat kan al wel. En wanneer kan dat andere, dat is ook een beetje zoeken. Maar het is uh, uh, soms, kan het je natuurlijk helpen om ook je visie op het beleid nog weer scherper te maken of om het met hele mooie voorbeelden te illustreren. Of alsnog wat bij te sturen. Uh, of te zeggen van 'dit zou bijvoorbeeld een pilot kunnen zijn'. Dan spreek ik in algemene zin. Soms is het ook lastig als je uh, dat heb ik in vorige functies wel eens meegemaakt, dan is net de

intro van een bepaald beleidsplan en dan komt er net een initiatief wat daar niet helemaal in past. Dat is volgens mij nog veel ingewikkelder als je moet zeggen van 'nee, dat past niet, jammer'. Wat we nu natuurlijk doen is toetsen aan de omgevingsvisie. Dat is natuurlijk nog iets meer hoog over, maar dat biedt ook al wel houvast in belangrijke keuzes die je als gemeente moet maken.

BV (21;40): Ja. En dan toch dan komen er bepaalde vragen eigenlijk van een groep die veel meer bezig is met nog natuurontwikkeling, biodiversiteit in een gebied wat daar, min of meer bestemd is voor landbouw, hoe is dat dan voor de gemeente om daar dan mee om te gaan? Of om dat passend te maken, ik ben dan wel benieuwd naar...

JV (21;59): Jaaa. Ja. Dat vind ik wel lastig om in algemene zin te zeggen van hoe dat is, want in principe sta je er natuurlijk positief in want het zijn allemaal dingen die bijdragen áán. Maar het is wel belangrijk om als gemeente aan te geven van 'wij hebben wel kaders' of 'wij hebben met meer belangen rekening te houden'. Dus je probeert wel uhm, uh, alle aspecten die daar verband mee houden, die dan in beeld te brengen.

Traumahelikopter landt voor het raam

BV (22;30): Er gaat een traumahelikopter landen...

JV (22;32): Hier?

BV (22;33): Ja, hier ja. Hier op het gras. ☺ Ik hoop dat er niet iets ernstigs is maar over het algemeen is dat helaas wel het geval. Maar goed...

Beide kijken uit het raam

JV (22;52): Dat kun je zien dat het een traumahelikopter is?

BV (22;53): Ja het is wel een ambulancehelikopter.

JV (22;55): Aiai. Jeetje.

BV (23;00): Ja dat leidt even af... goed. Ja maar uh, nou ja dat zijn wel dingen die, uh, en als er nu ineens dingen heel erg hot topic worden vanuit de maatschappij, biodiversiteit, aandacht voor duurzaamheid, natuur, mede ook wel een beetje door corona die trend ingezet, dat mensen meer bewust...

JV (23;22): Versnelt, ja, ja.

BV (23;23): Ja. En in hun lokale omgeving uh, kan zo'n gemeente dan méé wanneer zo'n maatschappelijke transitie ineens uh, volop in gang wordt gezet?

JV (23;33): Ja, dat is dus vrij algemeen hè, van kun je mee uh, uh, uh, kijk. Een vraag heeft natuurlijk heel veel kanten. Hè. En je hebt ook niet overal als gemeente een even grote rol in. Hè, is het eigendom van de gemeente, zijn er al plannen voor, dat is altijd wel even het zoeken, maar je hebt juist ook die initiatieven nodig, tenminste, dat is een persoonlijke mening hoor, je hebt initiatiefnemers nodig om uh, om te betrekken bij je planvorming. En ik vind wel dat je een bepaalde flexibiliteit moet hebben, maar je kan niet overal in meegaan. Ik bedoel dat kan ook niet. Dus het is echt uhm, wat ik vind, dus het zoeken naar de overlap en 'm niet te eng te formuleren zodat iedereen de ruimte heeft om toch iets van zijn eigen ei kwijt te kunnen. En niet alles kan, nú, tegelijkertijd. Ook qua capaciteit niet, ook qua financiën niet, ook niet qua planvorming als je bepaalde processtappen moet doen. Dus dat is het ook. Dus je probeert wel te kijken van waar past het in, in welke opgave kan ik het ophangen of in welk project kan ik het meenemen. Uh, dus daar kijk je natuurlijk als eerste naar. En als het helemaal nieuw is dan is het ook intern even kijken van 'ja, kunnen we hier wat mee?', 'moeten we hier wat mee?', je moet natuurlijk kijken van als je je inzet doet op het ene onderwerp betekent dat ook dat je je tijd niet aan iets anders kan... dan valt er altijd wel iets aan de andere kant af hè.

BV (25;17): Dan moeten er dus keuzes worden gemaakt.

JV (25;18): Ja, dat. Uh, dat is natuurlijk altijd het schipperen wat je doet. Maar je gaat in eerste instantie kijken van 'waar kunnen we uitkomen'. En uh, soms is dat na één of twee gesprekken al heel duidelijk van 'ja, dit is gewoon niet haalbaar'. Maar wat dan wel heel belangrijk is, is om uit te leggen waarom het niet haalbaar is en hoe charmant en hoe mooi een idee ook kan zijn. Dus dat is wel uh, je kan niet alles honoreren en dan moet je ook gewoon zeggen... en je moet ook aftasten, dat vind ik ook. Van, 'wat kan een initiatiefnemer zelf doen', hebben die het idee van 'oké, ik heb een vraag en die leg ik bij de gemeente neer en dan...', ja, dan heb je natuurlijk een heel ander verhaal.

Uh, maar ook als het idee zover is dat het naar buiten gebracht kan worden, dan is het ook natuurlijk wel zoeken van welke reacties krijg je dan. Hè, en dat weet jij ook, een gemeente heeft natuurlijk met nog veel meer belangen rekening te houden dan een initiatiefnemer van buitenaf. Ja, dat vind ik altijd wel de uitdaging. En dat is ook het mooie, en dat zie ik ook bij de werkgroep die zijn natuurlijk heel enthousiast, heel gedreven, er zit heel veel kennis en heel veel energie, uh, en dat is ook gewoon heel mooi om dat te gebruiken, en die tijd en energie om heel diep daarin te gaan die heb ik dan niet, maar dat is dan inderdaad ook uitzoeken van wat, en dat zal ook wel een klusje worden, welke haakjes kun je intern vinden om initiatieven aan op te hangen, 'zijn die er?', 'sluit dit aan bij een hogere opgave die je bijvoorbeeld in de omgevingsvisie hebt verwoord?', en zo ja, uh, 'wat kunnen wij er dan mee?' 'Moeten wij er wat mee?' Of hoeven we alleen maar te verwijzen. Het is ook altijd even zoeken naar 'welke rol hebben wij zelf?' Niet bij ieder initiatief heeft de gemeente een rol. Hè, dus dat uh, dus dat is dan ook wel even uh...

BV (27;08): En wanneer dan zo'n haakje bijvoorbeeld, uh, ik kan me niet voorstellen dat er nou, op het gebied van duurzaamheid wordt er natuurlijk van alles al gedaan, windmolens en weet ik het wat...

JV (27;17): Heel veel, heel veel.

BV (27;18): Ja, hahaha. Heel veel haakjes. Maar als het gaat om biodiversiteit, daar zijn natuurlijk nog geen nummers over vastgesteld, dat gaat nog komen met het groen- en biodiversiteitsplan. Daar is dus nog niet concreet een haakje voor voor de werkgroep om te zeggen van 'dit kunnen we misschien intern aan deze en deze opgave...'

JV (27;38): Jaaa, heel hoog over wel in de omgevingsvisie en in oudere groenbeleidsplan volgens mij. En dat zou ik dan na moeten vragen aan collega's, maar daar wordt ook al jaren over gesproken, maar het komt nu in mijn ogen wel in een versnelling. Hè, maar dat is met heel veel onderwerpen, hè. Dus, dus, dus, ik bedoel, het hele mobiliteitsverhaal, het thuiswerken uh. Tien jaar geleden waren er programma's mobiliteitsmanagement voor, om mensen te stimuleren om vooral thuis te werken, op andere tijden te werken, tijd- en plaatsafhankelijk, en nu gaat het vanzelf, en, ja, heb je daar eigenlijk als gemeente helemaal niet zo'n rol in. Dus je wordt soms ook ingehaald door de ontwikkelingen. Ja, initiatieven van buitenaf zijn mooi en het past niet altijd en het zou ook wel een wonder zijn als het allemaal wel zou passen. Dus je moet ook de nodige flexibiliteit hebben om daarnaar te kijken. En uhm, maar flexibiliteit is natuurlijk ook wel in een bepaalde mate begrensd door andere taken en klussen, en prioriteiten en financiële middelen en dat soort dingen.

BV (28;50): Ja. En als het dan gaat om dat soort grote, dat wat grotere allesomvattende initiatieven, in hoeverre kan de gemeente dan flexibel genoeg zijn om te zeggen van...

JV (29;00): Ja. Dat zijn hele algemene dingen, dat gaat veel verder dan mijn rol van gebiedsverbinder, hè. Uh, ja, dan weet ik niet of je die vraag dan specifiek aan mij moet stellen, omdat je hem ook aan André Schuurman gesteld hebt?

BV (29;11): Ja.

JV (29;12): Die heeft daar vast wel een slim antwoord op gegeven. Haha. Uhm, ja, de grote, je moet daarin meebewegen. En voor een aantal onderdelen heb je echt wel je lokale ruimte en je lokale beleidsvrijheid, maar voor andere dingen ben je ook gewoon afhankelijk van uh, van welke vraagstukken of welke opgaven van rijkswege of vanuit de provincie op je bordje krijgt en wat ze daarin mee... wat ze bieden op het gebied van middelen voor onze organisatie of voor subsidies en dat soort dingen, hè. Dus uh, roepen van 'er ligt een hele grote opgave en de gemeente moet het allemaal doen' en je krijgt er niks bij, ja, dan ben je niet zo flexibel, want dan moet het allemaal met hetzelfde handjevol mensen gebeuren. Dus uh, dat zal de komende jaren bij heel veel gemeenten wel gaan spelen als er steeds meer dingen bij de gemeente komen te liggen en de opgaven worden complexer, hè, dat hele gebiedsontwikkeling en uh, ja, daar zal wel op verschillende manieren over gepraat moeten worden, wat, wat, wat, welke ruimte de gemeente daarin krijgen en hoe ze daarin gefaciliteerd worden. Dus dat uh, maar dat vind ik niet zo zeer een vraag om mij in te citeren of zo, want dit vind ik veel verder gaan dan de rol van initiatiefnemer waarvoor ik zit. Dit is echt, dan zit je echt op een veel bredere schaal en dat is ook veel complexer. Maar ook daar spelen initiatieven, maar dat zijn dan ook vaak de vakspecialisten uh... Soms zijn initiatieven natuurlijk ook zo

veelomvattend en hebben hun eigen dynamiek dat het hun eigen projecten zijn. En dan zit het gewoon bij een projectleider en dan is het voor mij belangrijk om te weten wat er speelt, maar dan heb ik daar niet een actieve rol in. Dus zo zijn we natuurlijk al wel aan het zoeken, als dingen echt een grote vorm krijgen en een ruimtelijk initiatief zijn, dan moet het gewoon naar een ruimteteam of naar een casemanager, of... Dus dan uh, of het wordt ondergebracht bij een bepaald project. Bij enkele ideeën van de werkgroep zijn ook al locaties genoemd. Gaat daar net op die locatie een woningbouwontwikkeling spelen dan uh, dan is het natuurlijk heel slim dat je ze met de projectleider daar gewoon op een juist moment (vroeg in een project) in contact brengt, en zegt 'hé, deze groep kan heel goed meedenken in deze ontwikkeling en vindt daar ook wel wat van.' Kijk hoe je ze aan de voorkant hun inbreng kan laten geven, kijk ook naar de andere opgaven die je hebt. Misschien kijken er wel meer mensen naar dat plekje voor weet ik veel wat. Dus dat moet op die manier dan ook integraal bekeken worden. Dus dan koppel je het idee van de werkgroep gewoon aan een project en dan moet het voor dat project gewoon integraal bekeken worden van 'past dat, alles wetende wat we moeten realiseren, past dat daarin'. En dan kan het best zijn dat het op een heel ander plekje komt en dat iedereen daar ook heel blij mee is. Dus dat is wel uh, dus je moet hem goed adresseren zeg maar. Dus als het kan, bij een project ondergebracht kan worden, of bij een ruimteteam omdat het echt om de aanvraag van een omgevingsvergunning gaat, ja, daar trek ik mijn handen vanaf, daar gaat bij die mensen, dan wordt het daar ondergebracht en dan, ja, infomeer ik af en toe van, hoe staat het ermee en kan ik nog wat betekenen of in die zin. Dus ik ga dat niet allemaal zelf doen, ik heb maar twaalf uur. Dus dat is meer het verbinden, hup, 'zit het bij jou goed?' 'Goed, houd me op de hoogte.' Uh, op die manier. Dus met name met die grote dingen waar jij het over hebt, ja, daar komen gewoon projectleiders op, stevige projectleiders en uh, die weten wat ze doen en die uh, ja. Ga je met een project aan de slag dan moet je eerst formuleren waar het project aan moet voldoen en waar je rekening mee te houden hebt, dus uh...

BV (33;05): Dus dat is in die zin ook een beetje afhankelijk van of dat er dan op dat moment ruimte voor is, of dat er een bepaald momentum gaande is...

JV (33;14): Ja. Dat kan het haakje zijn bijvoorbeeld, hè. Het haakje kan ook zijn van 'hé, daar loopt al een project en daar zit al een projectleider op en dat is hetzelfde gebied', en dat moeten we niet los bekijken hoe fijn, hoe voortvarend jullie daar ook mee bezig zijn. Wij hebben bijvoorbeeld daar, en dan kun je altijd kijken of je vooruitlopend op iets wat kan doen, maar dan moet dat wel uh, behapbaar, betaalbaar en te onderhouden zijn, dat soort dingen. Ja, dus dat is wel uh... echt helemaal afhankelijk van de vraag, dus ik vind hem nog heel lastig. Als je hem in hele algemene zin heel breed gaat trekken, dan vind ik hem nog lastig te beoordelen. Maar we proberen hem ook intern bij de juiste mensen te adresseren, dus als ik iets hoor dat dat bij de juiste mensen terecht komt en dat die er dan een goed vervolg aan kunnen geven. En dan komt het ook meer tot zijn recht. En ik denk dat dat voor initiatiefnemers ook veel leuker is om daarin het spel mee te spelen, maar als het weer heel lang duurt dan is dat weer heel frustrerend dus dat is dan ook wel weer van uh, 'tot dan!'.

BV (34;13): Ja. Een heel mooi bruggetje, want is was ook nog wel benieuwd naar uh, of waar er vanuit de ervaring die je hebt mogelijk bij een initiatief wanneer dat van het begin tot een verder stadium, waar er mogelijk knelpunten ontstaan in uh...

JV (34;29): Ja. Knelpunten kunnen er in iedere fase van een project of een initiatief eigenlijk ontstaan, hè. Die kunnen er vanaf begin af aan als ontstaan als er ruis op de buis is. Als ik of een collega denkt van, 'nou, dit is wat ze willen, dat kan niet', terwijl ze iets anders bedoelen. Dus die eerste kennismaking is heel belangrijk, van 'joh, begrijpen we elkaar?', want je spreekt toch andere talen, je zit in een ander omgeving, uhm. Ja, dat zijn de standaarddingen van projecten en initiatieven, dat is natuurlijk de tijd, uh, ja, de energie die er zit, tijd in de zin van doorlooptijd, maar ook hoeveel tijd heeft de gemeente om eraan te besteden, maar bijvoorbeeld ook timing, komt een initiatief nu, of ja, 'eigenlijk is dat, eigenlijk gaat dat over een jaar pas spelen...', dat gaat daar, en dat kan aan de ene kant een teleurstelling zijn en als je een jaar verder bent dan denk je 'oh, hoe mooi is dat'. Hè, maar dat is altijd afwachten. Ja, risico's, als er andere urgente opgaven tussendoor komen soms. Poeh. Ja nou, maar ook het verwachtingenmanagement, het managen van de verwachtingen aan de

voorkant, dat je van tevoren over en weer de verwachtingen niet goed genoeg uitgesproken hebt of toegelicht hebt of ze bijvoorbeeld niet vastgelegd hebt, dus dat je wel uhm, dat iemand denkt van 'nou, hij zegt dat ik maar een projectplan moet schrijven en dan zal het allemaal wel doorgaan', en dat je dan later zegt van 'we moeten het overal nog aan toetsen'. Nou ja, dat moet je niet willen. Dus dat zijn wel uhm, ja, ik vind het wel belangrijk met alles wat je doet uh, wel ook moet zeggen van 'uiteindelijk hebben wij als gemeente ook meer petten en zetten wij de ene pet af van ideeënmakelaar of gebiedsverbinder en gaat een andere pet op van het toetsen van de vergunningen', het mooiste is natuurlijk dat je dat ook in een vroeg stadium aan elkaar verbindt, van 'joh', dat ik dan ook te rade ga van waar kan deze partij tegenaan lopen. Dat is wel een lastige, maar die "winstwaarschuwing" moet je van tevoren altijd wel geven. Ik denk dat dat wel een belangrijke is dat je dat ook uhm... En de risico's zitten ook dat uh, ja, dat je met meerdere spelers toch binnen een organisatie of met initiatiefnemers ook met meer mensen te maken hebt, dus dat er ook wel eens ruis op de buis kan ontstaan. Ja, ik denk dat je vooral in communicatieve zin dat je van alles belooft of verwachtingen geschapen hebt en het komt niet uit, dat is gewoon 'killing'. Dus dat uhm, dat ja. Maar ook ja, financieel, en dat de regelgeving verandert, dingen waar heb je helemaal geen invloed op hebt. Of dat je aan het aan het eind met je initiatief gaat participeren van 'nou buurt, wat vinden jullie ervan', en dan heb je toch nog de poppen aan het dansen. Dan zit iedereen bovenin de gordijnen. Uh ja, en hoe reageer je dan, en hoe reageert dan een raad (als het iets is wat er naar een raad toe moet). En gebrek aan financiën, als er toch iets in bezuinigingen sneuvelt, of uh, je weet het niet. Dus dat is wel uh...

BV (37;53): Ja. Ik vroeg me ook wel af welke afstemming of welke, hoe de, de provincie komt hier natuurlijk ook bij kijken en uh, hoe die afstemming is, of er op jouw rol bij de provincie ook iemand zit die voor initiatieven binnen de provincie een weg baant...

JV (38;11): Ja. Met de provincie, en misschien dat je dan de provincie zelf ook eens even wat mensen zou moeten spreken. Ik heb niet één vast aanspreekpunt bij de provincie. De collega's van ruimtelijke ordening, ruimtelijke ontwikkeling, die hebben zeg maar op ruimtelijk vlak en duurzaamheid en verkeer hebben wij zo allemaal onze eigen contactpersonen, beleidsambtenaren en uh, en ze hebben natuurlijk voor allerlei subsidieregelingen wel aanspreekpunten en dat soort dingen. Maar of dat er één iemand is voor alle initiatieven? Ik denk dat dat voor de provincie niet te behappen is. Maar dat mogen ze zelf zeggen, dat weet ik niet. Maar de provincie is altijd wel uh, uh, ja, heel uh, geïnteresseerd in wat er in een gebied speelt en, en, en, wat er ontwikkeld wordt aan initiatieven. Dus daar worden ze altijd wel heel blij van. En, ze hebben ook zoveel regelingen en mogelijkheden, ja, en daar zoeken we altijd wel een aanspreekpunt bij, van valt het daar onder, maar dat weten de vakinhoudelijke collega's vaak veel beter, qua uh, op het gebied van verkeer weet ik het bijvoorbeeld wel heel goed.

BV (39;22): Ja. Ik was ook nog, uh, of dat de procesondersteuning of jij zit dan aan de voorkant eigenlijk, en bepaalde delen zet je weg bij collega's, en nou ja, waar eigenlijk de gemeente zich gedurende het proces zich begeeft rondom het initiatief, zijn ze het hele proces betrokken en waar uh...

Traumahelikopter stijgt op

JV (39;50): Ja. Ik ben zelf net begonnen natuurlijk. En ik heb nog niet echt initiatieven van A tot Z begeleid, dus dat kan ik nog niet zien. Maar procesondersteuning dat is ook zo'n begrip waarvan je kan denken van uh, jij bedoelt in dit geval neem ik aan de ondersteuning die wij als gemeente in een proces kunnen bieden?

BV (40;07): Ja.

JV (40;08): Ik denk dat iemand soms ook mij wel kan ondersteunen met de dingen die ik doe, maar het punt is dat externe dat we dat bij moeten gaan houden en dat we dat moeten gaan evalueren en dat is ook onderdeel van uh, waar we naar moeten gaan kijken in de toekomst van wat uh, welke initiatieven hebben we gedaan, waar zijn we bij betrokken geweest, de drie gebiedsverbinders en waar lopen we tegenaan, dus alle onderwerpen die we nu even bij de kop hebben gehad gaan we ook nog wel evalueren, dus dat is ook nog wel het uh, daar leren we van en daar stuur je bij, soms een onsje meer en soms een onsje minder. Zijn ze nou weg?

BV (40;52): Ja.

JV (40;53): Is er iemand ingegaan?

BV (40;54): Geen idee. Ik kon het net niet zien nee.

JV (40;55): Ik hoorde inderdaad ook wel sirenes dus uh... nou goed, maar eigenlijk toch maar heel weinig. Nou spannend, ik hoop dat het goed gaat.

BV (41;06): Ja, nou ja, goed. Dus uh, ik ben een beetje door uh...

JV (41;09): Ben je door je vragen heen?

BV (41;10): Ja bijna wel ☺. Of ja je gaat toch al gauw een beetje kriskras door de vragen heen in zo'n gesprek en dat is dan aan mij een beetje omdat te waarborgen nog op het einde...

JV (41;18): Dat je alles gehad hebt. ☺

BV (41;19): Dat je alles hebt wat je wilde hebben. Nee maar we hebben een aantal mooie thema's...

JV (41;23): Ja. Maar voor mij is het ook wel even zoeken van ook wat jij terecht zegt van uh, alle, je hoog over beleid en er kunnen heel veel initiatieven komen en hoe ga je dat 'handelen'. Dat is dan denk ik ook een luxeprobleem. Dus dan moeten we dat ook gewoon gaan zien. Ik houd ook gewoon bij hoeveel uren ik aan dingen besteed en, en uh, dan heb ik zoiets van 'wat wil je nou, zoveel uren dit en moet je kijken wat er nog in de wacht staat. Wil je dit in twaalf uur?'. De functie is straks wel drie mensen van zestien uur in plaats van drie keer twaalf. Uh, maar dan nog, hoe ver ga je? Dus het proces moet ook gewoon soepel ingericht worden of, of, of, of, uh, intern moeten mensen ook weten van, hé, dus dat is ook wel het, het, uh, het onderdeel van het vervolg zeg maar, van hoe, hoe verwijs je door en hoe ga je dingen begeleiden en tot waar wel en waar niet en uh, je wil daar wel wat richting aan geven maar je wil ook niet alles dichttimmeren en dat je het in beton giet en zegt 'nee, sorry hoor, maar dit is uh...', dat wil je niet. Dus het is ook wel wat fluïde hoe je met dingen omgaat. Ja. Ja, net wat ik zeg, het is een kwartiermakende rol, het is echt nog verkennen. Als we mekaar over een jaar spreken dan ziet het er misschien heel anders uit en uh, doet misschien iemand anders het die er een andere inkleuring aan geeft. Het is natuurlijk ook wel voor een deel persoonsgebonden en, en, uh, hoe makkelijk je contact maakt en hoe je de weg vindt en uh, dus dat blijft wel dat zoeken. Dus echt nog wel wat zoeken. En uh, ja, ik vind het een mooie richting en een mooi initiatief en ik weet niet wat je van de initiatiefnemers hoort maar uh, ja, mensen zijn op zich al wel blij dat ze één vast aanspreekpunt hebben die voor ze aan de wandel gaat binnen zo'n organisatie, maar het is altijd wel kijken van tot hoever kom je en waar houdt het op of waar moet het even in de wacht gezet worden. Dus dat is uh... Ik heb met [red. naam] *de initiële initiatiefnemer* ook als wel uh, volgende week weer naartoe, daar zit jij ook bij denk ik?

BV (43;25): Ja, ik denk het wel.

JV (43;36): Gewoon om een vinger aan de pols te houden en dingen te bespreken. Hè, want ik heb natuurlijk veel meer initiatieven en dat is ook wel het uh, en ook gewoon reguliere klussen die ik heb, dus ik uh, dat moet ik wel altijd even goed in de gaten houden van 'hoe ver kom je en heb je alles scherp'. Maar goed, daar heb ik mijn schriftjes voor en mijn actielijsten. Haha ☺. Nee, maar het is een leuke rol en het uh, ja, hoe het verder gaat straks dat gaan we zien. Dat uh, is nog even afwachten hahaha. ☺

EINDE INTERVIEW

Bijlage 18: Transcript interview Lieveke Crombach (Provincie Overijssel, 21 april 2022)

Aanwezigen bij het interview zijn onderzoeker Bart van de Ven (BV) en medewerker Provincie Overijssel Lieveke Crombach (LC).

START INTERVIEW

BV (02;35): Uhm, ja ik begin het interview altijd even kort met een introductie. Of je even zou willen vertellen wie je bent en wat je functie is.

LC (02;43): Nou, ik ben Lieveke Crombach en ik, uh, ben beleidsmedewerker uitvoering bij, uh, bij de provincie bij de eenheid Natuur & Milieu. Uh, mijn achtergrond is ecologie. Ik heb in Wageningen 'Bos- en natuurbeheer' gedaan, natuurbehoud en, uh, nu ben ik projectleider bij het project 'Iedereen een boom' en dat gaat over boomaanplant vooral door maatschappelijke initiatieven, dus heel erg participatief. Uhm, werk veel samen met lokale partijen en bijvoorbeeld Natuur & Milieu Overijssel, Landschap Overijssel om maatschappelijke initiatieven te stimuleren dat ze bomen aanplanten. Dus ik heb een beetje mijn ecologische kennis, als achtergrond neem ik mee en vooral de projectleiderskant.

BV (03;23): Ja, je zit dan nou wel heel erg in die beleidshoek eigenlijk voor dat je zo'n puur ecologische achtergrond hebt.

LC (03;29): Ja, klopt en ik ben ook geen, uh... Ja hoe zeg je dat, geen, uh, specialist in die zin, als ik sommige ecologen zie, die zijn echt specialist en dat ben ik ook niet. Ik ben toch wel meer van het samenwerken met mensen, met de maatschappelijke kant, mensen meekrijgen. Dus dat past heel goed in het project en het ligt binnen het 'Natuur voor elkaar-programma', dat is ook heel erg gericht op mensen en natuur verbinden, mensen laten zien wat je aan natuur kan doen, wat je zelf kan doen en dus die subsidieregeling van, uh, 'Soorten op orde' Dus dat we wel de, uhm, de natuur, zeg maar, verdedigen, maar wel mensen proberen om, uh, daar een rol in te laten spelen.

BV (04;04): Juist, ja ik vind dat wel grappig om te zien dat, sommigen die komen juist vanuit, heel erg vanuit het bestuurskundige of vanuit een beleidshoek op zo'n thema of als, uh, natuur terecht en anderen die, uh, komen echt vanuit, uh, de vakkant zeg maar; biologie, ecologie, vanuit de inhoud en die komen dan en die komen op die manier alsnog op een uh...

LC (04;29): Ja, kan zeker allebei en, uh, het feit dat je biologie of ecologie hebt gestudeerd kan je zoveel kanten mee op en ik merk wel aan mezelf, ik wil wel echt aan natuur werken dus ik ga ook niet naar een organisatie waar je bijvoorbeeld, uh, als planoloog gaat werken. Daar heb je ook vaak ecologen in dienst bij de RIVM of de Deltares of zoiets, maar die moeten soort van zorgen dat hun bouwproject door kan gaan. Ja, dat, daar zou ik niet willen werken, want dan ben je een beetje aan het zorgen dat een bouwproject door kan gaan en de natuur ombuigen, terwijl ik heb liever dat er meer natuur gerealiseerd wordt, beschermd wordt, zo zeg maar. Dus, uh, ja.

BV (05;10): Ik begin dan ook altijd even met wat algemene vragen over bijvoorbeeld... Hoe je de rol ziet van de burger ten opzichte van die van de overheid als het gaat om thema's zoals natuurontwikkeling en biodiversiteit.

LV (05;25): Uuhm, ik denk dat het een samenspel moet zijn dat, uhm, eigenlijk de drie partijen, dus de overheid, het bedrijfsleven en de inwoners, dat iedereen een rol heeft in het realiseren van, uh, groen of natuur en dat de overheid daarin sturend en faciliterend kan zijn, dus, natuurlijk als overheid stel je kaders, wat niet mag en wat we willen stimuleren met subsidieregeling bijvoorbeeld. Maar ik vind dat... uhm, inwoners daar een belangrijke rol in hebben, want dat... het is hun leefomgeving. Onze leefomgeving. In die zin, uhm, die je zelf kan vormen dus ik vind wel, uh, belangrijk dat inwoners daar de ruimte in krijgen om dat te doen, uh, ruimte voor initiatief. Ik denk dat dat uiteindelijk het belangrijkste is, dat je inwoners meekrijgt.

BV (06;15): Ja, in hoeverre passen dan, jouws inziens, de initiatieven zoals die nou uit de werkgroep 'vergroenen' komen, binnen de visie.. of het beleid van de provincie.

LC (06;24): Ja, het lastige daaraan is dat je ziet dat initiatieven die verzinnen, of uuh, bedenken wat voor hun belangrijk is of wat zij zien dat er moet gebeuren en past natuurlijk niet altijd binnen de hokjes, de kaders van de overheid en dat is heel ingewikkeld, want als overheid wil je dat wel

faciliteren, maar het is ook moeilijk om maatwerk te maken, uh. Zeker als je het hebt over subsidieregeling of over iets anders, je moet toch bepaalde criteria opstellen, uh, en het kan altijd net zo zijn dat er partijen buiten de boot vallen en het voedselbos is bijvoorbeeld een heel mooi voorbeeld. We zien dat er heel veel energie op zit in de samenleving en dat het echt, uh... Ik vind het zelf een heel mooi concept... en ik denk dat we er ook heel veel problemen mee kunnen, uhm, oplossen of aan bijdragen. Alleen wij hebben vanuit 'Iedereen een boom' een subsidieregeling voor bomen, wij hebben nu gekozen voor inheems, omdat, niet-inheems is best een grote discussie. Ik denk niet dat niet-inheemse soorten per sé slecht is, alleen we hebben voor ons project gekozen om het op korte termijn makkelijk uit te voeren, dus alleen maar inheems. Maar dat betekent dat voedselbossen daar eigenlijk niet in mee kunnen, uhm.

BV (07;28): Omdat?

LC (07;29): Omdat dat vaak niet inheemse soorten zijn, omdat die het meeste voedsel produceren. Anders heb je een appel, een kers, een peer... en misschien nog wat fruitstruikjes, wat misschien nog inheems is en de rest is allemaal niet inheems, uhm, en dat maakt het ingewikkeld. Terwijl, je wil dat soort initiatieven wel stimuleren, alleen past het dan niet binnen de richtlijnen, uhm... die we hebben opgesteld, of de subsidieregeling en dat is wel een ingewikkeld samenspel en ik denk wel dat het belangrijk is dat de overheid en initiatieven met elkaar in gesprek gaan om te kijken, hé, waar liggen de knelpunten en waar ligt er een gat waar wij als overheid nog niet op inspelen, uhm, dat je wel je dingen kan aanpassen, want een subsidieregeling is in zekere zin vastgelegd, maar je kan ook aangepast worden, het is niet in beton gegoten. Je wil als overheid wel de maatschappij zo goed mogelijk ondersteunen, dus als jouw regeling soort van ouderwets is en je moet hem aanpassen vind ik wel dat je daar als overheid een rol in hebt, ja.

BV (08;30): Uhm... Waarin denk je dat de provincie een bijdrage kan leveren aan die initiatieven zoals die uit de werkgroep 'vergroenen' komen?

LC (08;41): Wat bedoel je met waarin?

BV (08;43): Wat is daarin dan de taak, of de rol die de provincie op zich neemt?

LC (08;49): Uhm, ik denk faciliteren en een van de grootste onderdelen is natuurlijk financiering, omdat dat vaak belemmerend is, uh, terwijl een overheid natuurlijk wel middelen heeft om leefomgeving in te richten of, uh, beter te maken, dus dat is denk ik een van de grootste rollen en ook, uh, ondersteunen als het gaat over wet- en regelgeving. Dus als wet- en regelgeving belemmerend is en misschien, uh... ja, outdated, ouderwets is, dat je dat kan signaleren en daar, uh, een rol in te spelen als overheid, uh, om het makkelijker kan maken voor initiatieven, ja, en ook de weg wijzen, soort van, want het is ook, waar we het ook over hadden, het is ook best ingewikkeld wat er speelt, uh, je hebt Provincie, hebt het Rijk, je hebt gemeente, elke partij heeft weer zijn eigen regels, zijn eigen subsidies en dat is soms nog best wel een doolhof om daar wegwijst te raken, ik denk dat het wel goed is dat je daar als overheid, uh, soort van mensen bij hun hand kan nemen en laten zien hoe het werkt of waar ze terecht kunnen of, uh, zo.

BV (09;56): Uh, wat zijn dan daarin de mogelijkheden die een provincie tegen bijvoorbeeld die een gemeente, uh, dan niet heeft?

LC (10;07): Uhm, ja, in grote lijnen denk ik dat een provincie gemiddeld meer geld heeft dan de meeste gemeenten, of dan, sommige gemeenten in ieder geval. Uuuhm, we hebben natuurlijk een andere portefeuille, wij hebben bijvoorbeeld, natuur zit in onze portefeuille, uhm... landbouw voor een deel en dat zijn natuurlijk onderdelen die iets minder bij een gemeente, uhm... en ik denk als provincie, tenminste als ik vanuit mijn eigen werk kijk, hebben wij best wel veel contact met heel veel verschillende initiatieven de hele provincie heen, dus over verschillende gemeentes en ik denk dat dat overzicht heel goed kan ondersteunen en dat gemeentes, die hebben natuurlijk lokaal wel een beeld van wat er speelt, maar ik denk dat wij daarin aanvullend zijn, dat we initiatieven ook beter kunnen helpen.

BV (11;00): Er wordt nu ook overgegaan van een, nou ja, de omgevingsvisie is al in 2009 ofzo al een keer vastgesteld hier, er is nu weer een nieuwe ontwikkeling gaande, hij wordt geüpdatet

LC (11;15): Ja, geactualiseerd.

BV (11;16): Geactualiseerd, inderdaad. En voor de gemeente is dat natuurlijk net weer anders, want die maken hem nu echt voor het eerst, maar de provincie is er al een poosje mee aan het werk. In hoeverre zie je dan een andere omgang met burgerinitiatieven van, als je vergelijkt met nu de omgevingsvisie en de oude... sectorale visies?

LC (11;39): Ja, ik zit niet heel erg in die omgevingsvisies, dus ik weet er niet superveel vanaf, maar wat volgens mij wel...

BV (11;45): Je krijgt wel te maken met de wetgeving op die manier.

LC (11;47): Ja, en wat volgens mij wel meer de tendens gaat zijn, in ieder geval ook met de omgevingswet, is dat het de bedoeling is om initiatieven veel makkelijker te maken om, uuh... om dingen aan te vragen, waar je voorheen, waar je tot nu toe eigenlijk nog steeds verschillende vergunningen moet aanvragen en dat allemaal verschillende trajecten kunnen zijn, is het idee vanuit de omgevingsvisie in ieder geval, of de omgevingswet eigenlijk, dat je één vergunning aanvraagt en alles wat daar achterweg komt niet bij de initiatiefnemer ligt maar bij het overheidsorgaan. Dus dat wij als provincie intern gaan kijken van 'hé, wat speelt hier allemaal?' Er speelt misschien ruimtelijke beleid, natuurbeleid, dat wij dat, uh, verzamelen, beoordelen en als één antwoord terugkoppelen aan het initiatief, in plaats dat het initiatief het allemaal los aan moet vragen en ik denk dat dat een reactie is op, dat je ziet dat er veel meer, uh, ruimte komt voor initiatieven en dat dat dus ook in zo'n wetgeving, wet- en regelgeving ook doorgevoerd wordt. Goed, het is nog maar de vraag in hoeverre dit gaat werken, maar het idee is goed.

BV (12;49): Dat vind ik wel een, uh, interessant vraagstuk. Eigenlijk betekent dat voor overheidsinstanties als provincie en gemeente meer taken komen te liggen als het gaat om... het burgerinitiatief wordt belangrijker binnen de... binnen het beleid.

LV (13;10): Ja, en vooral meer afstemming. Als je bijvoorbeeld kijkt binnen de provincie Overijssel, we hebben dan verschillende afdelingen, we noemen dat dan eenheden, met hun eigen onderdelen, ik zit bij 'Natuur en Milieu', je hebt nog 'Ruimte en Bereikbaarheid', 'Wegen en Kanalen', nou zo, uh, en daar zit allemaal eigen beleid, natuurlijk en we hebben in plaats van dat al die aparte afdelingen zelf, los gaan reageren op initiatief, komt het dan samen intern, uh, en komt daar één antwoord en wat we nu, wat er al is opgetuigd, sinds 2 jaar binnen de provincie, is een zogeheten intern beraad, eigenlijk ter voorbereiding op de omgevingswet, dat als er een, stel 'Nieuwleusen Synergie' die heeft een vraag, die willen ergens iets gaan ontwikkelen op een stuk grond en ze zijn benieuwd of het past, of het kan binnen de regelgeving, zij stellen één vraag, die komt binnen bij onze zogeheten 'interne beraad', daar zitten dan van al die eenheden zitten er mensen aan tafel en die zorgen ervoor dat binnen hun eigen eenheid gekeken wordt van... hoe verhoudt dit initiatief zich tegen onze wet- en regelgeving, kan dat of zijn er knelpunten? En dat wordt dan in dat interne beraad besproken met een soort algemene conclusie van: 'Kan dit initiatief of moeten er nog aanpassingen gedaan worden?' En dat wordt dan teruggekoppeld aan de initiatiefnemer, dus zij krijgen dan één integraal antwoord van al die afdelingen binnen de provincie, in plaats van dat ze zelf los voor de natuurbeschermingswet, los voor, uh, andere vergunningen, uh, een aanvraag moeten doen. Dus, uh, het vergt misschien voor een provincie of een overheidsorgaan iets meer moeite maar ik denk vooral de afstemming, vooral het integrale wordt veel belangrijker in plaats van dat je los als alle afdelingen ernaar kijkt.

BV (15;04): Ja, ik vind dat wel interessant, zeker als het dan gaat om gemeentes die kampen met een aantal dingen. Ze geven ook wel aan dat... het initiatief gaat steeds belangrijker worden. Ze hebben natuurlijk beperkte... soms beperkte capaciteit, iets minder economische mogelijkheden dan een provincie en tegelijkertijd komen ze met meer en meer initiatiefaanvragen en worden er meer taken afgewenteld van nationaal niveau naar gemeentes. Eigenlijk wordt het alleen maar meer en meer, maar minder personeel en ook nog meer initiatieven.

LC (15;40): Minder geld.

BV (15;41): Ja, ik vind dat dan wel interessant van hoe zich dat ontwikkelt en hoe dat zich, uh... maar je merkt niet binnen de provincie dat dat een probleem is met initiatieven te handlen, om daar tijd voor vrij te maken of om daar...

LV (15;55): Ja, ik vind dat lastig oordelen, want het programma waarin ik werk, 'Natuur voor elkaar', zijn initiatieven juist heel belangrijk, dus ik denk dat we het programma daar ook op hebben ingericht, dat we daar de tijd voor hebben, uh, ja, ik kan me heel goed voorstellen dat dat bij andere afdeling misschien anders is, maar dat durf ik niet te zeggen. Dat weet ik niet zo goed.

BV (16;12): Maar merk je dan bijvoorbeeld wel een verschil tussen wanneer jij een bepaald terugkoppeling of vraag nodig hebt bij een bepaalde afdeling binnen jullie organisatie, waar initiatieven niet centraal staan, die vooral bezig zijn met wet- en regelgeving om te zorgen dat... dat het allemaal wel goed en netjes gebeurt, dat die dan op een andere manier daarmee omgaan dan? Omdat bij jullie staat het initiatief centraal en daar zijn die afdeling minder op ingericht, zou ik zeggen.

LC (16;40): Ja, ze zijn misschien wat minder flexibel dan, omdat je toch wat meer vasthoudt aan bestaande beleiden of bestaande wet- en regelgeving en dat dat iets meer de kaders zijn, terwijl wij meer ruimte hebben om mee te denken en mee te bewegen, dat dat het wat flexibeler maakt.

BV(16;58): Maar heb je dan niet dat je een keer met een enthousiast verhaal van een initiatiefnemer komt en je denkt: 'Nou, goed idee', zelf ecooloog, oog voor natuur en dat je dan bij een collega van wet- en regelgeving komt en die zegt: 'Ja, kan niet', en dat je terugkomt en dan, ja, het kan niet.

LC (17;16): Ja, dat gebeurt zeker. Dat gebeurt zeker en ik ben dan iemand die niet gelijk nee als antwoord accepteert, dus ik ga dan wel zoeken van wat zijn de mogelijkheden maar, uh, zeker, dat gebeurt.

BV (17;28): Ja, dus binnen organisatie als geheel van jullie als provincie zit er nog wel verschil in mogelijkheden die er zijn, als je het zo bekijkt.

LC (17;36): Klopt, ja, nee, dat is zeker waar en ik denk dat dat intern beraad waar ik het net over had best wel een goed instrument is om met elkaar te kijken van: 'Hé, wat is de ruimte in plaats van wat zijn de belemmeringen', uh... en ik hoop dat dat gewoon verder ontwikkeld gaat worden richting omgevingsvisie. Wat dan nog wel een goeie aanvulling is dat dat intern beraad is gekoppeld aan de omgevingstafels en dat is dan weer met gemeenten. Ik weet het niet precies, maar per regio heb je dan omgevingstafels met een aantal gemeenten en daar kunnen dan casussen van initiatiefnemers ingebracht worden en komt dus ons advies van de provincie als geheel, vanuit dat intern beraad wat daar dan weer ingebracht.

BV (18;18): Dus eigenlijk, langzamerhand nu met die transitie van het initiatief wordt steeds belangrijker, wordt er intern ook op ingespeeld door organisatievoering daarop in te richten.

LC (18;29): Ja.

BV (18;29): Ja.

LC (18;30): Ja.

BV (18;30): Goed.

LC (18;32): En als je daar verder, nog meer over wil weten, kan ik je wel aan een andere collega koppelen die daar misschien, uh, iets meer van weet.

BV (18;39): Kijk aan.

LC (18;40): Heeft Saskia het daar niet over gehad? Saskia van Hell?

BV (18;43): Uhhh, we hebben het over heel veel gehad. Ik weet inmiddels niet meer, maar wel over dat soort vraagstukken. Ik heb het met haar ook veel gehad over, maar daar komen we zo meteen wel, over de vraagstukken die er liggen in het landelijk gebied en hoe dat in te richten, dat was eigenlijk mijn volgende stap, uh, waar ik naartoe wilde, wat ik net ook al aankondigde, hoe het is om als provincie... in aanraking te komen met initiatieven waarvan jullie zelf ook een bepaald uitwerking hebben of nog niet een bepaalde lijn of visie hebben bepaald. Als je kijkt naar, we willen eigenlijk aan natuurontwikkeling doen bij Nieuwleusen. Jullie zijn nog aan het ontwikkelen van een bossenstrategie, die daar straks, misschien, hoopvol voor kan zijn. Maar goed, dan kom je eigenlijk met een initiatief die er al op voorloopt. Hoe ga je dan daar mee om? Wat kun je daar in de tussentijd mee?

LV (19;37): Ja, nou het ingewikkelde in dit voorbeeld, vond ik, en dat wist ik zelf niet precies, hoor, maar wat Saskia aangaf, dat als je tiny houses ontwikkelt en je haalt daar geld uit, uhh... dat je die

winst niet direct mag stoppen in je bedrijf zelf, omdat je dan te maken hebt met staatssteun, omdat die ruimtelijke ontwikkeling, dat er tiny houses mogen, ja, hoe zeg je dat...

BV (20;00): Een overheidsinstrument is.

LC (20;02): Ja, dat het een overheidsinstrument is en dat mag je niet als winst zien, dus dat moet je terug stoppen in de kwaliteit van de omgeving, zeg maar, dat maakt het ingewikkeld. Ik zie wel dat het potentie heeft, zoiets, en dat het voor heel veel initiatieven interessant kan zijn om zoiets te doen, maar dan blijkt dat het niet past in hoe het nu is, uhm... dus, ja, dat is wel een vraagstuk en ik denk dat onze neiging is om dan om te zeggen: 'Nou, dan moet je het losknippen. We gaan het los aanleggen', dat kan wel en de tiny houses moet je dan op een andere manier doen, maar ik hoop wel dat we ruimte bieden om dat aan elkaar te gaan koppelen. Maar goed, als dat staatssteun is, verander je dat niet zomaar.

BV (20;48): Nee, maar zou dat dan ook met als... voor de werkgroep, we denken vanuit de werkgroep dat we in het ernstigste geval moeten wachten tot de bossenstrategie klaar is of dat wij daar op in kunnen spelen, voordat wij verder kunnen met zo'n ontwikkeling van zo'n...

LC (21;04): Uhhhm... je zou in ieder geval kunnen kijken van goh, zijn er andere manieren waarop we dit kunnen doen, dat je het los kan knippen, dat je die bosontwikkeling op een andere manier realiseert. Er zijn partijen die financiering kunnen bieden voor bosontwikkeling, ondanks dat de bossenstrategie er nog niet is, dat is er al wel, uh, alleen niet voor afwaardering van de grond, dus dat is weer een apart verhaal, dus ik denk als je dat nu wil doen, moet je kijken hoe kan van hoe kan je het meer losknippen, die dingen. Ik denk dat er wel mogelijkheden voor zijn, maar als je het als een integraal spoor wil oppakken op een grotere schaal, dan is de bossenstrategie wel... goed om op te wachten.

BV (21;49): Ja, die komt uiteindelijk ook weer voort, de bossenstrategie, uit grotere maatschappelijke transities die gaande zijn. Stikstof, Co2-reductie, dat soort vraagstukken, hoe is het voor een provincie om met initiatieven in aanraking te komen die bezig zijn met dat soort thema's: natuurontwikkeling, biodiversiteitsvergroting, uhm... die nu snel in een maatschappelijke transitie zitten en om daar dan als overheidsorgaan op in te kunnen spelen?

LC (22;21): Uh, ja, ik denk dat het heel belangrijk is om met dit soort initiatieven in aanraking te komen, punt één omdat je dan weet: het speelt ook in de samenleving. Er zijn initiatieven die zich hier druk om maken, die initiatieven heb je ook nodig want als overheid heb je ook niet de ruimte om alles zelf te realiseren, kijk bijvoorbeeld de bossenstrategie, wij hebben als provincie zelf niet de grond om al die bomen op te gaan planten, dus je moet het ook samen doen met de samenleving dus ik denk dat het juist heel goed is dat initiatieven dit doen en ten tweede is het ook belangrijk dat we daarmee in aanraking komen omdat wij geprikkeld worden door... waar zitten de knelpunten, want je kan wel hier vanuit je bureau, vanuit je provinciehuis allemaal dingen gaan bedenken, maar er zijn altijd dingen waar je niet over nadenkt, uh, die in de praktijk anders blijken te zijn dus het is ook een soort terugkoppeling van: 'hé, wat is er nodig? waar is behoefte aan?' wat wij dan weer als provincie kunnen meenemen in het uitwerken van ons beleid, dus het is denk is een wisselwerking in die zin.

BV (23;16): Ja, en als je dan in aanraking komt, als provincie, met initiatieven die eigenlijk als vlot meewillen in zo'n maatschappelijke transitie, die zeggen: 'We willen meer bos, meer biodiversiteit', een beetje... voorop lopen, zeg maar. Kun je als provincie wel bijblijven met zo'n vraag van een initiatief wat vanuit de maatschappij komt en eigenlijk misschien wel voorop wil staan?

LC (23;40): Ik denk, maar dat durf ik niet hard te maken, dat je als overheidsinstantie altijd achterloopt, je loopt altijd achter de feiten aan zodra, een soort van wapenwedloop waarbij initiatieven ideeën bedenken die waarschijnlijk vooruitstrevender zijn dan waar de overheid op in kan spelen. Dus ik denk dat we in die zin altijd achterlopen, dus het blijft een zoektocht om daarop in te spelen, maar daar zit denk ik wel vertraging in, ja. Ik weet niet of het antwoord geeft op je vraag...

BV (24;09): Ja, nee, ja, ik vind dat een interessant vraagstuk als je naar het grotere geheel kijkt van initiatieven die een innovator willen zijn, maar dan komen ze in aanraking met een overheid, die dan vaak nog, misschien wel in hun ogen, achterhaalde wet- en regelgeving heeft. Want ja, mijn initiatief

kan niet doorgaan onder deze wet- en regelgeving... en dan wordt het proces weer opgestart om het te gaan vernieuwen...

LC (24;36): Ja, daarin speelt natuurlijk dat wet- en regelgeving is natuurlijk op een bepaalde manier ontworpen, er spelen zoveel belangen en daarom duurt het ook lang, omdat je heel veel afwegingen hebt te maken. Je kan niet van de een op de andere dag zeggen: 'We gaan het helemaal anders doen', daarom duren dit soort processen ook zo lang want er zijn gewoon heel veel afwegingen zijn te maken, daarom loop het, denk ik, altijd achter. Maar dat wil niet zeggen dat het in beton gegoten is en dat je het niet kan aanpassen.

BV (25;02): Nee, en is het dan nog... heb je dan nog met meer dingen rekening te houden? Of is het dan nog lastiger als het gaat om een initiatief, die bezig wil met natuurontwikkeling en biodiversiteit in een gebied rondom Nieuwleusen wat eigenlijk meer bestemd is voor agrarische ontwikkelingen?

LC (25;24): Vind ik lastig zeggen, maar ik denk wel... kijk, je hebt dan heel vaak te maken met afwaardering, afwaardering van de grond, want agrarische grond is gewoon meer waard dan natuurgrond. Dus daar zit al een knelpunt: hoe ga je dat financieel opvangen? Plus misschien de weerstand die je hebt uit de maatschappij, maar ik denk dat er wel veel kansen liggen. Er zijn natuurlijk verschillende sporen die, uh, die hier op inspelen. Groenblauwe dooradering heb je al genoemd, bomen planten willen we ook graag op plekken waar weinig bomen staan. Dus in die zin zijn het kansrijke gebieden, maar ook lastige gebieden. Ja, en waar we het net ook over hadden: als koploper heb je gewoon het meeste weerstand, want je moet de weg vinden in iets waar nog niet zoveel mogelijkheden zijn.

BV (26;15): En hoe zoekt de provincie daar dan in een lijn? Want ja, je hebt met meer mensen rekening te houden dan alleen initiatiefnemers. Je zit in een gebied waar ook agrariërs zitten, dan moeten er toch bepaalde afwegingen worden gemaakt en bepaalde keuzes. Hoeveel procent van de gronden, ik noem maar wat, gaan we omturnen? Of er moet meer aandacht komen voor biodiversiteit, of moet het bestemd worden voor bos? Iemand moet ergens een keer een knoop doorhakken...

LC (26;44): Nou, hoe het zit met beleid rondom landbouw, daar zit ik niet in dus dat weet ik eigenlijk niet zo goed...

BV (26;47): Maar, vanuit de natuurhoek...

LC (26;49): Ja, er is in ieder geval vanuit de bossenstrategie heel duidelijk... vanuit het Rijk zijn middelen beschikbaar gesteld om bosaanleg mogelijk te maken, ook op agrarische grond, dus er zijn ook middelen voor afwaardering van grond. Dat is wat dat betreft wel vooruitstre... vooruitstrevend? Het is in ieder geval goed dat het er is, want anders kom je er gewoon niet. Maar goed, dat is nu nog niet beschikbaar, dus daar gaat nog wat tijd overheen...

BV (27;12): Nog even wachten, zeg maar.

LC (27;14): Maar het is wel in beeld en verder zijn vanuit de Groenblauwe dooradering ... daar wordt juist gekeken naar aanplanten in dat soort gebieden, uhm... dus daar wordt wel op ingespeeld ondanks dat daar misschien dan niet middelen beschikbaar zijn voor afwaardering van grond, maar als je landschapselementen hebt is het natuurlijk maar een stukje van je land wat je dan anders bestemt... Is dat antwoord op je vraag?

BV (27;42): Hehehe, ik denk het wel een beetje. Ja goed, het is onderdeel van een groter, lastig pakket van waar je mee zit, in gesprek gaande met boeren, je wil eigenlijk het liefst

5 à 6 hectare voor bosontwikkeling, van ons uit dan eventueel met tiny houses. Afhankelijk of je bij de bebouwde kom zit kunnen dan misschien twee of misschien één per hectare op komen te staan en als het een klein perceel is dan kunnen er misschien maar twee op staan en dan denkt die boer: 'Dat is voor mij niet winstgeven', loop je dan meer tegen dat soort dingen aan? En hoe kun je dat eventueel oplossen en wel vormgeven? Ook een beetje natuurlijk voor ons om te kijken wat daarin de mogelijkheden zijn.

LC (28;29): Wat is nou precies je vraag?

BV (28;31): Haha, kijk, je zit in een pakket van een bepaald stuk grond, dat heeft een bepaald oppervlak, daar kunnen misschien maar één of twee tiny houses staan. Dan zegt de persoon met wie

je in gesprek gaat: 'Dat is niet aantrekkelijk genoeg voor mij', hoe kunnen wij als initiatief ervoor zorgen dat het op een manier wel aantrekkelijk wordt voor binnen de kaders van...

LC (28;54): Ja, ik denk dat je een soort inventarisatie kan maken van waar liggen de behoeftes van de grondeigenaren, in dit geval dan de agrariërs, die willen er natuurlijk een verdienmodel in zien en anderzijds wat is de ruimte binnen de wet- en regelgeving die je hebt? En dat je daar dan een soort match in probeert te maken of kijken van: 'Hoe kan je dit inrichten?' En op basis van dat gesprek wat we toen hadden in Nieuwleusen, wat ik in ieder geval begreep was van die 'kwaliteitsimpuls groene omgeving', wat Saskia noemde, uhm, de ruimtelijke ontwikkeling die je dan krijgt om tiny houses te bouwen, de winst die daaruit komt moet je stoppen in, uhm... kwaliteitsimpuls van de groene omgeving, zeg maar. Dat geeft een kader wat je kan doen en ik denk dat het dan kijken is van: 'Wat kan er interessant zijn voor die agrariër?' Dat moet hij niet zien als 'ik haal winst uit die huisjes', maar, uh, ik noem maar wat hè: 'Ik zet zo'n kraampje op mijn erf dat mensen daar producten kunnen kopen, misschien dat er meer aanwas komt door die tiny houses dat mensen mijn producten kopen', ik verzin maar wat. En dit haakt ook heel erg aan, het idee van natuurlijk kapitaal is dat je geld kan verdienen met natuur en daar zit ik niet heel erg in, maar we hebben natuurlijk wel vanuit het programma ook wel handreiking voor ontwikkeld van: 'Hoe kan je als ondernemer de natuur inzetten om je bedrijf winstgeverder te maken?' ik stuur je met liefde door naar een van mijn collega's want ik zit daar zelf niet zo in, maar daar wordt wel naar gekeken van: 'Hoe kunnen we ondernemers ondersteunen om de natuur in te zetten voor hun onderneming.'

BV: (30;47): Ja, uh, ik ben zelf zo'n beetje door mijn vragen heen. Heb je zelf nog aanvullingen, toevoegingen over thema's, dingen waar we het over hebben gehad waarvan je denkt: 'Het is goed om nog even...'

LC (31;00): Uhm..... ja lastig.

BV (31;12): Je mag het ook altijd namailen.

LC (31;14): Ja, wat ik zie is dat er altijd heel veel initiatieven met vergelijkbare dingen bezig zijn en je wil voorkomen dat ze het wiel opnieuw uitvinden. Het is in ieder geval als overheid, of voor ons, een beetje uitzoeken hoe je de initiatieven goed op weg helpt zodat ze niet het wiel opnieuw uit hoeven te vinden, maar dat ze het wel zelf kunnen bedenken. Want je wil ze niet alles voor gaan schrijven. Het is niet zozeer... het is een vraag die ik op tafel leg, maar dat is nog wel een zoektocht, denk ik en als je het over voedselbossen hebt, zie je 'Stichting Voedselbosbouw Nederland' die wel materialen ontwikkelt om mensen te helpen met hun voedselbos qua concepten of waar je rekening mee moet houden in een ontwerp of aanleg. Zoiets zou je misschien uiteindelijk ook wel willen hebben voor die tiny houses en bosontwikkeling. Er is wel een verkenning gedaan [red. naam] *een collega* bij ons intern door... ja, misschien dat Marieke daar al over heeft verteld eerder al een keer, maar heeft daar...

BV (32;13): Die naam zegt me wel wat.

LC (32;14): Ik kan wel kijken wat daarvoor is, of daar misschien iets van een handreiking ofzo is ontwikkeld, dat jullie daar iets aan hebben. Dat kan misschien wel helpen; algemene dingen, waar moet je rekening mee houden of, uh, ja.

BV (32;31): Ja, goed, heb je zelf nog vragen voor mij?

LC (32;34): Uhm, wacht ff hoor, ik schrijf dit ff op, voordat ik het vergeet. Uhm, ja waar denk je dat Synergie Nieuwleusen behoefte aan heeft vanuit hun groene tak?

BV (32;56): Uh, wat ik denk waar we grote ontwikkelingen zien, kijk, berm is al mooi, watergang is mooi, maar echt de natuur aansluitend op de kern in Nieuwleusen is er eigenlijk niet en daar is echt een zoektocht naar, waar kunnen we dat realiseren? Dan zit je op het punt van wie heeft er gronden, welke boer en welke grondeigenaren hebben gronden. Uit gesprekken met een boer komen dingen naar voren, de ene boer zeg: 'Ja maar die gronden', die woont zelf aan de dorpskern aansluitend, zijn er niet veel, 'die heb ik nodig voor het weiden van mijn koeien. Dit is de enige grond die ik heb bij huis dus ik kan niet veel anders doen met die grond.' Dan valt die grond alweer af. Dan ga je bij een iemand langs die ooit, bijna impulsief, een strookje grond heeft gekocht, in de hoop dat hij daar ooit huisjes zou mogen bouwen, dus een projectontwikkelaar alleen dan niet voor een al te dure grond maar het is maar een halve hectare. Dan ga je met zo iemand in gesprek en zeg je van: 'Ja maar, dan

kan je er misschien maar één tiny house op zetten.’ Ja, dan zegt ie ook: ‘Ja, dat is voor mij ook totaal niet financieel aantrekkelijk’, dus je zit eigenlijk constant in een spagaat van je wil bosontwikkeling toepassen en die regels, of die er dan zijn van hoeveel tiny houses er dan worden toegestaan van het rood stukje van het groen om het dan financieel aantrekkelijk te maken, dat is super lastig voor ons om op de juiste manier in te vullen, want de boer zegt al gauw: ‘Ja, dit betekent te veel voor mijn bedrijfsvoering. Ik kan hier niet aan meedoen want dan moet ik eigenlijk mijn leven totaal over de kop gooien en dat wil ik niet’, en de grondeigenaren, die zeg maar speculatief die grond hebben aangekocht, de een zegt: ‘Ja, ik wil wel wat, die grond heeft niet veel gekost, als ik wat met die grond kan is dat leuk’, maar dan is het totaal nog steeds niet aantrekkelijk en andere grondeigenaren die hebben de grond echt gekocht met het oog op: ‘Hier komen woningen. Punt’, en die hebben er ook een soortgelijke prijs voor betaald dus kun je als werkgroep totaal nooit financieel competitief zijn, met de prijzen die daarmee gepaard gaan. Dus dan blijven er eigenlijk nihil gronden over die daar geschikt voor zijn, hoe ga je dat dan doen? Ja, is er vanuit die wet- en regelgeving, zoals die er nu is, KGO, vanuit de werkgroep te weinig ruimte om te realiseren wat zij willen, en dat is gewoon echt heel lastig.

LC (35;47): Want is het doel zowel woonontwikkeling, of tiny house-ontwikkeling, en bosaanleg? Of staat het een ten dienste van het ander?

BV (35;56): Daar zijn nog verschillende meningen over en daar hebben we het ook over gehad, kijk, mijns inziens, onze insteek is, er loopt nog een ander initiatief vanuit Nieuwleusen, dat is puur iemand die zegt: ‘Ik ga een bijdrage leveren aan het woningtekort’, die gaat puur op tiny houses, die wil overal tiny houses neerzetten. Bij de gemeente het een en het ander over te doen want dat kan niet zomaar. Maar ons inziens is de insteek altijd geweest: natuurontwikkeling en biodiversiteitsverbetering. Of dat nou is met tiny houses, of je nou een natuurbegraafplaats aanlegt, of een natuurcamping aanlegt of wat dan ook, het gaat om de natuur en de beleving van de natuur. Ja, mijns inziens maakt het dan niet uit of er tiny houses instaan of hoe het gefinancierd wordt, het gaat intrinsiek om dat er groen komt. Maar juist die financieringsmogelijkheden zijn juist waar het met elke keer spaak loopt en dat is dan juist waar je dan zegt: ‘Kunnen jullie naar niet wat soepeler mee omgaan’, en dan hoor je weer uit gesprekken: ‘Ja, als we daar te soepel mee omgaan, dan verfrommelt heel het buitengebied en dan gaat iedereen straks een beetje groen aanplanten en zet er een tiny house neer.’ En daartussenin moet vanuit de werkgroep, denk ik, is er behoefte aan dat het net wat opgerekt wordt, net wat opgeschoven wordt, want er zijn voor ons nu echt te weinig mogelijkheden om echt... dat gaat misschien komen, hè, met die bossenstrategie, maar in de tussentijd zijn we aan het wachten zo van: ‘Ja, wat moeten we nou gaan doen?’ en dat is lastig.

LC (37;23): Ja, dat is zonde, want raak je op een gegeven moment je energie kwijt.

BV (37;28): Juist, en dat is het risico voor burgerinitiatieven, dat het op een gegeven moment doodbloedt op basis van dat het spaak loopt bij overheidsinstanties. Ja, hoe vul je dat in, die tussentijd? Welke mogelijkheden moet je dan zoeken?... daar is eigenlijk nog geen goed antwoord voor.

LC (37;45): Nee, klopt.

BV (37;47): En die zul jij ook niet hebben.

LC (37;48): Nee.

BV (37;49): En dat is wel echt superlastig en dat is een van de open eindjes die er zijn in mijn scriptie ook, die we niet kunnen oplossen, een van de vraagstukken en die misschien over drie ook nog niet opgelost zijn, nou ja, in de tussentijd is de bossenstrategie dan misschien een keer af en misschien zijn er dan wat meer mogelijkheden, maar dat gaat in op dat stukje vraagstuk van: ‘In hoeverre kunne overheidsinstanties inspelen op koploperinitiatieven’, en dat zijn er altijd mogelijkheden als het gaat om maatwerk, maar je ziet ook dat het echt wel stoeien is voor én een provincie én een gemeente van: ‘Oja, kunnen we met de huidige wet- en regelgeving, met het huidige beleid wat er ligt, überhaupt wel vorm bieden voor...

LC (38;32): Nee, precies, dat is lastig ja. Wat in ieder geval wel is, en dat is heel kleinschalig en laagdrempelig, maar er komt weer vanuit ‘Iedereen een boom’ een subsidieregeling beschikbaar voor boomaanplant, waarbij je de helft gefinancierd kan krijgen, mogelijk aangevuld met

Groendoenfonds van Trees for all, dus ik zou sowieso aanraden: houd de website in de gaten of meld je aan voor de nieuwsbrief. Maar goed, daar zit geen afwaardering van grond, of zoiets, bij maar misschien is dat interessant...

BV (39;02): Daar ging het in het interview met Saskia ook over, dat nu dan in die KGO-regeling, in dat hele stuk van groen planten op, uh... wat mij belangrijk lijkt, uiteindelijk reduceer je ook uitstoot als het gaat om bijvoorbeeld stikstof, uit de totale voorraad van agrarische gronden neem je al een hapje weg; daar is geen stikstofuitstoot meer op mogelijk, dat neem je ook weer weg. Maar dat zit niet in die beleid en regelgeving gebouwd, dat hele stikstofaspect is pas van nu dus dat zit daar ook niet in.

LC (39;40): Wat dat betreft loopt het dus ook achter.

BV (39;42): Haha ja, wat dat betreft loopt het dus ook achter en dat zijn wel dingen waarvan je denkt: 'Mijns inziens heeft dat altijd een maatschappelijke meerwaarde', want je neemt een stukje agrarische grond weg en turnt het om naar natuur. Je hebt in ieder geval geen stikstofuitstoot meer op die grond en of je het dan invult met tiny houses of weet ik veel wat, hoe je het ook financiert, vanuit de overheid met een potje 'afwaardering voor agrarische gronden', het zou mij een worst zijn, als dat bos er maar komt. Ja, dat zijn wel de vraagstukken die nu spelen waar vanuit de provincie of de gemeente ook nog geen antwoorden op zijn en in de tussentijd hang je als initiatief op dat soort punten misschien een beetje in het luchtledige, en dat wil je wel wat, maar ja, wat?

LC (40;25): Ja, dat is ingewikkeld ja.

BV (40;27): Ja, dus uhm... ja, dat zijn interessante dingen, maar als initiatiefnemer, kijk, ik zit hier dan als 'wetenschapper', als initiatiefnemer...

LC (40;39): Ja, dat is wel frustrerend ja.

BV (40;41): Ik begrijp wel waarom sommige mensen die al, sommige mensen uit de werkgroep die op de harde lijn zitten dan wel, die met andere projecten al een aantal jaar bezig zijn, deels moedeloos van worden.

LC (40;52): Ja, dat snap ik wel. Je wil iets en dat kan niet, dat is wel frustrerend.

BV (40;57): Terwijl je wel overal hoort: 'We delen jullie visie, we zijn het eigenlijk hartstikke met jullie eens en biodiversiteit is belangrijk en, uh, maar we hebben nog meer belangen af te wegen, eigenlijk moet je nog even wachten', ja dan word je 'on hold' gezet en in de tussentijd moet je dan maar hopen dat je andere dingen kan realiseren zodat de werkgroep een beetje bij elkaar blijft en dat het niet, uh...

LC (41;25): Ja, het is een uitdaging om te zoeken wat er wel kan om daar de energie mee vast te houden

BV (41;28): Ja, inderdaad. We doen dat nu met dat erfvergroeningsproject, maar ik heb ook al gehoord van een van mijn burens, dat ze iets verderop in de Vinkenbuurt/Witharen, daarmee gaan ze nog wel de buurt vergroenen, maar uiteindelijk, op eigen initiatief, omdat ze zich zo belemmerd voelden op basis van de regels die er hingen aan de soorten en weet ik veel wat binnen de 'Verbeteren condities aandachtsoorten', dat ze met heel die aanvraag gestopt zijn en op eigen initiatief zijn verdergegaan. Dat is toch hartstikke zonde en ik snap bepaalde keuzes in beleid en regelgeving wel maar het is, waar wij nou ook weer tegenaan lopen, je zit niet in een poelengebied dus het mag dan geen kikkerpoel heten, dus het is dan wel erfwater en dat mag dan maar weer zo groot zijn. En iemand die zegt: 'Nou ik wil dit en dit struikje wel', maar dat is geen inheemse soort terwijl het, waar we het net ook over hadden, een hartstikke belangrijke of leuke soort kan zijn. Het zijn van die dingen, je wil als burger wel wat en je hebt het idee dat je het goeie aan het doen bent en dan klopt je ergens aan en dan is er ergens een regeltje en dan... helaas, jammer, maar helaas.

LC (42;42): Nee, dat klopt.

BV (42;44): Ja, we hebben nou in het project twee boeren, een gaat een breed akkerlandmengsel inzaaien, terwijl, boeren die moet je altijd maar mee zien te krijgen hè, en de ander zegt: 'Nou, ik ga langs een perceel een houtwal terugbrengen waar die ooit stond, om het slagenlandschap een beetje te herstellen en om ook om het een beetje met het erf van iemand die verderop woont aan te sluiten', omdat hij bereid is, en hij ziet de noodzaak ervan. Ik denk dan: 'Als zelfs die mensen zien: er

moet iets', dan zou ik denken dat er toch meer ruimte... je hoort dan: 'Er is maatwerk mogelijk', maar ook weer tot een bepaalde grens, daar houdt het op.

LC (43;31): Ja, klopt. Er zijn misschien ook wel initiatieven die ook wel interessant zijn, die hier op inspelen; je hebt 'meerbomen.nu'. Zij oogsten plantmateriaal uit natuurgebieden waar ze niet meer wenselijk zijn, je kan je aanmelden van: 'Ik wil plantmateriaal, ik heb een erf en ik wil een houtwal aanleggen', en dan kan je dat gratis krijgen...

BV (43;52): Misschien ook nog interessant voor...

LC (43;54): Ja, ik zou daar zeker even naar kijken, want je kan gewoon melden dat je plantmateriaal wil.

BV (43;59): Sorry, dat heet?

LC (44;01): Meerbomen.nu, ik weet niet precies of je aan kan geven wat je wilt want dat is natuurlijk afhankelijk van wat er geoogst kan worden...

BV (44;08): Ja, en binnen die subsidieregeling moeten het natuurlijk inheemse soorten zijn...

LC (44;12): Ja, maar dit is een aparte organisatie, dus dit is geen subsidieregeling. Dit is gewoon een organisatie die het zelf regelt.

BV (44;17): Nee, goed. Een paar maanden terug was op het nieuws, was een heel stuk in de Flevopolder...

LC (44;23): Ja, verkeerd ingeplant.

BV (44;25): Ja, nee, daar waren iepen verkeerd ingeplant. Dat was in Overijssel. Dat waren dan Siberische iepen ofzo en dat hadden anderen moeten zijn. Nee maar, daar stonden allemaal berken ofzo en die moesten allemaal weg, want het werd een ander soort gebied, het werd bestemd voor een ander soort vogel of een ander soort... dus, ja, die berken waren allemaal prima berkenboompjes, die waren allemaal over en dat ging over duizenden boompjes, dus mensen gingen die uitgraven en zelf op hun erg planten en een boer had een stuk grond waar hij ze tijdelijk in mocht kuilen, zo van: 'Leg ze hier maar neer, dan kunnen mensen ze op komen halen'...

LC (45;07): Het zou best kunnen dat dat meerbomen.nu was...

BV (45;08): Maar ook voor de mensen die, uh, dat is natuurlijk ook aan de orde, die zelf financieel minder mogelijkheden hebben, er zijn mensen in het project die hebben gezegd: 'Weet je wat, ik vind het hartstikke mooi en leuk, alleen ik heb momenteel niet zelf de mogelijkheden om er financieel aan bij te dragen', dan is dat wel een mooie oplossing om te kijken: 'Wat is er aan gratis plantgoed beschikbaar?' in plaats van dat je via een hovenier, uh... want plantgoed is ook schaars.

LC (45;36): Zeker als je veel wil inplanten, dan kost dat best wel wat. Maar volgens mij, waar je het nu over hebt, klinkt als een aanpak van meerbomen.nu dus, uh, dat zou zeker een tip zijn om dat in de gaten te houden en je hebt natuurlijk nog 'Hoopheggen'.

BV (45;49): Oja, daar hebben we ook wel naar gekeken, ook omdat wij een stuk heg... mijn vader is dan ongeduldig en mijn vader ziet het belang ervan in, dus een ecooloog had een tip gegeven om een stuk meidoornhaag aan te planten, heeft ie nooit gedaan, vond ie te veel stekels en weet ik veel wat, onderhoud, moeilijk. Maar dat heeft ie nou... 'Ja, dat kost ook geen drol en ik koop zelf dan wel wat van dat klein plantgoed, van dat bosplantsoen', dat is allemaal 50 cent per stuk ofzo dus daar koopt ie dan 200 stuks van dus dan hebben we 75 meter aan haag ingeplant. Zo van: 'Ja, daar ga ik niet op wachten op die subsidieregeling.' Dat is dan ook de andere kant, hè, dat kan ook maar dan moet iemand weer... dat was ook vanuit die heggen, sleedoorn, wegedoorn, weet ik het allemaal, maar dat moest dan weer minimaal zoveel meter zijn want anders dan... ging ook om 200 meter, 250 meter, daar komen wij dan weer niet aan, dat was ook weer niet aan de orde, dus dan, uh... maar goed, dat zijn wel de dingetjes waar je naar moet zoeken.

LC (46;51): Ja, je kan er wel naar kijken of het past.

BV (46;54): Maatschappelijke organisaties die inderdaad daar ook mee bezig zijn. Die zijn er natuurlijk wel, maar als je natuurlijk via zo'n subsidieaanvraag, officiële richtlijnen bezig bent... ze willen uiteindelijk ook netjes een kostenplaatje per erf, dat ze goed weten wat ze aan het subsidiëren zijn en dat wordt ook allemaal gecontroleerd, begrijpelijk, je kunt niet zomaar overal geld naartoe smijten. Maar, uhm, ja, het moet wel her en der leuk blijven of mogelijk blijven, het moet wel laagdrempelig zijn, ja...

LC (47;27): Ja, we organiseren vanuit 'Iedereen een boom' ook 'boomdeeldagen', die hebben we vorig jaar ook georganiseerd, wel in negen gemeentes dus het is nog niet helemaal duidelijk welke gemeentes dat worden. Maar dat is wel het doel, om het laagdrempelig te houden, dus je kan plantmateriaal bestellen, 25% betaal je zelf en we organiseren dan uitgiftedagen, dat je daar naartoe kan komen, plantmateriaal kan ophalen, that's it zeg maar. Dus het is geen moeilijke aanvraag met subsidie, uh, dus daar zal ik ook aanraden: kijk vooral op iedereeneenboom.nl, of meld dat ze zich ff aan moeten melden voor de nieuwsbrief door gewoon een mailtje te sturen naar 'Iedereen een boom' op overijssel.nl, want daar communiceren we dat sowieso, als dat er is, ook de subsidieregeling, dus misschien dat nog, uh, van toepassing is.

BV (48;09): Ja, nou ja, we hebben inmiddels zelf een hectare grond voor het huis, dat was altijd agrarische grond en op een gegeven moment is die mestwetgeving veranderd, we hadden altijd van die Hereford koeien, van die vleeskoetjes. We hadden er altijd een stuk of zes of acht en op een gegeven moment mocht er nog maar één of anderhalf koe, een koe met een kalf lopen op dat stuk grond, want meer grond hadden we niet. Het was gewoon bij huis. En, uh, toen zei mijn vader: 'Nou vind ik het niet meer leuk, als ik die hele stal onderscheid voor één koe vind ik het niet meer waard', dus toen is ie dat langzamerhand zelf in gaan planten met een houtwal en met één, inmiddels twee, we noemen het dan kikkerpoelen maar officieel mogen ze dus geen kikkerpoel heten. 'Erfwater' heet het dan, officieel, op papier wordt het dan een 'retentievijver' op particuliere grond, ook met een, uh... we golfen dan zelf nog dus we hebben nog een stukje wat we bewust open houden, waar niks staat zodat we daar nog een bal naar voren kunnen meppen in de lengte, maar de rest wordt eigenlijk steeds meer ingeplant en voor gaan we nou ook een stuk, uh, omfrozen en hij heeft een bijen- en een vogelmengsel, een havermengsel besteld, om dat jaarlijks in te zaaien om dan een iets andere biotoop te creëren... nou ja, vanuit subsidieregeling willen we dan graag een boomgaard aanleggen om dan richting huis die verbinding... dat is eigenlijk het enige wat we nog niet hebben, fruitbomen. Ja, dat zijn wel dingen waarvan ik zie dat het zo... ik vind dat het nog wat meer gestimuleerd kan en moet worden, dat er misschien nog wel meer geld, of dat het meer aantrekkelijk moet worden om dat soort dingen op particuliere grond te doen, want er zijn best veel, als ik in Nieuwleusen kijk, mensen die door overerving gronden in bezit hebben en dat verhuren aan een agrariër. Terwijl daar best, wanneer dat financieel mogelijk aantrekkelijk zou zijn, een vorm van natuurontwikkeling zou kunnen plaatsvinden. Nou wij hebben dat vanuit eigen... omdat we dat zelf belangrijk en mooi vinden en wij zien gewoon, ik ben dan zelf ook een redelijk fanatiek vogelaar, wat voor soorten je op je eigen tuin kan krijgen, waar je normaal voor naar het bos moet, terwijl ik midden in een agrarisch gebied woon waar eigenlijk verder helemaal niks voor die vogel te beleven is, zit ie wel gewoon in onze tuin.

LC (50;40): Ja, dat is wel mooi om te zien, ja.

BV (50;41): Omdat wij net dat poeltje hebben, zitten er af en toe watersnippen en omdat we bessenstruiken hebben zaten er... hadden we van 't winter kepen, sijzen en goudvinken bij ons voor, anders moet ik naar het bos om die te zien. Dan denk ik wel dat dat op een manier veel meer onder de aandacht... nou komt dat in de buurt, gaan de burens er ook mee aan de slag. Dat gaat natuurlijk om dorps breed en dan gemeente breed, maar ook provincie breed dat daar aandacht voor moet komen dat er meer ruimte moet komen voor... Goed, tot zover mijn visie hahaha.

LC (51;19): Je pleidooi.

BV (51;20): Ja, mijn pleidooi.

EINDE INTERVIEW

Bijlage 19: Transcript interview lokale agrariër 2 (1 mei 2022)

Aanwezigen bij het interview zijn onderzoeker Bart van de Ven (BV) en een lokale agrariër (A2) die in aanraking is gekomen met de initiatieven van de Werkgroep Vergroenen.

START INTERVIEW

BV (00;00): Goed. Dus die loopt. Ik begin eigenlijk altijd een beetje met uh, met wat algemene vragen en of dat je zelf wat, wat wil vertellen over je 'boerschap', je agrariërrol, hoe lang je al agrariër bent en wat voor soort bedrijf je hebt.

Kort intermezzo met extra uitleg over anonimiseren interviews en de verwerking ervan

A2 (01;18): Nou, ik heb hier dus een melkveebedrijf. Ik heb het in 1998 overgenomen van mijn ouders, die zijn heel jong gestorven dus dat was eigenlijk heel plotseling. En toen hadden we veertig melkkoeien ongeveer en een goeie twintig hectare grond. En in de loop van de jaren heb ik dat uitgebreid naar zeventig koeien en een goeie dertig hectare grond. In 2009 hebben we nog een stap gemaakt, toen hebben we gebouwd en melkrobots gekocht om honderdtwintig koeien te melken en die melken we nu ongeveer. En in de loop der jaren hebben we toch nog steeds meer grond bij het bedrijf gekregen, hetzij door wat aankoop of ook nog door bij te huren. Dus op het moment hebben we zesenvijftig hectare in gebruik, waarvan negen hectare maïs is en uh, negenenveertig, nee, zevenenveertig hectare houden we dan over, is grasland. Nou, we zijn gewoon een gangbaar bedrijf. We doen aan weidegang, we melken sinds 2016, zijn we begonnen met Jerseykoeien te melken. Dus het grootste gedeelte van de veestapel is nu Jersey. En dat had vooral als reden dat dat in de mestwetgeving beter past, omdat ze minder voer opnemen, in de zin van ze produceren minder melk, maar de gehalten zijn hoger, de melkprijs is ook hoger...

BV (02;41): Ja. Het vetgehalte in de melk?

A2 (02;42): Ja. Het idee is om per koe dezelfde omzet te halen met minder kosten.

BV (02;45): Aha. En dat lukt?

A2 (02;46): Ja. Onze ervaring is dat precies dezelfde omzet niet helemaal lukt en dat de omzet per koe wel iets lager is, maar dat de kosten wel véél lager zijn. Dus uh...

BV (02;56): Juist. Gewoon omdat, kleinere koetjes eten minder?

A2 (02;28): Ja. Efficiënt. Zeker uh, in dit soort omstandigheden dat het voer ontzettend duur is, dan scheelt dat wel ja.

BV (03;07): Ja. En als je kijkt naar het boerenbedrijf wat voor waarden en thema's je daarin belangrijk vindt, waar denk je dan aan?

A2 (03;13): Nou uh, ja, we moeten hier natuurlijk met plezier wonen en werken. En wat ik in ieder geval belangrijk vind is dat de koeien buiten komen, dat heeft geen discussie. En dat de koeien een goed leven hebben voor zover we ze dat kunnen bieden. Dat vinden wij wel belangrijk. En wat we natuurlijk ook belangrijk vinden is dat we er iets aan over houden. Maar dat lukt. Dus dat uh... hahaha ☺. Dat komt ook goed. Kijk en dit hele, we worden natuurlijk geconfronteerd met heel veel duurzaamheids- uh ja, maatregelen, vraagstukken, maar wij zijn in ieder geval wel in goeie wil om daar uh, ook in mee te gaan. Dus daar halen we ook nog wel plezier uit. En uit weidegang halen we natuurlijk sowieso veel plezier. En ik heb zelf ook een paar bijenkasten, kijk, en dan word je vanzelf bewust van alles wat groeit en bloeit om de boerderij en zo. Dus dat is wel heel leuk om te zien.

BV (04;10): Ja, ja. En in hoeverre in je bedrijfsvoering, of in je bedrijf ben je dan zeg maar bezig, weidegang, met duurzaam en natuurinclusief boeren?

A2 (04;15): Ja, ja. Nou ja Jersey die wordt ook gepromoot als een groene koe zeg maar. Dus je kunnen zeggen dat we een iets milieuvriendelijkere koe hebben. En wat we bijvoorbeeld doen is dat we op de kuilbulten als daar zand op gespit wordt dan zaaien we daar altijd bloemenmengsel op. Maar dat lukt niet altijd hoor dat dat opkomt, want het is ook nog wel eens een keer te droog.

BV (04;38): Maar de intentie is er. ☺ Haha.

A2 (04;39): Ja precies. ☺. Maar we doen ook eigenlijk minimaal onkruid spuiten in het grasland. Ik probeer altijd met de hand en zo uh, weg te maaien of uit te steken. Dus in die zin doen we dat uh...

BV (04;51): Ben je daar wel mee bezig.

A2 (04;52): ...Bewust mee. Ja. En natuurlijk doen we dat met onze maïs-bonenverhaal. Vorig jaar hadden we een klein stukje met maïs en stokbonen. Nu hebben we een groter stuk ingezaaid dus daar gaan we nog mee door.

BV (05;05): Dat was een succesvol uh, experiment.

A2 (05;07): Ja. Ja, ja, ja, ja.

BV (05;10): En uhm, ben jij ooit eerder al benaderd door partijen om mee te werken in zo'n groen initiatief zoals dat nu vanuit het dorp komt?

A2 (05;19): Nee.

BV (05;21): Dus dat is voor het eerst dat je. Ja goed. Ja, en wat vond je er in eerste instantie van toen je benaderd bent om deel te nemen aan de werkgroep?

A2 (05;33): Uh. Ja nou, ik vond het wel interessant, ik was wel nieuwsgierig wat er uh, eventuele plannen zouden zijn zeg maar. En uh, nou uh, en ik vond inderdaad dat het wel goed was dat er iemand van de agrarische sector vertegenwoordigd was. Maar daarom hadden ze mij natuurlijk ook al gevraagd. [Red. naam] *Eén van de initiële initiatiefnemers van de werkgroep* kende ik natuurlijk ook al van de bijenvereniging. En zodoende kwam 'ie bij mij. Dus ik vond dat dat iets was wat ik moest doen zeg maar. Kijk, en in principe sta ik er ook wel positief tegenover, tegen zulk soort initiatieven. Dus uh, dat wou ik wel.

BV (06;07): En als het dan specifiek om die initiatieven gaat waar we ook gronden van agrariërs voor zoeken vanuit de werkgroep uh, voor bos en natuurontwikkeling met tiny houses of dat is hier dan misschien minder aan de orde, een natuurbegraafplaats, natuurcamping, hoe sta jij dan tegen zoiets tegenover?

A2 (06;25): Uuuuh. Ja, het is het onderzoeken waard. Dat denk ik sowieso. Maar ik denk dat er geen boeren zijn die dat echt vrijwillig doen, hierzo tenminste. Dus dan moet er wel iets tegen overstaan. Een goed pachtcontract of een overeenkomst of zoiets.

BV (06;44): Ja. Dat het echt financieel moet verdienen voordat uh, voordat iemand daar instapt.

A2 (06;50): Ja, want wij als boer zijnde hebben elke snipper grond nodig voor de mestplaatsing en voor de toeslagrecht aanvraag en dan wordt allemaal nauwlettend op de meter gecontroleerd, uh, als je de mestboekhouding invult. Dus als je een stukje mist dan heb je gelijk uh, een groot nadeel van. Dus die gronden die zijn wel heel belangrijk voor ons.

BV (07;11): Ja. Dus dat betekent als boer dat je niet zomaar uh, mee kan gaan. Wat betekent dat dan, stel je zou een stukje, een paar hectare van je grote geheel uh, natuur maken en je zou er tiny houses op plaatsen, ongeacht of dat die gronden wel of niet aansluitend zijn bij de kern of niet, uhm, wat betekent dat dan voor de verdere bedrijfsvoering? Je mist dan een aantal hectare grond...

A2 (07;37): Ja. Je hebt dan bij wijze van spreken twee hectare grond minder. Een hectare kunnen ongeveer twee koeien op, dus dan heb je eigenlijk voor vier koeien te weinig grond om dat zo maar te zeggen.

BV (07;50): Dus dat betekent dat je moet reduceren in je aantal melkkoeien?

A2 (07;53): Ja, zo is het feitelijk wel ja. En nou ja dat, dat kan eigenlijk niet. Want je hele bedrijfsplan en financieringsplan is gebaseerd op die honderdtwintig koeien zeg maar. Dus als dat minder wordt dan... Uh, dat gevaar loop ik altijd wel een beetje omdat ik ook losse huurgrond heb en die kunnen het van de ene op de andere dag opzeggen. Dus dat heb ik altijd wel een beetje in mijn achterhoofd. Dus als er iets in de buurt te huur komt dan ben ik daar wel blij mee.

BV (08;17): Omdat dan als reserve te hebben?

A2 (08;18): Ja, een soort van. Ja, zo kun je het eigenlijk wel stellen ja.

BV (08;22): Ja. Maar niet dat je denkt van 'dan heb ik een extra stuk grond en dan neem ik er ook meteen een paar extra koeien bij?'

A2 (08;25): Nee, nee, nee. Wij hebben daar ook sowieso de stalruimte niet voor en voor de rest ook de milieurechten niet. Maar uh, ja. Ik heb altijd wel in gedachten dat er weer een stukje kan verdwijnen op de een of de andere manier.

BV (08;40): Mhm. Dus wat dat betreft als je kijkt dan, dan, dan ben je heel zuinig op de stukjes grond die je hebt. Dus dan is het voor een boer ook niet zomaar aantrekkelijk om ergens een paar hectare

of misschien wel vijf of tien hectare zoals er vanuit de werkgroep, robuust, aanleg van natuur met daarin kleinschalig wonen, dat betekent heel veel impact op je boerenbedrijf.

A2 (09;01): Ja. Ja, ja, ja. Ja. Zeker als je zoals wij nog middenin het boerenleven zit zeg maar. Ik kan me wel voorstellen dat wanneer je een stoppende boer hebt en die heeft daar een warm hart voor dat die zoiets wel zou kunnen doen. Kijk, je hebt hier natuurlijk ook wel mensen in het dorp die een stukje grond hebben die wel zoiets doen, nou, jullie bijvoorbeeld ☺. Ja. Hahaha.

BV (09;21): Mhm. ☺

A2 (09;22): Of als je zo'n [Red. naam} *particulier met een stuk grond bij huis die dat stuk grond natuur-/parkachtig ingericht heeft*, hebt, maar ja, die heeft dat ook gewoon voor de hobby denk ik. Kijk op zo'n manier, dat zou kunnen denk ik ja. Gewoon iemand die...

BV (09;34): Een particulier die zegt van... met overerving nog een aantal stukken grond of uh, ik heb een stukje grond bij huis en ik doe er niks mee...

A2 (09;41): Ja. Ja, ja, ja. Maar als je het echt van de boerderij, je gezin moet onderhouden...

BV (09;47): Dan wordt het een lastig verhaal.

A2 (09;48): Ja, ja, ja, ja.

BV (09;50): En als je dan kijkt naar algemeen, de, of de, 'incentives' is het Engels woord dan, dus eigenlijk uh, dat het aangemoedigd wordt bijvoorbeeld vanuit overheden om natuurinclusiever te worden of helemaal biologisch te worden. Vind je dat er daarin voldoende uh, wordt gestimuleerd om daar wel mee bezig te zijn?

A2 (10;16): Uuh. Ja nou je hebt, volgend jaar gaat dat nieuwe GBLT in. Dat toeslagenbeleid zeg maar. Dus als je dat wilt ontvangen dan moet je eigenlijk dingen gaan doen zeg maar.

BV (10;30): En dat betekent voor boeren dat ze minimaal zoveel met natuurinclusiviteit bezig moeten zijn anders krijgen ze geen subsidie meer?

A2 (10;35): Ja dat klopt ja. Je hebt een aantal verplichte dingen, die moet je sowieso doen, maar je kunt inderdaad kiezen voor, pas hadden we toevallig een avond van de studieclub en daar was iemand van een accountantskantoor die dat allemaal uitlegde, en uh, als je de maximale premie wilt beuren dan moet je twee hectare bosachtig uh, hebben zeg maar. En je kunt er geen grond voor kopen en bos aanleggen. Daar is de subsidie niet groot genoeg voor. Maar goed, ik denk dat wij daar wel bijna aan zouden kunnen komen met alle bomenrijen en we hebben nog wel een singeltje. Maar dan is het mooi meegenomen. Dus uh...

BV (11;16): Ja. Maar dat betekent wel dat er voor een boer om die financiële prikkel, dat 'ie daar wel komt, dus daar wordt wel in gestimuleerd dan in die zin.

A2 (11;30): Ja. En vanuit Brussel wordt er ook wel ingezet op uh... Maar hoeveel boeren dat ook daadwerkelijk gaan doen. Kijk, dat is met die verplichte dingen met uh, spuitvrije zones langs sloten, kijk, dat moet natuurlijk gewoon. Maar gewoon voor die extra premies hoeveel boeren dat gaan doen, dat is ook moeilijk inschatten.

BV (11;48): Maar dat is dan dus ook de vraag of dat een boer dat de moeite waard vindt...

A2 (11;51): Ja, inderdaad.

BV (11;52): ...En je wordt dan wel of niet gecompenseerd voor, voor de afwaardering van je grond wanneer je daar een stuk bos op aan zou planten, van agrarisch naar natuur?

A2 (12;01): Nee. Volgens mij niet vanuit Brussel. Nee, nee. Nee, je zegt gewoon in het voorjaar, als je die meitelling dan invult, 'ik heb zoveel bos', en dan ontvang je het ja of nee. Maar uh...

BV (12;14): Oh, ja. Op die manier wel. Maar als het gaat om stimuleren, zonnepanelen op daken, weidevogellandschap met kruidenrijke gronden, dat soort dingen?

A2 (12;24): Ja, dat wordt eigenlijk vanuit de zuivel gestimuleerd, hè. Als je een bepaalde melkstroom wil leveren dan moet je dát gaan doen zeg maar. Want wij zitten net niet in een gebied waar die zuivelstroom wordt opgehaald, want die fabrieken die clusteren dat hè. Ze hebben een bepaalde fabriek waar ze die melk verwerken en dan die boeren om die fabriek heen, daar halen ze de melk op. Kijk, en die kunnen dan aan zo'n programma meedoen. Kijk, en die zijn verplicht om aan kruidenrijk grasland bijvoorbeeld te doen.

BV (12;49): Dus als ze dat hier net in de buurt niet doen dan zou je dat bij wijze van spreken wel willen, maar dan kan dat niet?

A2 (12;58): Nee. Wij zouden dat wel willen hoor, maar dat is dan ook wel best wel frustrerend eigenlijk dat je daar niet aan mee kunt doen.

BV (13;03): Nee. Dat is dan gewoon vanuit de, de melkfabriek die hier de melk ophaalt, die is daar dan niet mee bezig of die geeft daar geen extra geld voor?

A2 (13;10): Nee. Nee, wij leveren dan aan Campina. En wij leveren dan uh, wel weidemelk maar verder is het gewoon de witte weidemelk zeg maar. En je kunt ook voor Planet Proof leveren, en dan moet je kruidenrijk grasland hebben en allerlei dingen, weidevogels misschien. Want eet je zelf Campina yoghurt en uh...

BV (13;30): ☺ Ik eet zelf heel weinig zuivel. Zelfs meestal sojaproducten of vervangende...

A2 (13;39): Want ik wou zeggen, op die pakken staat wel of je Planet Proof hebt of uh, standaard bij de Plus is het volgens mij van Planet Proof en dat staat er dan wel op uh... ik zal er even één pakken...

Loopt naar koelkast en pakt zuivelproduct

BV (13;48): Hahaha.

A2 (13;52): Maar goed, als je niet in zo'n gebied zit dan uh...

BV (13;54): Ja. Dus dan uh, ook als boer, dan zou je misschien wel meer daarmee bezig willen zijn maar dan heb je eigenlijk gewoon pech?

A2 (13;58): Ja.

BV (13;59): Of dan zou je het alsnog kunnen doen, bij wijze van spreken, máár dan krijg je er niet extra voor betaald, dus dan heeft het wat dat betreft weinig zin.

A2 (14;07): Nee, precies. Nee. *Leest verpakking zuivelproduct* Oh hier staat het wel.

"Gecertificeerd product. Duurzaam geproduceerd met extra aandacht voor natuur en klimaat. Kijk voor meer informatie op planetproof.nl." Dat is eigenlijk best summier wat hier nog staat. Maar hier staat nog wel iets over weidevogels op. Maar goed, dit vind ik natuurlijk wel geweldige marketing.

BV (14;33): Ja, voorop de, dat, dat, dat komt, en dat wordt dan ook nog overlegd met jullie als boeren van uh, als meer boeren zouden zeggen van 'we zien dat wel zitten' dat zo'n Campina daar dan mee aan de slag gaat?

A2 (14;49): Ja.

BV (14;50): Of uh, hoe werkt dat? Hoe komt dat tot stand? Wordt er gewoon besloten van uh...

A2 (14;57): Ja. Op een gegeven moment hebben ze bedacht van dat ze dit in de schappen wouden hebben, Planet Proof. En toen zijn ze daar mee begonnen en dan uh, kijken ze gewoon van hoeveel ze van dit kunnen afzetten zeg maar, en zoveel boeren moeten er dan gaan leveren. Maar dat wisselt wel hoor, want op een gegeven moment kun je er als boer ook zijnde ook wel weer uitgewipt worden. Als er geen vraag meer is, of minder.

BV (15;15): Oh? Aha. Dus dat wordt gewoon bepaald door Campina of dat je wel of niet weidevogelsubsidie krijgt vanuit uh...

A2 (15;26): Ja, of dat je daaraan mee kan doen ja. Want niemand is verplicht om dit te doen. Maar als je dat wil, en dan moet je in zo'n gebied zitten waar ze die melk ophalen, en dan uh... maar dan nog kan Campina op een gegeven moment zeggen van uh, 'we hebben er te veel' uh, we stoten weer een paar boeren af voor dit concept.

BV (15;40): Ja. Bijzonder. Hahaha.

A2 (15;42): Ja. Hahaha. Ja.

BV (15;47): Ja. Even kijken... daar hebben we het ook al... en als het gaat over de huidige koerswijziging binnen het landbouwbeleid nu, hoe sta je daar nu tegen uh, tegenover, van dat er nu halsoverkop uh, meer aandacht moet komen voor natuurinclusiviteit en biodiversiteit. Heb je daar veel last van over wat eraan zit te komen over wat er over de boeren heen komt?

A2 (16;12): Ja, het zal in ieder geval weer aanpassing vergen. Dat sowieso. Maar ik denk wel dat we ermee uit de voeten kunnen, dat denk ik wel. Maar uh, het vergt weer aanpassing, maar dat is ook weer niet nieuw eigenlijk, want als boer zijnde ben je daar altijd mee bezig. Hahaha.

BV (16;24): Je bent altijd met aanpassingen bezig?

A2 (16;26): Ja, ja, ja, ja, ja. Dus uh, in die zin zullen we ons er wel mee redden. Kijk, en dit is ook wat de maatschappij ook wil om het zo maar te zeggen. En wat misschien ook wel nodig is. Kijk, want sommige dingen die moeten ook gewoon wel uh, die zijn ook niet houdbaar zeg maar. Dus in die zin

is het wel gewoon logisch dat het weer, dat het weer verandert van heel intensief naar iets meer oog voor de omgeving. En kijken waar je ook mee bezig bent. Met voer uit Zuid-Amerika halen en hier verwerken, de mest hier laten, en de producten weer naar China exporteren. En dat dat dan precies in Nederland moet waar ook nog zeventien miljoen mensen wonen. Ja, dan kun je ook wel nagaan dat er een keer weerstand in komt zeg maar. Dus in die zin zijn sommige dingen ook wel logisch natuurlijk.

BV (17;22): Maar goed, daar zul jij misschien alweer anders tegen overstaan dan een andere boer.

A2 (17;25): Ja. En dat verschilt ook wel heel erg per boer hoor. Dat ben ik dan ook wel weer de laatste jaren nog weer achter gekomen, dat er bij boeren en burgers heel veel verschil zit hoe ze er tegenaan kijken. En ook burgers onderling. Er zijn heel veel burgers enthousiast over vergroening en zo, maar ook wel burgers niet. Sommige burgers als je daar een stukje grond van huurt die willen graag dat daar wat vee op loopt en zo. En dat het niet te intensief gebruikt wordt. Maar ik heb ook wel huurbazen om het maar zo te zeggen, die willen dat het gewoon strak en glad gehouden wordt en geen één bloemetje erin.

BV (18;00): Dat er vanuit de persoon die het verhuurt bij wijze van spreken nog bepaald wordt dan?

A2 (18;05): Ja. Of in ieder geval een wens aangegeven wordt en daar houd ik dan wel rekening mee natuurlijk. En ook boeren. De ene boer is hier helemaal niet mee bezig en een ander weer wel.

Vrijdag waren we nog bij [red. naam] *een andere boer* met de imkervereniging, want hij is ook imker, nou ja, hij is er wel druk mee en hij werkt ook samen met dat uh, bij de Wheem in Balkbrug, is dat van Natuurmonumenten of niet?

BV (18;26): Ik denk het wel ja. Of het is van uh, Drents-Overijssels Landschap.

A2 (18;31): Overijssels Landschap ja, ja. Daar is het van. Maar daar is 'ie ook heel enthousiast over en uh, terwijl het wel een dikke boer is, maar die vindt dat soort dingen wel heel mooi. En die maait ook heel bewust het gazon niet voor het huis zeg maar. Hahaha. Voor de insecten. Het is ook van wat je net al zelf aangaf met het waterschap, dat die ook met aanwonenden heeft te maken, het is ook gewoon verrekke lastig, want iedereen denk er weer anders over. En je weet het ook nooit precies van tevoren. Het is heel makkelijk op 'social media' om mensen te categoriseren en uh, generaliseren, maar zo is het niet.

BV (19;05): Uuh, even kijken, daar hebben we het ook al een beetje over gehad. Ik ga altijd een beetje zigzag door mijn vraagjes heen die ik heb uh. En uh, ik vroeg me nog wel af, in hoeverre je dan bezig bent met de toekomst van je bedrijf en in hoeverre je dan vooruitdenkt, ook als het dan gaat over thema's als duurzaamheid, natuurinclusiviteit, biodiversiteit, dat je voor jezelf misschien al bepaalde doelen of bepaalde dingen hebt gesteld, van 'ik zou dit nog wel willen realiseren'...

A2 (19;39): Nou ja, sowieso voor de toekomst denk ik dat ik minder afhankelijk wil zijn voor bronnen van buitenaf, dus van kunstmest en veevoer zeg maar. Dus ik zou wel graag nog wat meer grond aan mijn bedrijf binden om meer voer zelf te telen. Dus dat vind ik belangrijk voor de toekomst. Minder afhankelijk.

BV (19;57): Minder afhankelijk.

A2 (19;58): Ja, ja, ja, ja. En dus ook minder afhankelijk van bestrijdingsmiddelen en zo, wat dan ook automatisch weer beter is voor de biodiversiteit.

BV (20;06): Ja. Dat je zelf kan bepalen van wat je wel of niet uh, doet, omdat het dan je eigen stukken grond zijn.

A2 (20;09): Ja. En een gezonde bodem. Dat vind ik ook heel belangrijk. Dat er organische stoffen in de bodem zitten. Want ik heb uh, van het winter hebben we op een heel groot gedeelte van de percelen monsters genomen. Het viel mij mee wat erin zat, toch wel zes á zeven procent aan organische stof. Dus dat is wel aardig goed voor de grond, voor hier. En ik doe nou ook mee met een project dat die organische stof toename gemonitord wordt. En dat je dan ook eventueel die vastlegging kan verzilveren als CO²-certificaten zeg maar. Maar dat uh, maar dat ben ik net met mensen in contact gekomen. Dus daar wilden we ook nog iets mee. Maar ik denk dat dat hier trouwens tegenvalt hoor, omdat wij hier al behoorlijk hoog in de organische stof zitten en het moet dan continu stijgen. En ik vraag me af of het hier nog verder gaat stijgen.

BV (21;00): Ja. Dus dat is dan eigenlijk wel, of misschien wel een beetje krom, omdat je er dan mee bezig wilt zijn en eigenlijk al een goeie bodem hebt en dat goed voor mekaar hebt, en dat je er dan niet voor beloond wordt en dat je er alleen voor beloond wordt als je nu slecht bezig bent en straks goed bezig bent.

A2 (21;15): Ja, ja, ja, ja. Hahaha. Ja, wat gewoon belangrijk is wat je moet doen is dat je gewoon oud grasland hebt, dat legt het meeste organische stof vast.

BV (21;25): Ja. Dus dat je niet de hele tijd 'switcht' van maïsland, opnieuw inzaaien...

A2 (21;28): Nee. Maar dat is nu met het nieuwe landbouwbeleid, is juist vruchtwisseling wel weer belangrijk. Dus dan zou je als je maïs hebt daar bijvoorbeeld granen in moeten zetten. Dat je blijvend, dat grasland dat dat ook grasland blijft. Maar dat is eigenlijk een kleine tegenstrijdigheid vind ik. Ze willen eigenlijk het graslandareaal op peil houden, maar ze willen ook dat je vruchtwisseling toepast. Dus van gras maïs maken dat is niet de bedoeling. Ik denk dat ze van maïsland willen dat je daar een keer granen of zo iets in doet of koolzaad of weet ik het. En dan uh, weer maïs.

BV (22;05): Ja, precies. Uhm, de meeste dingen die ik wilde bespreken heb ik wel ongeveer gehad. Heb je zelf nog toevoegingen over onderwerpen of over het initiatief van de werkgroep, of over boeren, dingen die je belangrijk vindt, of die je denkt, daar wil ik nog wel wat over vertellen?

A2 (22;20): Ja, nou uh... volgens mij niet zo. Het is gewoon heel lastige materie, omdat er ontzettend veel belangen en meningen en zo hebt. Maar goed, daar zijn jullie ook wel achter gekomen. En voor boeren is dat ook lastig om daar precies op in te spelen, van uh, 'hoe moet je het nou doen?', zeg maar. Dus uh, ja, dat kan ik erover zeggen. Maar dat wist je zelf ook al hahaha.

BV (22;42): Dat het lastig is?

A2 (22;43): Ja, ja, ja, ja.

BV (22;48): En dat zal blijken ook. Hoe lastig het uiteindelijk is. Ja, maar dat tot nu toe aan de voorkant al blijkt dat uh, zeker het geval te zijn ja.

A2 (22;56): Maar ik denk wel dat dat met elkaar samenhangt. Dat het minder afhankelijk worden van allerlei hulpbronnen en biodiversiteit, dat dat hand in hand gaat. Dat denk ik wel. Dus dat de economische toekomst en de groene toekomst, dat dat in principe wel samen moet kunnen gaan. Alleen wat je dan nu alleen maar leest op het internet dat de luchthaven verstopt zit en alles uh, dan denk ik ook, ja, 'daar is volgens mij nog geen hond verder mee bezig dan wij'. Minder CO²-uitstoot dat is uh...

BV (23;27): Ja. Dus dat je eigenlijk terug wilt naar, zorgen dat je op eigen bodem uh, hier voldoende kan verbouwen om de koeien te voeren en dat niet in hoeven te vliegen of in hoeven te schepen vanuit Zuid-Amerika...

A2 (23;39): Ja, ja, ja, ja.

BV (23;40): ...en dat dat betekent dat er wat ingekrompen moet worden misschien her en der...

A2 (23;47): Ja. Of een lagere productie met koeien. Want een heleboel politieke partijen hebben het over het inkrimpen van de veestapel, maar ik zeg juist je moet het aantal koeien min of meer op peil houden, maar gewoon een lagere productie per koe accepteren. Minder input. Dat is dan mijn idee. Maar uh... ik weet niet wat de toekomst zal brengen.

EINDE INTERVIEW

